

HENRY MILLER

*Tropicul
Capricornului*

Traducere din americană de
Antoaneta Ralian

Extras din *Ma vie et moi* de Henry Miller
Editura Stock, Paris, 1972
(facsimil al unui text scris în franceză de către autor)

Pour celui qui pense
avec la tête la vie est
comédie. Pour celui qui
pense avec le sentiment,
ou qui met ses senti-
ments dans son travail,
c'est une tragédie.

Din momentul în care îți dai duhul, totul se desfășoară în continuare cu o precizie mortală, chiar în inima haosului. De la bun început nu a fost decât haos:

un fluid care mă îmbăia, pe care-l aspiram prin branhiile. În străfunduri, acolo unde luna strălucește fermă și opacă, totul era domol și fecund; la suprafață, însă, era lărmă și discordie. În orice lucru sesizam pe dată opusul său, contradicția, iar între real și ireal vedeam ironia, paradoxul. Eu eram cel mai crunt dușman al meu. Nu exista nici un lucru pe care să fi dorit să-l fac și, în aceeași măsură, să nu fi dorit să-l fac. Chiar în copilărie, când aveam tot ce pofteam, doream să mor: voiam să capitulez pentru că lupta mi se părea lipsită de noimă. Simțeam că, ducînd în continuare o existență pe care nu eu o reclamasem, n-aș dovedi nimic, n-aș materializa nimic, n-aș adăuga și n-aș diminua nimic. Toți cei din jurul meu erau niște ratați, sau dacă nu ratați, măcar ritlicoli. Mai cu seamă oamenii de succes. Oamenii de succes mă plictiseau de moarte. Aveam înțelegere față de eșec, dar nu această înțelegere mă făcuse să fiu cum eram. Aveam în mine o trăsătură pur negativă, o slăbiciune care se înfioa ca o varză la vederea mizeriei umane. Niciodată n-am ajutat pe cineva cu intenția de a-i face un bine; ajutam pentru că eram neajutorat, incapabil de a proceda altfel. A dori să schimbi starea de lucruri mi se părea o zădărnici; nimic nu poate fi schimbat, asta era convingerea mea, decît printr-o schimbare de inimă, și cine ar putea schimba inimile oamenilor? Din cînd în cînd, cîte un prieten de-al meu se lăsa convertit: și mie îmi venea să vărs. Nu aveam mai multă nevoie de Dumnezeu decît avea El de mine și îmi spuneam de multe ori că, dacă exista într-adevăr un Dumnezeu, am să mă înfățișez în fața Lui calm și am să-l scuip în obraz.

Agasant era faptul că, la prima vedere, oamenii mă considerau bun, amabil, generos, loial, fidel. Poate că posedam de-adevăratele aceste virtuți, și dacă da, aceasta se datora totalei mele indiferențe. Îmi dădea mîna să fiu bun, amabil, generos, loial și așa mai departe, datorită faptului că nu încercam nici cea mai vagă urmă de invidie. Invidia era singurul sentiment căruia nu-i căzusem vreodată victimă. Niciodată n-am invidiat pe nimeni și nimic. Dimpotrivă, am simțit doar milă față de toți și de tot.

Se vede că de la bun început m-am deprins să nu doresc nimic cu prea multă ardoare. De la bun început am fost independent, într-un fel fals. Nu aveam nevoie de nimeni pentru că voiam să fiu liber, liber să acționez și să dau numai după cum mă tăia pe mine capul. Din momentul în care se aștepta ceva de la mine sau mi se cerea ceva, băteam în retragere. Asta era forma mea de independență. Cu alte cuvinte, eram corupt, corupt din capul locului.

Ca și cum mama m-ar fi alăptat cu o otrăvă și, cu toate că am fost înțărcat devreme, otrava nu mi-a ieșit niciodată din organism. Chiar și cînd m-a înțărcat, se pare că am fost total indiferent; alți copii se răzvrătesc sau simulează o răzvrătire, dar eu nici că m-am sinchisit. Am fost filozof încă din scutece. Și eram împotriva vieții din principiu.

Care principiu? Principiul zădărnici. Toți cei din jurul meu luptau, se zbăteau. Eu unul n-am făcut niciodată vreun efort. Dacă dădeam vreodată

impresia că depun un efort, era ca să fac plăcere altcuiva; personal, nu-mi păsa nici cât negru sub unghie. Și dacă veți încerca să-mi explicați de ce se întâmpla așa, am să neg cu înverșunare, pentru că am în mine o încăpăținare pe care nimic nu o poate clinti. Mai târziu, când am crescut mare, am aflat că s-au chinuit drăcește ca să mă extragă din pînteccle mamei. Și înțeleg perfect acest lucru. De ce m-aș fi urnit? De ce să ies afară dintr-un locșor cald și plăcut, un ascunziș tihnit în care totul îți este oferit pe gratis? Primele lucruri de care îmi amintesc sînt frigul, zăpada și gheața din rigole, steluțelc de ger de pe geamuri, răceala pereților verzui, asudați, din bucătărie. De ce continuă oamenii să trăiască în țări cu climă ncplăcută, în zonele *temperate*, cum greșit li se spune?

Pentru că oamenii sînt idioți înnăscuți, trîntori înnăscuți, lași înnăscuți.

Pîna la zece ani nu mi-am dat searna că există țări „calde”, locuri în care nu trebuie să-ți câștigi pîinea cu sudoarea frunții, în care nu dîrdîi pretinzînd că e tonic și stimulatîv.

În locurile în care e frig, oamenii muncesc de se spetesc și cînd produc odrasle, le propovăduiesc evanghelia-muncii – care, în fond, nu-i altceva decît doctrina inerției. Cei din familia mea erau nordici sadea, ceea ce vrea să spună *idioti*. Toate ideile greșite care au fost emise vreodată erau și ale lor. Printre acestea, doctrina curățeniei, ca să nu mai vorbim despre cea a rectitudinii. Erau jenant de curați. Dar pe dinăuntru puteau.

Niciodată nu deschiseseră fereastra care duce la suflet; niciodată nu le trecuse prin minte să plonjeze orbește în întuneric. După ce mîncau, farfuriile erau imediat spălate și aranjate pe raft; după ce citeau ziarele, le împătureau frumos și le așezau pe o poliță; rufele, după spălare, erau călcate, împăturate cu grijă și vîrîte în sertare. Totul era pregătit pentru mîine, numai că mîinele ăsta niciodată nu venea. Prezentul era doar o punte și încă mai icnesc din greu pe puntea asta, așa cum icnește lumea întreagă, fără ca vreunui idiot să-i dea prin cap să arunce puntea în aer.

În amarul meu, caut adesea pricini pentru a-i condamna sau mai curînd pentru a mă condamna pe mine. Fiindcă, în numeroase privințe, nici eu nu-s mai breaz ca ei. Multă vreme am crezut că eu m-am eliberat, dar pe măsură ce trece timpul constat că nu-s mai bun ca alții, ba chiar ceva mai rău, pentru că eu m-am priceput să văd lucrurile limpede și totuși n-am avut puterea de a-mi schimba viața. Cînd privesc îndărăt, am impresia că niciodată n-am făcut nimic din voia mea, ci numai sub presiunea altora. Oamenii mă consideră adeseori un tip aventurier; nimic mai departe de adevăr. Aventurile mele au fost întotdeauna accidentale, zvîrlite în cîrca mea, mai curînd îndurate pasiv decît întreprinse activ. Sînt plămădit din aluatul aceluia popor nordic, țațoș și lăudăros care n-a avut niciodată vreun dram de simț de aventură, dar care, totuși, a cutreierat pămîntul în lung și-n lat, l-a răsturnat cu susu-n jos, împrăștiind pretutindeni relicve și ruine. Oameni lipsiți de astîmpăr, dar nu

aventurieri. Spirite torturate, incapabile să trăiască în prezent, lași nerușinați, cu toții, inclusiv eu. Căci nu există decît o singură mare aventură, și aceasta e lăuntrică, aventura eului tău, pentru care nu prezintă importanță nici timpul, nici spațiul, nici isprăvile mărețe.

O dată la cîțiva ani, mă găseam pe punctul de a face această descoperire, dar, de fiecare dată, în mod caracteristic, izbuteam să ocolesc soluția. Dacă încerc să-mi găsesc o scuză, nu mă pot gîndi decît la mediul înconjurător, la străzile pe care le cunoșteam și la oamenii care le populau. Nu-mi pot imagina nici o stradă din America și nici unul dintre oamenii ce locuiesc pe această stradă, în stare să te conducă spre descoperirea eului tău. Am bătut străzile multor țări din lume, dar nicăieri nu m-am simțit atît de degradat și de umilit ca în America.

Îmi închipui toate străzile din America îmbinate astfel încît să alcătuiască o hazna uriașă, o hazna a spiritului, în care totul e supt înăuntru, secăt și preschimbat într-un etern căcat. Deasupra acestei haznale, spiritul muncii agită o baghetă magică: țîșnesc, unele lîngă altele, palate și uzine, fabrici de muniții și fabrici de chimicale, oțelării și sanatorii și închisori și ospicii de nebuni. Întregul continent american e un coșmar care generează cea mai mare mizerie pentru cei mai mulți. Eram unul, o entitate izolată, dintr-o mare jamboree de avere și de fericire (avere statistică, fericire statistică), dar niciodată n-am întîlnit un om cu adevărat bogat sau cu adevărat fericit. Cel puțin știam că eu unul eram nefericit, lipsit de avere, lipsit de vlagă, lipsit de orientare. Aceasta era unica mea alinare, unica bucurie. Dar nu-mi era de ajuns. Pentru liniștea mea sufletească, pentru sufletul meu, ar fi fost mai bine dacă mi-aș fi declarat răzvrătirea deschis, dacă aș fi înfundat în numele ei închisoarea, dacă aș fi putrezit la pîrnaie și aș fi dat ortu, popii. Ar li fost mai bine dacă asemenea nebunului de Ciolgosz, aș fi împușcat un președinte McKinley, un suflet blînd, insignifiant ca acesta, care n-ar fi făcut vreodată cel mai mic rău cuiva. Pentru că în străfundul inimii mele colcăia crima: aș fi vrut să văd America năruită, rasă de pe suprafața pămîntului. Aș fi vrut să se întîmple acest lucru din pură răzbunare, ca o răscumpărare pentru crimele pe care le săvîrșea împotriva mea și a altora ca mine, care n-ar fi fost niciodată în stare să-și înalțe glasurile și să-și strige ura, revolta, legitima sete de sînge. Eram rodul otrăvit al unui pămînt otrăvit. Dacă sinele n-ar fi nepieritor, acel „Eu” despre care scriu acum ar fi fost de mult distrus. Multora toate acestea le pot apărea drept o născocire, dar orice aș imagina eu că s-a întîmplat, s-a întîmplat într-adevăr, cel puțin mi s-a întîmplat mie. S-ar putea ca istoria să mă dezmință, din moment ce nu am jucat nici un rol în istoria poporului meu, dar chiar dacă tot ceea ce spun e nedrept, prejudiciat, veninos, răuvoitor, chiar dacă sînt un mincinos și un otrăvitor de cugete, totuși nu spun decît adevărul, pe care va trebui să-l înghițiți.

Cît despre ce s-a întîmplat...

Tot ceea ce se întâmplă, când are cât de cât semnificație, vădește natura unei contradicții. Pînă când nu s-a ivit persoana pentru care scriu aceste rînduri îmi închipuiam că soluția tuturor lucrurilor se găsește undeva în afară, în viață, cum se spune. Atunci când am întîlnit-o, gîndeam că țin viața în mîini, că dețin ceva în care mi-aș putea înfige dinții. Și, în realitate, îmi scăpase orice control asupra vieții. Am întins mîna ca să mă prind de ceva – și n-am găsit nimic. Dar întinzînd mîna, în efortul de a înșfăca ceva, de a mă sprijini de ceva, naufragiat cum eram, am găsit totuși un lucru pe care nu-l căutasem – *pe mine însumi*. Am descoperit că ceea ce dorisem întreaga mea viață era nu să trăiesc – dacă ceea ce fac ceilalți oameni se numește a trăi – ci să mă exprim. Mi-am dat seama că nu aveam nici cel mai mic interes de a trăi, că mă interesa numai ceea ce fac acum, ceva paralel cu viața, ceva ce e parte din ea și, în același timp, aflat dincolo de ea.

Ce este adevărat nu mă interesează cîtuși de puțin, nici chiar ce este real; nu mă interesează decît ceea ce îmi imaginez eu că este, ceea ce am înăbușit zi de zi ca să pot să trăiesc.

Nu are și nu a avut vreodată importanță pentru mine dacă ar fi să mor azi sau mîine, dar faptul că nici azi, după ani de strădanie, nu izbutesc să exprim ceea ce gîndesc sau simt, asta mă macină, asta mă rîcîie. Încă de când eram copil m-am văzut pe traiectoria acestui spectru – nimic nu mă putea bucura, nu doream nimic decît o asemenea putere, o asemenea abilitate.

Orice altceva e minciună – e minciună tot ce am făcut sau am spus vreodată, tot ce nu a avut legătură directă cu aceasta. Adică cea mai mare parte din viața mea.

Am fost o contradicție în esență, cum se spune. Oamenii mă considerau serios și intelectual, sau vesel și nepăsător, sau sincer și de bună-credință, sau neglijent și iresponsabil. Și eram toate acestea la un loc, și dincolo de ele mai eram și altceva, ceva ce nu bănuia nimeni, și cu atît mai puțin eu. Pe când aveam șase sau șapte ani, îmi plăcea să șed la masa de lucru a bunicului meu și să-i citesc în timp ce el cosea. Parcă-l văd în momentele când presa fierul de călcat pe tivul unei haine, apăsîndu-și o mîină peste cealaltă și privind visător pe fereastră. Îmi amintesc de expresia feței lui mai bine decît de conținutul cărților pe care i le citeam, mai bine decît de discuțiile pe care le purtam între noi sau de jocurile pe care le jucam în stradă. Mă întrebam la ce-o fi visînd oare, ce anume îl extrage din el însuși? Încă nu învățasem să visez cu ochii deschiși. Eu eram întotdeauna lucid, integrat în moment, întreg. Și visarea lui mă fascina. Știam că e detașat de ceea ce face, că nu se gîndește la nici unul dintre noi, că e singur și, fiind singur, e liber. Eu nu eram niciodată singur, mai cu seamă când nu se afla nimeni în preajmă. Am senzația că întotdeauna eram în companie: ca o mică fărîmă dintr-o roată de cașcaval, care presupun că închipuia lumea, deși niciodată n-am stat să mă gîndesc la lucrul ăsta. Dar știu

că niciodată n-am existat separat, niciodată nu m-am simțit a fi roata de cașcaval. Așa încît chiar cînd aveam pricini de supărare, de văicăreală, de plîns, încercam senzația că particip la o durere comună, universală. Cînd plîngeam eu, plîngea întreaga omenire – așa îmi imaginam. Dar plîngeam foarte rar. În cea mai mare parte din timp eram fericit, rîdeam, mă amuzam.

Mă amuzam, pentru că, așa cum am mai spus, mă durea în cot de tot ce se petrecea. Dacă mie îmi mergea rău, la toți le mergea rău, eram convins. Și, de obicei, lucrurile mergeau rău numai dacă ți le puneai prea mult la inimă.

Adevărul ăsta mi s-a impus din fragedă copilărie. De pildă, îmi amintesc de cazul tînărului meu prieten Jack Lawson. A zăcut un an întreg la pat, suferind chinuri cumplite. Era cel mai bun prieten al meu, în orice caz așa socoteau ceilalți. Ei bine, la început probabil că îmi părea rău de el și poate că m-am dus din cînd în cînd la părinții lui ca să întreb cum se mai simte; dar după o lună sau două am devenit nesimțitor la suferințele lui. Mi-am spus că ar trebui să moară, cu cît o să moară mai repede, cu atît mai bine pentru toți. Și, cînd am început să gîndesc astfel, m-am și comportat în conformitate, adică mi l-am șters din minte, l-am abandonat sorții lui. Nu aveam decît doisprezece ani pe atunci și îmi aduc aminte că eram mîndru de hotărîrea mea. Îmi amintesc și de înmormîntare – ce chestie penibilă a mai fost! Se strînseseră cu toții, prieteni și rude, toți bulucindu-se în jurul coșciugului și răcnind ca niște maimuțoi bolnavi. În special maică-sa m-a făcut să simt un junghi în cur. Era o creatură aleasă, spiritualizată, o creștină din secta științifică, cred și, cu toate că nu credea în boli și nici măcar în moarte, făcea un tărăboi atît de asurzitor, că și Hristos s-ar fi sculat din groapă. Dar nu și iubitul ei Jack! Nu, Jack zăcea acolo rece ca gheața, țeapăn și neurnit. Era mort și moartea nu face rabat. Știam lucrul ăsta și mă bucuram de el. N-am vărsat o lacrimă. Nu puteam gîndi că el o duce mai bine acum, pentru că, la urma urmei, acel „el” pierise. El plecase, adunîndu-și suferințele pe care le îndurase și pe care, în chip nesăbuit, le produsese și celorlalți. „Amin!” mi-am spus în gînd și, o dată cu asta, aflîndu-mă într-o stare ușor isterică, am slobozit o bășină răsunătoare – chiar lîngă catafalc.

A-ți pune prea mult la inimă – îmi aduc aminte că asta mi s-a întîmplat numai cînd m-am îndrăgostit pentru prima oară. Dar nici atunci n-am exagerat. Dacă mi-aș fi pus cu adevărat la

Inimă, azi nu m-aș mai găsi aici scriind despre acest lucru; aș fi murit de inimă rea sau mi-aș fi pus ștreangul de gît. A fost o experiență nefericita pentru că m-a învățat cum se trăiește o minciună. M-a învățat să zîmbesc cînd nu aveam chef, să muncesc cînd nu credeam în muncă, să trăiesc cînd nu aveam nici un motiv să continui a trăi. Chiar și după ce am uitat-o pe ea, am păstrat deprinderea de a face lucruri în care nu cred.

Așa cum am spus de la bun început, totul a fost haos. Dar uneori m-am apropiat atât de mult de centru, de însuși focarul confuziei, încît mă minunez cum de n-au explodat lucrurile în jurul meu.

Există obiceiul de a se arunca toată vina pe război. Dar eu afirm că războiul nu a avut nimic de a face cu mine, cu viața mea. Într-o vreme cînd alții își găseau slujbe confortabile, eu schimbam serviciu după serviciu, și niciodată nu reușeam să leg cele două capete. De îndată ce eram angajat eram și concediat. Inteligență aveam cît cuprinde, dar nu inspiram încredere.

Oriunde mă duceam deveneam un ferment de discordie – nu pentru că aș fi fost un idealist ci pentru că eram ca un reflector ce arunca lumină asupra stupidității și zădărniciiei. Și apoi, nu mă pricepeam să ling în cur. Un lucru care, fără îndoială, m-a marcat. Cînd solicitam o slujbă, oamenii își dădeau pe dată seama că nu-mi păsa dacă o căpătam sau nu. Și, desigur, în general nu o căpătam. Dar după un timp însăși căutarea de slujbă devenise o activitate în sine, o trecere de timp ca să spun așa. Intram și ceream orice fel de slujbă. Era un mod de a-mi omorî timpul – nu mai rău, din cîte îmi dădeam seama, decît munca în sine. Eram propriul meu patron și îmi stabileam propriile mele ore, dar, spre deosebire de alți patroni, nu antrenam decît propria mea ruină și propriul meu faliment. Nu eram o corporație, un trust, un stat sau o federație sau o organizație de națiuni – eram mai curînd ca Dumnezeu.

Aceasta a continuat pînă pe la mijlocul războiului pînă ce... mă rog, pînă ce, într-o bună zi am căzut în cursă. Venise, în sfîrșit, și momentul cînd aveam o nevoie disperată de un serviciu. Îmi crăpa buza. Nemaexistînd nici un minut de pierdut, am hotărît să-mi iau ultima slujbă din lume, aceea de curier. Am intrat în biroul de personal al companiei telegrafice – Compania Telegrafică Cosmodemonică din America de Nord – spre sfîrșitul zilei, gata să trec prin orice încercare. Tocmai veneam de la Biblioteca Publică și purtam sub braț niște tratate groase de economie și de metafizică. Spre surprinderea mea, mi s-a refuzat slujba.

Tipul care mi-a făcut vînt era o aschimodie ce lucra la pupitrul de comandă. Se pare că mă luase drept un student deși din cererea mea reieșea clar că terminasem de mult facultatea.

Ba chiar mă gratificasem în cerere cu titlul de doctor în filozofie de la Universitatea Columbia.

Aparent, pipernicitul nu observase acest lucru sau poate că îi stîrnise bănuieli. Eram furios pentru că, o dată în viața mea, tratasem și eu chestiunea cu seriozitate. Nu numai atît, dar îmi înghițisem mîndria care, într-un anumit fel, e destul de substanțială. Nevastă-mea, desigur, m-a regalat cu obișnuitul ei rînjet de dispreț. Pretindea că n-am urmărit decît să fac un gest ostentativ.

M-am dus la culcare muncit de gîndul ăsta, devenind tot mai furios pe măsură ce se scurgea noaptea. Faptul că aveam de întreținut o nevastă și un copil nu mă afecta prea mult; înțelegeam bine că oamenii nu-ți oferă slujbe

pentru că ai o familie de întreținut. Nu, ceea ce mă rîcîia era faptul că mă respinseseră pe mine, Henry V. Miller, un individ competent, superior, care solicitase cea mai umilă slujbă din lume. Asta mă frigea. Și nu-mi puteam alunga gîndul din minte. Dimineața, m-am trezit devreme, m-am bărbierit, am îmbrăcat costumul cel bun și am pornit-o cu pași repezi spre metrou. M-am dus la cartierul general al companiei telegrafice... la etajul douăzeci și cinci sau unde și-or mai fi avînd bîrlogul președintele și vicepreședinții. Am cerut să-l văd pe președinte. Desigur, acesta era sau plecat din oraș sau prea ocupat ca să mă poată primi, dar n-aș vrea oare să discut cu vicepreședintele sau mai curînd cu secretarul acestuia? Am discutat cu secretarul vicepreședintelui, un tip inteligent, la locul lui, și mi-am spus păsul. Am făcut-o abil, fără înfierbîntare, dar dîndu-i a înțelege că nu eram omul de care se poate scăpa atît de ușor.

Cînd a pus mîna pe telefon și l-a cerut pe directorul general, am crezut că e o glumă și că au de gînd să mă poarte de la Anna la Caiafa pînă ce o să mă satur. Dar de îndată ce l-am auzit vorbind, mi-am schimbat părerea.

Și cînd am ajuns la biroul directorului general, în altă clădire din centru, am constatat că eram așteptat. M-am cufundat într-un confortabil fotoliu de piele și am acceptat trabucul rotofei care mi s-a oferit. Individul din fața mea părea să fie vital interesat de problemă. Îmi cerea să-i povestesc totul, pînă la cel mai mărunt detaliu, urechile mari și păroase îi erau ciulite ca să prindă și ultima firimitură de informație care urma să-i justifice nu știu ce idee încolțită sub cupola scăfîrliei lui. Mi-am dat seama că, din întîmplare, eram pentru el un instrument picat la țanc, menit să-i facă un hatîr.

I-am îngăduit să stoarcă de la mine tot ce urmărea, atent tot timpul din ce parte bate vîntul. Și pe măsură ce discuția progresa, observam cum devenea tot mai interesat. În sfîrșit îmi dădea și mie cineva o dovadă de încredere! Doar de atît aveam nevoie ca să mă lansez pe una din liniile mele favorite. Căci, după ani și ani de vînătoare de slujbe, devenisem un expert: nu numai că știam ce nu trebuie să spun, dar mă pricepeam ce subînțelesuri să sugerez, ce să insinuez. În scurt timp a fost chemat adjunctul directorului general și invitat să-mi asculte povestea. Înțelesesem deja despre ce era vorba. Aflasem că Hymie - „jidănașul ăla sfrijit”, cum îi spunea directorul - nu avea nici un drept să se dea drept șef de personal. Hymie își uzurpase prerogativele, asta reieșea clar. Și reieșea la fel de clar că Hymie era evreu și că evreii nu-i miroseau bine nici directorului general, nici domnului Twilliger, vicepreședintele, care era un ghimpe în coasta directorului general.

Poate că Hymie „jidănașul sfrijit” era vinovat de procentul mare de evrei angajați în corpul de curieri. Poate că, într-adevăr, Hymie era acela care făcea angajările la biroul de personal - la Sunset Place, cum îi spuneau ei. Era o ocazie picată din cer, mi-am dat seama, pentru a-l dărîma pe un anumit domn Burns, care, am fost informat, fusese director de personal de treizeci de ani încoace și care, evident, se lasase pe tînjeală.

Convorbirea a durat cîteva ore. Înainte de a se fi sfîrșit, domnul Clancy m-a luat deoparte și m-a informat că are de gînd să ma numească pe *mine* șef al lucrărilor. Totuși, înainte de a mă vîrî în birou, voia să-mi ceară, ca o favoare și ca un soi de ucenicie merită să-mi consolideze postul, să lucrez un timp în calitate de curier special. Urma să primesc salariul de șef de personal, dar acesta îmi va fi plătit dintr-un cont separat. Pe scurt, urma să navighez de la un oficiu la altul și să observ modul în care mergeau treburile. Din cînd în cînd trebuia să redactez cîte un mic raport asupra celor constatate. Și, o dată la cîtva timp, îmi sugera el mai departe, aveam să-i fac o vizită acasă pe șest, ca să discutăm despre condițiile din cele o sută una filiale ale Companiei Telegrafice Cosmodemonice din New York City. Cu alte cuvinte, cîteva luni urma s-o fac pe spionul după care aveam să conduc prăvălia. Poate că într-o bună zi or să mă numească și director general sau vicepreședinte. Părea o ofertă tentantă, chiar dacă era înfășurată în căcat. Am acceptat.

După cîteva luni, am fost instalat la Sunset Place, și iată-mă angajînd și concediind ca un demon. Era un adevărat abator, zău așa. Un lucru lipsit de noimă, din cap pînă în picioare. O risipă de oameni, de material, de efort. O farsă hidoasă pe un fundal de sudoare și de mizerie. Dar așa cum acceptasem să iscodesc, tot așa am acceptat și angajările și concedierile și tot ce implicau acestea. Spuneam DA la tot ce mi se cerea. Dacă vicepreședintele decreta că nu trebuie angajați infirmi, nu angajam infirmi. Dacă vicepreședintele spunea că toți curierii în vîrstă de peste patruzeci și cinci de ani trebuie concediați fără preaviz, îi concediam fără preaviz. Făceam tot ce mă instruiseră să fac, dar într-un fel prin care îi obligam să plătească. Cînd izbucnea vreo grevă, îmi încrucișam brațele la piept și așteptam să se termine. Dar mai întîi aveam grijă să-i coste zdravăn. Întregul sistem era atît de putregăios, de inuman, de păduchios, de disperat de corupt și de încîlcit, încît ar fi fost nevoie de un geniu ca să pună puțină ordine în el, să-i insuflă puțin sens, ca să nu mai vorbim de omenie și de considerație. Mă ridicam împotriva întregului sistem de muncă american, care-i găunos de la un capăt la celălalt. Eram a cincea roată la căruță, inutil și pentru cei de jos și pentru cei de sus, bun doar să fiu exploatat. De fapt, toți erau exploatați – președintele și șleahța lui erau exploatați de forțe oculte, angajații de șefi, și așa mai departe, pe întreaga filieră a treburilor. Cocoțat pe scaunul meu din Sunset Place, aveam o vedere generală asupra întregii societăți americane. Îmi dădea impresia unei pagini din cartea de telefon. Alfabetic, numeric, statistic, avea sens. Dar cînd o priveai de aproape, cînd examinaai separat paginile sau părțile, cînd examinaai un singur individ și ceea ce reprezenta el, cînd examinaai aerul pe care-l respira, viața pe care o ducea, riscurile pe care și le lua, vedeai ceva atît de putred și de degradant, atît de josnic, de mizerabil, de disperat și de lipsit de sens, încît era mai rău decît dacă te-ai fi uitat în craterul unui vulcan. Puteai vedea întreaga viață americană: economică, politică, morală, spirituală, artistică, statistică,

patologică. Arăta ca un șancru barosan pe un penis scofilit, ros și uzat. Ba chiar mai rău de atât, pentru că nici nu mai semăna a penis. Poate că în trecut o fi avut viață. O fi produs ceva, o fi dat măcar o plăcere de moment, o senzație de moment. Dar privindu-l de acolo de unde stăteam eu, arăta mai mușegăit decît o brînză viermănoasă. De mirare că duhoarea nu-l dădea gata – vorbesc la trecut, dar, de bună seamă, situația e aceeași și acum, poate chiar mai rea. Acum, cel puțin, aspirăm din plin putoarea. La vremea cînd a intrat în scenă Valeska, angajasem cîteva divizii de curieri. Biroul meu din Sumer Place era ca un canal colector deschis și puțea la fel. Mă înfundasem într-un tranșeu din prima linie și primeam focurile din toate direcțiile deodată. De la bun început, omul al cărui loc îl luasem a murit de inimă rea la cîteva săptămîni după ce am fost numit. A rezistat atîta cît să mă instruiască pe mine și pe urmă a crapat. Lucrurile s-au petrecut atît de vertiginos, încît nu-am avut timp să mă simt vinovat. Din momentul în care intram în birou totul devenea un iad neînterupt. O oră înainte de sosirea mea – ajungeam întotdeauna tîrziu – locul era deja ticsit de solicitanți. Pe scări trebuia să-mi croiesc drum cu coatele și literamente să mă îmbrîncesc în mulțime ca să ajung la biroul meu. Înainte de apucam să-mi scot pălăria, trebuia să răspund la vreo douăsprezece apeluri telefonice. Pe biroul meu erau trei aparate de telefon și sunau toate odată. Scoteau unul din mine chiar înainte de a mă apuca să lucrez. Nu aveam timp nici măcar să mă cac, pînă pe la cinci sau șase după-masă. Hymie o ducea și mai rău, pentru că era legat de pupitrul de comandă. Stătea încremenit de la opt dimineața pînă la șase, sortînd și împărțind biletele de trimitere. Un bilet de trimitere însemna împrumutarea unui curier de la un oficiu la altul pentru o zi sau o parte din zi; Nici unul din cele o sută unu oficii nu avea personalul complet. Hymie era nevoit să joace un adevărat șah cu biletele de trimitere, în timp ce eu lucram în draci ca să astup golurile. Dacă, printr-o minune, reușeam într-o zi să umplu toate locurile vacante, a doua zi situația era din nou aceeași – sau mai rea. Cel mult douăzeci la sută din corpul de curieri erau statornici; restul erau flotanți. Cei statornici îi alungau pe ceilalți. Cei statornici cîștigau patruzeci-cincizeci de dolari pe săptămîină, uneori șaiszeci pînă la șaptezeci și cinci și, cîteodată, ajungeau chiar pînă la o sută de dolari pe săptămîină, cu alte cuvinte cîștigau mult mai bine decît funcționarii și adeseori îi întreceau în cîștig chiar și pe șefii lor. Pentru noii veniți, însă, era greu să cîștige și zece dolari pe săptămîină. Unii dintre ei lucrau un ceas și pe urmă își luau tălpășița, aruncînd cîte un teanc de telegrame în lada de gunoi sau la canal. Și cînd plecau își cereau plata pe loc, ceea ce era un lucru imposibil, pentru că, în contabilitatea încîlcită a oficiilor, nimeni nu putea calcula mai devreme de zece zile plata care i se cuvenea unui curier. La început îi invitam pe solicitanți să ia loc în fața mea și le explicam totul în amănunt. Am făcut acest lucru pînă am răgușit. Curînd însă am învățat să-mi cruț forțele pentru interogatoriul ce urma în mod necesar. În primul rînd unul din doi era un mincinos înnăscut, dacă nu chiar un

șnapan ordinar. Mulți dintre ei fuseseră deja angajați și concediați în câteva rînduri. Alții socoteau munca de curier drept un prilej excelent de a găsi o altă slujbă, pentru că exercitarea funcției lor le înlesnea intrarea în sute de mari birouri în care, în mod normal, nici n-ar fi pus piciorul vreodată. Din fericire, McGovern, bătrînul portar care păzea ușa și înmîna formularele de solicitare, avea un sistem de monitorizare. Și apoi era pădurea de dosare, chiar; în spatele meu, în care se găsea fișa fiecărui solicitant ce trecuse vreodată prin moara noastră. Dosarele semănau cu cazierile de la poliție; erau pline de însemnări în cerneală roșie, care înregistrau delincvențele. Judecînd după evidențele noastre, mă aflam într-un loc destul de periculos. Fiecare nume era legat de o tîlhărie, o escrocherie, o încăierare, o demență ori o perversitate sau de imbecilitate. „Atenție! Cutate sau cutare e epileptic!” „Nu angaja acest om – e negru!” „Ai grijă! X a fost închis la Dannemora sau chiar la Sing Sing!”

Dacă m-aș fi luat după etichetări, n-aș mai fi angajat pe nimeni. Am învățat repede acest lucru, și nu din fișe, ci din experiență. Existau o mie și unul de criterii după care trebuia să judeci un solicitant. Și a trebuit să mi le însușesc pe toate odată, pentru că într-o singură zi, chiar dacă ești rapid ca Jack Robinson, nu poți angaja decît un număr limitat de oameni și nu mai mulți. Și oricît angajăm, niciodată nu erau de ajuns. A doua zi trebuia să iau totul de la capăt. Despre unii știam că n-or să rămînă mai mult de o zi, și totuși îi angajam. Sistemul era greșit de la cap la coadă, dar nu cu eram cel în măsură să-l critice. Datoria mea era să angajez și să concediez. Mă aflam în centrul unei plăci rotitoare, care se învîrtea atît de repede, încît nimic nu putea sta pe loc. Ar fi fost nevoie de un mecanic, dar după logica celor mai mari, mecanismul nu avea nici un cusur, totul era bine și frumos, doar un deranjament temporar. Și acest deranjament temporar aducea înăuntru epilepsie, vandalism, perversitate, negri, evrei, curve și mai știu eu ce – uneori greve generale sau parțiale. Drept care, potrivit logicii celor mai mari, trebuia să iei un măturoid și să cureți grajdul sau să pui mîna pe niște bîte ori puști ca să le bagi mințile în cap bieților tembeli care se amăgeau că lucrurile nu sînt fundamental greșite. Nu strica să le vorbești din cînd în cînd de Dumnezeu, ori să-i pui să cînte un imn – poate că și o primă era uneori justificată, asta cînd situația se înrăutățea peste poate. Dar, în ansamblu, important era să angajezi și să concediezi; atîta timp cît existau oameni și muniții, trebuia să mergem înainte, să curățăm tranșeele. Între timp, Hymie lua tranchilizante – destule cît să-i amortească șezutul, dacă ar mai fi avut un șezut, dar nu mai avea, cînd se căca, își imagina doar că se cacă. Bietul nătărău trăia ca-n transă. Existau o sută unu oficii de care trebuia să aibă grijă și fiecare dintre ele avea un corp de curieri mitici, dacă nu ipotetici și, fie că aceștia erau reali sau ireali, tangibili sau intangibili, Hymie trebuia să-i mute pe masa lui de șah din zori și pînă în noapte, în timp ce eu astupam găurile, ceea ce era tot o acțiune imaginară,

căci cine ar fi putut spune dacă un nou recrut trimis la un oficiu o să ajungă acolo azi sau mâine sau niciodată.

Unii dintre ei se rătăceau prin metrouri sau prin labirinturile zgîrie-norilor, alții se plimbau prin trenurile suspendate pentru că uniforma pe care o purtau îi scutea să cumpere bilet și poate că niciodată nu-și îngăduiseră plăcerea de a se învîrți o zi întreagă în vagoanele suspendate. Alții o porneau spre Staten Island și ajungeau în Canarsie, sau erau aduși înapoi în comă, de către un polițist. Unii uitau unde locuiesc și dispăreau cu totul. Alții pe care-i angajasem pentru New York apăreau o lună mai târziu în Philadelphia, de parcă așa ar fi fost normal, potrivit regulamentului de jocuri al lui Hoyle. Unii o porneau spre destinație și, pe drum, își spuneau că e mai ușor să vinzi ziare și se apuiau să le vîndă, înțoliți în uniforme pe care li le dădusem noi, pînă cînd erau prinși. Și alții se duceau direct la camerele de gardă, mînați de cine știe ce instinct de conservare.

Cînd sosea dimineața la birou, Hymie își ascuțea întîi toate creioanele; făcea acest lucru cu religiozitate, indiferent cîte telefoane veneau, pentru că, așa cum mi-a explicat mai târziu, dacă nu și le ascuțea la prima oră, ar fi rămas toată ziua neascuțite. După aceea se uita pe fereastră să vadă cum e vremea. Apoi, cu un creion proaspăt ascutit, completa o mică rubrică în capul foii pe care o ținea lîngă el și în care nota starea vremii. M-a informat că și acesta era un alibi necesar. Dacă stratul de zăpadă era de treizeci de centimetri sau pămîntul era acoperit de mîzgă, pînă și un diavol ar fi găsit scuza de a nu circula mai repede, iar șeful de personal ar fi fost și el scuzat dacă nu umplea locurile vacante într-o zi ca asta, nu-i așa? Dar de ce nu-și ușura burta înainte de a se așeză la tabloul de comandă, de îndată ce-și ascuțea creioanele, rămînea un mister pentru mine. Mai târziu însă, m-a lămurit și în această privința.

Oricum ziua debuta cu zăpăceală, plîngeri, constipație și locuri vacante. Debuta și cu bășini zgomotoase, respirații rău mirositoare, nervi ferfeniți, epilepsie, meningită, salarii de mizerie, plăți restante, pantofi scîlciți, bătăături dureroase, platfus și glezne scrîntite, carnete lipsă și stilouri pierdute sau furate, telegrame plutind în rigolă, amenințări din partea vicepreședintclui și sfaturi de la directori, certuri și ciondăneli, rafale de furtună și fire telegrafice rupte, noi metode de eficiență și altele vechi înlăturare, speranță în vremuri mai bune și o rugăciune pentru prima care nu mai venea. Noii curieri o porneau pe culmi și erau mitraliați; cei vechi săpau tot mai adînc, ca șoarecii în brînză. Nimeni nu era mulțumit, și cel mai puțin publicul. Dura zece minute ca să obții San Francisco pe fir, dar putea să se scurgă un an pînă să ajungă mesajul telegrafic la destinatar – sau poate că nu ajungea niciodată.

Y.M.C.A., asociația tinerilor creștini, zeloasă în a îmbunătăți morala tinerilor muncitori din întreaga Americă, ținea întruniri la orele de amiază, și oare n-aș vrea să-i trimit cîtiva băieți mai curăței să-l asculte pe William

Carnegie Asterbilt junior ținând o scurtă cuvîntare despre muncă? Domnul Mallory de la Liga de Asistență Socială ar vrea să știe cînd îi pot oferi cîteva minute ca să-mi povestească despre deținuții model eliberați pe cuvînt de onoare și care ar fi bucuroși să lucreze în orice slujbă, chiar și în aceea de curieri.

Doamna Guggenhoffer de la Societatea Filantropică Evreiască mi-ar fi recunoscătoare dacă aș ajuta-o să refacă niște cămine distruse, care s-au dezmembrat pentru că cei din familie sînt sau infirmi, schilozi ori inapți de muncă. Domnul Haggerty de la Căminul Băieților Fugiți e convins că deține exact tinerii care-mi trebuie, numai să-i ofer șansa de a mi-i prezenta, toți au fost maltratați de tați sau de mame vitrege.

Primarul Nevv York-ului ar aprecia mult dacă aș acorda atenție purtătorului acestui bilet pentru care garantează personal – dar de ce dracu nu-i oferă el o slujbă purtătorului de bilet, e un mister. Un om care se apleacă peste umărul meu îmi întinde un petic de hîrtie pe care tocmai a scris: „Eu poate înțelege totul dar eu nu poate aude vocile.” Luther Winifred stă lîngă el, cu haina zdrențuită prinsă în ace de siguranță. Luther pretinde că e două șeptimi indian pur și cinci șeptimi germano-american. Dinspre partea indiană e un Corb, unul din Corbii din Montana. Ultima lui slujbă a fost aceea de a monta jaluzele, dar cum îi cad pantalonii de pe cur, se rușinează să urce pe o scară în fața unei doamne. Chiar ieri a ieșit din spital, așa că e încă debil, nu atîta însă încît să nu poată duce telegrame.

Și-apoi iată-l pe Ferdinand Mish – cum am putut să-l uit? A așteptat toată dimineața la coadă ca să-mi poată vorbi. Nu i-am răspuns niciodată la scrisori. E drept lucrul ăsta? mă întreabă deschis. Sigur că nu. Îmi aduc vag aminte de ultima scrisoare pe care mi-a trimis-o de la Spitalul de Cîini și de Pisici, unde era infirmier. Îmi spunea că se căiește că a renunțat la slujbă, dar asta din cauza lui taică-su care-i prea sever și nu-l lasă să aibă un moment de plăcere și de recreere. „Am douăzeci și cinci de ani, îmi scria, și nu cred că ar mai trebuia să dorm în pat cu tatăl meu, nu-i așa? Mi s-a spus că sînteți un domn foarte fin și eu acum sînt complet independent, așa încît, sper...” McGovern, bătrînul portar, stă lîngă Ferdinand și așteaptă să-i fac un semn. Ar vrea să-l expedieze – își amintește de el de acum cinci ani, cînd Ferdinand, în uniformă, a tras o criză de epilepsie chiar în fața oficiului. Nu, fir-ar să fie! Nu pot să-i dau un picior în fund! Am să-i ofer o șansă nenorocitului. Poate că am să-l trimit în cartierul chinezesc, unde lucrurile sînt mai liniștite. Între timp, cît Ferdinand îmbracă uniforma în cămăruța din spate, un băiat orfan îmi împuie urechile, asigurîndu-mă că vrea „să contribuie la succesul Companiei”.

Dacă îi ofer această șansă, o să se roage pentru mine la biserică în fiecare duminică, cu excepția duminicilor cînd trebuie să dea raport ofițerului de poliție care l-a eliberat pe cuvînt de onoare. Se pare că n-a făcut nimic. Doar că l-a îmbrîncit pe individ care a căzut și s-a lovit la cap și a murit. Următorul:

un ex-consul din Gibraltar. Are o caligrafie frumoasă, chiar. prea frumoasă. Îi cer să mă vadă la sfârșitul zilei – ceva nu-mi miroase bine. Între timp, Ferdinand a ars o criză în cămăruța în care se îmbrăca. Mare noroc! Dacă s-ar fi trântit pe jos în metrou, cu numărul pe șapcă și cu toate celelalte, aș fi fost zburat.

Următorul: un individ cu un singur braț, nebun furios pentru că McGovern nu vrea să-i dea voie să intre. „Ce dracu! răcnește. Sînt teafăr și sănătos, nu?” Și ca să-și dovedească spusele apucă un scaun, cu brațul bun, și-l sparge de podea. Mă întorc la biroul meu și văd că mă așteaptă o telegramă. O deschid. E dela George Blasini, fostul curier No. 2459, de la oficiul din Sud-Vest. „Îmi pare rău că a trebuit să-mi părăsesc atît de repede slujba, dar nu se potrivea cu lenevia mea caracteristică; deși sînt un mare admirator al muncii și al cumpătării, de multe ori ne găsim în imposibilitate de a ne controla și înfrîna mîndria personală” Căcat!

La început am fost entuziast în ciuda represiunii de sus și a presiunii de jos. Aveam idei și le puneam în aplicare, fie că-i plăceau sau nu vicepreședintelui. La fiecare zece zile eram pus pe tapet și tras de urechi pentru că aveam „o inimă prea largă”. Personal, n-aveam o lețcaie în buzunar, dar foloseam din plin banii altora. Atîta timp cît eram sef, mă bucuram de credit. Zvîrleam cu banii în dreapta și-n stînga; îmi dădeam hainele și lenjeria, cărțile, tot ce mi se părea superfluu. Și dacă mi-ar fi stat în puteri, le-aș fi dat și întreaga companie bieților nătărăi care mă năpăstuiau. Dacă mi se cerea un bănuț, dădeam jumătate de dolar, dacă mi se cerea un dolar, dădeam cinci. Nici că-mi păsa cît dădeam pentru că era mai ușor să împrumut și să dau decît să-i refuz pe sărmanii oropsiți.

În viața mea nu văzusem un asemenea conglomerat de mizerie umană și sper ca nici să nu mai văd vreodată. Oameni săraci există pretutindeni – au existat întotdeauna și vor mai exista. Dar sub grozăvia sărăciei mocnește o flacăra, de obicei atît de firavă încît e aproape invizibilă. Arde însă acolo și dacă ai curajul s-o întețesti poate deveni o conflagrație. Mereu mi se atrăgea atenția să nu fiu prea îngăduitor, să nu fiu prea sentimental sau caritabil. „Fii ferm! Fii dur!” mă povățuiau. „Îi bag în mă-sa! îmi spuneam. O să fiu generos, înțelegător, iertător, tolerant, tandru. La început îl ascultam pe fiecare dintre solicitanți pînă la capăt; și dacă nu-i puteam da o slujbă, îi dădeam bani, și dacă n-aveam bani îi dădeam țigări sau îi dădeam curaj. Dar ceva tot îi dădeam! Și efectul era amețitor. Nimeni nu poate estima roadele unei fapte bune sau ale unui cuvînt cald. Eram înecat în gratitudine, urări de bine, invitații, mici daruri patetice, duioase. Dacă aș fi avut într-adevăr putere, în loc să fiu a cincea roată la căruță, Dumnezeu știe ce-aș mai fi izbutit să realizez!

Aș fi putut folosi Compania Telegrafică Cosmodemonică din America de Nord ca o trambulină pentru a aduce întreaga umanitate pe calea Domnului; aș fi putut transforma America de Nord și pe cea de Sud și dominionul Canada. Dețincnm secretul: trebuia să fii generos, bun, răbdător. Munceam cît cinci.

Timp de trei ani de zile abia de închisese ochii. N-aveam o cămașă pe mine și adeseori mă rușinam într-atîta să împrumut bani de la nevastă-mea sau să fur din pușculița copilului, încît aș fi fost în stare să-l escrochez pe orbul care vindea ziare la gura metroului, ca să-mi plătesc biletul pînă la birou. Datoram atîția bani, încît dacă aș fi lucrat douăzeci de ani n-aș fi fost în stare să-i restitui. Luam de la cei înstăriți și dădeam celor nevoiași, ceea ce era un lucru drept, și aș face-o din nou dacă m-aș afla în aceleași conditii.

Am reușit chiar să stopez nebuna fluctuație de oameni, un lucru pe care nimeni n-ar fi cutezat să-l spere. Dar cei de sus, în loc să mă sprijine, mă subminau. Potrivit logicii lor, fluctuația încetase pentru că salariile erau prea mari. Drept care le-au redus. Era ca și cum ar fi zdrobit fundul unei găleți. Întregul eșafodaj s-a năruit, s-a prăbușit peste mîinile mele. Și, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, stăruiau ca golurile să fie umplute pe dată. Ca să mai îndulcească hapul, mi-au dat a înțelege că pot mări procentajul de angajați evrei, că, din cînd în cînd, pot să mai angajez și cîte un infirm, dacă e bun de treabă; puteam să fac una și alta, adică tot ceea ce la început era împotriva codului. Eram atît de furios încît angajam tot ce-mi cădea sub mînă, aș fi luat și cai sălbatici și gorile dacă le-aș fi putut incuba acel minimum de inteligență necesar pentru a livra o telegramă. Cu cîteva zile înainte, la ora închiderii, rămăseseră doar cinci sau șase locuri vacante. Acum aveam trei sute, patru sute, cinci sute

— Îmi curgeau printre degete ca nisipul. Era superb. Stăteam la birou și-i angajam cu toptanul, fără să mai pun o întrebare: negri, evrei, paralitici, schilози, foști deținuți, curve, maniaci, perversi, idioți, orice vietate în stare să stea în două picioare și să țină o telegramă în mînă. Directorii celor o sută unu oficii se speriară de moarte. Eu rîdeam de mă prăpădeam. Rîdeam cît mă ținea gura, gîndindu-mă ce harababură împuțită reușisem să creez. Reclamațiile curgeau val din toate părțile orașului. Serviciul era amputat, constipat, strangulat. Un catîr ar fi ajuns mai repede decît unii dintre imbecilii pe care-i pusesem la jug.

Cel mai grozav lucru din această perioadă a fost introducerea curierilor femei. Asta a schimbat întreaga atmosferă a dughenii. Pentru Hymie, mai ales, era o mană cerească. Își răsucea pupitrul ca să mă poată urmări jonglînd cu biletele de trimitere. Ii ciuda responsabilităților sporite, avea o permanentă erecție. Venea la serviciu cu un rînjet pe buze și rînjea întreaga zi. Era în al nouălea cer. La sfîrșitul zilei de lucru aveam întotdeauna o listă de cinci sau șase ștoarfe demne de a fi puse la încercare. Șpilul era să le ții în șah, să le promiți slujba dar să storci întîi un futai de la ele. De obicei era necesar să le dai ceva haleală ca să le aduci seara din nou la birou și să le întinzi pe masa acoperită cu zinc din camera de garderoba. Dacă vreuna din ele avea un apartament plăcut, cum se întîmpla uneori, le escortam acasă la ele și sfîrșeam treaba în pat. Dacă le plăcea băutura, Hymie aducea cîte o sticlă. Și dacă

erau bune la pat și aveau nevoie de bani, Hymie își scotea sulul de bancnote și-l jupuia de câte un bilet de cinci sau zece dolari, după caz. Îmi lăsa gura apă când mă gindeam la sulul ăla al lui. De unde făcea rost de bani, n-am putut niciodată să aflu, pentru că era omul cel mai prost plătit din oficiu. Dar sulul de bancnote era mereu prezent și, oricît îi ceream, îmi dădea. Iar o dată, când s-a întîmplat să încasăm o primă, i-am plătit lui Hymie toate datoriile, pînă la ultimul cent – ceea ce l-a uluit în asemenea măsură, încît m-a invitat în seara aceea la Delmonico și a cheltuit o avere pe mine. Nu numai atît, dar a doua zi a insistat să-mi cumpere o pălărie și cămăși și mănuși. Ba chiar mi-a făcut o aluzie că, dacă doresc, aş putea veni acasă la el să-i reglez nevasta, deși m-a avertizat că momentan o supără ovarele.

În afară de Hymie și de McGovern, mai aveam ca asistente două blonde care ne însoțeau adeseori seara la masă în oraș. Și mai era O'Mara, un vechi prieten al meu, care tocmai se reîntorsese din Filipine și pe care-l făcusem asistentul meu șef. Mai era și Steve Romero, un zdrahon pe care-l țineam prin preajmă la caz de nevoie. Și O'Rourke, detectivul companiei, care mi se prezenta la sfîrșitul zilei, când începea munca lui. În cele din urmă am mai adăugat un om la echipă: Kronski, un tînăr student în medicină, diabolic de interesat de cazurile patologice, din care aveam cu duiumul. Eram o bandă veselă, uniți prin dorința de a regula cu orice preț compania. Și, în timp ce regulam compania, regulam și tot ce ne cădea sub mînă. Făcea excepție de la asta O'Rourke, nevoit să-și mențină o oarecare demnitate, și avînd în plus niște necazuri cu prostata care-l făcuseră inapt să mai cordească. Dar O'Rourke era un prinț, un om de o negrăită generozitate. O'Rourke era cel care ne invita serile la masă și la el apelam ori de câte ori se iveau vreo nevoie.

Așa stăteau lucrurile la Sunset Place după vreo doi ani de activitate. Eram sastisit de umanitate și de experiențe de un fel sau altul. În momentele de luciditate, îmi făceam note, cu intenția de a le folosi cîndva, dacă voi avea vreun prilej să-mi înregistrez experiențele. Așteptam un răgaz. Și atunci, întîmplător, într-o zi cînd eram din nou admonestat pentru nu știu ce neglijență în muncă, vicepreședintele a lăsat să-i scape o frază care mi s-a înfipt în doxă. Mi-a spus că i-ar plăcea ca cineva să scrie o carte, în genul lui Horatio Alger, despre curieri; a sugerat că poate eu ar trebui să mă gîndesc la așa ceva. Mă simțeam furios, văzînd ce gagăuță era și, în același timp, încîntat, pentru că, în mine, abia așteptam să-mi descarc inima. Mi-am spus în gînd: „Căcăcios bătrîn, așteaptă tu numai să-mi dau drumul... O să-ți torn eu o carte à la Horatio Alger... așteaptă!” Cînd am plecat din biroul lui, mi se învîrtea capul. Vedeam cohortele de bărbați, femei și copii care-mi trecuseră prin mîini, îi vedeam văicărindu-se, cerșind, conjurînd, implorînd, blestemînd, scuipeînd, fumegînd, spumegînd, amenințînd. Am văzut dîrele pe care le lăsau pe șosele, vagoanele de troace descărcate pe podele, neamurile în zdrențe, cutiile de cărbuni goale, chiuvetele înfundate, pereții asudați și, printre picurii reci de sudoare, gîndacii

alergînd într-o cursă nebună; i-am văzut șontîcăind ca niște gnomi contorsionați sau trîntindu-se pe spate în frenezia epilepsiei, cu gura zvîcnindule și balele prelingîndu-li-se de pe buze, cu membrele zvîncolindu-se în spasme; am văzut pereții plesnind și ciurma revărsîndu-se ca un fluid zburător, iar pe cei de sus, cu logica lor de fier, așteptînd ca totul să se potolească, ca totul să fie iar cîrpăcit, așteptînd satisfăcuți, spilcuiți, cu trabucuri grase în gura și picioarele răscrăcărute pe birou, afirmînd că nu-i vorba decît de un deranjament temporar. L-am văzut pe eroul lui Horatio

Alger, visul unei Americi bolnave, urcînd tot mai sus, întîi curier, pe urmă operator, pe urmă administrator, pe urmă șef, pe urmă superintendent, pe urmă vicepreședinte, pe urmă președinte, pe urmă magnat de trust, pe urmă baronul berii, pe urmă stăpînul celor două Americi, zeul banilor, zeul zeilor, glodul glodurilor, nulitatea la apogeu, zero cu nouăzeci și șapte de mii de zecimale înainte și după. Voi, căcașilor, îmi spuneam, am să vă zugrăvesc portretele a doisprezece oameni, zerouri fără zecimale, niște cifre, unități, doisprezece viermi de nestrivit care găuresc temelia edificiului vostru putred. Am să vi-l arăt eu pe Horatio Alger în cea de-a doua zi după Apocalips, cînd toată duhoarea s-a risipit

Au venit la mine din toate colțurile lumii ca să le dau o mîină de ajutor. Cu excepția primitivilor, n-a fost rasă care să nu fie reprezentată. Cu excepția ainușilor, aborigenilor maori, papuașilor, aborigenilor vedda, laponilor, zulușilor, patagonezilor, igoroșilor, hotentoșilor, tuaregilor, cu excepția tasmanienilor dispăruți și a locuitorilor pieriți ai Adantidei, am avut cîte cel puțin un reprezentant al fiecărei specii de sub soare. Mi s-au înfățișat doi frați adoratori încă ai soarelui, doi nestorienii din vechea lume asiriană; doi gemeni din Malta și un descendent al tribului Maya din Yucatan; mi-au venit cîteva din frații noștri arămii din Filipine și cîteva etiopieni din Abisinia; am avut oameni din pampasul argentinian și cowboy ratați din Montana; mi s-au prezentat greci, letoni, polonezi, croați, sloveni, ruteni, cehi, spanioli, velși, finlandezi, suedezi, ruși, danezi, mexicani, portoricani, cubanezi, uruguaieni, brazilieni, australieni, persani, japonezi, chinezi, javanezi, egipteni, africani de pe Coasta de Aur și de pe Coasta de Fildeș, hinduși, armeni, turci, arabi, germani, irlandezi, englezi, canadieni – și o sumedenie de italieni și de evrei. Nu-mi pot aminti însă decît de un singur francez și ăla n-a rezistat mai mult de trei ore. Am mai avut cîteva amerindieni, în special Cherokee, dar nici un tibetan și nici un eschimos. Am văzut nume pe care nu mi le-aș fi imaginat niciodată și caligrafii care se întindeau de la scrierea cuneiformă la sofisticata și uimitor de frumoasa scriere a chinezilor. I-am auzit cerșind o slujbă pe oameni care au fost cîndva egiptologi, botaniști, chirurghi, săpători în minele de aur, profesori de limbi orientale, muzicieni, ingineri, medici, astronomi, antropologi, chimiști, matematicieni, primari de orașe și guvernatori de state, directori de închisori, văcari, cherestegii, marinari, pirați de perle, docheri, nituitori, dentiști, pictori,

sculptori, instalatori, arhitecți, traficanți de droguri, provocatori de avorturi, traficanți de carne vie, scafandri, coșari, fermieri, telali, vânători, paznici de faruri, proxeneți, consilieri municipali, scamatori, tot ce mișcă sub soare, și cu toții la pământ, doborâți, cerșind o muncă, cerșind țigări, bani de autobuz, cerșind o *șansă*, *Dumnezeule Atotputernic, mai oferiți-mi o șansa* Am văzut și am cunoscut oameni care erau sfinți, dacă exista sfinți pe lumea asta; am văzut și am discutat cu savanți, bețivi și nebețivi; am ascultat oameni care purtau focul divin în măruntaie, care l-ar fi putut convinge chiar pe Dumnezeu Atotputernicul că meritau o șansă mai bună, dar nu și pe vicepreședintele Companiei Telegrafice Cosmococice. Stăteam ținut de scaunul meu și călătoream prin lumea întreagă cu viteza fulgerului, învățând că pretutindeni e același lucru – foame, umilință, ignoranță, viciu, lăcomie, jecmăneală, chițibușărie, tortură, despotism, inumanitatea omului față de om: lanțurile, hamurile, căpăstrul, frîul, biciul, pintenii. Și cu cît acestea erau mai de valoare, cu atît mai rău pentru om. Oamenii cutreierau străzile New York-ului, în împuțita aia de uniformă degradantă, disprețuită, josnică, pășind ca niște pinguini, ca niște vite, ca niște foci dresate, ca niște măgari răbdători, ca niște gorile demente, ca niște maniaci docili adulmecînd momeala ce li se bălăngănea în fața nasului, ca niște șoareci dansînd vals, ca niște cobai, ca niște veverițe, ca niște iepuri; și nu numai unul dintre ei ar fi fost apt să guverneze lumea, să scrie cea mai mare carte care s-a scris vreodată. Cînd mă gîndesc la unii din persanii, hindușii, arabii pe care i-am cunoscut, cînd mă gîndesc la caracterul pe care și-l dezvăluiseră, la grația, la duiosia, la inteligența, la sfințenia lor, scuipe pe cuceritorii albi ai universului, pe englezii degenerați, pe nemții căpoși, pe francezii sclivișiți, debordînd de sine. Pămîntul este o mare făptură simțitoare, o planetă total saturată de om, o planetă vie care se exprimă bîiguind și bîlbîind; nu este căminul rasei albe sau al rasei negre, al celei galbene sau al pierdutei rase albastre, ci este căminul *omului* și toți oamenii sînt egali în fața lui Dumnezeu și își vor avea șansa lor, dacă nu acum, atunci peste un milion de ani. Într-o bună zi, micii frați arămii din Filipine s-ar putea să înmugurească din nou, indienii uciși din America de Nord și de Sud s-ar putea să se deștepte din nou la viață, să alerge călări peste cîmpiile pe care s-au durat orașe ce borăsc foc și pestilentă. Cine are ultimul cuvînt? *Omul*. Pămîntul este al lui, pentru că el *este* pămîntul, focul lui, apa lui, aerul lui, substanțele lui minerale și vegetale, spiritul lui care este cosmic, care este nepieritor, care este spiritul tuturor planetelor, care se transformă prin om, prin nesfîrșite semne și simboluri, prin infinite manifestări. Răbdare, voi căcați telegrafici cosmococici, diavoli în așteptare ca instalația să fie cîrpăcită; răbdare, voi murdari cuceritori albi care ați mînjit pămîntul cu copitele voastre despicate, cu uneltele voastre, armele voastre, germenii voștri de boală; răbdare, voi care huzuriți numărîndu-vă bănuții; răbdare, pentru că nu a venit încă sfîrșkul. Ultimul om își va spune cuvîntul înainte ca totul să se năruie.

Trebuie să se facă dreptate pînă la cea din urmă moleculă vie – și dreptate se va face! Nimeni n-o să poată trage chiulul – și cu atît mai puțin căcații cosmococici din America de Nord.

Cînd a sosit timpul să plec și eu în concediu – vreme de trei ani nu avusesem nici o vacanță, atît de zelos eram să asigur succesul companiei! – mi-am luat trei săptămîni în loc de două și am scris cartea despre cei doisprezece oameni mărunți. Am scris-o din primul jet, cinci, șapte, uneori opt mii de cuvinte pe zi. Gîndeam că un om, dacă vrea să fie scriitor, trebuie să aștearnă cel puțin cinci mii de cuvinte pe zi. Gîndeam că trebuie să spună totul deodată – într-o singură carte – și apoi să se prăbușească. Nu știam o iotă despre ceea ce înseamnă a scrie. Eram speriat pînă-n măduva oaselor. Dar hotărît să-l rad pe Horatio

Alger din conștiința nord-americanilor. Bănuiesc că a fost cea mai»proastă carte pe care a scris-o cineva vreodată. Un tom imens, greșit de la un capăt la celălalt. Dar era prima mea carte și o iubeam. Dacă aș fi avut bani, așa cum a avut Gide, aș fi publicat-o pe cont propriu. Dacă aș fi avut curajul lui Whitman, aș fi mers s-o vînd singur, din poartă în poartă. Toți cei cărora le-am arătat-o au declarat că e oribilă. Am *fost* povățuit să renunț la ideea de a mai scrie. Urma să învăț, așa ca Balzac, că trebuie să scrii volume întregi înainte de a-ți iscăli numele. Urma să învăț, și am făcut-o curînd, că, pentru a scrie, trebuie să renunți la orice altceva și să nu mai faci nimic alta decît să scrii, că trebuie să scrii și să scrii și să scrii, chiar dacă toți oamenii din lume te sfătuiesc să te lași, chiar dacă nimeni nu crede în tine. Poate că o faci tocmai pentru că nimeni nu crede în tine; poate că adevăratul secret constă în a-i face pe oameni să creadă. Era firesc ca scrierea mea să fie chinuită, șchioapă, scâlîmbă, *oribilă*, cum fusese caracterizată. Era firesc, pentru că eu încercasem la început ceea ce un om de geniu ar fi întreprins doar la sfîrșit. Voiam să spun ultimul cuvînt chiar din start. Era absurd și totodată patetic. O înfrîngere zdrobitoare, dar mi-a infuzat fier în șira spinării și sulf în sînge. Învățasem măcar ce înseamnă să eșuezi. Învățasem ce înseamnă să te lansezi în ceva prea mare. Astăzi, cînd mă gîndesc la circumstanțele în care am scris acea carte, cînd mă gîndesc la copleșitorul noian de material pe care am încercat să-l torn în forma ei, cînd mă gîndesc la tot ceea ce am sperat să cuprind în perimetrul ei, mă bat singur pe umăr cu compătimire sau îmi dau nota zece plus. Sunt mîndru că am realizat un asemenea ghiveci infernal; dacă aș fi izbutit, aș fi devenit un monstru. Uneori, numai cît îmi plimb privirea peste notele mele de atunci, sau mă uit doar la puzderia de nume ale persoanelor despre care intenționez să scriu, mă apucă amețeala. Fiecare om care mi se înfățișase venise cu o lume a lui proprie; și o descărcase pe biroul meu; așteptîndu-se să o iau și să o încarc pe umerii mei. Eu nu aveam timp să-mi făuresc o lume proprie; trebuia să stau încremenit ca Atlas, cu picioarele pe

spinarea elefantului, iar elefantul cu picioarele pe carapacea broaștei țestoase. Dacă m-aș fi întrebat pe ce se sprijină broasca țestoasă, aș fi înnebunit

Nu cutezam să mă gîndesc la nimic altceva decît la „fapte”. Ca să pot trece dincolo de fapte, ar fi trebuit să fiu un artist, ori nu devii artist peste noapte. Mai întîi trebuie să fii strivit, să-ți vezi punctele de vedere conflictuale anihilate. Trebuie să fii aneantizat ca ființă umană pentru ca să renaști ca individ. Trebuie să fi carbonizat și mineralizat pentru a putea să răsări apoi din ultimul numitor comun al eului tău. Trebuie să treci dincolo de milă, ca să pori simți cu înseși rădăcinile făpturii tale. Cu „faptele” nu poți construi un cer și un pămînt nou. Nu există „fapte”, nu există decît faptul că omul, fiecare om de oriunde din lume, se găsește pe drumul său spre ordinea supremă. Unii merg pe drumul lung, alții o iau pe scurtătură. Fiecare om își modelează singur destinul, în felul lui, și nimeni nu-l poate ajuta, decît arătîndu-i bunătate, generozitate, răbdare. În entuziasmul meu, anumite lucruri, care acum îmi sunt clare, îmi apăreau pe atunci ca inexplicabile. De pildă, mă gîndesc la Carnahan, unul din cei doisprezece oameni pe care i-am ales pentru cartea mea. Era ceea ce se numește un curier model. Era absolventul unei universități prestigioase, avea o inteligență remarcabilă și un caracter exemplar. Lucra optsprezece pînă la douăzeci de ore pe zi și cîștiga mai mult decît toți ceilalți curieri. Clienții pe care-i servea ne trimiteau scrisori de mulțumire în care-l ridicau în slăvi; i se oferiseră servicii bune, pe care le refuzase dintr-un motiv sau altul. Trăia pe sponci, trimițîndu-și cea mai mare parte din salariu soției și copiilor care locuiau în alt oraș. Avea două vicii: băutura și dorința de a reuși. Totuși, putea s-o țină un an întreg fără să pună un strop pe limbă, dar și cînd îl pune, se îmbăta criță. De două ori dăduse faliment în Wall Street și totuși, înainte de a-mi fi solicitat mie slujba, nu reușise să ajungă decît paracliser într-o biserică dintr-un orașel de provincie. Fusesse dat afară de acolo pentru că se înfruptase din vinul sfințit și trăsese toată noaptea clopotele bisericii. Era loial, sincer, serios. Aveam o încredere instinctivă în el, și încrederea mea s-a dovedit îndreptățită prin statutul lui de serviciu fără cusur. Și totuși, și-a împușcat cu sînge rece soția și copiii, după care și-a tras și el un glonț. Din fericire, nici unul dintre ei n-a murit; au zăcut laolaltă la spital și pe urmă s-au vindecat. După ce el a fost transferat la temniță, m-am dus să-i văd soția ca să-i cer să-i ajute. M-a refuzat categoric. Mi-a povestit despre el că era cel mai josnic ticălos, cel mai crud nemernic care văzuse vreodată lumina zilei și ar fi vrut să-l știe spînzurat. Am stăruit două zile pe lingă ea, dar era de neînduplecat. M-am dus la închisoare și am discutat cu el la vorbitor. Am constatat că devenise deja popular printre gardieni și obținuse cîteva privilegii. Nu era cîtuși de puțin doborît. Dimpotrivă, spera să profite de perioada de detenție pentru a „studia” managementul vînzărilor. Spera ca după eliberare să ajungă cel mai bun negustor din America. Aș putea afirma că părea aproape fericit. Mi-a cerut să nu-mi fac griji, că o să se descurce foarte bine. M-a asigurat că toată lumea se

poartă frumos cu el și nu are de ce să se plîngă. Cînd am plecat de acolo mă simțeam năucit. M-am dus la cea mai apropiată plajă, ca să mă destind într-o partidă de înot. Totul mi se înfățișa într-o nouă lumină. Aproape că am uitat să mă întorc acasă, atît de absorbit eram de speculațiile asupra acestui individ. Cine ar fi putut spune că tot ce i se întîmplase nu era spre binele său? Poate că avea să iasă din închisoare nu negustor ci un evanghelist proaspăt convertit. Nimeni nu ar fi putut să prevadă ce avea să devină. Și nimeni nu l-ar fi putut ajuta, pentru că el își făurea destinul în felul lui propriu.

Și pe urmă a mai fost un altul, un hindus pe nume Guptal. Nu numai că era un model de bună purtare, dar de-a dreptul un sfînt Pasiunea lui era flautul și cînta de unul singur în cămăruța sa sordidă. Și într-o bună zi a fost găsit gol pușcă, cu beregata tăiată de la o ureche la cealaltă și cu flautul alături de el, pe pat. La înmormîntare, vreo duzină de femei îl jeleau de mama focului, printre ele și soția portarului care-l omorîse. Aș fi putut scrie un volum numai despre tînărul ăsta, care era cel mai blînd și mai sfînt din cîți întîlnisem, care niciodată nu supăraseră pe cineva și nu luase nimănui nimic, dar care săvîrșise greșeala capitală de veni în America pentru a răspîndi credința în pace și iubire.

Pe urmă a mai fost Dave Olinski, alt curier de încredere, harnic, care nu se gîndea la altceva decît la muncă. Avea însă o slăbiciune tataia: vorbea prea mult. Cînd mi s-a prezentat mie, bătuse deja de cîteva ori întreg globul și făcuse tot ce se poate închipui pentru a cîștiga o pîine. Știa vreo douăsprezece limbi și se mîndrea cu abilitatea lui lingvistică. Era unul din oamenii aceia pe care-i surpă propriul lor entuziasm și propria lor dăruire. Voia să-i ajute pe toți, să le arate cum se reușește în viață. Și cerea mai multă muncă decît îi puteam oferi noi – era hrăpăreț în ce privește munca. Poate că atunci cînd l-am trimis la oficiul din Cartierul de Est ar fi trebuit să-l avertizez că o să lucreze într-un mediu de oameni duri, dar pretindea că știe atît de multe și insista atîta să lucreze în acel district (din cauza cunoașterii lui de limbi străine), încît nu i-am mai spus un cuvînt. Am gîndit doar că o să descopere el cum stăteau lucrurile. Și, într-adevăr, n-a trecut mult pînă a dat de belea, într-o zi a intrat o pușlama de evreu din vecinătate, care i-a cerut un formular. Nu i-a plăcut tonul pe care tînărul i-a cerut formularul și i-a răspuns că ar trebui să vorbească mai politicos. Drept care s-a pomenit cu o directă în ureche. Ceea ce l-a făcut și mai vorbăreț și, ca urmare, s-a ales cu un asemenea pumn în bărbie de și-a înghițit dinții, iar falca i s-a spart în trei locuri. Și totuși nu s-a astîmpărat. Ca un nătăfleț ce era, s-a dus la poliție și a făcut reclamație. O săptămînă mai tîrziu, în timp ce moțăia pe o bancă, o șleahță de mardeiași a dat buzna în oficiu și l-au stîlcit în bătai. L-au zdrobit capul, încît creierii lui arătau ca o omletă. Ca să pună capac, au golit și seiful și l-au întors cu susu-n jos. Dave a murit în drum spre spital. I s-au găsit cinci sute de dolari în vîrfurile ciorapului... Pe urmă au mai fost Clausen cu soția lui, Lena. A venit cu ea cînd a solicitat slujba. Lena ținea un prunc în brațe și alți doi i se agățau de poale. Îmi fuseseră trimiși de o

agenție de asistență socială. L-am trecut în serviciul curierilor de noapte, ca să poată avea un salariu fix. Cîteva zile mai tîrziu am primit o scrisoare de la el, o scrisoare țicnită, în care-mi cerea să-i scuz absențele, întrucît a trebuit să se prezinte la raport ofițerului de poliție care-l eliberase pe cuvînt de onoare. După aceea mi-a sosit o altă scrisoare în care mi se plîngea că nevastă-sa refuză să se mai culce cu el de teamă să nu rămîină iar însărcinată și poate c-aș vrea să vin pe la ei și să încerc s-o conving să se culce cu el. M-am dus la ei acasă – o pivniță în cartierul italianesc. Arăta ca un adevărat balamuc. Lena era din nou însărcinată – prin luna a șaptea – și părea să oscileze pe marginea imbecilității. M-a informat că s-a hotărît să doarmă pe acoperiș pentru că în pivniță se sufoca de căldură și pentru că nu mai voia ca el s-o atingă. Cînd i-am explicat că în starea de față aceasta nu mai avea nici o importanță, s-a holbat la mine și a rînjit. Clausen luptase pe front și poate că gazul îl cam îndobitocise – în orice caz făcea spume la gură. O amenința că-i sparge capul dacă nu coboară de pe acoperiș. Insinua că doarme acolo ca să se culce cu cărbunarul care locuia în pod. Cuvinte care îi aduseră din nou Lenei pe buze rînjetul acela batracian, lipsit de veselie. Clausen și-a ieșit din fire și i-a tras un picior în fund. Lena, mînioasă, a părăsit încăperea și și-a luat și plozii. Clausen a strigat după ea să nu îndrăznească să se mai întoarcă vreodată. După care a deschis un sertar și a scos un pistol Colt, mare. Mi-a spus că-l ținea pentru cazul cînd ar avea vreodată nevoie de el. Mi-a mai arătat și cîteva pumnale și un ciomag pe care și-l confecționase singur. Pe urmă s-a pornit să bocească. Mi-a mărturisit că nevastă-sa îl făcea de rîs. Se săturase să mai muncească pentru ea fiindcă se culca în dreapta și-n stînga cu toți handralăii din cartier. Copiii nu erau ai lui pentru că el chiar dacă ar vrea n-ar mai putea să facă un copil. Și chiar a doua zi, în timp ce Lena era plecată după cumpărături, Clausen a urcat copiii pe acoperiș și le-a sfărîmat testele cu ciomagul pe care mi-l arătase. După aceea s-a aruncat și el de pe acoperiș, cu capul în jos. Cînd Lena a sosit acasă și a văzut cele întîmplate, și-a pierdut mințile. A fost nevoie să se cheme o ambulanță și să i se pună cămașa de forță.

... A mai fost și Schuldig, șobolanul acela care petrecuse douăzeci de ani la închisoare pentru o crimă pe care nu o săvîrșise. Fusesse bătut la sînge ca să mărturisească, după care urmaseră întemnițarea în singurătate, foamea, torturile, perversitățile, drogurile. Cînd, în cele din urmă, îl eliberaseră, nu mai era o făptură umană. Mi-a descris într-o seară ultimele treizeci de zile de temniță, chinurile așteptării de a fi eliberat. În viața mea n-am auzit ceva mai impresionant; n-aș fi crezut că o ființă omenească poate supraviețui unor asemenea torturi. Și odată eliberat, a început să fie bîntuit de spaima că s-ar putea să fie forțat să săvîrșească o crimă, pentru a fi trimis din nou la închisoare. Se văita că ar fi urmărit, spionat, filat în permanentă. Spunea că „ei” îl împingeau să facă anumite lucruri, fără voia lui. „Ei” erau copoii care-l urmăreau, plătiți ca să-l aducă înapoi la pîrnaie. Noaptea, cînd dormea, îi

șușoteau în ureche. Și nu putea face nimic împotriva lor pentru că mai întâi îl hipnotizau. Uneori îi vârău droguri sub pernă și-i așezau alături un revolver sau un cuțit. Voiau să-l determine să ucidă un nevinovat, pentru ca de astă dată să aibă un motiv real pentru a-l întemnița. Și starea asta i se agrava din zi în zi. Într-o noapte, după ce hoinărise ore întregi cu un pachet de telegrame în buzunar, s-a dus direct la un polițist și a cerut să fie închis. Nu-și putea aminti nici de numele lui, nici de adresă, nici de biroul pentru care lucra. Își pierduse total identitatea. Repeta doar întruna:

„Sînt nevinovat... Sînt nevinovat”. L-au condamnat iar pentru ultragiu de gradul trei. Dar el a sărit în picioare și a urlat ca un dement; „Am să mărturisesc., am să mărturisesc totul!” – și a început să depene o crimă după alta. A ținut-o așa preț de trei ore. Apoi, brusc, în mijlocul unei mărturisiri sfișietoare, s-a oprit abrupt, și-a plimbat privirea de jur împrejur ca un om care tocmai ar fi intrat în încăpere, după care, cu rapiditatea și forța de care numai un nebun poate da dovadă, a executat un salt formidabil în cameră și și-a zdrobit capul de zidul de piatră.

... Relatez aceste întâmplări concis și în grabă, așa cum îmi vin în minte; memoria mea e încărcată cu mii de detalii, miriade de chipuri, gesturi, povestiri, confesiuni, toate îngemănate, întrepătrunse, împletite, asemenea fantasticei fațade sinuoase a unui templu hindus, durat nu din piatră ci din experiența cărnii omenești, un imaginar edificiu monstruos, clădit în întregime din realități și totuși nefiind o realitate în sine, ci mai curînd receptacolul ce conține misterul ființei umane. Mintea mea rătăcește spre clinica unde din ignoranță, dar cu bună credință, i-am internat pe unii dintre cei mai tineri, ca să fie tămăduiți. Pentru evocarea atmosferei din acel loc nu mă pot gîndi la o imagine mai sugestivă decît tabloul lui Hieronymus Bosch în care magicianul, în maniera unui dentist care ar extrage un nerv viu, e reprezentat ca un vindecător de nebuni. Toate bazaconiile și șarlataniile practicienilor noștri științifici au atins apogeul în persoana suavului sadic care conducea clinica, sub oblăduirea și cu sprijinul legii. Un adevărat Caligari, doar că nu purta pălăria conică. Pretinzînd că înțelege funcțiile secrete ale glandelor, dotat cu forța unui monarh medieval, indiferent la suferințele pe care le pricinuia, ignorînd orice în afara cunoștințelor lui medicale, lucra pe organismul uman asemenea unui instalator care dezgroapă niște conducte subterane. Pe lîngă otrăvurile pe care le turna în sistemul nervos al pacienților, recurgea la pumnii și la genunchii lui ori de cîte ori era cazul. Orice justifica o „reacție”. Dacă victima era inertă și apatică, răcnea la pacient, îi trăgea palme, îl ciupea de braț, îl lovea, îi ardea ghionti. Dacă, dimpotrivă, pacientul era prea energic, folosea aceleași metode, dar cu un zel sporit Ceea ce simțea bolnavul nu avea nici o importanță pentru el, și orice reacție reușea să obțină constituia o demonstrație sau o manifestare a legilor ce guvernează activitatea și secrețiile glandelor interne. Scopul tratamentului sau era acela de a-l reda pe pacient societății. Dar indiferent cît

de repede ar fi acționat el, indiferent dacă avea izbânzi sau nu, societatea îi vărsa zi de zi în poală tot mai mulți inadaptați. Unii dintre aceștia erau atât de perfect antisociali, încât în momentul când îi plesnea zdravăn în obraz pentru a declanșa proverbiala reacție, ei îi răspundeau cu un pumn în bărbie sau cu un genunchi în testicule. Ce-i drept e drept – majoritatea pacienților erau întocmai cum îi definea el: criminali incipienți. Dar, după el, întregul continent era în derivă – este încă în derivă – și nu numai glandele interne trebuie puse la punct ci și întregul eșafodaj, armătura, structura osoasă, creierul mare, creierul mic, coccisul, laringele, pancreasul, ficatul, intestinul gros, intestinul subțire, inima, rinichii, testiculele, uterul, trompele uterine, toată blestemata de mașinărie. Întreaga țară e stăpînită de fărâdelegi, e violentă, explozivă, demonică. Răul plutește în aer, în climat, în ultragrandioasele peisaje, în pădurile de piatră culcate orizontal, în râurile spumegînde care mușcă stîncile canioanelor, în distanțele supranormale, în supraomeneștiile deserturi aride, în recoltele extraluxuriante, în fructele monstruoase, în, amestecul de sînge exotic, în labirintul de Culte, secte, credințe, în opunerea de legi și de limbaje, în contradicția de temperamente, principii, necesități, cerințe. Continentul colcăie de violență subterană, e împînzit de osemintele monștrilor antediluvieni și ale raselor umane pierite, de misterele înfășurate în blesteme, uneori atmosfera e atât de galvanizată, încât sufletul e provocat să-și abandoneze trupul și s-o ia razna. Și totul se năpustește ca ploaia – cu găleata – sau nu vine deloc. Întregul continent e un vulcan gigantic cu craterul vremelnice mascat de o panoramă mișcătoare, alcătuită în parte din vis, în parte din teamă, în parte din disperare. Din Alaska și pînă-n Yucatan e același lucru. Natura domină Natura biruie. Pretutindeni aceeași inexorabilă nevoie de a măcelări, de a răsturna, de a prăda. Aparent oamenii sînt buni, deschiși la fire – sănătoși, optimiști, curajoși. Dar pe dinăuntru sînt viermanoși. Doar o scînteie și fac explozie.

Adeseori se întîmplă, ca în Rusia, să apară cîte un om cu capsă pusă. S-a trezit, uite așa, ca lovit de streche. În nouă din zece cazuri e vorba de un om cumsecade, un ins pe care-l plăcuseră toți. Dar cînd l-a apucat damblaua, nimic nu l-a mai putut opri. Asemenea unui cîine turbat, cel mai bun lucru pe care-l poți face pentru el este să-l împuști pe loc. De regulă așa ceva se întîmplă cu indivizi pașnici. Într-o bună zi își ies din minți, în America oamenii își ies în mod constant din minți. Și au nevoie de un debușeu ca să-și verse nebunia, setea de sînge. Europa își varsă mereu sîngele în războaie. Dar America e pacifistă și canibalică.

Văzută din exterior pare a fi un dulce fagure de miere în care albinele roiesc cuprinse de frenezia hărnicieii; dar înăuntru nu-i decît un abator, în care fiecare își mănîncă vecinul de viu.

și-i suge măduva din oase. La modul superficial pare o lume cutezătoare, masculină; și de fapt e un bordel mînuit de femei, în care băștinașii fac pe peștii și afurisiții de străini vînd carne vie. Nimeni nu știe ce înseamnă să ștezi în

fund și să fii mulțumit. Asta se întâmplă numai în filme, unde totul e falsificat, pînă și focurile iadului. Întregul continent doarme buștean dar în somnul lui se deapănă un grandios coșmar.

Și nimeni n-a dormit mai adînc decît mine în mijlocul acestui coșmar. Războiul, cînd a survenit, nu mi-a produs decît un soi de zumzăit slab în ureche. Asemenea compatrioților mei, eram pacifist și canibal. Milioanele de indivizi răpuși în măcel s-au dizolvat într-un nor, așa cum s-au dizolvat aztecii și incașii și indienii piele-roșie și bizonii. Oamenii se prefăceau a fi profund impresionați, dar nu erau. Doar că se răsuceau agitați în așternut. Însă nimeni nu și-a pierdut pofta de mîncare, nici nu s-a ridicat să tragă clopotul de alarmă. Ziua în care am realizat pentru prima oară că avusese loc un război s-a ivit la vreo șase luni după armistițiu. Mă aflam într-un tramvai de pe linia străzii 14. Unul dintre eroii noștri, un băiat din Texas cu un șirag de medalii aliniate pe piept, a zărit un ofițer trecînd pe trotuar. Și priveliștea ofițerului l-a făcut să-și piardă mințile. Avea și el gradul de sergent, dar exista probabil un motiv serios să se înfurie. Oricum, la vederea ofițerului, l-a apucat asemenea turbare, încît a sărit de pe scaun și a început să înjure de mama focului guvernul, armata, civilii, pasagerii din tramvai, pe toți și pe toate. Și mai zicea că dacă s-ar declara un nou război, pe el unul nu l-ar mai putea țîrî nici cu douăzeci de cai. O să aștepte să-i vadă crăpînd pe toți nemernicii înainte de a se mai duce el pe front; zicea că nu dă nici o ceapă degerată pe toate medaliile cu care l-au decorat și, ca să illustreze afirmația, și-a smuls tinichelele din piept și le-a zvîrlit pe fereastră; repeta că dacă s-ar mai găsi vreodată într-un tranșeu cu un ofițer, l-ar împușca în spate ca pe un cîine împutit și asta era valabil și pentru generalul Pershing sau oricare alt general. A mai înșirat o grămadă de lucruri, condimentate cu înjurături deocheate, culese de pe front și nimeni n-a scos o vorbuliță ca să-l contrazică. Și cînd, în sfîrșit, a isprăvit, am simțit și eu pentru prima oară că avusese loc un război și că omul acela pe care-l ascultasem luase parte la ei și că, în ciuda vitejiei lui, războiul îl prefăcuse într-un laș, iar acum, dac-ar fi să mai omoare, ar face-o cu ochii deschiși și cu sînge rece, și nimeni n-ar îndrăzni să-l trimită la scaunul electric, pentru că el își făcuse datoria față de semenii lui, anume aceea de a-ți nega propriile tale instincte sacre, așa încît totul era bine și drept, pentru că o crimă spală pe alta, în numele lui Dumnezeu, al patriei și al umanității, pacea fie cu voi toți! Și a doua oară cînd am simțit realitatea războiului a fost în ziua în care ex-sergentul Griswold, unul dintre curierii noștri de noapte, și-a ieșit din țîțîni și a făcut tîndări biroul unei stații. L-au trimis pachet la mine ca să-l dau afară, dar n-am avut inimă să-l concediez. Realizase o operă de distrugere atît de perfectă, încît îmi venea mai curînd să-l iau în brațe și să-l strîng la piept; speram în adîncul sufletului meu că o sa se ducă și la etajul douăzeci și cinci, sau unde dracu erau bîrlogurile președintelui și vicepreședintelui, și că o să măture toată sleahta. Dar, în numele disciplinei, și pentru a menține blestemata de farsă,

trebuia să-l pedepsesc într-un fel, ca să nu fiu eu pedepsit pînă la urmă. Așa încît, neștiind ce să fac ca să-l ating cît mai puțin, l-am scos de pe statul curierilor cu comision și l-am trecut pe cel al salariilor-fixe. Ceea ce l-a supărat foarte tare și, neînțelegînd dacă eram de partea lui sau împotriva lui, mi-a trimis prompt o scrisoare în care mă amenința că peste o zi sau două o să-mi facă o vizită și mă statua să fiu atent pentru că avea de gînd să mă jupoaie de viu. Adăuga că o să vină după orele de serviciu și, dacă mi-era frică, n-aveam decît să mă înconjur de cîțiva oameni de pază. Știam că nu glumește și cînd am lăsat scrisoarea din mîină, mi s-au tăiat genunchii. Totuși, l-am așteptat singur, simțînd că ar fi și mai laș din partea mea dacă mi-aș asigura o protecție. Era o experiență ciudată. Probabil că, din clipa în care mă văzuse, își dăduse seama că sunt un ticălos, un ipocrit mincinos și împutit, așa cum mă numise în scrisoare. Eram așa pentru că și el era cum era, adică cu nimic mai bun decît mine. Probabil înțelesese pe dată că ne aflam amîndoi în aceeași barcă și că afurisita de barcă era spartă și lua apă. Am citit acest lucru în ochii lui cînd a intrat cu pași mari în birou, aparent furios, spumegînd de mînie, dar pe dinăuntru răcit, stins, moale și aerian. Cît despre mine, orice rest de frică mi s-a evaporat în clipa cînd l-am văzut intrînd. Simplul fapt că mă aflam acolo singur și liniștit, mai slab decît el, mai puțin în stare de a mă apăra, îmi conferea superioritate asupra lui. Nu pentru c-aș fi dorit asemenea superioritate. Dar așa stăteau lucrurile și, firește, am profitat. În momentul în care s-a așezat pe scaun, s-a domolit și s-a îmbunat. Nu mai era un bărbat în toată firea, ci un copil mare. Probabil că fuseseră milioane ca el, copii mari cu mitraliere în mîini, în stare să radă regimente întregi de pe fața pămîntului fără ca măcar să clipească, dar odată înapoiați în tranșeele vieții, lipsiți de arma, lipsiți de un dușman bine determinat, vizibil, deveneau subit neajutorați ca furnicile. Și totul se învîrtește în jurul problemei hranei. Hrana și chiria – astea-s unicele obiective ale luptei – dar nu există o cale, o cale bine determinată, vizibilă, pe care să lupți. E ca și cum ai vedea o armată puternică și bine echipată, capabilă să nimicească totul în drum, căreia însă i s-a ordonat să se retragă zilnic, să se retragă și să se retragă și să se retragă, pentru că aceasta era soluția strategică, chiar dacă însemna să piardă teren, să piardă armament, muniții, provizii, să-și piardă somnul și curajul, să-și piardă pînă la urmă însăși viața. Oriunde erau oameni care luptau pentru hrană și chirie, avea loc și această retragere, în ceață, în beznă, fără alt *motiv* omenesc decît că era soluția strategică. Însemna să mănînci inima din om. A lupta e ușor; dar a lupta pentru hrană și chirie e ca și cum ai ține piept unei oști de fantome. Tot ce poți fiice este să te retragi și, în timp ce te retragi, îți vezi propriii frați doborîți unul după altul, în tăcere, misterios, în ceață, în beznă, și nu poți face nimic.

Omul era atît de confuz, atît de perplex, atît de buimăcit și de răvășit, încît și-a îngropat capul în brațe și a plîns pe biroul meu. Și în timp ce era scuturat de sughițuri, telefonul a sunat, biroul vicepreședintelui – niciodată nu-i

vicepreședintele în persoană ci biroul lui – care mi-a cerut concedierea imediată a omului ăstuia, Griswold, iar eu am răspuns „Da, domnule!” și am închis. Nu i-am spus un cuvânt lui Griswold, m-am dus cu el la casa lui și am luat masa împreună cu soția și copiii săi. Și când am plecat de la el, mi-am zis că dacă va trebui să-l dau afară, cineva o să plătească pentru treaba asta – și, în orice caz, voiam să aflu mai întâi de la cine venea ordinul și de ce. Înfierbîntat și morocănos, a doua zi dimineața am urcat direct la biroul vicepreședintelui, am cerut să-l văd și l-am întrebat: „Dumneavoastră ați dat ordinul și de ce?” Și înainte de a-i oferi șansa să nege sau să-mi explice motivul, i-am trîntit în față o scurtă prelegere despre război, care nu i-a făcut plăcere și pe care n-a putut-o îndura – și, dacă nu vă convine domnule Will Twilldilliger, n-aveți decît să ne luați slujba, slujba mea și slujba lui, și să vă ștergeri la cur cu ele – și cu aceste cuvinte, am ieșit din birou. M-am întors la abator și la munca mea obișnuită. Mă așteptam, desigur, ca pînă la sfîrșitul zilei să mă concedieze. Dar nu s-a întîmplat așa. Nu, spre surprinderea mea, am primit un telefon de la directorul general care m-a sfătuit să iau lucrurile mai ușor, să mă calmez, da, să nu-mi pun la inimă, să nu fac nimic pripit, că o să vedem noi cum stau treburile, etc. Presupun că încă mai văd cum stau treburile, pentru că Griswold și-a văzut mai departe de slujbă ca de obicei – ba chiar l-am promovat în muncă, făcîndu-l funcționar, ceea ce era o măgărie pentru că un funcționar cîștigă mai puțin decît un curier, dar lui i-a gîdilat orgoliul și i-a mai domolit recalcitranta. Uite, asta i se întîmplă unui om care-i erou doar în somn. Când coșmarul nu-i îndeajuns de cumplit încît să te trezească, nu faci decît să te retragi în continuare, și sfîrșești sau pe o bancă în parc sau ca vicepreședinte. E unul și același lucru, o aiureală blestemată, o farsă, un fiasco de la un cap la altul. Știu pentru că și eu am trăit coșmarul, dar eu m-am deșteptat. Și când m-am deșteptat, am ieșit din el. Am ieșit pe aceeași poartă pe care intrasem – fără să spun măcar „Cu permisiunea Dvs., domnule!”

Lucrurile se petrec instantaneu, dar mai întâi trebuie să parcurgi un lung proces. Când se întîmplă ceva, tu nu sesizezi decît explozia și secunda care o precede. Dar totul se petrece conform legii – și în deplin consens și colaborare cu întregul cosmos, înainte de a mă fi putut trezi și de a exploda, bomba a trebuit să fie bine confecționată, bine amorsată. După ce am pus totul în ordine pentru păcătoșii de la etajele de mai sus, a trebuit să fiu smuls de pe șaua mea înaltă, zvîrlit de colo-colo ca o minge de fotbal, călcat în picioare, strivit, umilit, pus în lanțuri, în cătușe, redus la neputință, ca o piftie. Întreaga mea viață nu am simțit nevoia să am prieteni, dar în acea anume perioadă prietenii răsăriseră în jurul meu ca ciupercile. Niciodată nu aveam un moment de singurătate. Dacă mă duceam seara acasă, spetind să am parte de puțină odihnă, găseam pe cineva așteptînd să mă vadă. Uneori mă aștepta o adevărată bandă de amici, căroră părea să le pese prea puțin dacă mă întorc acasă sau nu. Și fiecare grup de prieteni noi îi disprețuia pe cei mai vechi.

Stanley, de pildă, îi disprețuia pe toți. Nici Ulric nu-i suporta pe ceilalți. Tocmai se întorsese din Europa după o absență de câțiva ani. Nu ne prea văzusem din adolescență și apoi, într-o bună zi, absolut din întâmplare, ne-am întâlnit pe stradă. Ziua aceea a fost importantă în viața mea, pentru că mi-a deschis fereastra spre o nouă lume, o lume pe care o visasem adeseori dar pe care nu sperasem să o văd vreodată. Îmi amintesc cu precizie că ne oprisem la colțul dintre Sixth Avenue și strada 49 și că era pe înserat. Amintirea e atît de vie pentru că mi se părea total discordant, aberant, să ascuți pe cineva vorbindu-ți despre Etna și Vezuviu și Capri și Pompei și Maroc și Paris în colțul dintre Sixth Avenue și strada 49 din Manhattan. Îmi aduc aminte de felul în care privea în jur cît vorbea, ca un om care nu-și dădea prea bine seama de ce se întâmplă cu el, dar care intuia vag că făcuse o mare greșală întorcîndu-se în țară. Ochii lui păreau să spună tot timpul: „Astea nu au nici o valoare, absolut nici o valoare”. Nu rostea aceste cuvinte, dar îmi repeta întruna: „Sînt sigur că ți-ar plăcea. Sînt sigur că ăsta-i locul pentru tine.” Cînd m-am despărțit de el eram năucit. Abia așteptam să-l văd din nou. Voiam să ascult iarăși totul de la început, pînă în cele mai mărunte detalii. Nimic din ce citisem pînă atunci despre Europa nu putea egala strălucitele descrieri desprinse de pe buzele prietenului meu. Și totul îmi părea cu atît mai miraculos cu cît amîndoi ne formasem și ieșisem din același mediu. El reușise pentru că avea prieteni bogați și pentru că se pricepuse să-și chivernisească banii. Eu nu întîlnisem niciodată un om bogat, care să fi călătorit, care să fi avut bani în bancă. Și toți prietenii mei erau la fel ca mine – trăiau de azi pe mîine, fără să se gîndească măcar o clipă la viitor. O'Mara, da, călătorise mult, aproape în lumea întreagă, dar în chip de vagabond – cerșetor sau cînd fusese înrolat în armată, ceea e și mai rău decît a fi vagabond. Prietenul meu Ulric era primul om cunoscut de mine care călătorise cu adevărat. Și știa cum să vorbească despre experiențele pe care le trăise.

Ca urmare a acelei întîlniri întîmplătoare de pe stradă ne-am văzut des după aceea, timp de cîteva luni. Venea pe la mine după masa de seară și ne plimbam împreună în parcul din apropiere. Cu cîtă sete îl ascultam! Cel mai infim detaliu legat de acea cealaltă lume mă fascina. Chiar și acum, după ani și ani de zile, chiar și acum cînd cunosc Parisul ca pe o carte deschisă, imaginea lui despre Paris îmi stăruie în fața ochilor, încă vie, încă reală. Uneori, cînd străbat repede orașul într-un taxi, după ploaie, surprind străfulgerări, priveliști fugitive din acel Paris pe care mi-l descriesese el; scurte instantanee, cînd trec pe lîngă Tuileries poate sau cînd întrezăresc Montmartre ori Sacre Coeur, cînd traversez Rue Laffitte în ultimele reflexe sîngerii ale asfințitului. „Un simplu băiat din Brooldynf. Aceasta era formula pe care o folosea uneori cînd se jena de inabilitatea lui de a se exprima mai sugestiv. Și eu eram un simplu băiat din Brooklyn, ceea ce vea să spună unul dintre cei mai de pe urmă și mai de jos

oameni. Dar acum cînd pribegesc frecîndu-mi coatele de omenire, rareori mi-e dat să întîlnesc vreun om care să poată descrie cu atîta drag și cu atîta acuratețe ceea ce a văzut și a simțit. Serilor acelora petrecute în Prospect Park cu vechiul meu prieten Ulric li se datorează, mai mult decît oricărui alt lucru, faptul că mă aflu azi aici. Majoritatea locurilor pe care mi le-a descris nu le-am văzut încă, pe unele dintre ele poate nici n-am să le văd vreodată. Dar ele viețuiesc în mine, calde și vibrante, așa cum le-a creat el în hoinărelile noastre prin parc

În aceste discuții despre cealaltă lume se împleteau întreaga substanță și întreaga textură a operei lui Lawrence. Adeseori, după ce parcul se golea de vizitatori, noi doi continuam să stăm pe o bancă, discutînd despre natura ideilor lui Lawrence. Acum cînd mă gîndesc la discuțiile noastre, îmi dau seama cît eram de confuz, cît de jalnic de ignorant în ce privește sensul adevărat al cuvintelor lui Lawrence. Dacă le-aș fi înțeles într-adevăr, poate că viața mea ar fi luat alt curs. Mulți dintre noi își trăiesc cea mai mare parte din viață scufundați. În ce mă privește, pot afirma categoric că nu am ieșit la suprafață decît după ce am părăsit America. Poate că nu-i vina Americii, dar cert este că nu am deschis ochii larg și clar și pe deplin pînă cînd nu m-am izbit de Paris. Și poate că acest lucru s-a întîmplat numai pentru că am renunțat la America, am renunțat la trecutul meu.

Prietenul meu Kronsky obișnuia să mă dojenească în legătură cu stările mele de „euforie”. Era un fel mascat de a-mi reaminti, cînd eram din cale afară de vesel, că a doua zi aveam să fiu lovit de o neagră depresiune. Era adevărat. Trăiam numai în suișuri și coborîșuri. Lungi perioade de mohoreală și de melancolie, urmate de cascade de veselie, de inspirație ca în transă. Niciodată nu atinsesem un nivel la care să fiu eu însumi. Poate să sune ciudat, dar niciodată nu eram eu însumi. Eram fie un anonim, fie persoana numită Henry Miller ridicata la puterea *n*. În această din urmă dispoziție, de pildă, aș fi fost în stare să-i torn lui Hymie o carte întreagă în timpul unei călătorii cu trenul suspendat. Lui Hymie, care n-ar fi bănuț niciodată că sînt și altceva decît un bun șef de personal. Parcă-l văd și acum cu ce ochi se holba la mine o dată cînd mă aflam într-una din stările mele de „euforie”. Ne urcasem în vagon la podul Brooklyn, ca să ne ducem într-un apartament din Greenpoint, unde ne aștepta o pereche de pațachine neșesălate. Hymie începuse să-mi îndruga, ca de obicei, despre ovarele nevastă-sii. În primul rînd nu știa ce înseamnă ovare, așa încît a trebuit să-i explic la modul brut, elementar. Și în mijlocul explicațiilor mi s-a părut deodată atît de profund tragic și ridicol că Hymie nu știa ce înseamnă ovare, încît m-am simțit de-a dreptul îmbătat, îmbătat de parc-aș fi dat pe gît un sfert de whisky. De la ideea ovarelor bolnave a germinat, cu iuțea fulgerului, o luxurianță tropicală, alcătuită din cel mai eterogen asortiment de nimicuri și ciudățenii în miezul cărora, bine plasați, aș spune zdravăn plasați, se aflau Dante și Shakespeare. În aceeași clipă însă mi-am

revăzut subit propriul meu proces de gândire care încolțise cam pe la jumătatea podului Brooklyn și pe care cuvântul „ovare” îi întrerupsese brusc. Mi-am dat seama că tot ceea ce-mi înșirase Hymie înainte de a rosti cuvântul „ovare”, cursese pe lingă mine că nisipul presărat printre degete. Ceea ce începusem eu, la mijlocul podului Brooklyn, era ceea ce începusem de atâtea ori în trecut, de obicei când mă duceam la prăvălia tatălui meu, adică o performanță pe care o executam ca în transă. Pe scurt, ceea ce începusem eu era o carte a ceasurilor, a plictisului și a monotoniei vieții mele, în viitoarea unei activități febrile. De ani de zile nu mă mai gândisem la această carte pe care obișnuiam să o scriu zi de zi în drum de la Delancey Street la Murray Hill. Și acum, traversând podul, la ceas de asfințit, cu zgîrie-norii scînteind ca niște cadavre fosforescente, amintirea trecutului mi s-a instalat în minte... amintirea traversării podului în sus și în jos, în drum spre o slujbă care era moarte și îndărăt spre casa care era o morgă, recitind Faust, privind din trenul suspendat, jos, în cimitir, scuipînd din trenul suspendat în cimitir, în fiecare zi același paznic de peron, un imbecil, și ceilalți imbecili citindu-și ziarele în tren, noi zgîrie-nori înălțîndu-se, noi morminte în care să muncești și să mori, iahturile plutind dedesubt, Fall River line, Albany Day Line, pentru ce mă duc la slujbă, ce o să fac diseară, sexul cald de lîngă mine și o să pot să-mi vîr degetele în vintrele ei, să fug și să mă fac cowboy, să-mi încerc norocul în

Alaska, minele de aur, să plec și să străbat lumea, nu muri încă, așteaptă o altă zi, o lovitură norocoasă, rîul, sfîrșește odată, jos, jos, învîrtindu-te ca un tirbușon, de ce s-o iei de la capăt, același lucru pretutindeni, moartea, moartea este dezlegarea, dar nu muri încă, așteaptă o altă zi, o lovitură norocoasă, un chip nou, un prieten nou, milioane de șanse, ești încă prea tînăr, ești melancolic, nu muri încă, așteaptă o altă zi, o lovitură norocoasă, oricum cordește, și așa mai departe, traversînd podul în cușca de sticlă, toți înghesuiți unui într-altul, viermi, furnici, tîrîndu-se afară dintr-un arbore mort și gîndurile tîrîndu-li-se la fel... Poate că, așa cum mă aflam la înălțime, între cele două maluri, suspendat deasupra traficului, deasupra vieții și a morții, de o parte și de alta cu mormintele verticale, morminte care sticleau în lumina soarelui muribund, cu rîul curgînd dedesubt, nepăsător, curgînd ca însuși timpul, poate că de fiecare dată când treceam pe acolo, sus, ceva trăgea de mine, împingîndu-mă să-l iau în seamă, să mă declar; oricum, de fiecare dată când treceam pe acolo sus eram cu adevărat singur și, de cîte ori se întîmpla acest lucru, cartea începea să se scrie, țipînd lucrurile pe care nu cutezam nici să le răsflu, gîndurile pe care nu le articulasem niciodată, conversațiile pe care nu le purtasem niciodată, speranțele, visurile, dezamăgirile pe care nu le acceptasem niciodată. Dacă ăsta era adevăratul meu eu, era minunat și, ce-i mai grozav, părea să nu se schimbe nicicînd ci să continue mereu de acolo de unde fusese curmat, să continue în aceeași tonalitate, o tonalitate pe care o găsisem în copilărie, atunci când am ieșit pentru prima dată singur în stradă și

sub pojghița de gheață a rigolei zăcea o pisică moartă, înghețată, adică prima oară când am văzut moartea și am perceput-o. Din momentul acela, am înțeles ce înseamnă să fii izolat: fiecare obiect, fiecare lucru viu și fiecare lucru mort își duce existența sa independentă. Și gândurile mele își duceau o existență independentă. Brusc, privindu-l pe Hymie și gândindu-mă la cuvântul acela straniu „ovare”, mai straniu acum decât orice alt cuvânt din vocabularul meu, senzația aceasta de izolare înghețată s-a înstăpînit din nou asupra-mi, iar Hymie, care ședea lîngă mine, era un broscoi, absolut un broscoi și nimic mai mult. Mă aruncam de pe pod cu capul înainte, cu picioarele filfînde, jos în tina primordială, așteptînd să mușc din ea; așa s-a prăbușit Satan prin ceruri, prin miezul dur al pămîntului, cu capul în jos, năpustindu-se drept pînă-n plăselele țarinei, în cea mai tenebroasă, cea mai vîscoasă, cea mai fierbinte groapă a iadului. Străbăteam Deșertul Mojave și omul de lîngă mine aștepta căderea nopții pentru a-mi sări în spate și a mă sfîșia. Pătrunsesem din nou pe Tărîmul Visurilor, deasupra mea un om acea echilibristică pe sîrmă și deasupra lui un om zbura într-un avion, trasînd litere de fum pe cer. Femeia atîrnată de brațul meu era însărcinată și peste șase sau șapte ani, vietatea pe care o purta acum în pîntece va fi în stare să citească literele înscrise pe cer și el sau ea va ști că-i vorba doar de o reclamă pentru o țigară și mai tîrziu va fuma țigara, poate chiar un pachet pe zi. În pîntece unghiile se formează pe fiecare deget de la mîini și de la picioare; te poți opri aici, la o unghie de la picior, cea mai neînsemnată unghie de la picior, cea mai neînsemnată unghie imaginabilă, și îți poți sparge capul încercînd să înțelegi. Într-o jumătate a registrului se înșiruie cărțile pe care le-a scris omul, conținînd un asemenea talmeșbalmeș de înțelepciune și de nonsens, de adevăr și de minciună, încît chiar de-ar fi să trăiești cît Matusalem n-ai izbuti să descîlcești harababura; în cealaltă jumătate a registrului se înșiruie lucruri ca unghiile, parul, dinții, sîngele, *ovarele* dacă vrei, toate fiind incalculabile și înregistrate cu un alt fel de cerneală, în altă caligrafie, un scris incomprehensibil, indescifrabil. Ochii de broscoi erau ațintiți asupra-mi ca doi butoni de guler înfundați în grăsime sleită, îngropați în sudoarea rece a tinei primordiale. Și fiecare buton de guler era un ovar care se dezlipise, o ilustrație scoasă din dicționar, lipsită de textul explicativ, opac, fără strălucire, în osînză gălbuie, sleită, a globului ocular; fiecare buton ovarian îți pricinuia o răceală subterană, ringul de patinaj al iadului unde oamenii sînt vîrîți în gheață cu capul în jos, cu picioarele filfînde, așteptînd să muște. Pe aici Dante s-a plimbat neînsoțit, copleșit de viziunea lui și, spiralînd prin cercuri fără de număr, s-a ridicat treptat spre ceruri, pentru a fi întronat în opera lui. Aici Shakespeare cel cu fruntea senină s-a cufundat în reveria negrăit de adîncă a mîniei, pentru a se înălța în elegante edirii în quarto și în citate. O chiciură albăstrie de comprehensiune, scuturată, smulsă de rafale de rîs. Din butucul ochilor de broscoi radiau spițe albe de luciditate, nu pentru a fi înregistrate sau etichetate, nu pentru a fi numerotate sau definite, ci rotindu-se orbește într-o

mișcare caleidoscopică. Hymie, broscoiul, era un cartof ovarian produs în defileul înalt dintre două maluri: pentru el se construiseră zgârie-norii, pentru el fusese desțelenită sălbăticia junglei, pentru el fuseseră masacrați indienii, exterminați bizonii; pentru el cele două orașe gemene au fost legate prin podul Brooklyn, pentru el s-au afundat scafandrii, s-au întins cablurile de la un turn la altul, pentru el stau oamenii pe cer cu capul în jos scriind cuvinte din litere de foc și fum; pentru el s-au inventat anestezicele și forcepsul și Dicke Bertha care putea distruge ceea ce ochiul nu putea vedea; pentru el a fost spartă molecula și atomul s-a dovedit a fi lipsit de substanță; pentru el noapte de noapte stelele sînt scormonite de telescoape, și lumile se nasc, fotografiate în actul gestației; pentru el au fost sfidate barierele timpului și spațiului și fiecare mișcare, de la zborul păsărilor pînă la revoluția planetelor, a fost demonstrată, irefutabil și incontestabil, de către marii preoți ai cosmosului depozitat. Și atunci, așa cum s-a întîmplat la mijlocul podului, sau cum se întîmplă în mijlocul unei plimbări, întotdeauna în mijlocul a ceva, fie a unei cărți, a unei conversații sau a actului de amor, mi-a încolțit din nou în minte gîndul că eu niciodată nu am făcut ce aș fi vrut să fac și din faptul că nu am făcut ce-am vrut a crescut în mine această conformație care nu-i decît o plantă obsesională, un fel de excrescență de coral, care expropriează totul, inclusiv viața, pînă cînd însăși viața devine acel ceva ce a fost negat, dar care se reafirmă constant, creînd viață și în același timp ucigînd viața. Vedeam planta crescînd și după moarte, asemenea părului care continuă să-i crească unui cadavru, oamenii decretînd „moarte” dar părul pledînd încă pentru viață și, pînă la urmă, nu moarte ci această viață a parului și a unghiilor, cu trupul pierit, spiritul stins, și totuși în moarte ceva viu, expropriind spațiul, generînd timp, creînd infinita mișcare. Acest lucru se poate petrece prin iubire, sau prin durere, sau prin faptul de a te fi născut cu un picior strîmb; cauza nu înseamnă nimic, faptul înseamnă totul. *La început a fost Cuvîntul...* orice o fi fost, *Cuvîntul*, boală sau creație, continuă să se dezlănțuie năvalnic și o să se dezlănțuie întruna, luînd-o înaintea timpului și spațiului, luînd-o înaintea îngerilor, detronîndu-l pe Dumnezeu, desprinzînd universul din cui. Orice cuvînt conține bate cuvintele pentru cel ce a izbutit să se detașeze prin iubire sau prin durere sau prin orice altă cauză. În fiecare cuvînt curenul curge îndărăt, către începutul care a fost pierdut și care nu va mai fi nicicînd regăsit pentru că nu a existat nici început nici sfîrșit ci numai ceea ce și-a găsit expresie în început și în sfîrșit. Astfel, în trenul suspendat ovarian avea loc călătoria omului și a broscoiului, alcătuita din aceeași materie, nici mai buni nici mai răi decît Dante, dar infinit diferiți, unul dintre ei necunoscînd cu precizie nici un înțeles, celălalt cunoscînd cu precizie toate înțelesurile, drept care amîndoi erau rătăciți și buimaci printre începuturi și sfîrșituri, pentru a fi depozitați în Java sau în India Street,

Greenpoint, unde urmau să fie readuși în așa-zisul curent al vieții, de către două curve de mîna a șaptea, cu ovare zvîcnitoare, din varietatea bine cunoscută a gasteropodelor.

Ceea ce mă frapază acum drept cea mai minunată dovadă a adaptării sau inadaptării mele la acele timpuri este faptul că nimic din ce scriau sau vorbeau oamenii nu prezenta vreun interes real pentru mine. Nu mă obseda decît obiectul, *lucrul* izolat, detașat, insignifiant. Putea fi o parte a corpului uman sau o scară într-o casă de oaspeți; putea fi un horn sau un nasture găsit în rigolă. Orice-ar fi fost, îmi crea posibilitatea de a mă deschide, de a mă preda, de a-mi pune semnătura. La viața din jurul meu, la oamenii care clădeau lumea pe care o știam, nu-mi puteam pune semnătura. Eram în afara acestei lumi în aceeași măsură în care un canibal e în afara granițelor societății civilizate. Debordam de o dragoste perversă pentru lucrul-însine

— nu un atașament filozofic, ci o aviditate pătimașă, de parcă acest lepădat, lipsit de valoare lucru-în-sine, pe care toți îl ignorau, ar fi conținut taina regenerării mele.

Trăind în vîltoarea unei lumi în care funcționează o pletoră de noutăți, eu mă atașam vechiului. În fiecare obiect exista o particulă minusculă care îmi solicita atenția. Aveam un ochi microscopic pentru orice pată, pentru grăuntele de urîțenie care constituia în mintea mea unica frumusețe a obiectului. Orice detaliu care izola obiectul, sau îl făcea inutilizabil, ori îi dădea o notă depășită, mă atrăgea și mă încînta. Dacă aceasta era o trăsătură perversă, îmi părea și sănătoasă totodată, ținînd seama că eu nu eram destinat să aparțin lumii ce clocotea în jurul meu. Curînd aveam să ajung și eu asemenea acestor obiecte pe care le veneram, adică un lucru izolat, un membru inutil al societății. Eram absolut depășit, în mod cert. Și totuși eram capabil să amuz, să instruiesc, să întrețin. Dar fără să fiu vreodată acceptat, în sensul real al cuvîntului. Cînd aveam chef, sau cînd îmi dădea inima ghes, puteam să aleg orice om, din orice pătură socială, și să-l fac să mă asculte. Dacă doream, îl puteam ferma dar, asemenea unui magician sau unui vrăjitor, numai atîta timp cît spiritul era treaz în mine. Și totuși simțeam în străfundurile celorlalți o neîncredere, o stinghereală, un antagonism care, fiind instinctive, erau iremediabile. Ar fi trebuit să mă fac clown, aș fi avut la îndemîină cea mai largă gamă de expresii. Dar am subestimat această profesiune. Dacă-aș fi fost clown sau comediant de vodevil, aș fi devenit celebru. Oamenii m-ar fi apreciat tocmai pentru că nu m-ar fi înțeles; dar ar fi înțeles că sînt de neînțeles. Ceea ce ar fi fost o ușurare, ca să nu spun mai mult.

A constituit întotdeauna o sursă de uimire pentru mine ușurința cu care oamenii deveneau exasperați numai auzindu-mă vorbind. Poate că felul meu de a vorbi era oarecum extravagant, deși deseori reacția lor se producea cînd încercam să mă țin în frîu. Întorsătura unei fraze, alegerea unui adjectiv nefericit, facilitatea cu care îmi veneau cuvintele pe buze, aluziile la subiecte

considerate tabu – totul concura să facă din mine un om în afara legii, un soi de dușman al societății. Indiferent cât de bine arătau lucrurile la început, mai devreme sau mai târziu tot mă detectau. Dacă, de exemplu, eram modest și umil, atunci eram prea modest și prea umil. Dacă eram voios și spontan, curajos și nepăsător, atunci eram prea slobod la gură, prea vesel. Niciodată nu reușeam să mă situez *au point* cu individul cu care discutam. Deși nu era o chestiune de viață și de moarte – pe atunci, pentru mine totul era chestiune de viață și de moarte – deși nu era vorba decît de a petrece o seară plăcută în casa unei cunoștințe, lucrurile se desfășurau la fel. Emanam anumite vibrații, supratonuri și subtonuri, care încărcău neplăcut atmosfera. Uneori poate că reușeam să-i amuz pe interlocutori întreaga seară cu poveștile mele, adeseori izbuteam să-i țin cu răsuflarea tăiată, și augurii păreau favorabili. Dar în mod inevitabil, înainte de încheierea serii, trebuia să se întîmple ceva, o vibrație care făcea candelabrul să clincăne sau care îi amintea, vreunui suflet mai sensibil, de oaia de noapte de sub pat. Chiar în timp ce rîsetele mai dăinuiau, otrava începea să se facă simțită. „Sper să ne mai vedem”, îmi spuneau, dar mîna inertă, jilavă, pe care mi-o întindeau le dezmințea cuvintele.

Persona non grata! Doamne, cât de limpede văd totul acum! Nu aveam de ales: trebuia să iau ce mi se oferea și să învăț să-mi placă. Trebuia sau să învăț să trăiesc în scursori, să înot ca un șobolan în canalul colector, sau să mă înec. Dacă accepti să te alături gloatei, devii imun. Pentru a fi admis și apreciat trebuie să te reduci la zero, să devii unul cu gloata, de nedeosebit. Poți să visezi dacă visezi ca ei. Dar dacă visezi altfel, atunci nu ești în America, nu ești un american în America, ci un hotentot în Africa, sau un calmuc sau un cimpanzeu. Din clipa în care ai o gîndire „diferită”, încetezi să mai fii american. Și din clipa în care devii altceva, te trezești în Alaska sau în Insula Paștelui sau în Islanda. Afirm aceste lucruri cu ranchiună, cu invidie, cu răutate? Poate că da. Poate că regret neputința mea de a deveni un american. *Poate*. Acum, în zelul meu, care-i tot de sorginte americană, sînt pe cale să înalț un edificiu monstruos, un zgîrie-nori, care, fără îndoială, o să reziste mult timp după pieirea celorlalți zgîrie-nori, dar care o să piară la rîndul lui atunci cînd ceea ce l-a produs o să dispară. Într-o zi, o să dispară tot ce-i american, o să se năruie mai total decît ceea ce a fost grec sau roman sau egiptean. Asta-i una dintre ideile care m-au împins afară din curentul calduț, confortabil, în care noi, bizonii, pășteam odinioară în pace. O idee care mi-a pricinuit multă amărăciune pentru că a nu aparține la ceva durabil e un adevărat chin. Dar eu nu sînt un bizon și n-am nici un chef să fiu, nu sînt nici măcar un bizon *spiritual*. M-am îndepărtat de ei pentru a mă alătura unui flux de conștiință mai vechi, unei rase premergătoare celei a bizonilor, o rasă care le va supraviețui.

Toate lucrurile, toate obiectele însuflețite sau neînsuflețite care diferă față de rest, sînt stigmatizate cu unele trăsături neradicabile. Ceea ce sînt eu e neradicabil, pentru că e diferit.

Așa cum am spus, înalț un zgîrie-nori, dar diferit de zgîrie-norii *a l'americaine*. În acest zgîrie-nori nu exista ascensoare, nu există ferestre la etajul șaptezeci și trei de la care să te arunci. Dacă ai obosit să urci scările, ghinionul tău. În holul principal nu există un tabel automat al locatarilor. Când cauți pe cineva, va trebui să-l cauți. Și dacă vrei să bei ceva, va trebui să ieși și să-ți cumperi, pentru că în această clădire nu există automate cu sifon și nici gherete cu țigări și nici cabine telefonice. Ceilalți zgîrie-nori au tot ce-ți dorești. Acesta, însă, conține numai ce doresc eu și ce-mi place mie. Și undeva în acest zgîrie-nori își are loc și Valeska, dar vom ajunge la ea când o să am eu chef. Pentru moment, Valeska se găsește în siguranță, ținînd seama că e vîrîtă la doi metri sub pămînt și poate că deja devorată de viermi. Și atunci când se găsea în carnea ei era devorată de viermii umani, care n-au pic de respect pentru ceva de altă culoare, de alt miros.

Necazul cu Valeska era că îi curgea sînge negru prin vine, un lucru supărător pentru toți cei din jurul ei. Și îi atrăgea întruna atenția asupra acestui fapt, fie că doreai sau nu. Asupra sîngelui ei negru și a faptului că maică-sa fusese o femeie de stradă. Mama, firește, era albă. Cine îi fusese tată nu știa nimeni, nici măcar Valeska. Totul se desfășurase normal pînă în ziua în care un ovreiaș tipic din biroul vicepreședintelui a depistat-o. Era oripilat, așa m-a informat confidențial, la gîndul că am folosit ca secretară o femeie de culoare. Vorbea despre ea de parcă s-ar fi temut că ar putea să contamineze curierii. A doua zi am fost discutat oficial. Ca și cum aș fi comis un sacrilegiu. Desigur, am pretins că nu am observat nimic neobișnuit la ea, decît că era o fată extrem de inteligentă și de capabili. În cele din urmă a intrat în joc însuși președintele. A avut o scurtă întrevvedere cu Valeska pe parcursul căreia i-a propus, foarte diplomatic, să-i ofere un post mai bun... în Havana. Când s-a întors în birou, Valeska era un pachet de nervi. Și când se înfuria era superbă. A declarat că nu are de gînd să se urnească din loc. Cum se găseau de față Steve Romero și Hymie, am plecat cu toții să luăm masa în oraș. Și pe măsură ce s-a scurs seara, ne-am cam amețit Valeska o luase razna, în drum spre casă mi-a declarat că intenționează să lupte; voia să știe dacă acest lucru ar periclita slujba mea. I-am răspuns liniștit că dacă ea o să fie concediată, îmi dau și eu demisia. La început a pretins că nu mă crede. Dar i-am repetat că eram hotărît s-o fac și că nu-mi păsa de ce se va întîmpla cu mine. A părut extrem de impresionată; mi-a luat amîndouă mîinile și mi le-a strîns cu gingășie, în timp ce lacrimile i se rostogoleau pe obraji. Acesta a fost începutul. Din cîte țin minte, chiar a doua zi i-am strecurat un bilețel în care-i spuneam că sînt nebun după ea. A citit bilețelul, așa cum ședea în fața mea, după care m-a privit drept în ochi și mi-a declarat că nu mă crede. Dar în acea seară am ieșit iar împreună la masă și am băut și am dansat, iar ea s-a lipit lasciv de mine. Era momentul potrivit pentru că, printr-o întîmplare fericită, nevastă-mea se pregătea pentru

un nou avort. I-am spus acest lucru Valeskăi în timp ce dansam, în drum spre casă m-a întrebat brusc:

— De ce n-ai accepta să-ți împrumut o sută de dolari?

A doua zi am invitat-o acasă la noi la cină și am lăsat-o să-i strecoare soției mele suta de dolari. M-am minunat văzînd ce bine se înțelegeau cele două femei. Înainte de plecare, se stabilise ca Valeska să vină la noi în ziua chiuretajului și să aibă grijă de copil. În ziua respectivă, i-am dat Valeskăi o după masă liberă. O oră mai târziu am hotărît să-mi iau și eu după masa liberă. M-am îndreptat spre Teatrul Burlesc de pe strada Paisprezece. Dar cînd să ajung la teatru, m-am răzgîndit. Mi-am spus că dacă o să se întîmple ceva – dacă nevastă-mea o să dea ortu popii – n-o să mă simt prea bine că mi-am petrecut după masa la Burlesc. M-am plimbat puțin pe sub arcade și apoi am pornit în direcția casei.

E ciudat ce turnură iau lucrurile. Încercînd să amuz copilul, mi-am adus aminte de o șmecherie pe care mi-o arătase bunicul meu în copilărie. Iei piesele de domino și clădești cu ele nave înalte de război; apoi tragi ușurel fața de masă pe care plutesc navele, pîna ajung la marginea mesei, unde smucești brusc fața de masă și navele se scufundă pe jos. Am încercat figura de mai multe ori, toți trei, pîna cînd copilul a obosit atît de tare, încît s-a dus, împleticindu-se, în camera vecină unde a adormit buștean. Piesele de domino zăceau împrăștiate pe jos, alături de fața de masa. Brusc, Valeska s-a sprijinit de masă, cu limba adînc vîrîtă în gura mea și cu mina mea vîrîtă între picioarele ei. Cînd am întins-o pe masă, și-a împletit picioarele în jurul meu. Simțeam o piesă de domino sub talpă – o parte din flota pe care o nimicisem de vreo douăsprezece ori. M-am gîndit la bunicul meu așezat pe banchetă, la felul în care într-o zi o avertizase pe mama că eram prea tînăr ca să citesc atît de mult; mi-am amintit de privirea lui îngîndurată în timp ce apăsa fierul de călcat încins pe cusătura umezită a unei haine; m-am gîndit la atacul de pe San Juan Hill la care au participat acei Rough Riders, și la poza lui Teddy șarjînd în fruntea detașamentului de voluntari, poză din cartea mare pe care o citeam lîngă masa lui de lucru; m-am gîndit la nava de război „Maine” care atîrna pe perete deasupra patului meu în cămăruța cu fereastra zăbreliată, și la amiralul Dewey și la Schley și la Sampson; m-am gîndit la vizita la șantierul naval pe care n-am făcut-o niciodată pentru că, pe drum, tata și-a amintit subit că trebuia să mergem în după masa aceea la doctor și, cînd am ieșit din cabinetul medical, nu mai aveam amigdale și încredere în oameni... Abia terminasem amorul, cînd am auzit soneria și iat-o pe nevastă-mea întoarsă de la abator. Cînd m-am dus să deschid ușa, încă mă mai încheiam la prohab. Nevastă-mea era albă ca varul. S-ar fi zis că niciodată n-o să mai fie în stare să treacă printr-un avort. Am băgat-o în pat, după care am adunat piesele de domino de pe jos și am așternut la loc fața de masă. O seară mai târziu, într-un bistro, în timp ce mă îndreptam spre toaletă, am zărit doi bătrîni care jucau domino. M-am oprit

o clipă și am ridicat o piesă. Simțind-o în mână, am revăzut pe dată navele de război» am auzit țcănitul pe care-l scoteau cînd se prăvăleau pe podea. Și odată cu navele de război, mi-au venit în gînd și amigdalele mele și pierderea încrederii în oameni. Așa încît ori de cîte ori traversam podul Brooklyn și priveam în jos la șantierul naval, simțeam că mi se prăbușesc măruntaiele. Acolo sus, suspendat între cele două maluri, aveam întotdeauna senzația că atîrn deasupra unui hău; cînd mă aflam acolo sus, tot ce mi s-a întîmplat vreodată îmi apărea ca ireal, ba chiar mai rău decît ireal – inutil. În loc să mă lege de viață, de oameni, de activitatea umană, podul părea să-mi taie orice legătură. Nu avea nici o importanță dacă mă îndreptam spre un mal sau spre celălalt: Oricare dintre ele era un iad. Într-un fel reușisem să retez legătura mea cu lumea pe care o crează mîinile și mințile omenești. Poate că bunicul meu avusese dreptate, poate că am fost corupt din start de cărțile pe care le-am citit. Dar au trecut secole de cînd cărțile nu mă mai solicită. Practic, de multă vreme am încetat să mai citesc. Însă morbul e încă viu! Acum oamenii au preluat pentru mine funcția cărților. Îi citesc din scoarță-n scoarță, apoi îi arunc. Îi devorez, unul după altul. Și cu cît citesc mai mult, cu atît devin mai insașiabil. Nu există limită. Nu putea exista un sfîrșit și nu a existat nici unul, pînă cînd în lăuntrul meu nu a început să se închege o punte care m-a unit din nou cu fluxul vieții de care fusesem despărțit în copilărie.

Un teribil simț de dezolare. A plutit asupra-mi ani și ani de zile. Dacă aș crede în stele, aș spune că mă aflu sub totala influență a lui Saturn. Tot ce mi se întîmpla mi se întîmpla prea tîrziu ca să mai însemne ceva pentru mine. Așa a fost și cu nașterea mea. Programat pentru Crăciun, m-am născut o jumătate de oră prea tîrziu. Am gîndit întotdeauna că făceam parte din indivizii sorociți, prin virtute, să se nască în ziua de 25 decembrie. Amiralul Dewey s-a născut în această zi, ca și Isus Hristos... poate că și Krishnamurti, din cîte știu eu. În orice caz, asemenea om eram eu destinat să fiu. Dar dat fiind că maică-mea avea un pîntece posesiv, că m-a strîns în tentacule ca o caracatiță, am ieșit sub altă constelație – cu alte cuvinte sub o zodie rea. Mi s-a prezis – mă refer la astrologi – că pe măsură ce o să înaintez în viață, o să-mi meargă tot mai bine; ba chiar se pare că mă așteaptă un viitor de glorie. Dar ce-mi pasă mie de viitor? Ar fi fost preferabil ca în dimineața de 25 decembrie maică-mea să se fi împiedicat pe scară și să-și fi frînt gîtul: aceasta mi-ar fi creat un început bun. De aceea, cînd Încerc să-mi dau seama unde și cînd s-a produs ruptura mea de lume, o împing tot mai mult în trecut, pînă cînd nu-mi rămîne altă explicație decît întîrzierea cu care m-am născut. Pînă și mama, cu limba ei urzicătoare, părea să fie înțeleas acest lucru. „Totdeauna te tîrăști în urmă, ești coada vacii!” așa mă caracteriza. Dar e vina mea oare că m-a păstrat închis în ea pînă cînd a trecut ora fastă? Destinul mi-a hărăzit să fiu un anumit gen de om; stelele se găseau în conjuncția potrivită, eu eram la unison cu poziția stelelor și izbeam cu picioarele în burta mamei ca să ies. Dar nu eu mi-am ales mama care să mă

nască. Poate c-am fost norocos că nu m-am născut idiot, ținînd seama de împrejurări. Totuși un lucru pare cert – și asta e o rămășiță a zilei de 25 – anume că m-am născut cu un complex al răstignirii. Ca să fiu mai precis, m-am născut un fanatic. *Fanatic!* Îmi aduc aminte că vorba asta mi-a fost zvîrlită în obraz încă din copilărie. Mai cu seamă de către părinții mei. Ce e un fanatic? Un om care crede cu pasiune și acționează cu disperare pe baza crezului său. Întotdeauna am crezut în ceva și pe chestia asta dădeam mereu de necaz. Cu cît eram mai aprig bătut la palme, cu atît mai vîrtos credeam. Eu *credeam* – și restul lumii nu. Dacă ar fi numai pedeapsa, ai putea să-ți susții crezul pînă în pînzele albe, dar lumea din jur procedează pe căi mult mai insidioase. În loc să te pedepsească, te subminează, te golește, îți trage pămîntul de sub picioare. Lucrul ăsta nici nu poate fi măcar definit ca trădare. Trădarea e explicabilă și o poți combate. Nu, e ceva mai rău, ceva mai prejos decît trădarea. Este un negativism care te face să te întinzi dincolo de tine însuși. Îți cheltuiești permanent energia încercînd să-ți găsești echilibrul. Te cuprinde un soi de vertij spiritual, te clatini pe muche, ți se ridică părul în cap, nu-ți vine a crede că sub picioarele tale se cascadează o imensă prăpastie. Și toate astea îți provin dintr-un entuziasm excesiv, din dorința pătimașă de a îmbrățișa omenirea, de a-i arăta că o iubești. Cu cît îți întinzi brațele spre omenire, cu atît omenirea se retrage. Nimeni nu dorește iubire adevărată, ură adevărată. Nimeni nu dorește să-ți vîri mîna în măruntaiele lui sacre – asta-i bun doar pentru preoți la ceasul extrem. Cît timp trăiești însă, cît timp pulsează sînge cald în tine, trebuie să te prefaci că nu există asemenea lucruri ca sîngele sau scheletul ascuns sub carne. *Nu călcați pe iarbă!*

Ăsta-i motto-ul sub care trăiesc oamenii.

Și dacă mergi înainte pendulînd pe muchea prăpastiei, devii foarte, foarte expert; indiferent în care parte ești împins, reușești să te reechilibrezi. Fiind tot timpul antrenat, ajungi la o veselie nebună, o euforie nefirească aș spune. În lumea de azi există numai două popoare care pot înțelege sensul unei astfel de afirmații: evreii și chinezii. Dacă nu faci parte nici din unul nici din celălalt, te afli într-un straniu impas. Rîzi întotdeauna la momentul nepotrivit; ești considerat crud și lipsit de inimă cînd de fapt nu ești decît dur și tenace! Dar dacă ai să rîzi cînd rîd și ceilalți și ai să plîngi cînd plîng și ceilalți, atunci pregătește-te să mori așa cum mor ei și să trăiești așa cum trăiesc ei. Asta înseamnă să fii cum trebuie și, în același timp, să simți tot gustul amar al acestui lucru. Înseamnă să fii mort dt trăiești și viu numai după ce ai murit. În asemenea companie, lumea îți prezintă întotdeauna un aspect normal, chiar și în cele mai anormale condiții. Nimic nu e drept sau strimb, numai gîndirea îl face să pară astfel. Și tu nu mai crezi în realitate ci în gîndire. Și cînd ești împins spre punctul terminus, gîndurile te însoțesc dar nu-ți mai sînt de nici un folos.

Într-un fel, într-un fel profund, Hristos nu a fost niciodată împins spre punctul terminus. În clipa când se clătina și pendula pe muche, acel contracurent negativ a dat îndărăt, ca printr-un imens recul, și i-a stopat moartea. Întregul impuls negativ al umanității pare să se fi coagulat într-o monstruoasă masă inertă pentru a crea plenarul uman, figura numărul unu, unul și indivizibil. A avut loc o resurecție care e inexplicabilă dacă nu accepți faptul că omul a fost întotdeauna doritor și gata să-și nege propriul destin. Pământul se învîrtește, stelele se învîrtesc, dar oamenii, marele corp de oameni care formează lumea, sînt fixați în imaginea unuia și singurului.

Dacă nu ești răstignit, asemenea lui Hristos, dacă izbutești să supraviețuiești, să continui a trăi deasupra și dincolo de simțul disperării și al zădărniceii, atunci se întîmplă un alt lucru curios. E ca și cum ai fi murit într-adevăr și ai fi înviat; trăiești o viață supranormală, ca un chinez. Adică ești nefiresc de vesel, nefiresc de sănătos, nefiresc de indiferent. Simțul tragicului s-a spulberat: trăiești ca o floare, ca o stîncă, un copac, unul cu natura și totodată împotriva naturii. Dacă îți moare cel mai bun prieten, nici nu te ostenești să te duci la înmormîntare; dacă un om e strivit de un tramvai chiar sub ochii tăi, îți vezi de drum mai departe, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat; dacă izbucnește un război, îți lași prietenii să crape pe front, dar pe tine personal măcelul te lasă rece. Și așa mai departe. Viața ajunge un spectacol și, dacă din întîmplare ești artist, înregistrezi parada în mers. Singurătatea e anihilată, pentru că toate valorile, inclusiv ale tale, sînt distruse. Singura care înflorește e compasiunea, dar nu o compasiune umană, o compasiune limitată – ci ceva monstruos și drăcesc. Îți pasă atît de puțin, încît îți dă mîna să te sacrifici pentru oricine sau orice. În același timp, interesul, curiozitatea ți se dezvoltă într-un ritm vertiginos. Și acest lucru e suspect, pentru că te poate face să te atașezi la fel de bine de un buton de guler ca și de o cauză. Nu există o deosebire fundamentală, inalterabilă, între lucruri: totul e fluid, totul e perisabil. Suprafața fapturii tale se fărîmă întruna, dar pe dinăuntru devii dur ca un diamant. Și poate că tocmai acest sîmbure dur, magnetic din tine, îi atrage, vrînd nevrînd, pe ceilalți. Un lucru este sigur, că atunci când mori și învii aparții țărînei și tot ce ține de țărînă e al tău, inalienabil. Devii o anomalie a naturii, o ființă fără umbră; nu ai să mai mori niciodată ci doar ai să treci, asemenea fenomenelor din jurul tău.

Nimic din ce scriu acum nu mi-a fost cunoscut la vremea când am trăit marea schimbare. Toate prin cîte am trecut țineau de natura pregătirii pentru momentul când, într-o seară, trîntindu-mi pălăria pe o ureche, am părăsit definitiv biroul, am părăsit ceea ce a fost pînă atunci viața mea particulară, și am căutat femeia care avea să mă elibereze dintr-o moarte vie. În lumina acestui fapt revăd acum hoinărelile mele nocturne pe străzile New Yorkului, nopțile albe când mergeam ca un somnambul și vedeam orașul în care mă născusem așa cum vezi lucrurile într-un miraj. Adeseori mă plimbam pe străzile

tăcute cu O'Rourke, detectivul companiei. De multe ori trotuarele erau acoperite de zăpadă și aerul era rece și pișcător. Și

O'Rourke îmi vorbea interminabil despre jafuri, crime, despre dragoste, natura umană, despre Era de Aur. Avea un obicei. Când se lansa într-un subiect, se oprea brusc în mijlocul străzii și își planta picioarele grele între picioarele mele, astfel că nu mă mai puteam urni din loc. Apoi mă apuca de rever, își apropia fața de fața mea și îmi vorbea în ochi, fiecare cuvânt pătrunzându-mă de parcă mă găurea cu un burghiu. Mă revăd, alături de el, în mijlocul unei străzi, la patru dimineața, vîntul vuind și viscolind zăpada în jurul nostru, iar O'Rourke neștiind de nimic altceva în afară de povestea pe care trebuia să și-o descarce din inimă. Îmi aduc aminte că întotdeauna, în timp ce-mi vorbea, trăgeam cu coada ochiului la decorul înconjurător, conștient nu numai de cele ce-mi înșira, dar și de noi doi proțăpiți în Yorkville sau pe Allen Street sau pe Broadway. De fiecare dată mi se părea cam aiurită seriozitatea cu care-mi debita banala lui poveste de omor, în mijlocul celei mai mari harababuri arhitectonice pe care a creat-o vreodată omul în timp ce el îmi îndruga despre amprente digitale, eu priveam cu ochi critic o creastă sau o cornișă ce orna o clădire de cărămidă roșie, chiar în spatele pălăriei lui negre; mă gîndeam la ziua cînd fusese montată cornișa, și cine putea fi omul care o proiectase și de ce o făcuse atît de urîță, atît de identică cu toate oribilele și tîmpitele de cornișe pe lîngă care trecusem din East Side pînă în Harlem și dincolo de Harlem, și dacă vreți să continuăm, dincolo de New York, dincolo de Mississippi, dincolo de Marele Canion, dincolo de deșertul Mojave, pretutindeni în America unde există case pentru femei și pentru bărbați. Mi se părea absolut demential că în fiecare zi a vieții mele trebuia să stau și să ascult poveștile altor oameni, tragedii banale pricinuite de sărăcie și mizerie, de dragoste și moarte, de aspirații frînte și de deziluzii. Dacă, așa cum se întîmpla, zilnic veneau la mine cel puțin cincizeci de oameni, fiecare dintre ei turnîndu-mi povestea lui de jale, și în fața fiecăruia dintre ei trebuind să tac și să „receptez”, era firesc ca, la un anumit punct pe parcurs, să-mi încui urechile și să-mi împietresc inima. Îmi era suficientă cea mai infimă părțică, pe care apoi o mozoleam și o digeram zile și săptămîni. Și totuși eram nevoit să stau acolo și să mă las inundat, potopit, pe urmă să ies noaptea și să ascult și mai mult, să dorm ascultînd, să visez ascultînd. Veneau șuvoi la mine din toate colțurile lumii, din toate straturile sociale, vorbind o mie de limbi diferite, adorînd cei mai diverși zei, supunîndu-se celor mai diverse legi și obiceiuri. Poveștile celor mai săraci dintre ei puteau să umple tomuri întregi și, totuși, dacă fiecare dintre ele ar fi fost scrisă în amănunțime, le-ai fi putut comprima pe toate în dimensiunile celor zece porunci, le-ai fi putut scrie pe dosul unui timbru poștal, precum Rugăciunea Domnului. În fiecare zi se trăgea atîta de mine, încît carcasa mea părea să poată acoperi întregul glob, dar cînd eram singur, cînd nu mai eram silit să ascult, mă micșoram și mă strîngeam la lungimea unui ac

cu gămălie. Cea mai mare bucurie, una foarte rară, era să străbat străzile singur... să hoinăresc pe străzi noaptea când nu era țiipenie de om și să reflectez la tăcerea care mă învăluia. Milioane de indivizi zăcînd pe spate, morți pentru omenire, cu guri larg căscate care nu emanau decît sforăituri. Mă plimbam în mijlocul celei mai țiicnite arhitecturi care a fost inventată vreodată, întrebîndu-mă de ce și în ce scop, din moment ce, zi de zi, din cocioabe sau din magnificele palate țișnesc cohorte de oameni care nu așteaptă decît să-și depene povestea de jale. Dacă fac un calcul ponderat, într-un an ascultam douăzeci și cinci de mii de povești; în doi ani, cincizeci de mii; în patru ani aveau să fie o sută de mii; iar în zece ani o să fiu nebun de legat. De pe acum cunoșteam destui oameni încît să populez un oraș mare. Ce fel de oraș ar fi, dacă aș putea să-i adun pe toți laolaltă? Oare or să-și dorească zgîrie-nori? Or să-și dorească muzee? Biblioteci? Oare or să construiască și ei canale colectoare și poduri și șosele și fabrici? Or să monteze pe case aceleași cornișe, mereu, mereu, la infinit, de la Battery Park pînă la Golden Bay? Mă îndoiesc.

Pe ei numai biciul foamei i-ar putea urni. Burta goală, privirea rătăcită din ochi, teama, teama de mai rău îi poate mîna. Unul după altul, toți deopotrivă, mînați de deznădejde, îmboldiți de șfichiul și de pintenii foamei, ridicînd cei mai trufași zgîrienori, construind cele mai redutabile cuirasate, producînd cel mai curat oțel, cea mai diafană dantelă, cele mai delicate cristaluri. Mărșăluind alături de O'Rourke, cu urechile doldora numai de prădăciuni, incendieri, violuri, omucideri, era ca și cum aș fi ascultat un mic motiv dintr-o grandioasă simfonie. Și așa cum poți să fluieri o arie de Bach gîndindu-te în același timp la femeia cu care vrei să te culci, tot astfel, ascultîndu-l pe O'Rourke mă gîndeam la clipa cînd o să se oprească din vorbărie și o să spună „Ce mîncăm?”. În toiul celui mai macabru asasinat eu mă gîndeam la fileul de porc pe care îl vom găsi cu siguranță într-un anumit loc, ceva mai depărtîșor, și mă întrebam ce legume or să ne servească ca garnitură, și dacă după aceea să comand o plăcintă sau o prăjitură cu cremă de vanilie. La fel se întîmpla și cînd mă culcam cu nevastă-mea, din timp în timp. Ea gemea, și uguia, iar eu mă gîndeam dacă o fi spălat zațul din ibricul de cafea, pentru că avea prostul obicei de a lăsa treburile de azi pe mîine, - vreau să spun treburile *importante*. Cafeaua proaspătă e foarte importantă - ca și slănina proaspătă cu ouă. Dacă ar rămîne iar gravidă ar fi rău, într-un fel chiar foarte serios, dar mai important decît acest lucru e cafeaua proaspătă dimineață și aroma de ouă cu costiță. Aș putea să mă împac cu depresiunile sufletești, cu avorturile, cu idilele nimicite - dar trebuie să simt ceva în pipotă, ceva hrănitor, gustos. Mă simțeam întocmai ca Isus Hristos dacă ar fi fost coborît de pe cruce înainte de a i se fi îngăduit să moară trupește. Sunt convins că șocul răstignirii ar fi fost atît de zguduitor, încît l-ar fi lovit o totală amnezie în ce privește umanitatea. Sunt încredințat că după ce i s-ar fi tămăduit rănile, nici nu s-ar mai fi sinchisit de tribulațiile omenirii și s-ar fi

aruncat cu mare poftă pe o cană cu cafea proaspătă și pe o felie de pâine prăjită, dacă ar fi putut să le aibă.

Orice om care, din prea multă dragoste – ceea ce în fond e monstruos – ar muri în chinurile lui, ar învia pentru a nu mai cunoaște nici dragostea nici ura, ci numai pentru a gusta viața. Și pentru că această bucurie de viață e dobândită pe căi nefirești, e o otravă care mai târziu o să vicieze întreaga omenire. Tot ce e creat dincolo de limitele normale ale suferinței omenești acționează ca un bumerang și duce la distrugere. Noaptea străzile New Yorkului reflectă crucificarea și moartea lui Christ. Când pământul e înfășat în zăpadă și plutește cea mai desăvârșită tăcere, din hidoasele clădiri ale New Yorkului se răspîndește o muzică de atîta neagră disperare și năruire, încît îți încrîncenează carnea pe tine. Nu există piatră pusă peste piatră cu dragoste sau reverență, nu există stradă tăiată pentru dans ori bucurie. Fiecare lucru a fost adăugit altuia într-o bătălie nebună pentru umplerea burților și străzile duhnesc a burți goale, a burți pline și a burți pe jumătate pline. Străzile duhnesc a foame care nu are nimic comun cu dragostea, duhnesc a burți insațiabile și a creațiile burților goale, care sînt nule și vide.

În acest nul și vid, în această albeață zero, am învățat să mă bucur de un sandwich sau de un buton de guler. Eram în stare să studiez o cornișă sau o creastă cu cea mai mare curiozitate, în timp ce pretindeam că ascult o poveste de suferință umană. Îmi aduc aminte de datele de construcție înscrise pe frontoanele unora dintre case și de numele arhitecților care le-au proiectat, îmi aduc aminte de temperatura și de furia vîntului, în timp ce stăteam locului într-un anumit colț; dar povestea care însoțea toate acestea s-a evaporat. Îmi amintesc chiar că și atunci îmi aminteam de ceva, și aș putea să vă relatez ce anume îmi amintisem, dar la ce bun? Exista în mine un om care murise și din care nu rămăseseră decît amintirile; și mai exista un altul care era viu, și acest om se presupunea că aș fi eu, eu însumi, dar omul ăsta era viu așa cum e viu un copac sau o stîncă sau o jivină pe cîmp. Așa cum orașul devenise un gigantic mormînt în care oamenii se zbăteau să-și cîștige o moarte decentă, tot astfel propria mea viață ajunsese să semene cu un mormînt pe care-l construiam din propria mea moarte. Mă mișcăm într-o pădure de piatră al cărei centru era haosul și, uneori, în acest centru mort, în chiar inima haosului, dansam sau mă îmbătăm sau făceam dragoste sau mă împrieteneam cu cîte cineva sau plănuiam o viață nouă, dar totul era haos, totul era piatră, totul era disperat și năucitor. Pînă cînd nu aveam să întîlnesc o forță îndeajuns de puternică încît să mă smulgă din nebuna pădure de piatră, nici o formă de viață nu ar fi fost posibilă pentru mine și nici o pagină de oarecare semnificație nu ar fi putut să fie scrisă. Poate că citind rîndurile mele aveți încă impresia de haos, dar acestea au fost scrise dintr-un centru viu și caracterul haotic nu-i decît periferic, zdrențele tangențiale ale unei lumi care nu mă mai interesează. Acum cîteva luni mă aflam din nou pe străzile New Yorkului, privind în jurul meu așa

cum privisem cu ani în urmă; și m-am pomenit din nou studiind arhitectura, cercetînd detaliile mărunte pe care numai ochiul detașat de rest le poate prinde. De astă dată era ca și cum aș fi venit de pe planeta Marte. Ce specie de oameni e aceasta? mă întrebam. Și ce sens are totul? Dar nu mai exista nici o rămășiță de suferință, nici un rest din viața inhalată în rigolă, doar că priveam la o lume stranie și incomprehensibilă, o lume atît de străină de mine, încît aveam senzația că aparțin altei planete. De la cel mai înalt nivel al Empire State Building priveam în noapte, la orașul pe care-l știam numai văzut de jos: iată-i, în adevărata lor perspectivă, furnicile umane alături de care mă tîrîsem, păduchii umani cu care mă luptasem. Se mișcau cu pas de melc, fiecare dintre ei împlinindu-și ineluctabil destinul microcosmic. În sterila lor disperare au înălțat acest edificiu colosal care era mîndria și fala lor. Și din cel mai de sus tavan al acestui edificiu colosal au atîrnat un șirag de colivii în care canarii întemnițați își gunguresc gunguritul lor fără noimă. Chiar pe însuși piscul ambiției lor se aflau aceste mici pete de viață, care cîntau de mama focului. Peste o sută de ani, mi-am spus, poate că or să întemnițeze în colivii ființe vii omenști, vesele, unele demente, care vor cînta lumea ce va să vină. Poate că se va prăsi o rasă de gunguritori care vor gunguri în timp ce alții vor munci. Poate că în fiecare colivie va fi închis un poet sau un muzician, astfel încît viața de jos să se poată desfășura nestîmjenită, una cu piatra, una cu pădurea, un haos picurător, clocotitor, de nul și de vid. Peste o mie de ani s-ar putea să înnebunească cu toții, muncitorii și poeții deopotrivă, și totul să recadă în ruină așa cum s-a întîmplat mereu și mereu. Peste o altă mie de ani, sau peste cinci mii ori zece mii de ani, s-ar putea ca, exact în locul ăsta unde mă aflu eu acum supraveghind scena, un băiețaș să deschidă o carte scrisă într-o limbă pe care nu o cunoaștem încă, o carte despre viața noastră de acum, o viață pe care, desigur, autorul cărții nu a trăit-o, o viață a cărei formă și al cărei ritm au fost doar deduse, o viață cu un început și un sfîrșit; și băiețașul, închizînd cartea, își va spune în sinea lui ce rasă măreață au fost americanii, ce viață minunată s-a desfășurat cîndva pe continentul ăsta, în care trăiește el acum. Dar nici o altă rasă viitoare, poate cu excepția rasei poeților orbi, nu va fi niciodată în stare să-și imagineze haosul clocotitor din care s-a alcătuit această istorie a viitorului.

Haos! Un haos urlător. Nu-i nevoie să aleg o zi anume. Fiecare zi din viața mea – pe vremea aceea – poate servi ca exemplu. Fiecare zi din mărunta, microcosmica mea viață era o reflectare a haosului din jur. Să mă gîndesc cum era... La șapte treizeci suna ceasul deșteptător. Nu mă mișcăm din pat. Zăceam pînă la opt și jumătate, încercînd să mai ciupesc un pic de somn. Somn – cum aș fi putut dormi? în subconștientul meu stăruia imaginea biroului în care ar fi trebuit să mă și găsesc. Îl vedeam pe Hymie sosind la opt punct, tabloul de comandă bîzîind de cereri de ajutoare, solicitanții urcînd scara largă de lemn, mirosul înțepător de camfor venind de la garderobă. De ce dracu să mă scol și

să repet cîntecul și dansul de ieri? De îndată ce-i angajam, dădeau bir cu fugiții. Munceam de-mi toceam coaiele și n-aveam nici măcar o cămașă curată. În zilele de luni îmi primeam indemnizația de la nevastă-mea – bani pentru transport și pentru masa de prînz. Tot timpul îi eram dator, iar ea era datoare băcanului, măcelarului, proprietarului, și așa mai departe. Nu-mi băteam capul să mă bărbieresc – n-aveam timp. Îmi îmbrăcam cămașa cu guler tocit, înfulecam micul dejun și împrumutam un bănuț pentru metrou. Dacă nevastă-mea era în toane rele, șterpeleam banii de la vînzătorul de ziare orb de la metrou. Ajungeam la birou cu răsufierea tăiată, cu o întîrziere de o oră și cu o duzină de telefoane de dat înainte de a putea să stau de vorbă cu vreun solicitant. În timp ce vorbesc la telefon, alte trei aparate așteaptă răspunsuri. Vorbesc la două aparate odată. Tabelul de comandă bîzîie. Hymie își ascute creioanele între două telefoane. McGovern, portarul, stă lîngă mine ca să-mi dea un sfat în legătură cu unul dintre solicitanți, o pușlama, probabil, care încearcă să se strecoare sub un nume fals. În spatele meu sunt stivuite fișele și registrele conținînd numele fiecărui solicitant care a trecut vreodată prin mașinăria noastră. Cei răi sunt înscriși cu cerneală roșie; după numele unora se înșiră vreo șase „alias”. Între timp încăperea se aglomerează ca un stup. Și pute a sudoare, a picioare nespălate, a uniforme vechi, a camfor, a lysol, a respirații rău-mirositoare. Jumătate dintre ei vor fi respinși – nu pentru că n-am avea nevoie, ci pentru că, chiar în cele mai rele condiții, nu corespund. Omul care stă în picioare în fața biroului meu, cu mîini tremurătoare și ochi împîclîți, e un fost primar din New York City. Are acum șaptezeci de ani și ar primi bucuros orice fel de muncă. Are niște excelente scrisori de recomandare, dar noi nu angajăm pe nimeni în vîrstă de peste patruzeci și cinci de ani. În New York, patruzeci și cinci de ani e termenul-limită. Telefonul sună, e secretarul cel mîeros de la Y.M.C.A. N-aș vrea să fac o excepție pentru un băiat care tocmai a intrat în biroul lui – un băiat care a fost internat un an și ceva într-o școală de corecție? Ce-a făcut? A încercat să-și violeze sora. Un italian, desigur. O'Mara, asistentul meu, înscrie un solicitant în tabelul de gradul trei. Îl bănuiește a fi epileptic. În cele din urmă, drept ilustrare, băiatul trage o criză chiar în fața noastră, în birou. Una dintre femei leșină. O tînră atrăgătoare, cu un frumos guler de blană în jurul gîtului, încearcă să mă convingă s-o angajez. E o fostă prostituată și știu că dacă o angajez o să am de pătimit. Vrea să lucreze la o anumită filială, pentru că e lîngă casa ei. Cum se apropie ora prînzului, încep să pice prietenii. Se așază pe unde apucă, urmărindu-mă cum lucrez, de parcă ar fi vorba de o scenă de vodevil. Sosește Kronski, studentul la medicină; mă avertizează că unul din băieții pe care tocmai i-am angajat are boala lui Parkinson. Am fost toată dimineața atît de ocupat, că n-am avut timp să mă duc nici la toaletă. O'Rourke mi-a povestit că toți operatorii telefonici și toți șefii de serviciu suferă de hemoroizi. Și el de doi ani încoace își face masaje electrice, dar fără rezultat. Ora prînzului și sîntem șase la masă. Unul dintre ei

va trebui să plătească pentru mine, ca de obicei. Halim în grabă și ne întoarcem în grabă la birou. Alte telefoane de dat, alți solicitanți de interogat Vicepreședintele face mare tărăboi pentru că nu putem menține personalul de curieri la nivelul normal. Fiecare ziar din New York și de pe o rază de douăzeci de mile în afara New Yorkului conține lungi oferte de angajări. Toate școlile au fost sondate în căutarea unor curieri cu normă parțială. Toate birourile de caritate și societățile de asistență socială au fost solicitate. Și curierii cad ca muștele. Unii dintre ei nu rezistă nici o oră. E ca o moară de făină umană. Și lucrul cel mai trist e ca serviciul e complet inutil. Dar asta nu mă privește pe mine. Mie îmi revine să acționez sau să mor, după cum spune Kipling. Trag din greu, de la o victimă la alta, în timp ce telefonul mă asurzește, încăperea pute din ce în ce mai rău, găurile de personal se lărgesc tot mai mult. Fiecare dintre ei e o ființă umană care cerșește o coajă de pâine; le notez înălțimea, greutatea, culoarea, religia, educația, experiența. Toate datele intră într-un registru, înscrise alfabetic și apoi cronologic. Nume și date. Poate că și amprente dacă am avea timp de ele. Și pentru ce? Pentru ca americanii să se bucure de cea mai rapidă formă de comunicație cunoscută pînă acum, ca să-și poată vinde mărfurile mai repede, ca atunci cînd pici mort în stradă ruda cea mai apropiată să fie imediat înștiințată, adică pînă-ntr-o oră, două, dacă nu cumva curierul care duce telegrama hotărăște să-și lege slujba la gard și nu aruncă întregul teanc de telegrame la lada de gunoi. Douăzeci de milioane de formulare de Crăciun, toate urîndu-ți un Crăciun vesel și un An Nou fericit, din partea directorilor și președintelui și vicepreședintelui Companiei Telegrafice Cosmodemonice, și poate că o altă telegramă spune: „Mama pe moarte, vino urgent”, dar funcționarul e prea ocupat cu formularele de Crăciun ca să observe mesajul și dacă-i dai în judecată pentru prejudicii, pentru daune morale, există un departament juridic antrenat în mod special să țină piept unor astfel de întâmplări, așa încît poți fi sigur că mama o să-ți moară dar că o să ai totuși un Crăciun vesel și un An Nou fericit. Funcționarul respectiv va fi, de bună seamă, concediat și după o lună sau așa ceva va veni să solicite o slujbă de curier, și va fi angajat și trecut în serviciul de noapte, pe lingă docuri, unde nimeni n-o să-l recunoască, iar nevastă-sa o să vină cu țîncii să-i mulțumească directorului general, sau poate că însuși vicepreședintelui, pentru mărinimia și considerația de care a dat dovadă. Și pe urmă, într-o bună zi, toată lumea va rămîne surprinsă aflînd că numitul curier a furat banii din sertarul tejghelei, și i se va cere lui O'Rourke să ia trenul de noapte pînă la Cleveland sau Detroit și să-l depisteze, chiar dacă asta o să coste zece mii de dolari. După care vicepreședintele va emite un ordin prin care interzice angajarea evreilor, și după trei-patru zile o va lăsa mai moale pentru că numai evreii vin să ceară slujbe. Și întrucît condițiile devin tot mai grele și materia primă se tot împutinează, iată-mă pe cale să angajez un pitic de la circ și probabil că l-aș fi angajat dacă nu l-ar fi luat gura pe dinainte și n-ar fi mărturisit că e o „ea” și nu

un „el”. Și ca să pună capac, Valeska o ia sub aripa ei ocrotitoare, o duce acasă la ea și, sub pretextul compasiunii, o supune la o examinare temeinică, inclusiv o explorare vaginală cu arătătorul mâinii drepte. Și pitica devine foarte amoroasă și, pînă la urmă, foarte geloasă. E o zi obositoare și, în drum spre casă, dau nas în nas cu sora unuia dintre prietenii mei, care insistă să mă invite la cină. După cină mergem la un cinema și, în întuneric, începem să ne jucăm unul cu celălalt pînă cînd ne înfierbîntăm în asemenea hal încît lăsăm filmul baltă și ne întoarcem la birou unde o răstorn pe masa acoperită cu zinc din camera de garderobă. Și cînd, în sfîrșit, ajung acasă, puțin după miezul nopții, îmi sosește un telefon de la Valeska prin care-mi cere să iau imediat metroul și să vin la ea că-i foarte urgent. Ar însemna o oră de drum și sînt frînt de oboseală, dar ea stăruie că e urgent așa că iată-mă pe drum. Și cînd ajung acolo, o cunosc pe verișoara ei. O tîină destul de drăguță, care, după cum mărturisește, a avut de curînd o legătură cu un bărbat ciudat, pentru că se săturase să mai fie virgină. Și care-i problema? Cum așa, în graba ei uitase să-și ia precauțiile necesare, așa încît s-ar putea să fie însărcinată. Și ce-i cu asta? Voiau să știe ce cred eu că ar trebui făcut, la care răspund: „Nimic”. Drept urmare Valeska mă ia deoparte și mă întreabă dacă n-aș vrea să mă culc cu verișoara ei, s-o instruiesc și s-o domesticesc ca să nu mai repete nebunia pe care o făcuse.

Întreaga situație era aiuristică și am rîs toți trei isteric, după care ne-am apucat să bem – și cum singura băutură pe care o aveau în casă era anisonul, n-a durat mult pînă să ne matolim. Și pe urmă totul a devenit și mai aiuristic, pentru că amîndouă au început să mă pipăie, dar nici una n-o lăsa pe cealaltă să facă ceva, Rezultatul a fost că le-am dezbrăcat pe amîndouă și le-am vîrît în pat, unde au adormit îngerește una în brațele celeilalte. Și cînd am plecat de acolo, pe la cinci dimineața, am descoperit ca n-aveam un ban în buzunar și am încercat să storc cîtiva cenți de la un șofer de taxi dar nu mi-a mers; așa că, în cele din urmă, mi-am scos paltonul căptușit cu blană și i l-am dat – pe cîtiva bănuți. Cînd am ajuns acasă, nevastă-mea era trează și mînioasă foc că mă întorsesem atît de tîrziu. Am avut o discuție furtunoasă și pînă la urmă mi-am ieșit din fire și i-am tras una; a căzut pe jos, s-a pornit să urle și să hohotească, copilul s-a trezit și auzind-o pe nevastă-mea urlînd, s-a speriat și a început să țipe cît o ținea gura. Fata care locuiește sus a coborît în fugă să vadă ce s-a întîmplat. Era în kimono și părul îi atîrna pe spate, în hărmălaia creată s-a apropiat mult de mine și lucrurile s-au întîmplat fără ca vreunul dintre noi să fi intenționat. Amîndoi am așezat-o pe nevastă-mea în pat, cu un prosop ud în jurul frunții și, în timp ce fata de sus se apleca asupra ei, eu, care mă găseam în spate, i-am ridicat kimonoul și i-am băgat-o, iar ea a rămas locului îndelung, bîguind o serie de cuvinte stupide de alinare. În cele din urmă m-am urcat și eu în pat alături de nevastă-mea și, spre uimirea mea, s-a cuibărit în mine; fără să schimbăm o vorbă, am rămas așa, burzuluiți, pînă în zori. Ar fi trebuit să fiu

sleit de oboseală, dar n-am închis ochii, acolo lângă ea, plănuiind să-mi iau ziua liberă și s-o caut pe curva cu gulerul frumos de blană cu care discutasem mai devreme în acea zi. Pe urmă am început să mă gândesc la altă femeie, soția unuia dintre prietenii mei care mă tot împunea în legătură cu indiferența mea. După care am început să mă gândesc la diverse femei, una după cealaltă – toate care-mi scăpaseră dintr-un motiv sau altul – pînă cînd, în cele din urmă, am adormit și am juisat în vis. La șapte treizeci a zbîrniit deșteptătorul, ca de obicei și, ca de obicei, m-am uitat la cămașa zdrențuită care atîrna pe scaun, m-am întrebat la ce bun toate astea și m-am întors pe partea cealaltă. La opt a sunat telefonul, era Hymie. Să mă grăbesc să ajung cît mai repede, mi-a spus, pentru că are loc o grevă. Și uite așa mergeau lucrurile zi după zi, fără să existe vreun motiv pentru toate astea decît că întreaga țară era într-o ureche și ce vă povestesc eu se întîmpla pretutindeni, pe scară mai mică sau mai mare, dar același lucru pretutindeni, pentru că totul era haos și lipsit de sens. Așa a mers mai departe, zi de zi, timp de aproape cinci ani.

Continental însuși zgîlțit de cicloane, tornade, valuri de flux, inundații, secete, vijelii, valuri de caniculă, molime, greve, lovituri de gangsteri, sinucideri... o febră și o frămîntare continuă, un clocot, un vîrtej. Eram ca un om adăpostit într-un far: sub mine valurile turbate, stîncile colțuroase, recifele, epavele naufragiate. Aș fi putut emite semnalul de alarmă dar eram neputincios, incapabil să previn catastrofa. *Respiram* primejdie și catastrofă. Uneori senzația de catastrofă era atît de pregnantă, încît îmi țîșnea ca flăcările pe nări. Jinduiam să mă descătușez din toate astea și, totuși, mă atrăgeau irezistibil. Eram în același timp violent și flegmatic. Eram ca însuși farul – neclintit în mijlocul celei mai tulburate mări. Sub tălpi simțeam piatră solidă, aceeași piatră din care fuseseră durați zgîrie-norii amenințători. Temeliile mele se afundau adînc în pămînt și armătura trupului meu era confecționată din oțel nituit și asamblat cu șuruburi încinse. Dar mai presus de toate eram un ochi, un reflector uriaș care scruta pînă hăt-depart, care se rotea neconținut, necruțător. Ochiul acesta atît de larg deschis îmi adormise toate celelalte facultăți, toate forțele mele erau concentrate pe efortul de a vedea, de a desluși drama omenirii.

Dacă năzuiam la distrugere, era numai pentru ca ochiul acesta să poată fi stins. Visam un cutremur de pămînt, un cataclism natural care să îngroape farul în mare. Tînjeam după o metamorfoză, o preschimbare în pește, în monstru marin, în distrugător. Aș fi vrut să crape pămîntul, să înghită totul într-o gura căscată, hăpăitoare. Aș fi dorit să văd orașul scufundat la stîneni adîncime, în sînul mării. Aș fi vrut să mă aflu într-o cavernă, citind la lumina lumînării. Voiam să se stingă odată ochiul acela, astfel încît să pot avea o șansă de a-mi cunoaște propriul trup, propriile dorințe. Voiam să fiu singur o mie de ani ca să pot reflecta asupra celor ce văzusem și auzisem – *și ca să pot uita*. Voiam de la pămînt ceva ce nu era făcut de om, ceva cu totul separat de

umanul de care eram suprasaturat. Doream ceva pur terestru, absolut golit de idee. Doream să simt din nou sîngele curgîndu-mi prin vine, chiar cu preţul anihilării. Voiam să elimin din sistemul meu piatra şi lumina. Doream fecunditatea întunecată a naturii, fîntîna adîncă a plăcente, tăcerea, sau dacă nu, lipăitul apelor negre ale morţii. Doream să fiu noaptea aceea pe care o sfredelea ochiul necruţător al farului, o noapte smălţuită de stele şi de comete căzătoare. Să fiu plămădit din noaptea înspăimîntător de tăcută, atît de neînţeleasă şi de elocventă în acelaşi timp. Să nu mai existe nimic de vorbit sau de ascultat sau de gîndit. Să fiu înglobat şi conţinut şi, în acelaşi timp, să conţin şi să înglobez. Fără milă, fără tandreţe. Să fii uman doar în mod terestru, ca o plantă, un vierme sau un pîrîu. Să fii descompus, golit de lumină şi de piatră, variabil ca o moleculă, durabil ca atomul, lipsit de inimă ca însuşi pămîntul.

Pe Mara am întîlnit-o exact o săptămîină înainte de s-a sinucis Valeska. Cele două săptămîni care au precedat evenimentul, au fost un veritabil coşmar. O serie de morţi subite şi de întîmplări bizare cu femeii. Prima dintre ele a fost Pauline Janowski, o ovreicuţă de şaisprezece – şaptesprezece ani, fără un cămin, fără prieteni sau rude. A venit la birou în căutare de slujbă. Era spre ora de închidere dar n-am avut inima s-o las cu buzele umflate. Dintr-un motiv sau altul, mi-am băgat în cap că trebuie s-o duc la noi acasă pentru masa de seară şi, eventual, s-o conving pe nevastă-mea s-o găzduiască un timp. Ce mă atrăgea la ea era pasiunea pentru Balzac. Tot drumul pînă acasă a trîncănit despre *Iluzii pierdute*. Tramvaiul era ticsit şi noi înghesuiţi ca sardелеle, aşa că nu avea importanţă despre ce vorbeam, pentru că, de fapt, amîndoi ne gîndeam la un singur lucru. Nevastă-mea; desigur, a rămas stupefiată cînd m-a văzut în prag alături de o fată tînră şi frumoasă. S-a arătat politicoasă şi amabilă în felul ei frigid, dar mi-am dat seama pe dată că nu avea rost să-i cer să-i ofere găzduire fetei. Maximum ce a putut face a fost s-o rabde la masă. Şi, de îndată ce-am terminat, şi-a cerut scuze şi s-a dus la un cinematograf. Fata a început să plîngă. Ne găseam încă la masă, cu teancul de farfurii murdare în faţă. M-am apropiat de ea şi am înconjurat-o cu braţele.

Mi-era sincer milă de fetiştcană şi nu vedeam ce pot să fac. Deodată, şi-a azvîrlit braţele în jurul gîtului meu şi m-a sărutat pătimaş. Am rămas mult timp sărutîndu-ne, dar pe urmă mi-am spus în gînd nu, ar fi o crimă şi-apoi poate că nevastă-mea nici nu s-a dus la cinematograf şi o să ne pomenim cu ea dintr-un minut în altul. I-am cerut fetei să-şi revină şi i-am promis că o să luăm un tren suspendat şi o să ne ducem undeva. Am zărit puşculiţa copilului pe poliţa căminului, am luat-o şi m-am ascuns la toaletă, unde am golit-o în tăcere. Nu conţinea decît şaptezeci şi cinci de cenţi. Ne-am urcat într-un tren suspendat şi ne-am dus la plajă. În cele din urmă am găsit un loc nepopulat şi ne-am întins pe nisip. Era isteric de pătimaşă şi n-am avut altceva de făcut decît să-i fac

felul. Am crezut că după aceea o să-mi reproșeze, dar nici vorbă. Am zăcut un timp acolo și a început să-mi vorbească iar despre Balzac. Se părea că avea ambiția să devină și ea scriitoare. Am întrebat-o ce are de gând să facă acum. Mi-a răspuns că habar n-are. Când ne-am ridicat, mi-a cerut s-o conduc la șosea. Spunea că ar dori să plece la Cleveland sau poate în altă parte. Trecuse de miezul nopții când am lăsat-o în fața unei stații de benzină. Avea treizeci și cinci de cenți în pungă. Și când am pornit spre casă am început s-o înjur în gând pe nevastă-mea de cățea meschină ce era. Aș fi dorit din tot sufletul s-o fi lăsat pe ea singură pe șosea, fără nici o destinație. Știam că odată sosit acasă nici nu avea să pomenească numele fetei.

Am intrat în casă și am găsit-o așteptându-mă. Credeam că vrea să-mi servească porția obișnuită de scandal. Dar nu, mă așteptase pentru că-mi venise un mesaj important de la

O'Rourke. Trebuia să-i telefonez de îndată ce sosesc. Am decis să nu-i telefonez. M-am dezbrăcat și m-am vîrît în pat. Tocmai când îmi găsisem o poziție comodă, a sunat telefonul.

O'Rourke. Sosise la birou o telegramă pentru mine și voia să știe dacă s-o deschidă și să mi-o citească. Desigur că am acceptat. Telegrama era semnată Monica. Venea din Buffalo. Mă anunța că sosește a doua zi dimineața în gara Grand Central, cu sicriul mamei ei decedate. I-am mulțumit lui O'Rourke și m-am culcat din nou. Nici un comentariu din partea nevestei.

Zăceam cu ochii deschiși, întrebându-mă cum trebuie să procedez. Dacă ar fi fost să răspund cererii Monicăi, ar fi însemnat să iau lucrurile de la capăt. Abia mulțumisem cerului că mă descotorosisem de ea. Și acum îmi venea plocon cu cadavrul mamei pe cap. Lacrimi și împăcare. Și dacă n-o să mă duc s-o întîmpin, ce-o să fie? Întotdeauna se găsește cineva care să aibă grijă de un mort. Mai cu seamă când îndoliata însoțitoare e o blondă tînără cu ochi albaștri scăpărători. Mă întrebam dacă o să se întoarcă la slujba ei de la restaurant. Dacă n-ar fi cunoscut greaca și latina, nu m-aș fi încurcat niciodată cu ea. Dar curiozitatea mea a biruit. Și-apoi era atît de săracă – și asta m-a atras la ea. Poate că lucrurile ar fi mers mai bine dacă mîinile nu i-ar fi mirosit întotdeauna a grăsime. Asta era bîrna din ochi – mîinile unsuroase. Îmi amintesc de prima seară când am cunoscut-o și ne-am plimbat prin parc. Era de o frumusețe răpitoare și, în plus, inteligentă și vioaie. Pe vremea aceea femeile începuseră să poarte fuste scurte și ea profita la maximum de acest avantaj. Mă duceam seară de seară la restaurantul unde servea numai ca s-o urmăresc mișcîndu-se, s-o privesc când se înclina asupra meselor sau când se apleca să ridice o furculiță căzută. Și pe lîngă gambele frumos modelate și ochii amețitori, cîte un vers din Homer, alături de carnea de porc cu varză acră, un vers din Sappho, conjugările latine, odele lui Pindar, iar la desert, poate ceva din *Rubaiyat* sau *Cynara*. Dar mîinile unsuroase și patul soios din pensiunea de peste drum de piață – Pfu! Nu le puteam digera. Și cu cît o evitam, cu atît mai mult se

crampona de mine. Scrisori de cîte zece pagini despre iubire, cu note de subsol din *Aşa grăit-a Zarathustra*. Şi apoi, brusc, tăcere, iar eu felicitîndu-mă din inimă. Nu, nu mă puteam hotărî să mă duc la gara Grand Central a doua zi dimineaţa. M-am întors pe o parte şi am adormit. O să-i cer mîine nevesti-mi să dea un telefon la birou şi să spună că sunt bolnav. N-am mai fost bolnav de peste o săptămînă – mi se cuvenea.

La prînz îl găsesc pe Kronski aşteptîndu-mă în faţa biroului. Vrea să iau masa de prînz cu el... ţine sa-mi prezinte o egipteană. Fata s-a dovedit a fi o evreică, dar venea din Egipt şi arăta a egipteană. Era rea de muscă şi amîndoi am muncit de zor la ea. Cum se presupunea că aş fi bolnav, am hotărît să nu mă mai duc după masa la birou, ci să-mi ofer o plimbare în

Cartierul de Est. Kronski avea să mă acopere la birou. Am dat mîna cu fata şi fiecare dintre noi şi-a văzut de drum. Eu m-am îndreptat spre rîu, unde era răcoare, şi am uitat pe dată de fata din Egipt. M-am aşezat pe debarcader, lăsîndu-mi picioarele să mi se bălăngăne peste parapetul de frînghie. A trecut un şlep încărcat cu cărămizi roşii. Brusc mi-a venit iar Monica în minte. Monica sosind la gara Grand Central cu un cadavru. Un cadavru scutit de taxe vamale. New York! Părea atît de absurd şi de ridicol încît am izbucnit în rîs. Şi cum l-o fi transportat? La vagonul de bagaje sau l-o fi sprijinit de un perete lateral? Fără îndoială că mă blestema de mama focului. Mă întrebam ce-ar simţi dacă m-ar vedea acolo pe chei, cu picioarele bălăbănindu-mi-se în gol? Era cald, zăpuşitor, cu toată briza care adia dinspre rîu. Am început să moţăi. Şi în timp ce somnolam, mi-a revenit Pauline în minte. Mi-o imaginam făcînd autostopul pe şosea. Era o fetiţă curajoasă, fără îndoială. Curios că nu-i păsa dacă o să rămînă însărcinată. Poate că era atît de disperată, încît nu se mai sinchisea de nimic. Şi Balzac! Perfect absurd. De ce Balzac? Mă rog, treaba ei. Oricum, avea la ea atîta cît îi trebuia ca să mănînce, pînă ce o să întîlnească alt tip. Dar o puştoaică de teapa ei să vrea să devină scriitoare? Mă rog, de ce nu? Fiecare dintre noi nutreşte cîte o iluzie de un fel sau altul. Şi Monica visa să ajungă scriitoare. Fiecare dintre noi devine scriitor. Scriitor! Doamne, cît de zadarnic e totul!

Am aţipit... Cînd m-am trezit, aveam o ditamai erecţie. Soarele părea să ardă direct pe ştromeleagul meu. M-am dat jos din pat şi mi-am clătit faţa la ţîşnitoarea de apă. Vremea era la fel de fierbinte şi de sufocantă. Asfaltul moale ca un terci, muştele te pişcau, gunoaietele putrezeau în rigolă. M-am strecurat printre cărucioarele vînzătorilor, uitîndu-mă în jur cu ochi pustiiţi. Mă rodea o dorinţă lentă, latentă, fără să am însă vreun obiect clar în minte. Numai cînd am ajuns iar pe Second Avenue mi-am amintit brusc de evreica egipteană de la prînz.

Şi mi-am adus aminte că-mi spusese că locuieşte deasupra restaurantului rusesc de pe Twelfth Street. Totuşi nu aveam încă o idee definită asupra a ceea

ce urma să fac. Vagabondam pur și simplu, omorîndu-mi timpul. Însă picioarele mă trăgeau spre nord, spre Fourteenth Street. Când am ajuns în fața restaurantului rusesc, m-am oprit un moment, apoi am dat buzna pe scări sărind cîte trei trepte odată. Ușa de la hol era deschisă. Am urcat încă vreo două etaje, zgîindu-mă la numele scrise pe uși. Am descoperit-o la mansardă și sub numele ei figura și numele unui bărbat. Am bătut ușor la ușă. Nici un răspuns. Am ciocănit din nou, ceva mai tare. De astă dată am auzit un zgomot de pași. Apoi un glas întrebînd cine e, în timp ce mînerul ușii se învîrtea. Am împins ușa și am intrat împleticindu-mă în camera întunecată. Am căzut drept în brațele ei și am simțit-o goală sub kimonoul pe jumătate deschis. Probabil că se deșteptase dintr-un somn adînc și nu prea își dădea seama cine o strînge în brațe. Când, în sfîrșit, m-a văzut, a dat să se elibereze, dar eu o țineam lipită de mine, o sărutam pătimaș și în același timp o împingeam spre canapeaua de lîngă fereastră. A bîiguit ceva despre ușa care rămăsese deschisă dar n-am riscat s-o las să-mi scape din brațe. Așa încît am făcut un mic ocol și, încetul cu încetul, am îndreptat-o cu spatele spre ușă, determinînd-o s-o închidă cu fundul ei. Apoi, cu singura mînă liberă, am împins zăvorul, am întors-o pe ea spre centrul încăperii și, cu aceeași mînă liberă, mi-am descheiat prohabul și mi-am scos membrul, gata în poziție. Era atît de amețită de somn, încît s-ar fi zis că scărmanăm un automat. Dar mi-am putut da totuși seama că-i plăcea ideea de a fi futută aproape în inconștiență. Numai că de cîte ori intram în ea, părea să se trezească și pe măsură ce se deștepta, devenea tot mai speriată.

Era greu s-o fac să readoarmă, fără să pierd un regulat picant. Reușisem s-o răstorn pe canapea, fără să pierd terenul, și acum ardea ca focul iadului, smucindu-se și zbătîndu-se ca un tipar. Din clipa în care începusem s-o scormonesc, nu cred că deschisese un singur moment ochii. Și îmi tot spuneam în gînd: „Un futai egiptean... un futai egiptean”, și ca să nu ejaculez prea repede, am început să mă gîndesc la cadavrul pe care Monica l-a tras după ea în Grand Central și la cei treizeci și cinci de cenți cu care o lăsasem pe Pauline pe șosea. Și apoi, bang! O bătaie puternică în ușă, iar ea deschizînd niște ochi mari cît cepele și privindu-mă înspăimîntată. Am dat să mă retrag repede din ea, dar, spre surpriza mea, m-a încheștat cu mușchii vaginului. „Nu te mișca! mi-a șoptit în ureche. Așteaptă!” O nouă bătaie puternică în ușă și apoi vocea lui Kronski scîncind: „Sînt eu, Thelma... sînt Izzi”. La auzul scîncelilor lui era cît p-aci să izbucnesc într-un hohot de rîs. Ne-am reluat poziția naturală și, cum ochii i s-au închis din nou, am început să-mi mișc ștoiul înăuntrul ei, încetișor, ca să n-o trezesc iar. Era unul din cele mai plăcute regulaturi din viața mea. Aveam senzația că n-o să se mai termine niciodată. De cîte ori mă simțeam în pericol să juisez, mă opream din mișcare și mă gîndeam – mă gîndeam, de pildă, unde aș dori să-mi petrec vacanța – dacă aș avea vreo vacanță – sau mă gîndeam la teancul de cămăși purtate din sertarul biroului meu, sau la peticul covorului din dormitor „ cel de lîngă piciorul patului. Kronski rămăsese la ușă-îl

auzeam mutîndu-și greutatea corpului de pe un picior pe altul. Și de fiecare dată cînd mi-l imaginam stînd dincolo de ușă, i-o înfingeam puțin mai adînc, iar ea, semiadormită, îmi răspundea, amuzată, de parcă înțelegea ce urmăream prin acest limbaj de scoate-o bag-o. Nu cutezam să mă gîndesc la ce-i trecea ei prin cap, căci atunci aș fi dat drumul pe loc. Uneori mă apropiam primejdios de marginea juisării, dar trucul salvator era Monica și cadavrul din gara Grand Central. Gîndul la ea, vreau să spun hazul situației, acționa ca un duș rece.

Cînd totul s-a terminat, a deschis larg ochii și sa uitat la mine de parcă mă vedea pentru prima oară. Nu găseam nici un cuvînt să-i spun, singurul meu gînd era cum s-o șterg mai repede de acolo. În timp ce ne spălam, am zărit un bilet strecurat pe sub ușă. Era de la Kronski. Soția lui tocmai fusese transportată la spital – dorea ca Thelma să se întîlnească cu el la spital. M-a cuprins un val de ușurare. Însemna că puteam pleca de acolo fără risipă de cuvinte.

A doua zi am primit un telefon de la Kronski. Nevastă-sa murise pe masa de operație. În acea seară m-am dus acasă la cină; încă mîncam cînd s-a auzit soneria de la ușă. În prag stătea

Kronski, cu o mutră de om distrus. Îmi vine întotdeauna greu să rostesc condoleanțe; dar să-l consolez pe el era cu totul imposibil. Am ascultat-o pe nevastă-mea murmurîndu-i platitudini consolatoare și m-am simțit mai scîrbit de ea ca oricînd.

— Hai să plecăm de aici, i-am spus lui Kronski.

Un timp, ne-am plimbat unul lîngă altul în deplină tăcere. Cînd am ajuns în dreptul parcului, am intrat în el și am luat-o spre pajiști. Se lăsase o pîclă deasă de nu puteai vedea la un metru depărtare. Deodată, așa cum înotam în ceață, Kronski a izbucnit în sughițuri de plîns. M-am oprit locului și am întors capul, să nu-l văd. Cînd mi-am zis că, în sfîrșit, isprăvisese, m-am uitat la el și l-am observat că mă privea fix, cu un zîmbet ciudat.

— E curios, începu ei, cît e de greu să accepți moartea.

Am zîmbit la rîndul meu și mi-am lăsat mîna pe umărul lui.

— Dă-i înainte, l-am îndemnat, spune tot ce-ți vine pe limbă. Descarcă-ți inima.

Am început să ne plimbăm iar pe pajiște, în sus și-n jos, în abur, ca și cum pășeam pe un tărîm subacvatic. Pîcla devenise atît de opacă, încît de-abia îi distingeam trăsăturile. Vorbea calm și dement:

— Știam că așa o să se întîmple. Era ceva prea frumos ca să țină.

Mi-a povestit că, o noapte înainte de se îmbolnăvise soția lui, avusese un vis. Anume, visase că-și pierduse identitatea:

— Orbecăiam în întuneric strigîndu-mă singur pe nume. Îmi aduc aminte că am ajuns la un pod și, privind în apă, m-am văzut înecîndu-mă. Am sărit de pe pod cu capul în jos și, cînd am atins apa, am văzut-o pe Yetta plutind sub pod. Era moartă.

După care, adăugă brusc:

— Tu erai ieri acolo, când am bătut la ușă, nu-i așa? Știam că tu ești la ea și nu mă puteam mișca din loc. Mai știam și că Yetta e pe moarte și așa fi vrut să-i fiu alături, dar nu mă încumetam să mă duc singur la spital.

N-am scos o vorbă și el și-a continuat monologul:

— Prima mea iubită a murit în același fel. Eram un băiețandru pe atunci și nu reușeam să-mi revin. În fiecare seară mă duceam la cimitir și plîngeam lângă mormîntul ei. Lumea zicea că m-am scrîntit. Și cred că într-adevăr mă scrîntisem la cap. Ieri, când stăteam acolo în fața ușii închise, toate astea mi-au revenit în minte. Eram din nou în Trenton, în fața mormîntului, și sora fetei pe care o iubisem se afla lângă mine. Îmi spunea că nu e cu putința să merg așa înainte, că o să-mi pierd mințile. Și atunci mi-am zis că într-adevăr mă smintisem și, ca să-mi dovedesc singur acest fapt, am hotărît să comit un act nebunesc, așa încît i-am declarat fetei că nu pe ea o iubisem ci pe tine, am tras-o ușor peste mine și ne-am răsturnat amîndoi pe pămînt, sărutîndu-ne de mama focului, după care am regulat-o chiar lângă groapă. Și cred că treaba asta m-a vindecat definitiv, pentru că niciodată nu am mai călcat în cimitir și nu m-am mai gîndit la fata moartă – pînă ieri când am stat în fața ușii zăvorîte. Dacă ieri așa fi putut să pun mîna pe tine, te-aș fi strîns de gît. Nu știu ce m-a apucat, dar aveam senzația că ai profanat un mormînt, că o violai pe iubita mea moartă. E o nebunie, nu? Și de ce am venit azi la tine? Poate pentru că ești atît de indiferent față de persoana mea... poate pentru că nu ești evreu și ție pot să-ți vorbesc... pentru că nu dai o ceapă degerată pe mine, și ai perfectă dreptate... Ai citit *Revolta îngerilor*

Tocmai ajunsesem la alea bicicliștilor, care încercuiește parcul. Luminile de pe bulevard înotau în ceață. M-am uitat cu atenție la el și m-am convins că-și pierduse capul. Mă întrebam dacă l-aș putea face să rîdă. Dar mă și temeam că dacă o să înceapă să rîdă n-o să se mai poată opri. Așa încît am început să vorbesc la întîmplare, despre Anatole France la început, pe urmă despre alți scriitori și, în cele din urmă, când l-am simțit că-mi scapă, am adus brusc vorba despre generalul Ivolghin. Atunci a început în sfîrșit să rîdă, dar nu era un rîs ci un cîrîit, un cîrîit hidos, ca de cocoș cu capul pe butuc. Rîsul l-a apucat cu atîta forță, încît a trebuit să se oprească și să se țină de burtă; lacrimile îi șiroiau pe obraz și între cîrîieli se intercalau cele mai sfîșietoare sughițuri de plîns.

— Știam eu că ai să-mi faci bine, reuși să rostească în cele din urmă, când ultimul hohot se stinse. Am spus eu întotdeauna că tu ești o pușlama țicnită... Ești și tu un pungaș de evreu, numai că n-o știi... Și acum spune-mi, pehlivanule, cum a fost ieri? L-ai băgat-o pînă-n plăsele? Ți-am zis eu că-i arzoaie. Și știi cu cine trăiește? Doamne, ai avut noroc că nu te-a prins. Trăiește c-un poet rus – îl cunoști și tu. Ți l-am prezentat odată la Cafe Royal. Nu care cumva să te miroase. Ți-ar stîlci creierii în bătai... și pe urmă ar scrie un poem frumos despre treaba asta și i l-ar trimite ei cu un buchet de

trandafiri. Precis. Eu l-am cunoscut la Stelton, în colonia anarhiștilor, taică-su a fost un nihilist. Toată familia e într-o ureche. Apropo, e mai bine să-ți iei măsuri. Aveam de gând să te previn încă de ieri, dar n-am crezut c-ai să treci atât de rapid la treabă. Știi, s-ar putea ca ea să aibă sifilis. Nu vreau să te speriu. Ți-o spun numai pentru binele tău...

Această din urmă ieșire părea să-l fi ușurat încerca să-mi declare, în felul lui evreiesc întortocheat, că mă place. Dar pentru asta trebuia mai întâi să sfârșime tot ce mă înconjura – soția, slujba, prietenii mei, „cățeaua neagra, cum o numea pe Valeska, și așa mai departe.

— Cred că într-o bună zi ai să ajungi un scriitor mare, continuă el. Dar, adăugă cu malițiozitate, mai întâi va trebui să suferi un pic. Adică să suferi *cu adevărat*, pentru că tu nu știi încă ce înseamnă cuvîntul ăsta. Tu *gîndești* numai c-ai suferit. Mai întâi va trebui să te îndrăgostești. Cățeaua aia neagră... doar n-ai să-mi spui că o iubești sincer. Te-ai uitat bine la curul ei ... cum se lăbărțează? În cinci ani o să arate ca Mătușa Jemima. Ce mai pereche o să fiți cînd o să vă plimbați pe stradă, cu un alai de corcitură după voi! Doamne, mai curînd te-aș vedea însurîndu-te cu o evreică. N-ai ști s-o apreciezi, desigur, dar ea ar fi ce-ți trebuie. Ai nevoie de ceva care să te susțină. Îți irosești energiile. Ascultă, de ce te înhăitezi cu toate pramatiile alea pe care le culegi Dumnezeu știe de unde? Ai un geniu de a atrage oamenii cei mai nepotrivîți. Și de ce nu încerci să faci ceva util? Slujba asta a ta nu-i de tine – ai putea fi mare ștab în altă parte. Poate chiar un lider sindical, nu știu nici eu exact ce. Dar în primul rînd trebuie să scapi de nevasta aia a ta cu mutră de seceră. Uf! Numai cît mă uit la ea și-mi vine s-o scuipe în față. Nu înțeleg cum un tip ca tine a putut vreodată să se însoare cu o scorpie ca asta. Ce-ai văzut la ea – doar o pereche de ovare care scoteau fum? Ascultă, asta-i necazul cu tine – n-ai în creier altceva decît sex... Nu, nici asta nu-i adevărat. Ai minte și ai pasiune și ai entuziasm... dar nu-ți pasa nici cît negru sub unghie de ce faci sau de ce ți se întîmplă. Dacă n-ai fi un nătărău romantic aș jura că ești evreu. Cu mine-i altceva – eu n-am avut niciodată nici o perspectivă. Dar tu ai ceva în tine – însă ești prea puturos ca să scoți acest ceva la suprafață. Auzi, uneori cînd te ascult vorbind, îmi spun în sinea mea „ah, dac-ar așterne pe hîrtie ce-i iese din gură!” Ce mai, ai putea să scrii o carte care să-l facă pe unul ca Dreiser să se spînzure. Ești altfel decît americanii pe care-i cunosc eu; într-un fel, nu aparții Americii, și ăsta e un lucru bun. Și ești și puțin țăcănit – presupun că ești conștient de lucrul ăsta. Dar țăcănit într-un fel benefic. Ascultă-mă, acum cîteva minute, dacă oricine altcineva mi-ar fi vorbit ca tine, l-aș fi omorît cu mîinile mele. Cred că-mi placi și mai mult pentru că n-ai încercat să-mi oferi compasiune. Știu că de la tine nu trebuie să mă aștept la compasiune. Dacă asta seară ai fi rostit un singur cuvînt greșit, aș fi înnebunit. Sînt convinși. Eram pe muchea nebuniei, și cînd ai început cu generalul Ivolghin am crezut o clipă că nu mai e nici o speranță. Asta mă face să gîndesc că ai ceva în tine... a fost

Într-adevăr o dovadă de deșteptăciune! Dar lasă-mă să-ți spun și eu ceva... dacă n-ai să-ți aduni mințile atunci ai să ți le pierzi cu totul. E ceva în tine care te mănîncă de viu. Nu știu ce e, dar nu mă duci tu pe mine. Te cunosc și pe fată și pe dos. Și știu că este ceva ce te macină – nu-i numai nevastă-ta, sau slujba, nici măcar cățeaua aia neagră pe care ți-ai băgat în cap că o iubești. Uneori îmi spun că nu te-ai născut în secolul potrivit Să nu crezi că vreau să fac un idol din tine, dar există un adevăr în ce spun eu... dacă ai avea ceva mai multă încredere în tine, ai putea fi cel mai mare om din lumea de azi. Nici măcar nu-i musai să fii scriitor. Din cît îmi dau eu seama, ai putea ajunge un al doilea Isus Hristos. Nu rîde... vorbesc serios. Habar n-ai de propriile tale posibilități... ești orb la orice în afară de dorințele tale. Nu știi ce vrei. Nu știi pentru că nu stai niciodată să te gîndești. Îi lași pe toți să se folosească de tine. Ești un imbecil, un idiot Dacă eu aș avea a zecea parte din ce ai tu, aș întoarce lumea pe dos. Gîndești că-i o nebunie, nu-i așa? Ei bine, ascultă-mă... n-am fost niciodată mai teafăr la minte. Astă seară cînd am venit la tine, simțeam că sînt în pragul sinuciderii. N-are mare importanță dacă mă sinucid sau nu. În orice caz, nu vād de ce aș face-o acum. Asta nu mi-ar aduce-o înapoi. M-am născut ghinionist

Oriunde mă mișc, aduc dezastrul după mine. Dar încă nu vreau să dau în primire, mai întîi, vreau să fac ceva bun pentru omenire. S-ar putea să-ți sune prostește, dar e adevărat. Aș vrea să fac și eu ceva pentru ceilalți...

Se opri brusc și se uită din nou la mine cu zîmbetul acela straniu, pustiit Era expresia evreului deznădăjduit în care, așa cum se întîmplă cu întreaga lui rasă, instinctul de conservare e atît de puternic încît, deși nu se mai putea agăța de nici o speranță, nu avea puterea să se omoare. Această deznădejde totală era un lucru străin mie. Mi-am spus în gînd: „Ah, dacă fiecare dintre noi ar putea fi în pielea celuiilalt. Ce mai, eu aș putea să mă omor și pentru un fleac!” Și ce mă copleșea mai mult era gîndul că el nici măcar n-o să guste înmormîntarea – înmormîntarea propriei sale soții. Dumnezeu știe că înmormîntările la care luasem parte fuseseră destul de mohorîte, dar după aceea urma întotdeauna puțină mîncare și băutură, și cîteva glume deocheate și cîteva rîsete cu poftă. Poate că fusesem prea tînăr ca să fi putut aprecia aspectele tragice, deși îi văzusem bine pe îndoliați cum plîngeau și urlau. Dar asta n-a însemnat niciodată mare lucru pentru mine, fiindcă după îngropăciune, cînd ne adunam cu toții în grădina berăriei de lîngă cimitir, era o atmosferă veselă în ciuda veșmintelor negre și a vălurilor de doliu și a coroanelor. Copilului care eram pe atunci i se părea că cei vii încercau să stabilească un soi de comunicare cu mortul. Ceva aproape egiptean, dacă stau să mă gîndesc. Odată, însă, mi-am spus că nu erau decît o liotă de ipocriți. Dar nu-i adevărat. Nu erau decît niște nemțoi robuști, obtuzi, cu poftă de viață. Moartea era ceva în afara lor, lucru ciudat totuși, că dacă te luai după cum vorbeau, ți-ai fi imaginat că le ocupă întruna gîndurile. Dar în realitate nu o percepeau – nu în

sensul în care o percep evreii, de pildă. Vorbeau despre viața de apoi, dar de fapt nu credeau în ea. Și dacă cineva era atît de îndurerat încît să jelească, se uitau la persoana aceea cu neîncredere, așa cum te-ai uita la un om care nu-i în toate mințile. Existau limite la durere așa cum existau și limite la bucurie, asta era impresia pe care mi-o făceau. Și la limita extremă apărea întotdeauna stomacul, care trebuia umplut – cu sandvișuri cu brînză limburger, cu bere și cu anison, cu pulpe de curcan, dacă erau. Plîngeau în cîmile de bere, ca niște copii. Și un minut mai tîrziu se prăpădeau de rîs, rîdeau de vreo curiozitate din firea mortului. Chiar și felul în care vorbeau la timpul trecut avea un efect ciudat asupra mea. La o oră după ce fusese îngropat, ziceau despre defunct: „a fost întotdeauna atît de voios”, de parcă persoana despre care vorbeau murise de o mie de ani, era un personaj istoric, sau un erou din *Niebelungenlied*. Atestau prin asta că mortul era mort, definitiv, pentru totdeauna, iar ei, cei vii, fuseseră separați de el acum și pe vecie, iar ziua de azi și cea de mîine trebuiau trăite, rufele spălate, mîncarea gătită și, cînd următorul o să cadă secerat, va trebui să se aleagă un sicriu, va avea loc o ciondăneală în legătură cu testamentul, dar toate astea nu însemnau decît rutină cotidiană, și ca să-ți pierzi timpul jelind și bocind era un păcat, pentru că Dumnezeu, dacă exista un Dumnezeu, a rînduit lucrurile în felul ăsta, iar noi cei de pe pămînt nu avem voie să cîrțim. A trece dincolo de limitele stabilite pentru bucurie și durere era un păcat. Și a da semne de nebunie era păcatul cel mai mare. Aveau un extraordinar simț animalic al ajustării, admirabil de urmărit dacă ar fi fost într-adevăr animalic, dar oribil cînd îți dădeai seama că nu era altceva decît placiditate germană opacă, insensibilitate. Și totuși, într-un fel, preferam aceste stomacuri însuflețite, durerii cu cap de hidră a evreilor. În străfundurile mele nu puteam încerca milă pentru Kronski, ar fi însemnat să-mi fie milă de întregul lui trib. Moartea soției sale nu era decît un fapt divers, o bagatelă, în istoria nefericirilor lui. Așa cum se definise singur, se născuse ghinionist. Se născuse ca să vadă lucrurile mergînd anapoda – poate că de cinci mii de ani lucrurile merg anapoda pentru cei de sîngele și de rasa lui. Veniseră pe lume cu acea căutătură deznădăjduită, pierită, în ochi, și plecau de pe lume tot cu ea. Lăsau o miasmă în urma lor – un venin, un vomisment de durere. Duhoarea pe care încercau s-o înlătore din lume era duhoarea pe care o aduseseră chiar ei. Reflectam la toate acestea în timp ce-l ascultam. Mă simțeam atît de bine și de curat pe dinăuntru, încît, cînd ne-am despărțit, după ce-am cotit pe o străduță lăturalnică, am început să fluier și să fredonez. Și atunci am simțit cum mă arde o sete de zile mari, și mi-am zis mie însumi, în cel mai neaoș dialect irlandez: „iaca, o dușcă e ce-ți lipsește acușilea, băiete”. Și numai ce-am zis, m-am și repezit într-o bombă și am comandat o halbă de bere cu guler și un sandviș cu un hamburger gros garnisit cu multă ceapă. Am mai băut o bere și pe urmă un strop de coniac și mi-am spus iar, în sufletul meu nesimțit: „Dacă bietul nenorocit n-are atîta minte încît să guste înmormîntarea nevastă-și,

atunci am s-o fac eu în locul lui”. Și cu cât mă gîndeam mai mult, cu atît mă simțeam mai bine, și dacă încercam cea mai mărunță tristețe sau invidie, era doar pentru faptul că nu puteam schimba locul cu ea, biet suflet evreiesc, pentru că moartea era ceva cu totul în afara puterii de sesizare și de înțelegere a unui goi obtuz ca mine, și era păcat să se irosească pe de-alde ăștia care știu totul despre ea și oricum n-au nevoie de ea! Am devenit atît de intoxicat de ideea morții încît, în năuceala mea de bețiv, am început să bîlgui o rugăciune către Dumnezeu din ceruri să mă omoare chiar în acea noapte, „fă-mă, Doamne, să mor, ca să știu și eu despre ce-i vorba”. Am încercat din răputeri să-mi imaginez cum e cînd îți dai duhul, dar n-a mers. Tot ce am putut face a fost să imit un horcăit de moarte, dar acesta m-a făcut să mă înec și aproape să mă sufoc și m-am speriat atît de rău, că am fost cît pe ce să mă scap în pantaloni. Oricum, nu asta era moartea. Nu făcusem decît să mă înec. Moartea adevărată semăna mai curînd cu experiența noastră din parc: doi oameni pășind în ceață; unul lîngă celălalt, frecîndu-se de tufișuri și de copaci, fără să-și spună o vorbă. Moartea e ceva mai vid decît cuvîntul în sine și totuși ceva drept și pașnic, ceva demn, dacă vrei. Nu e o extensie a vieții, ci un salt în beznă, fără putința vreunei reîntoarceri, nici măcar sub forma unui grăunte de praf. Țasta e lucrul drept și frumos, îmi spuneam, pentru că cine ar dori să se mai reîntoarcă? A gusta o dată din ea, înseamnă a gusta pentru totdeauna – din viață sau din moarte. Pe oricare față cade moneda e bine, atîta timp cît nu investești prea mult în ele. Desigur, e groaznic să te îneci cu propria ta salivă – e mai curînd neplăcut. Și apoi, nu-i neapărat să mori înecîndu-te. Uneori te stingi în somn, pașnic și liniștit, ca un mieluşel. Dumnezeu vine și te ia sub aripa lui, cum se spune. Oricum, încetezi să mai respiri. Și de ce naiba să vrei să respiri la infinit? Orice acțiune care ar deveni interminabilă s-ar transforma într-o tortură. Noi, bieți amărîți de oameni ce sîntem, ar trebui să fim recunoscători că cineva a conceput și o cale de ieșire. Doar nu ne eschivăm cînd e vorba să ne ducem la culcare. O treime din viața noastră sforăim ca niște șobolani beți. Și ce-i cu asta? Are vreo notă tragică? Ei bine, să zicem că în loc de o treime ar fi trei treimi de somn de șobolani beți. Isuse, dacă am avea puțină minte, am dansa de bucurie la gîndul morții. Chiar mîine am putea muri cu toții în pat, fără durere, fără suferință, dacă am avea bunul simț de a profita de avantajele care ni se oferă. Dar nu vrem să murim – ăsta-i necazul. De asta dăm de pămînt cu Dumnezeu și cu toată șleahța lui de sus. Generalul Ivolghin! Asta i-a provocat un chicotit... și cîteva sughițuri de plîns fără lacrimi... Tot atît de bine aș fi putut să-i vorbesc despre brînză limburgera. Dar generalul Ivolghin a însemnat ceva pentru el... ceva nebunesc.

Brînză limburgera ar fi fost prea sobră, prea banală. Dar totul nu-i decît brînză limburgera, inclusiv generalul Ivolghin, bietul neghiob bețivan. Generalul Ivolghin a ieșit din brînză limburgera a lui Dostoievski, din propria lui marcă de brînză. Ceea ce înseamnă o aromă specifică, o etichetă specifică. Așa încît

omul s-o poată recunoaște când o miroase, când o gustă. Dar din ce e făcută această brânza limburger marca general Ivolghin? Cum așa, din ce e făcută toată brânza limburger. adică din x, așadar o necunoscută. Și deci? Deci nimic... absolut nimic. Punct final – sau un salt în beznă fără putință de întoarcere.

În timp ce-mi scoteam pantalonii, mi-am adus brusc aminte de ce-mi spusese nenorocitul acela. Mi-am privit membrul, dar arăta mai inocent ca oricând. „Nu-mi spune că te-ai pricopsit cu un sifilis”, i-am grăit, ținându-l în mână și storcându-l un pic, de parcă m-aș fi așteptat să țîșnească puroiul din el. Nu, nu cred că există vreo posibilitate să fi luat un sifilis.

Nu m-am născut eu sub asemenea zodie. Sculament, da, ăsta e posibil. Mai devreme sau mai târziu, toată lumea se trezește cu un sculament. Dar nu sifi! Știam că el, Kronski, mi-ar fi dorit-o din toată inima, numai ca să mă facă să-mi dau seama de ce înseamnă a suferi. Dar nu țineam să-l îndatoresc. Eu mă născusem un goi cu cap pătrat, dar norocos. Am căscat și a avea sau a nu avea sifilis e tot o blestemată de brînză limburger, mi-am spus, și dacă nevastă-mea e trează, am să i-o trag și o să zic că mi-am încheiat ziua. Dar, evident, nu era pregătită.

Dormea întoarsă cu fundul la mine. Așa încît mi-am lipit sula sculată de fundul ei și i-am vîrît-o prin telepatie mentală. Și, pe Dumnezeuul meu, oricît de adînc dormea, trebuie să fi receptat mesajul, pentru că nu mi-a fost deloc greu să intru pe ușa din spate, ceea ce mă scutea să-i văd mutra; o adevărată ușurare! În timp ce-i trăgeam pistonul de grație, mi-am spus: „Băiete, totu-i brînză limburger, așa că întoarce-te pe o parte și dă drumu la aghioase...”

Se părea că o să continue la nesfârșire psalmodia asta de sex și moarte. Chiar în după masa celei de-a doua zile am primit la birou un telefon de la nevastă-mea, care mă anunța că prietena ei Arline tocmai fusese internată la un ospiciu de nebuni. Fuseseră colege de școală la mănăstirea din Canada, unde amîndouă studiaseră muzica și arta masturbării. Cunoscușem pe rînd tot cîrdul, inclusiv pe sora Antolina care purta o bonetă de călugăriță și care, aparent, era marea preoteasă a cultului onaniei. Într-o vreme sau alta, toate elevele făcuseră o pasiune pentru sora Antolina. Și Arline, cu mutrișoara ei de ciocolată cu lapte, nu era prima din grup care nimerise la balamuc. Nu afirm că masturbarea le împinsese acolo, dar, în orice caz, atmosfera din mănăstire avea o contribuție. Fuseseră alterate încă din ou.

Înainte de sfîrșitul după amiezii, și-a făcut apariția vechiul meu prieten Mac Gregor. Arăta posomorit, ca de obicei, și se plîngea de apropierea bătrîneții, deși abia trecuse de treizeci de ani. Când i-am povestit despre Arline, s-a mai luminat puțin. Mi-a răspuns că a știut el dintotdeauna că era ceva în neregulă cu ea. De ce? Pentru că odată, când a încercat s-o forțeze, a izbucnit într-un plîns isteric și n-a fost atît plînsul, cît ce-a spus. Anume, i-a spus că păcătuisese împotriva Duhului Sfînt și pentru asta va trebui să ducă o viață de

abstinență. Amintindu-și de acest incident, Mac Gregor a început să rîdă cu rîsul lui lipsit de veselie.

— I-am zis: „Mă rog, nu ești obligată s-o faci, dacă nu vrei... dar măcar iami-o în mînă”. Doamne, cînd am rostit cuvintele astea am crezut că-și ieșise din minți. M-a acuzat că încerc să-i sporc inocența – chiar așa s-a exprimat. Dar în același timp mi-a luat-o în mînă și mi-a strîris-o cu atîta putere, de era să leșin. Și tot timpul plîngea. Și-i tot dădea cu Sfîntul Duh și cu „inocența” ei. Mi-am adus aminte ce mi-ai spus tu odată, și i-am ars o palmă zdravănă în obraz. A funcționat de minune. S-a liniștit oarecum» atît cît să mă lase să i-o bag, și abia atunci a început toată comedia. Spune-mi, ai regulat vreodată o nebună? E ceva ce merită experimentat. Din momentul în care am intrat în ea, a început să vadă cai verzi pe pereți. Nu pot să-ți descriu exact, dar parcă nici nu-și dădea seama că o fut. Ascultă, nu știu dacă ai avut vreodată o femeie care să mănînce un măr în timp ce-o regulezi... mă rog, îți dai seama cum te afectează așa ceva. Dar cu ea era de o mie de ori mai rău. M-a enervat în asemenea hal, încît aveam impresia că m-am scrîntit și eu... Și-am să-ți mai spun ceva ce n-o să-ți vină a crede, dar zău că-i adevărat. Știi ce-a făcut după ce am terminat? Și-a încolăcit brațele în jurul meu și mi-a mulțumit... Stai că nu ești gata. Pe urmă s-a dat jos din pat, a căzut în genunchi și a început să se roage pentru sufletul meu. Doamne, îmi amintesc cuvînt cu cuvînt: „Sfîntă Fecioară, te rog, fă-l pe Mac un bun creștin!”, așa spunea. Iar eu zăceam acolo, cu pula pleoștită, ascultînd-o. Credeam că visez: „Te rog, fă-l pe Mac un bun creștin! Ce zici de asta?

Apoi a adăugat vesel:

— Ce faci astă seară?

— Nimic special.

— Atunci, vino cu mine. Am o coardă pe care vreau s-o cunoști... Laura. Am agățat-o acum cîteva seri la Roseland. Nu-i nebună – e numai nimfomană. Aș vrea să te văd dansînd cu ea. M-aș desfată... numai privindu-te. Ascultă-mă, dacă n-ai să juișezi în izmene cînd începe să ți se unduiască în brațe, să nu-mi spui mie pe nume. Haide, închide-ți prăvălia. Ce rost are să te mai pîrțuiești pe aici?

Aveam o mulțime de timp pînă să mergem la Roseland, așa că am intrat într-o bombă de pe lîngă Seventh Avenue. Înainte de război fusese un local franțuzesc acolo; acum era ținut, într-un hal fără de hal, de o pereche de macaronari. Lîngă ușă era un bar mic și în spate o cămăruță cu rumeguș pe jos și un tonomat. Ideea noastră era să luăm cîteva băuturi și pe urmă să mîncăm la Roseland. Asta era *ideea*. Dar cunoscîndu-l pe Mac, nu aveam nici o certitudine că o să mai ajungem la Roseland. Dacă apărea vreo muiere pe gustul lui – și pentru asta nu trebuia să fie nici frumoasă nici mănoasă – știam că o să mă lase cu buza umflată și o s-o întindă. Singurul lucru care mă interesa cînd ne întîlneam, era să mă asigur din timp că are destui bani ca să

plătească băuturile comandate. Și, desigur, niciodată nu-l scăpăm din ochi, pînă nu achita consumația.

Primul și al doilea pahar îl făceau întotdeauna să se cufunde în amintiri. Firește, amintiri de culcătorii. Amintirile lui îmi aminteau de o poveste pe care mi-o istorisise cîndva și care îmi lăsase o impresie de neșters. O poveste despre un scoțian pe patul de moarte. Chiar înainte de a-și da duhul, soția lui, vîzîndu-l cum se străduie să spună ceva, s-a aplecat cu tandrețe asupra-i și i-a șoptit: „Ce e, Jock, ce încerci să ne comunicî?” Și Jock, într-un ultim efort, s-a ridicat în capul oaselor și a murmurat: „Pizdă... pizdă... pizdă.”

Cu Mac Gregor, asta era întotdeauna alfa și omega. Constituia felul lui de a declara – zădărnice. Leit motivul erau bolile, pentru că între două partide de regulat, nu-și mai vedea capul de îngrijorare sau, mai bine zis, nu-și mai vedea capul penisului. Lucrul cel mai natural pentru el era să-ți spună la sfîrșitul unei seri: „Vino o clipă cu mine sus, vreau să-ți arăt ștoiul meu”. Deoarece și-l scotea de douăzeci de ori pe zi, și-l privea, și-l spăla, și-l lustruia, membrul lui era firește întotdeauna inflammat. Din cînd în cînd se ducea la doctor să i-l verifice. Și, ca să-i astupe gura, doctorul îi dădea o cutiuță cu alifie și-i recomanda să nu mai bea atîta. Lucru care-i provoca dileme; îmi spunea: „Dar dacă alifia îmi face bine, atunci ce-de nu trebuie să mai beau?” Sau: „Dacă m-aș lăsa de băutură, crezi că ar trebui să mai folosesc alifia?” Desigur, orice sfat îi dădeam, îi intra pe o ureche și îi ieșea pe cealaltă. Tot timpul trebuia să se frămînte pentru ceva, ori penisul îi oferea materia cea mai potrivită pentru frămîntare. Uneori, îl îngrijora și pielea capului. Avea mătreață, așa cum are aproape orice om, și cînd penisul era prosper, uita de el și începea să se frămînte pentru pielea capului. Sau pentru plămîni. În momentul în care se gîndea la plămîni, începea să tușească. Dar ce tuse! De parcă ar fi fost în ultima fază de tuberculoză. Iar cînd fugea după o femeie, devenea nervos și iritabil ca o mîță. Nu avea astîmpăr pînă nu punea mîna pe ea. Și din momentul în care o avea, se frămînta cum să scape mai repede de ea. Toate aveau cîte un cusur, de obicei cîte o nimica toată, dar care-i tăia lui apetitul.

Îmi înșira și-mi repeta toate astea în timp ce stăteam în semiobscuritatea cămăruței din spate. După ce a dat pe gît vreo două pahare, s-a ridicat ca de obicei să se ducă la toaletă și, din mers, a aruncat o monedă în tonomat, hîrîiala s-a pornit, iar el a întors capul și, arătînd cu degetul spre pahare, mi-a cerut: „Mai comanda un rînd!”. S-a întors de la toaletă arătînd foarte împăcat cu sine însuși, fie pentru că-și ușurase bășica, fie pentru că dăduse peste vreo gagică pe coridor. Nu știu. Oricum, cînd s-a așezat, a întors placa; de astă dată; foarte stăpîn pe sine și senin, aproape ca un filozof, a început:

— Știi, Henry, nu întinerim. Tu și cu mine nu ar trebui să ne fărîmițăm timpul în felul în care o facem. Dacă dorim să realizăm ceva în viață, a sosit momentul să pornim la drum.

Auzisem cântecul ăsta de ani și ani de zile și-i cunoșteam urmarea. Era doar o mică paranteză în timp ce-și învârtea calm privirea prin încăpere ca să vadă care dintre pașachine arăta mai puțin îndobitocită de băutură. Și cât trâncănea despre jalnica stare a vieților noastre, picioarele îi jucau pe sub masă și ochii îi deveneau din ce în ce mai scînteietori. Și s-a întîmplat așa cum se întîmpla întotdeauna, că tocmai cînd perora: „la-l de pildă pe Woodruff. Niciodată n-o să izbutească pentru că nu-i decît un ticălos hrăpăreț, și un scîrțan...”, cum ziceam, exact în secunda aceea a trecut pe lîngă masă o vacă beată, el a avut un zvîc și, fără cea mai mică pauză, și-a întrerupt pledoaria ca să-i spună:

— Bună, fetițo, nu vrei să iei loc să bei ceva cu noi?

Și cum o vacă beată nu-i niciodată singură, ci întotdeauna în duplicat, ea replică:

— Cu plăcere, pot să-mi aduc și prietena?

Iar Mac Gregor, ca și cum ar fi fost cel mai galant bărbat din lume, o linișți:

— Sigur, de ce nu? Cum o cheamă? Și apoi, trăgîndu-mă de mîneacă, se aplecă spre mine și-mi șopti: Nu mă ocări, le oferim o băutură și pe urmă le facem vînt:

Dar întotdeauna se întîmpla că o băutură ducea la alta și nota de plată se încărcă, iar el nu vedea de ce ar trebui să-și arunce banii pe două vagaboande, și-mi spunea:

— Henry, pleacă tu întîi, pretextează că trebuie să cumperi un medicament, și după cîteva minute vin și eu... dar așteaptă-mă, nemernicule, nu mă lăsa cu buza umflată cum mi-ai făcut data trecută.

Și așa cum procedam întotdeauna, de îndată ce m-am văzut afară, am luat-o la picior, cît de iute am putut, ricanînd în sinea mea și mulțumind cerului că scăpasem atît de ușor de el. Cu toate băuturile acelea balansîndu-se în mine, nu avea mare importanță încotro mă purtau picioarele. Broadway era iluminat la fel de exploziv ca întotdeauna, iar mulțimea de pe stradă, deasă ca melasa. Pur și simplu, aruncă-te, ca o furnică, în grămadă și lasă-te dus de val. Fiecare face așa, unii cu motiv, alții fără. Toată această îmbulzeală și viermuiala reprezintă acțiune, succes, avansare. Oprește-te și privește la vitrinele cu pantofi sau cămăși fantezi, la noile pardesie de toamnă, la verighetele de nouăzeci și nouă de cenți bucata. Fiecare al doilea magazin vinde mîncare.

De cîte ori mă nimeream în fluxul ăsta pe la ora mesei de seară, mă cuprindea febra anticipării. Cînd spui Broadway, nu te gîndești decît la fișia de stradă dintre Times Square și Fiftieth Street, care-i un rahat, o plimbare de domnișoare, și încă una împruțită, dar pe la șapte seara, cînd fiecare se grăbește să ocupe o masă, se produce în aer un fel de pîrîit electric, părul ți se ridică în cap ca niște antene și, dacă ești receptiv, nu numai că prinzi fiecare

scăpărare și fiecare scînteiere, dar simți și furnicătura statică, e un *quid pro quo* al cuantumului interactiv, interstițial, ectoplasmic, de corpuri care se împing în spațiu, ca stelele din Calea Lactee, numai că aici e Calea Veselă, piscul universului, fără nici un acoperămînt deasupra și nici o crăpătură sau gaură dedesubt, în care să cazi și să spui că totul e minciună. Absoluta impersonalitate a fenomenului te înalță pe o culme a delirului cald uman, care te face să alergi înainte ca un căluț orb, și să-ți ciulești urechile cuprinse de frenezie. Fiecare om e atît de total, atît de al naibii altul decît el însuși, încît devii automat personificarea întregii rase umane, dînd mîna cu mii de mîini străine, bolborosind în o mie de limbi străine, înjurînd, aplaudînd, fluierînd, fredonînd, solilocvînd, perorînd, gesticulînd, urinînd, fecundînd, lingușind, alintînd, scîncind, negustorînd, codoșind, ocărînd, și așa mai departe, și așa mai departe. Ești toți oamenii care au trăit de la Moise încoace și, pe lîngă ăștia, ești o femeie care-și cumpără o pălărie sau o colivie de păsări, sau doar o capcană de șoareci. Poți să zaci și să aștepti într-o vitrină, ca un inel de aur de paisprezece carate, sau poți să te cațări pe muchea unei clădiri, ca o muscă umană, dar nimic nu o să oprească procesiunea, nici măcar niște umbrele zburînd cu viteza fulgerului, sau un alai de morse cu imperială, mărșăluind calm spre bancurile de stridii.

Broadway, așa cum îl văd acum și cum l-am văzut de douăzeci de ani încoace, e o rampă concepută de Sfîntul Toma d'Aquino pe cînd era în burta mamei. Inițial, a fost menit a fi folosit numai de șerpi și de șopîrle, de broaște rîioase și de bîtlani, dar cînd marea Armată Spaniolă a fost scufundată, specia umană s-a strecurat de pe corabie și s-a scurs aici, creînd, printr-o abjectă, scîrboasă contorsionare și șerpuire, despicătura ca de pizdă care se întinde din Battery de sud pînă în nordul golfului, trecînd prin centrul mort și viermănos al Insulei

Manhattan. Din Times Square și pînă la Fiftieth Street găsești tot ce a omis Sfîntul Toma d'Aquino să includă în al său *magnum opus*, adică, printre altele, sandvișuri cu hamburger, butoni de guler, căței pudel, tonomate, pălării melon cenușii, panglici pentru mașina de scris, drajeuri cu portocale, closete fără plată, hîrtie igienică, bomboane de mentă, mingi de biliard, ceapă tocată, hîrtie govrată, guri de canal, gumă de mestecat, atașe de motocicletă și mingi de turtă dulce, celofan, pneuri, magnetofone, pomadă pentru cai, picături de tuse, și acea opacitate felină a eunucului isteric care se duce la fîntîna cu apă gazoasă cu o pușcă frîntă între picioare. Atmosfera aceasta de pre-cină, amestecul de patchouli, minereu cald de pehblendă, electricitate înghețată, sudoare zaharată și urină pudrată îți provoacă o febră de anticipare delirantă. Hristos nu o să mai revină pe pămînt, și nici un alt legiutor nu se va mai ivi vreodată și nici nu se va isprăvi cu omorul, hoția, violul, și totuși... și totuși așteptăm ceva, ceva cumplit de minunat și de absurd, poate că un homar rece cu maioneză, servit pe gratis, sau poate că o invenție, ca lumina electrică ori

televiziunea, dar mai devastatoare, mai cutremurătoare, o invenție de neconceput care va aduce după sine un zguduitor calm și un vid, nu calmul și vidul morții ci al vieții, așa cum au visat-o călugării, așa cum e visată încă în Himalaya, în Tibet, în Lahore, în insulele Aleute, în Polinesia, în Insula Paștelui, visul oamenilor de înainte de potop, de înainte de cuvântul scris, visul oamenilor cavernelor și al antropofagilor, al celor cu sex dublu și cozi scurte, al celor despre care se spune că sînt nebuni și incapabili să se apere, pentru că sînt depășiți numeric de cei care nu sunt nebuni. Energie rece captată de niște brute viclene și apoi eliberată asemenea unor rachete explozive, roți încîlcit întrepătrunse pentru a crea iluzia de forță și viteză, unele pentru lumină, unele pentru putere, unele pentru mișcare, cuvinte cuplate de demenți și apoi montate ca niște dinți falși, perfecte și respingătoare ca lepra, mieroase, onctuoase, alunecoase, mișcare rară sens, verticală, orizontală, circulară, între pereți și prin pereți, pentru plăcere, pentru liberul schimb, pentru crimă, pentru sex; totul lumină, mișcare, putere impersonal concepută, generată și distribuită printr-o crăpătură sugrumată, ca de pizdă, menită să-l uluiască și să-l sperie pe sălbatic, pe țărănoi, pe străin, dar nimeni nu-i uluit și speriat, ci unu-i lihnit, altu-i libidinos, toți o apă și-un pămînt, nediferiți de sălbatic, de țărănoi, de străin, decît prin nimicuri și aiureli, leșia gîndurilor, rumegușul minții. Prin acea despicătură ca de pizdă, au trecut milioane de oameni înaintea mea, prinși în cursă și neamețiți, printre ei unul, Blaise Cendrars, care mai apoi s-a ridicat la lună, și de acolo a căzut iar pe pămînt, sus în Orinoco, unde a întruchipat un sălbatic, dar de fapt era lucid ca un nasture, deși încetase de a mai fi vulnerabil, de a mai fi muritor, un splendid morman de poezie închinată arhipelagului insomniei. Dintre cei cuprinși de febră, prea puțini au clocit pui, printre ei eu însumi încă neclocit, dar permeabil și maculat, cunoscînd cu calmă ferocitate plictisul neîncetatei mișcări și plutiri în derivă, înainte de cină, prin jaluzelele și spărturile cerului se cerne lin lumina cupolei conturate în cenușiu, emisferele rătăcitoare, stropite cu sporii nucleelor albastre, coagulîndu-se, ramificîndu-se: într-una coșul cu homari, în cealaltă germinația unei lumi antiseptic de personală și de absolută. Din gurile de canal mînjite de viața subterană, ies oamenii lumii viitoare saturați de excremente, electricitatea înghețată mușcîndu-i ca niște șobolani, ziua sleită de oboseală retrăgîndu-se și întunericul coborînd asemenea umbrelor răcoroase, înviorătoare ale canalelor colectoare. Asemenea unui penis alunecînd afară dintr-un vagin supraîncălzit, eu, cel încă neclocit, cuprins de unele spasme avortive, dar fie încă ne-mort și nu îndeajuns de moale, fie despovărat de spermă și patinînd *ad astra*, pentru că încă nu-i ora mesei și o frenezie peristaltică pune stăpînire pe colon, pe regiunea hipogastrică, pe lobul ombilical și postpineal. Fierți de vii, homarii înoată în gheață, fără să ofere și fără să ceară milă, pur și simplu nemișcați și nemotivați în plictisul glacial al morții, viața scurgîndu-se pe lingă vitrine,

înfășurată în dezolare, un scorbut dureros, măcinat de ptomaină, sticla înghețată a vitrinei retezînd ca un briceag, curat și fără rămășițe.

Viața scurgîndu-se pe lîngă vitrine... și eu fiind parte din viață în aceeași măsură ca și homarul, ca și inelul de paisprezece carate, pomada pentru cai, dar cît e de greu să stabilești faptul, faptul fiind acela că viața e o marfa de care atîrnă bonul de gramaj, ceea ce aleg eu să mănînc fiind mai important decît mine, mîncătorul, fiecare dintre noi mîncîndu-l pe celălalt și, prin urmare, mîncînd, *verbul* fiind cel care dă tonul. În actul de a mîncă, gazda mîncării este violată și dreptatea vremelnic înfrîntă. Prin forța prădalnică a aparatului digestiv, farfuria și ceea ce este pe ea concentrează atenția și unifică spiritul, întîi hipnotizîndu-l, apoi înghițindu-l treptat, mestecîndu-l și pînă la urmă digerîndu-l. Partea spirituală a făpturii se destramă ca o spumă, nu lasă nici un fel de urmă a trecerii ei, se dizolvă, se dizolvă mai total decît un punct în spațiu după un discurs matematic. Febra, care mîine poate să revină, se află în același raport față de viață ca și mercurul dintr-un termometru față de căldură. Febra nu produce căldură vitală, ceea ce era de demonstrat, și în felul acesta sfințește chifteluțele de carne și spaghetetele. A mesteca în timp ce mii de alții mestecă, fiecare mestecare fiind un act de ucidere, îți conferă necesara perspectivă socială din care privești pe fereastră și vezi că fiecare gen uman poate fi pe drept măcelărit sau mutilat sau înfometat sau torturat pentru că, în timp ce *mesteci*, simplul fapt de a sta pe un scaun, cu hainele pe tine, ștergîndu-te la gură cu un șervet, îți dă posibilitatea să înțelegi lucrul pe care cei mai înțelepți dintre oameni nu l-au putut înțelege, anume că nu există un alt mod de viață posibil, grăit-au înțelepții adeseori disprețuind folosința scaunului, a hainelor, a șervetului. Astfel oamenii care gonesc în fiecare zi, la ore regulate, printr-o crăpătura de pizdă numită Broadway, căutînd una sau alta, tind să stabilească una și alta, ceea ce este întocmai metoda matematicienilor, logicienilor, fizicienilor, astronomilor și a altora de același fol. Dovada este faptul, și faptul nu are nici un sens în afară de cel pe care i-l atribuie cei ce stabilesc faptele.

Odată devorate chiftetele de carne, șervețelul de hîrtie aruncat cu grijă pe jos, rîgîind ușor, și neștiind ce și cum, intru în scînteierea de douăzeci și patru de carate și mă las dus de îmbulzeala spectatorilor de teatru. De astă dată hoinăresc pe străzile laterale, pe urma unui orb cu un acordeon. Din cînd în cînd mă așez pe cîte o treaptă de verandă și ascult o melodie. La operă, muzica nu are nici o noimă; aici, în stradă, atinge acea notă dementă care-i conferă percutanță. Femeia care-l însoțește pe orb ține în mînă un bol de tinichea; și orbul e o parte din viață ca și bolul de tinichea, ca și muzica lui Verdi, ca și Opera Metropolitan. Oricine și orice este o parte din viață și totuși, cînd îi aduni pe toți laolaltă, într-un fel nu e viață. *Dar cînd e viață*, mă întreb, *și de ce nu e acum?* Orbul își continuă vagabondajul și eu rămîn mai departe pe treaptă. Chiftetele de carne au fost infecte, cafeaua împutită, untul rînced. La

orice mă uit e infect, împruțit, rînced. Strada e ca o respirație rău mirositoare; și strada de alături e la fel, și cealaltă, și cealaltă. La colț, orbul se oprește iar și cîntă „Acasă, în munții noștri”.

Găsesc în buzunar o gumă de mestecat – o mestec. O mestec de dragul mestecatului. Nu am nimic altceva mai bun de făcut, decît dac-ar fi să iau o hotărîre, ceea ce mi-e cu neputință.

Treapta pe care șed e confortabilă și nimeni nu mă bate la cap. Sînt o parte a lumii, a vieții, cum se spune, îi aparțin și nu îi aparțin.

Rămîn pe treaptă un ceas sau mai bine, meditănd. Și ajung la aceeași concluzie la care ajung întotdeauna cînd am timp să mă gîndesc la mine. Ar trebui sau să mă întorc imediat acasă și să mă apuc de scris, sau să fug și să mă lansez într-o viață cu totul nouă. Gîndul de a scrie o carte mă înspăimîntă: am atîtea de spus și nu știu de unde sau cum să încep. Gîndul de a fugi și a mă lansa într-o viață nouă e la fel de înspăimîntător: ar însemna să trudesca ca un negru, numai ca să pot uni cele două capete. Pentru un om cu temperamentul meu, lumea fiind ceea ce este, nu există absolut nici o speranță, nici o soluție. Chiar dacă aș putea scrie cartea pe care vreau s-o scriu, nimeni nu ar citi-o – îmi cunosc eu prea bine compatrioții. Și chiar dac-aș putea lua viața de la capăt, n-ar avea nici un rost, pentru că, fundamental, nu am nici o dorință de a munci și nici o dorință de a deveni un membru folositor societății. Zac aici uitîndu-mă la casa de peste drum. Arată nu numai urîtă și lipsită de noimă, ca toate celelalte case de pe stradă, dar privind-o atît de intens, devine dintr-o dată absurdă. Ideea de a-ți construi un loc de adăpost de acest anume fel, mi se pare absolut nebunească, însuși orașul îmi apare ca o mostră de înaltă demență, orașul cu tot ce-i în el, canale colectoare, linii pentru trenurile suspendate, automatele, ziarele, telefoanele, polițiștii, mînerile ușilor, hotelurile de mîna a șaptea, cinematografele, hîrtia igienică, totul. Totul ar fi putut la fel de bine să nu existe și nu numai că nu s-ar fi pierdut nimic, dar s-ar fi cîștigat un întreg univers. Mă uit la oamenii care trec pe lîngă mine, încercînd să-mi dau seama dacă vreunul dintre ei ar fi de acord cu gîndurile mele. Ce-ar fi dacă aș opri pe unul și l-aș întreba așa, deodată: „De ce continui să trăiești așa cum trăiești?” Probabil că ar chema de îndată un polițist. Stau și mă întreb: „Oare mai discută cineva cu sine însuși în felul în care o fac eu?” Mă gîndesc dacă nu-i ceva în neregulă cu mine. Singura concluzie la care ajung este că *eu sînt altfel*. Și asta, oricum ați lua-o, e un lucru foarte grav. „Henry, îmi spun, ridicîndu-mă alene de pe treaptă, întinzîndu-mi mădulele, scuturîndu-mi pantalonii și scuipînd guma de mestecat. Henry, îmi spun eu, ești încă tînar, ești doar un puișor de găină șt dacă-i lași să pună mîna pe tine, înseamnă că ești un idiot, pentru că tu ești mai bun decît ei toți, numai că trebuie să te dezbari de noțiunile tale false despre umanitate. Trebuie să-ți dai seama, Henry, băiete, că ai de-a face cu asasini, cu canibali, doar că sînt elegant înțoliți, bine rași, parfumați, dar de fapt asta-i ce sînt – asasini, canibali. Cel mai

bun lucru pe cate l-ai putea face acum, Henry, ar fi să te duci și să te tratarisești cu o ciocolată frapată, iar când te afli în fața fîntînii cu apă gazoasă, ți-ne-ți ochii larg deschiși și uită de destinul omului, pentru ca s-ar putea să constați că încă rup bine, iar un futai pe cinste ți-ar ușura coalele și ți-ar lăsa un gust bun în gură, în timp ce toate celelalte aduc dispepsie, mătreață, halitoză, encefalită. Și în timp ce mă consolez singur, vine un individ la mine să-mi cerșească un bănuț și-i dau o monedă de douăzeci și cinci de cenți, spunîndu-mi în gînd că dacă aș fi avut mai multă minte aș fi mîncat de banii ăștia un cotlet gustos în locul chiftelelor infecte, dar ce mai contează acum, mîncarea-i mîncare și mîncarea produce energie și energia-i cea care face lumea să meargă înainte. Și-n loc să beau o ciocolată frapată, îmi văd, de drum și curînd mă găsesc exact acolo unde am vrut tot timpul să fiu, adică în fața ghișeului de bilete de la Roseland. „Și acum, Henry, îmi spun eu, dacă ai noroc, vechiul tău prieten „Mac Gregor se găsește aici, și întîi o să-ți tragă o pleaftură zdravănă pentru că i-ai lăsat baltă, pe urmă o să-ți împrumute cinci dolari și, dacă-ți ții răsuflarea cît urci scările, poate că ai s-o vezi pe nimfomană și-ai să te alegi și tu cu un cordit. Intră foarte calm, Henry, și ți-ne-ți ochii larg deschiși”. Și intru conform instrucțiunilor, ca pe catifea, lăsîndu-mi pălăria la garderobă și urinînd puțin la toaletă, apoi coborînd încet alte scări, plimbîndu-mi ochii pe animatoare, toate în rochii diafane, pudrate, parfumate, arătînd proaspete și vioaie, dar, de fapt, probabil plictisite de moarte și cu picioarele ostenite de dans. În timp ce mă strecor, trag fiecareia dintre ele cîte un cordit imaginar. Locul e pur și simplu tapetat cu sex și de asta sînt convins că o să-l găsesc aici pe prietenul meu Mac Gregor. Felul în care nu mă mai gîndesc la condiția umană e pur și simplu minunat. Menționez acest lucru pentru că un moment, chiar în timp ce studiam un cur cu zvîc, am avut o ușoară recidivă. Aproape că am căzut din nou în transă. Mi-am spus că, Doamne iartă-mă, poate c-ar trebui să mă întorc acasă și să-mi încep cartea. Un gînd terifiant! Odată am zăcut o seară întreagă așezat într-un fotoliu, fără să văd nimic și să aud nimic. Probabil că, înainte de a mă deștepta, am scris o carte voluminoasă. Mai bine să nu stai jos. Mai bine să circuli. „Henry, ce ți-ar trebui ție ar fi să vii uneori aici cu buzunarele doldora și să vezi unde te-ar putea duce asta”. Vreau sa spun o sută sau două sute de dolari, care să-ți curgă printre degete ca apa, și să spui da la orice. Uite, aia cu corp statuar, care te privește de sus, pun rămășag că s-ar zvîrcoli ca un țipar dacă i-ai unge bine palma. Să presupunem că ți-ar spune: „Douăzeci de dolari”, și tu i-ai putea răspunde „În ordine”. Să presupunem ca i-ai putea spune: „Ascultă, mă așteaptă mașina jos... hai să facem o escapadă la Atlantic City – doar pentru cîteva zile.” Henry, dar nu te așteaptă nici o mașină și n-ai douăzeci de dolari în buzunar. Nu sta jos... mișcă-te.

Mă apropiu de bara ce mărginește ringul de dans și îi privesc cum navighează. Aici nu-i vorba de o recreere inofensivă... aici e treabă serioasă. La fiecare capăt al podelei e cîte un anunț pe care scrie „Interzise dansurile

indecente"... Bine și frumos. Nu strică să pui câte un anunț la fiecare capăt al podelei. La Pompei, probabil că așezau un falus în poziție verticală. Aici, însă, au adoptat modul american. Înseamnă tot același lucru. Nu trebuie să mă gândesc la Pompei, că atunci mă așed din nou și scriu o carte. „Mișcă-te, Henry. Ține-ți mintea în ritmul muzicii!” Mă străduiesc să-mi imaginez ce grozav ar fi dacă aș avea bani pentru un șirag de bilete de intrare, dar cu cât mă străduiesc mai mult, cu atât lunec îndărăt. În cele din urmă, sînt înfundat pînă la genunchi în straturi de lavă, și gazul mă îneacă. Nu lava i-a ucis pe pompeieni, ci gazul otrăvitor care a precipitat erupția. De asta i-a surprins lava în poziții atît de ciudate, cu pantalonii pe vine. Dacă întregul New York ar fi surprins în felul ăsta de o erupție - ce mai muzeu ar ieși! Prietenul meu Mac Gregor stînd la chiuvetă și lustruindu-și membrul., provocatorii de avorturi din East Side prinși asupra faptului... călugărițele zăcînd în pat și masturbîndu-se una pe alta... adjudecătorii de la licitații cu un metronom în mîină... telefonistele la tabloul de comandă... J.P.Morganana pe scaunul de closet ștergîndu-se placid la fund... ștoiuri în huse de cauciuc și leziuni de gradul trei... dansatoarele striptease lepădîndu-și ultimul veșmînt...

Înfundat pînă la genunchi în stratul de lavă și cu ochii înecați în spermă: J.P. Morganana se șterge placid la fund, în timp ce telefonistele mînuiesc jacurile, în timp ce vechiul meu prieten Mac Gregor își spală microbii de pe ștoi și-l îndulcește și-l examinează la microscop. Fiecare individ prins cu pantalonii pe vine, inclusiv stripteuzele care nu poartă pantaloni, n-au barbă, n-au mustață, ci doar un peticuț care le ascunde păsăricile clipitoare. Sora Antolina zăcînd în patul de la mănăstire, cu mațele în sus și mîinile în șold, așteptînd resurecția, așteptînd, așteptînd o viață fără hernie, fără contacte sexuale, fără păcat, fără rău și, între timp, mozolind niște sărățele, un ardei roșu, cîteva măslin și un piculeț de piftie. Bandiții din East Side, Harlem, Bronx, Canarsie, Brownsville, deschizînd și închizînd trapele, scoțînd brațe și picioare, bîgîndu-le în mașina de tocat cîrnați, astupînd scurgerile și dacă scoți un piuit, te-a văzut Dumnezeu. Cu unșpe sute de dolari în buzunar și un Rolls Royce la scară, aș putea trăi cele mai fabuloase clipe, cîndindu-le pe fiecare în parte, indiferent de vîrstă, sex, rasă, religie, naționalitate, origine socială sau educație. Pentru un om ca mine nu există soluție, eu fiind ceea ce sînt și lumea fiind ceea ce este. Lumea este împărțită în trei părți, dintre care două sînt chiftele de carne și spaghete și a treia un gigantic șancru sifilitic. Tipa distantă cu corpul statuar este, probabil, o halcă de carne rece la pat, un soi de *con anonyme*, poleit cu miță de aur și staniol. Dincolo de disperare și dezamăgire se găsește întotdeauna absența unor lucruri mai rele și răsplata plictisului. Nimic nu-i mai respingător și mai gol decît toiul unei veselii frenetice, fotografiată instantaneu de ochiul mecanic al epocii mecanice, viața maturîndu-se într-o cutie neagră, un negativ muiat într-un acid și revelînd un colosal simulacru al nimicniciei. La limita extremă a acestei colosale nimicnicii, iată-l pe prietenul meu Mac Gregor

venind lângă mine și alături de el e cea despre care mi-a vorbit, nimfomana numită Laura. Are unduirile legănate, molatice ale sexului cu două țevi, toate mișcările ei radiază din vintre, mereu în echilibru, mereu gata să erupă, să șerpuiască, să se încolăcească și să înșface, ochii ticăindu-i, degetele de la picioare zvîcnindu-i și tresărind, carnea înfiorîndu-i-se ca oglinda lacului mîngîiat de briză. Încarnarea halucinației despre sex, nimfa mării zvîrcolindu-se în brațele satirului. Îi privesc pe amîndoi mișcîndu-se spasmodic, centimetru cu centimetru, pe ringul de dans; se mlădie ca o caracatiță în rut. Printre tentaculele filfînde, muzica țîșnește și scapără, ba prăvălindu-se într-o cascadă de spermă și apă de trandafiri, ba readunîndu-se într-un jet uleios, o coloană fără de picioare menținîndu-se vertical, prăbușindu-se din nou fărîmicioasă ca varul, lăsînd în urmă-i, pe partea de sus a pulpei, o pată fosforescentă, o zebra stînd într-un lac de nalbe de aur, cu un picior vărgat, cu celălalt lichefiat. O caracatiță din nalbe de aur, cu balamale de gumă și copite lichefiate, cu sexul dezlegat și răsucit într-un nod. Pe pardoseala mării, stridiile execută dansul Sântului Vitus, unele cu aleile încleștate, altele cu genunchii dublu articulați. Muzica e împrăscată cu otravă de șobolani, cu venin de șarpe cu clopoței, cu răsuflarea fetidă a gardeniei, cu scuipatul iacului sacru, cu sudoarea înțepătoare a moscului, cu nostalgia glasată a leprosului. Muzica e o diaree, un lac de gazolină, duhnind a gîndaci de bucătărie și a urină stătută de cal. Notele trăgănate sînt spumele și saliva epilepticului, sudoarea nocturnă a negrului excitat, drăcuit de evrei, în vaietul unsuros al saxofonului colcăie întreaga Americă, în acel scheunat sleit, frînt, al morselor cangrenate care sâlășuiesc în Point Loma, Pawtuchet, Capul Hatteras, Labrador, Canarsie și punctele intermediare. Caracatița dansează ca un penis de cauciuc – rumba din canalul Spuyten Duyvil *inedit*. Laura, nimfomana, saltă în rumba cu sexul exfoliat și răsucit ca o coadă de vacă. În burta saxofonului zace sufletul american careși pîrîie inima satisfăcută. Nimic nu se pierde – nici măcar un scuipat de bășină. În visul cu nalbe de aur al fericirii, în dansul pișatului stătut și al gazolinei, marele suflet al continentului american galopează ca o caracatiță, cu toate pînzele sus, tambuchiul jos, motorul sfîrîind ca un dinam. Marele suflet dinamic prins în declicul aparatului de fotografiat, în frenezia rutului, gol de sînge ca un pește, alunecos ca mucii, sufletul poporului care se corcește pe pardoseala mării, cu ochii bulbucați de doruri, cu trupul scrijelit de pofte. Dansul de sîmbătă seara al cantalupilor care putrezesc în lăzile de gunoi, ai mucilor verzui, proaspeți și al unsorilor slinoase pentru părțile moi. Dansul tonomatului și monștrii care l-au inventat. Dansul pistolului și acei tîrîie-brîu care-l folosesc. Dansul bîtei și derbedei care-ți fac creierii chiseliță. Dansul lumii magnetofoanelor, scînteia care nu scînteiază, fișîitul domol al mecanismului perfect, cursa de viteză pe o placă rotitoare, dolarul la paritate și pădurile moarte sau mutilate. Sîmbăta dansului găunos al sufletului, fiecare purice săltăreț constituind o unitate funcțională în dansul Sfîntului Vinis din visul

pecinginei. Laura, nimfomana, fluturându-și fofoloanca, buzele ei dulci ca petala de trandafir strânse în cleștii dinților, popou! ghemuit și scobit. Palmă cu palmă, milimetru cu milimetru, îmbrîncesc cadavrul copulant din jur. Și deodată, pac! Ca și cum un comutator ar fi fost răsucit, muzica se oprește abrupt și, simultan cu blocarea, dansatorii se desfac, cu brațele și picioarele intacte, asemenea firicelelor de ceai care cad la fundul ceștii. Acum, aerul e albăstrit de cuvinte, un sîsîit lent ca de pește care se frige pe grătar. Sporovăială sufletului găunos înălțîndu-se ca trăncăneala maimuțelor pe crengile cele mai de sus ale copacilor. Aerul albastru de cuvinte, filtrîndu-se prin ventilatoare, întorcîndu-se somnoros prin pîlnii ondulate și hornuri, înaripat ca antilopa, vărgat ca zebra, ba flasc ca moluscă, ba scuipînd foc. Laura, nimfomana, rece ca o statuie, stă pe muchea somnului cu buzele amuțite, vorbele pierzîndu-i-se ca polenul în ceață. Laura lui Petrarca așezată într-un taxi, fiecare cuvînt reverberîndu-se prin sertarul de bani, fiind apoi sterilizat, cauterizat. Laura, vasiliscul din azbest îndreptîndu-se spre țeapa de foc cu gura plină de clei. Mișto, e cuvîntul care-i întirzie pe buze. Buzele canelate ale ghiocului, buzele Laurei, buzele celestei iubiri pierdute. Totul plutind în direcția umbrei prin ceața înclinată. Ultima drojdie de murmure ale buzelor ghiocului, alunecînd de pe coastele Labradorului, scurgîndu-se în direcția răsăritului odată cu fluxul de glod, dizolvîndu-se în direcția stelelor, odată cu valul de iod. Pierduta Laura, ultima petrarchiană, lunecînd lent peste marginea somnului. Nu o lume cenușie, ci o lume opacă, somnul ușor ca de bambus al inocenței căptușite cu sărutări.

Și aceasta, în negrul neant al golului, îți lasă o senzație sumbră de melancolie saturată, nu departe de culmea cea mai înaltă a disperării, care-i larva juvenilă a sublimei rupturi de viață, moartea. Din acest con răsturnat al extazului, viața se va ridica din nou cu prozaica eminență a zgîrie-norilor, trăgîndu-mă de păr și de dinți, infestată de zgomotoasa veselie găunoasă, foetusul însuflețit al nenăscutei larve a morții, aflată în așteptarea descompunerii și putrefacției.

Duminică dimineața mă trezește țîrîitul telefonului. E prietenul meu Maxie Schnadig, care-mi anunță moartea prietenului nostru comun, Luke Ralston. Maxie abordează un ton sincer îndurerat, care mă stîrnește într-un chip nedorit. Declară că Luke era un tip extraordinar și asta îmi sună fals, pentru că deși Luke putea fi considerat un om cumsecade, nu era decît așa-și-așa, în nici un caz ceea ce poți numi un tip extraordinar. Luke era un homosexual inveterat și, cînd am ajuns să-l cunosc mai bine, un pisălog îngrozitor. I-am spus toate astea lui Maxie la telefon și, după felul cum mi-a răspuns, am dedus ca nu i-au făcut plăcere. Zicea că Luke mi-a fost întotdeauna prieten. Era destul de adevărat, dar nu îndeajuns. De fapt, mă simțeam bucuros că Luke dăduse ortul popii la momentul oportun; însemna că puteam pune cruce celor o sută cincizeci de dolari pe care i-i datoram. Cînd am

agăţat receptorul în furcă, eram de-a dreptul încântat. Ce mai uşurare să nu trebuie să-i plătesc datoria! Cît despre pierderea lui Luke, nu mă tulbura cîtuşi de puţin. Dimpotrivă, îmi oferea pretextul să-i fac o vizită surorii lui, Lottie, pe care dorisem de mult s-o răstorn în pat şi, dintr-un motiv sau altul, niciodată nu reuşisem. Acum mă vedeam ducîndu-mă la ea, în plină zi, ca să-i prezint condoleanţe. Bărbatul ei o să fie la birou, aşa că n-o să ne deranjeze nimeni. Mă vedeam înconjurmd-o cu braţele, ca s-o consolez, nimic mai grozav decît să te dai la o femeie cînd e la durere. O şi vedeam deschizînd larg ochii – avea nişte ochi mari, frumoşi, cenuşii – în timp ce eu o împingeam spre canapea. Era genul de femeie care s-ar regula în timp ce ar pretinde că discută despre muzică sau ceva de felul ăsta. Nu-i plăcea realitatea nudă, faptele goale, cum se spune. Dar, în acelaşi timp, ar avea prezenţa de spirit să-şi vîre un prosop sub ea a să nu păteze canapeaua. O cunoşteam bine. Şi ştiam că momentul cel mai propice de a pune mîna pe ea ar fi fost acum, cînt era înfierbîntată de emoţia pierderii dragului ei Luke – despre care, fie vorba între noi, nu avusese o părere prea grozavă. Din nefericire era duminică şi, mai mult ca sigur, soţul ei era acasă. M-am bâgat din nou în pat şt am zăcut treaz, gîndindu-mă întîi la

Luke şi la tot ce făcuse pentru mine, şi pe urmă la ea, la Lottie. O chema Lottie Sommers – mi s-a părut întotdeauna un nume frumos. I se potrivea de minune. Luke fusese ţeapăn ca un vătrai, cu o ţeastă şi o faţă osoase, un tip impecabil dincolo de cuvinte. În schimb ea era exact opusul – vioaie, rotunjoară, vorbea tărăgănat de parcă îşi mîngîia cuvintele, se mişca languros, ştia să-şi folosească ochii. N-ai fi zis că erau frate şi soră. M-am înfierbîntat atît de tare gîndindu-mă la Lottie, încît am încercat să-mi atac nevasta. Dar nenorocita aia, cu complexul ei puritan, se prefăcu a fi îngrozită. Îl îndrăgise pe Luke. N-ar fi afirmat că era un tip extraordinar, pentru că asemenea exprimări nu-i stăteau ei în fire, dar îi trăgea întruna că fusese sincer, loial, un prieten adevărat, etc. Prieteni sinceri, loiali, adevăraţi, aveam cu duiumul, aşa încît cuvintele ei erau rahat pentru mine. În cele din urmă, ne-am contrazis atîta în legătură cu Luke, încît a apucat-o un acces de isterie şi a început să plîngă cu sughiţuri – asta tot în pat, băgaţi de seamă. Ceea ce mi-a stîrnit foamea. Ideea de a plînge înainte de micul dejun mi se părea monstruoasă. Am coborît şi mi-am preparat un mic dejun pe cînte – şi în timp ce-l înfulecam, rîdeam în sinea mea de Luke, de cei o sută cincizeci de dolari pe care moartea lui îi ştersese de pe răboj, de Lottie şi de felul în care o să se uite la mine cînd o să vină momentul... şi, în cele din urmă, cel mai absurd aspect din toate, m-am gîndit la Maxie, Maxie Schnadig, devotatul prieten ai lui Luke, stînd în picioare lîngă mormînt, cu o coroană cînt toate zilele, şi poate aruncînd un pumn de ţărină peste sicriu, în timp ce era coborît în groapă. Într-un fel, lucrul mi se părea prea stupid ca să fie tradus în cuvinte. Nu ştiu de ce îl găseam atît de ridicol, dar asta simţeam. Maxie era un nerod. Îl toleram numai pentru că puteam să-l tapez din cînd în cînd. Şi-apoi, avea şi el o soră, Rita. Îl lăsam să mă invite

uneori la ei acasă, simulînd un interes pentru fratele lui, care era întîrziat mintal. Dar întotdeauna mi se servea o masă buna, iar semi-imbecilul de frate-su mă amuza. Arăta și vorbea ca un cimpanzeu. Maxie era prea nătîng pentru a bănuî că nu făceam decît să mă amuz, își închipuia că nutresc un interes real pentru fratele lui.

Era o duminica frumoasă și, ca de obicei, nu aveam decît vreo douăzeci și cinci de cenți în buzunar. Am ieșit în oraș întrebîndu-mă pe cine să mai tapez. Nu era o problemă să fac rost de niște lovele, nu, însă chestiunea se punea cum să pun mîna pe loz și s-o șterg fără să mă plictisesc de moarte. Aveam vreo duzină de cunoscuți aici, în vecinătate, care ar fi fost gata să-și scarpine buzunarele, fără un cuvînt de protest, dar asta ar fi însemnat o lungă conversație ulterioară – despre artă, religie, politică. Aș fi putut face altceva, ceea ce făcusem de nenumărate ori cînd mă aflasem la strîmtoare, anume să trec pe la oficiul telegrafic din cartier, pretinzînd că fac o vizită de inspecție prietenească și apoi, în ultimul moment, să le sugerez să scotocească prin sertar după un dolar sau doi pînă mîine. Dar asta presupunea pierdere de timp și încă și mai multă conversație. Chibzuind la rece și făcîndu-mi calculele, am hotărît că cea mai bună soluție era micul meu prieten Curley din Harlem. Dacă nu avea bani, Curley n-ar fi pregetat să-i șterpelească din punga maică-și. Știam că mă pot bizui pe el. O să vrea apoi să mă însoțească, fără îndoială, dar aș fi găsit eu o modalitate de a-l placa, înainte de terminarea serii. Era doar un băiețandru și nu trebuia să-l tratez cu politețuri.

Ce-mi plăcea la Curley era faptul că, deși n-avea decît șaptesprezece ani, era lipsit de cel mai elementar simț moral, de scupule și de rușine. Venise la mine, la paisprezece ani, pentru o slujbă de curier. Părinții lui, care se aflau pe atunci în America de Sud, îl expediaseră la New York în grija unei rnătuși, care îl sedusese aproape de la bun început. Nu urmasse nici un fel de școală, pentru că părinții lui se găseau mereu pe drumuri – erau oameni de bîlci, care executau „strigatul și trîmbițatul” cum spunea el. Tatăl ajunsese în cîteva rînduri la pîrnaie. De fapt, nu era tatăl lui adevărat Oricum, Curley venise la mine în chip de băiat aflat la necaz, avînd nevoie de un prieten mai mult decît de orice. La început, am gîndit că pot să fac ceva pentru el. Toată lumea îl îndrăgise, mai cu seamă femeile. Devenise răsfațatul biroului. Dar nu după multă vreme mi-am dat seama că era incorijibil și că, în cel mai bun caz, poseda însușirile unui delincvent isteț. Totuși îmi plăcea și am continuat să-l ajut, dar nu mă încredeam în el cînd nu era sub ochii mei. Cred că îmi plăcea mai cu seamă pentru că era lipsit de simțul onoarei. Ar fi fost gata să facă orice pentru mine dar, în același timp, să-mi și tragă clapa. Nu puteam să-i reproșez acest lucru... mă amuza. Cu atît mai mult cu cît îl recunoștea deschis. N-aveai ce-i face. De pildă, mătușă-sa Sophie. Zicea că îl sedusese. Adevărat, dar lucrul curios e că se lăsase sedus în timp ce citeau împreună Biblia. Deși era atît de tînăr, își dăduse seama că mătușă Sophie avea nevoie de el pe calea asta. Așa

Încît, povestea el, se lăsase sedus și mai târziu, după ce ne-am cunoscut mai bine, mi-a oferit, să-mi facă și mie trampa cu mătușa Sophie. Ba chiar a mers pînă acolo încît s-o șantajeze. De cîte ori avea nevoie de bani, se ducea la mătușă-sa și storcea de la ea – cu vagi amenințări de a da totul pe față. Și cu figura cea mai inocentă, vă asigur. Avea un chip de înger, cu ochi mari, lichizi, care păreau extrem de prietenoși și de sinceri. În orice moment gata să facă ceva pentru tine – ca un cîine credincios. Și apoi destul de șmecher ca, după ce ți-a intrat sub piele, să te determine să-i faci tu jocul, în plus, scilipitor de inteligent. Inteligență vicleană de vulpe – și cruzime de șacal.

De aceea nu m-a surprins deloc să aflu în acea după-masă că se încurcase și cu Valeska. După Valeska, trecuse la verișoara ei care fusese deflorată și care era în căutarea unui bărbat pe care să se poată bizui. Și după aceasta venise la rînd pitica, cea care-și instalase cuibul la Valeska. Pitica îl interesase pentru că avea un sex perfect normal. Nu intenționase să se culce cu ea, deoarece, după cum afirma el, era o mică lesbiană respingătoare, dar într-o zi se întîmplase să dea peste ea în timp ce făcea baie, și de aici pornise totul. Dar, mi-a mărturisit Curley, începuse să se cam sature pentru că toate trei se țineau scai de el. Cel mai mult îi plăcea verișoara, fiindcă avea ceva loz și nu se dădea îndărăt să-l împartă cu alții. Valeska era prea rezervată, și apoi avea un miros cam prea tare pentru gustul lui. De fapt, era sasdsit de femei. Pretindea că din vina mătușă-și, Sophie. Îl făcuse să pornească cu stîngul. În timp ce-mi istorisea toate astea, scotocea prin sertarele biroului. Taică-su era un păduchios care-și mîncea de sub unghie și care ar fi trebuit spînzurat, zicea el, văzînd că nu găsește un sfanț în sertare. Pe urmă mi-a arătat un revolver cu mînerul încrustat cu perle... la ce dracu? Dar babacul lui nu merita să strici o armă pe el... lui i-ar plăcea să-i pună dinamită, încercînd să aflu de ce își ura tatăl cu atîta îngrîcnare, am descoperit că puștiul era nebun după maică-sa. Nu suporta gîndul că bătrînul se culca cu ea... „Doar nu vrei să spui că ești gelos pe babac?”, îl întreb. Ba da, era gelos. Dacă voiam să știu adevărul, el n-ar fi avut nimic împotrivă să se culce cu maică-sa. De ce nu? De asta o lăsase pe mătușa Sophie să-l seducă... se gîndise tot timpul la maică-sa. L-am întrebat cum de-l lasă atunci inima să-i șterpească bani din poșetă. A rîs:

— Nu-s banii *ei* ci ai *lui*. Și ce-au făcut ei pentru mine? Tot timpul m-au închiriat ba unuia ba altuia. Primul lucru pe care l-am învățat de la ei a fost cum să-i duc pe oameni de nas. Nu așa se crește un copil...

N-a reușit să găsească un ban în casă. Soluția propusă de Curley era să mergem împreună la oficiul unde lucra el și, în timp ce eu o să-l țin pe șef de vorbă, el să umble la garderobă și să curețe toți biștarii de prin haine. Sau, dacă nu mă temeam să risc, putea să dea iama în sertarul cu bani. N-o să ne bănuiască nimeni pe noi, m-a asigurat A mai făcut vreodată așa ceva? Îl întreb. Desigur... de vreo douăsprezece sau chiar de mai multe ori și chiar sub nasul șefului. Și n-a mirosit nimeni nimic? Ba bine că nu... au dat afară cîtiva

funcționari. L-am întrebat de ce nu împrumută de la mătușa Sophie? Asta ar fi ușor, numai că ar însemna să-i ofere mai întâi un gîdilici, și nu mai avea chef s-o gîdile. Pute, mătușa Sophie. Ce vrei să spui cu „pute”? Pur și simplu pute... nu se spală regulat. De ce, ce se întâmplă cu ea? Nimic, e cucernică. Și pe deasupra e grasă și slinoasă. Și totuși îi place să fie gîdilată? *Ori că!* E mai arzoaie ca oricînd. Grețos. E ca și cum te-ai culca cu o scroafă. Dar ce gîndește maică-ta despre ea? Mama? E șucărită rău pe ea. Crede că Sophie încearcă să-l seducă pe babac. Poate c-așa o fi? Ba nu, bătrînu are pe alta, l-am prins asupra faptului într-o seară, la cinema, giugiulindu-se cu o gagică tînără. O manichiuristă de la hotelul Astor. Se vede că-ncearcă să stoarcă niște lovele de la ea. Asta-i singurul motiv pentru care se-ncurcă vreodată cu o damă! l-un potlogar zgîrcit și meschin și aș vrea să-l văd într-o zi pe scaunul electric. Ba tu ai să te trezești într-o bună zi pe scaunul electric dacă nu-ți bagi mințile în cap, îți spun eu. Cine, eu? Eu nu. Fiindcă-s prea deștept. Oi fi tu deștept, dar ai gura mare. În locul tău mi-aș ține limba. Știi, am adăugat ca să-l pun pe frigare, O'Rourke e cu ochii pe tine și dacă pici vreodată în laba lui O'Rourke s-a zis cu tine...”

— Dacă-i cu ochii pe mine, cum de n-a scăpat niciodată o vorba? Nu te cred.

Îi explic, pe îndelete, că O'Rourke e unul din oamenii aceia foarte rari care preferă să nu facă necazuri altei persoane, atîta timp cît pot evita acest lucru.

— Are instinct de detectiv, adaug eu, numai în sensul că ține să fie la curent cu tot ce se petrece în jurul lui. În capul lui, caracterele oamenilor sînt etichetate și fișate acolo pentru totdeauna, așa cum terenul inamicului e trasat în mintea conducătorilor de oști. Lumea crede că O'Rourke se strecoară tot timpul adulmecînd și iscodind și că-i face o plăcere nebună să-și îndeplinească munca murdară în slujba companiei. Nu-i așa. O'Rourke este un cercetător înnăscut al naturii umane. Sesizează lucrurile fără efort, datorită, desigur, modului său specific de a cîntări lumea. Și acum în ce te privește pe tine... n-am nici o îndoială că știe tot ce meșterluiești. Nu l-am întrebat niciodată, recunosc, dar deduc lucrul ăsta din întrebările pe care mi le adresează el din cînd în cînd. Poate că vrea să te pună la încercare, într-o seară o să dea împlător peste tine și poate c-o să te invite să mergeți undeva împreună, să îmbucați ceva. Și deodată, din senin, o să-ți spuie: „Curley, îți aduci aminte cînd lucrai într-un oficiu de la Armata Salvării și cînd ovreiașul ăla a fost dat afară pentru că umblase la sertarul tejghelei? Am impresia că în seara aceea tu ai lucrat peste ora de închidere, nu-i așa? Un caz interesant. Știi, nu s-a descoperit niciodată dacă funcționărașul ăla furase într-adevăr banii sau nu. A trebuit să fie dat afară pentru neglijență în serviciu, dar nu se poate afirma cu certitudine că el a furat banii. Mă tot gîndesc la treaba asta de cîtăva vreme. Cred că știu cine a umflat banii, dar nu sînt absolut sigur...”

Și după aceea o să te fixeze cu ochi strălucitori și o să schimbe brusc subiectul discuției. Probabil c-o să-ți povestească o istorioară despre o pușlama pe care a cunoscut-o el și care se credea prea deștept pentru a fi prins. Și o să-ți descrie totul cu lux de amănunte pînă cînd o să te facă să stai ca pe cărbuni încinși. Tu o să vrei s-o întinzi, dar chiar în clipa cînd o să dai să pleci, o să-și aducă brusc aminte de un alt caz foarte interesant și o să-ți ceară să mai stai puțin, în timp ce o să-ți comande încă un desert. Și o s-o tot țină așa vreo trei sau patru ore, fără să facă vreo aluzie directă, dar studiindu-te îndeaproape și, la urmă, cînd o să crezi că te-ai eliberat, chiar în clipa în care-i strîngi mîna și scoți un suspin de ușurare, o să ți se proptească în față și, plantîndu-și picioarele lui între picioarele tale, o să te apuce de rever și, privind direct prin tine, o să-ți spună cu o voce moale, cuceritoare: „Ei, băiete, nu crezi c-ar fi bine să dai totul pe față?” Și dacă-ți închipui că nu încearcă decît să te intimideze și că tu poți să faci pe nznaiul și s-o întinzi, te înșeli amarnic. Pentru că odată ajuns în punctul ăsta, cînd îți cere să dai totul pe față, nu-i de glumă și nimic nu-l mai poate opri pe O'Rourke. Dacă ajungi aici, te sfătuiesc să mărturisești totul, pînă la ultimul penny pe care l-ai manglit. Fii convins că n-o să-mi ceară să te concediez și nici n-o să te amenințe cu închisoarea – pur și simplu o să-ți sugereze calm să pui deoparte cîte puțin în fiecare săptămînă și să-i restitui prin el. N-o să afle nimeni. Probabil că n-o să-mi spună nici mie. Nu, e foarte delicat în chestiuni din astea, ai să vezi...

— Și dacă-i spun c-am șparlit banii ca să te ajut pe dumneata? mă repede Curley. Atunci ce-o să-mi facă?

Și izbucnește într-un rîs isteric.

— Nu cred că O'Rourke o să înghită una ca asta. N-ai decît să încerci, dacă-ți imaginezi că așa ieși basma curată. Dar bănuiesc că asemenea afirmație ar avea un efect mai curînd negativ. O'Rourke mă cunoaște... știe că nu te-aș lăsa vreodată să furi.

— Dar m-ai lăsat!

— Nu eu ți-am cerut s-o faci. Ai făcut-o fără știința mea. Ceea ce e cu totul altceva. Și-apoi, poți dovedi că am acceptat bani de la tine? N-ar fi caraghios să mă acuzi tocmai pe mine, singurul om care ți-a arătat prietenie, că te-am încurajat la furtișaguri? Și cine o să te creadă? În nici un caz O'Rourke. Și-apoi, încă nu te-a strîns cu ușa. Ce rost are să te necăjești de pe acum? Poate că ar fi bine să începi să restitui banii, puțin cîte puțin, înainte de ți-o cere el. Fă-o anonim.

Curley era enervat. În dulap se găsea niște rachiu pe care taică-su îl păstra de rezervă, și i-am propus să luăm o gură ca să ne mai îmbărbătam. În timp ce dădeam rachiul pe gît, mi-am amintit subit de spusele lui Maxie, că se va duce acasă la Luke să-i aducă un ultim omagiu. Era momentul cel mai potrivit de a-l ataca pe Maxie. O să fie năclăit de sentimente siropoase, așa încît puteam să-i coc orice istorie gogonată. I-aș putea spune că motivul pentru

care mă arătasem atît de nesimțitor la telefon era necazul că nu știam de unde să fac rost de cei zece dolari de care aveam o nevoie disperată. Și, în același timp aș putea să-mi aranjez și o șustă cu Lottie. Am zîmbit gîndindu-mă la toate astea. Dacă Luke ar putea să vadă ce prieten avea în mine! Cel mai neplăcut o să fie să mă duc la cosciug și să-i arunc o ultimă privire îndurerată. Fără să izbucnesc în rîs!

I-am explicat lui Curley planul meu. A rîs cu atîta poftă, încît i se rostogoleau lacrimile pe obraji. Ceea ce, fie vorba între noi, m-a convins că-i mai sănătos să-l las pe Curley jos, în stradă, în timp ce dau lovitura. Eram hotărît în această privință.

Tocmai se așezaseră la masă cînd am intrat eu, cu cea mai îndoliată mutră pe care am reușit să mi-o compun. Maxie, care era acolo, părea aproape șocat de brusca mea apariție. Lottie plecase. Ceea ce m-a ajutat să-mi mențin expresia cătrănită. Am cerut să fiu lăsat cîteva clipe singur cu Luke, dar Maxie a insistat să mă însoțească. Ceilalți părăură ușurați, îmi imaginez, pentru că întreaga după masă tot conduseseră oaspeții la cosciug. Și, ca niște nemțoi buni ce erau, nu le făcea plăcere să-și întrerupă masa. În timp ce-l priveam pe Luke, tot cu expresia îndurerată pe care o arborasem, mi-am dat seama că Maxie se uită la mine întrebător. Mi-am ridicat ochii și i-am zîmbit în felul meu natural.

— Ascultă-mă, Maxie, i-am spus, ești sigur că nimeni nu ne poate auzi?

Mă fixă și mai nedumerit și întristat, dar dădu din cap afirmativ.

— Uite cum stau lucrurile, Maxie, am continuat... am venit aici numai ca să te văd pe tine... ca să împrumut cîteva dolari de la tine. Știu că sună infam, dar îți dai seama în ce situație disperată mă aflu dacă m-am pretat la așa ceva.

În timp ce-i șopteam cuvintele astea, el clătina solemn din cap și gura i se rotunjea într-un O, de parc-ar fi încercat să alunge duhurile rele de acolo.

— Ascultă-mă, Maxie, am urmat repede cu o voce joasă și amărită, nu-i momentul să-mi ții o predică. Dacă vrei să faci ceva pentru mine, împrumută-mi zece dolari, aici, pe loc... vîrî-mi-i în palmă cît eu mă uit la Luke. Știi, am ținut de-adevăratelea la Luke, ce ți-am spus la telefon era fals. M-ai prins într-un moment prost. Nevastă-mea își smulgea părul din cap. Sîntem într-o încurcătură, Maxie, și mă bizui pe tine să ne ajuți. Dacă poți, vino cu mine în stradă și am să-ți dau amănunte...

După cum m-am așteptat, Maxie nu putea veni cu mine în stradă. N-ar fi acceptat să-i părăsească pe ceilalți într-un moment de grea încercare.

— Ei bine, am adăugat aproape cu furie, dă-mi-i acum. Am să-ți povestesc mîine toată tărășenia. „Luăm mîine împreună masa în oraș.

— Ascultă, Henry, mi-a răspuns Maxie, băgîndu-și mîna în buzunar și jenîndu-se la ideea de a fi văzut cu un teanc de bancnote tocmai într-o asemenea împrejurare. Ascultă-mă, nu mă opun să-ți dau bani, dar n-ai putut găsi altă cale de a mă întîlni?

Nu numai din cauza lui Luke, dar...

Începu să tușească și să-și dreagă glasul, neștiind ce voia să spună.

— Pentru numele lui Dumnezeu, am bombănit, aplecându-mă și mai tare asupra lui Luke, astfel încât, dac-ar fi intrat cineva, să nu-și poată da seama ce puneam la cale... Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi argumenta acum... dă-mi odată banii și gata... nu pricepi că sînt disperat?

Maxie era atît de confuz și de fîstîcit încît nu putea să desprindă o bancnotă fără să scoată tot teancul din buzunar, înclinîndu-mă plin de reverență asupra cosciugului, am jupuit bancnota de deasupra din teancul care scosese capul afară din buzunarul lui. Nu știam dacă era o bancnotă de un dolar sau de zece. N-am stat să mă uit, ci am îndesat-o în grabă în buzunar și mi-am îndreptat spinarea. Pe urmă l-am luat pe Maxie de braț și ne-am întors în bucătărie, unde familia înfuleca solemn dar cu poftă. M-au invitat să iau și eu ceva și era neplăcut să-i refuz, dar m-am scuzat și am plecat, fața zvîcnindu-mi de un rîs înăbușit.

La colț, lingă un felinar, mă aștepta Curley. Nu m-am mai putut reține, l-am înșfăcat pe Curley de braț și, pornind rapid în josul străzii, am început să rîd, să rîd cum rareori am rîs în viața mea. Credeam că n-o să mai încetez. De fiecare dată cînd deschideam gura ca să-i povestesc întîmplarea, mă apuca o nouă criză de rîs. În cele din urmă m-am speriat că s-ar putea să mor de atîta rîs. Cînd am reușit să mă mai potolesc puțin, în mijlocul unei lungi pauze, Curley m-a întrebat brusc „Ai rezolvat?” Cuvinte care au precipitat o nouă criză de ilaritate și mai violentă. A trebuit să mă sprijin de un grilaj și să mă țin de burtă. Mă dureau mațele, dar era o durere plăcută.

Și ce m-a veselit mai mult, a fost priveliștea bancnotei pe care o dezlipisem din teancul lui Maxie. O bancnotă de douăzeci de dolari! Asta m-a domolit pe dată. Și, în același timp, m-a înfuriat un pic M-a înfuriat gîndul că în buzunarul idiotului ăluia de Maxie se mai găseau atîtea bancnote, probabil încă multe de douăzeci, de zece, de cinci. Dac-ar fi ieșit în stradă cu mine, așa cum îi propusesem, și dacă i-aș fi văzut bine tot teancul, n-aș fi avut cea mai mică remușcare să i-l smulg cu forța. Nu știu de ce mă vizitau asemenea sentimente, dar eram foarte furios. Primul gînd a fost să mă descotorosesc de Curley cît mai repede posibil – cinci dolari aveau să-i închidă gura – și, după aceea, să trag un chiolhan. Cel mai mult doream să dau peste o curvă împuțită, de ultimă speță, lipsită de orice dram de decență. Dar unde să întîlnești asemenea exemplar... *exact așa*. Mă rog, întîi să scap de Curley. Băiatul, firește, s-a arătat ofensat Se aștepta s-o facem lata împreună. Pretindea că nu vrea cei cinci dolari, dar cînd a văzut că sînt gata să-i iau înapoi, a acceptat repede.

Și din nou noaptea, incalculabila, nuda, recea, mecanica noapte a New Yorkului, în care nu aflî pace, refugiu, intimitate. Imensa, înghețata solitudine a mulțimii cu un milion de picioare, focul glacial, pustiu al profuziunii de

electricitate, covârșitoarea lipsă de sens a perfecțiunii femeiei care, prin perfecțiune, a trecut dincolo de granița sexului și a intrat în semnul minus, a intrat în incandescență, ca electricitatea, ca energia neutră a masculilor, ca planetele fără de chip, ca programele de pace, ca dragostea transmisă prin radio. A avea bani în buzunar în miezul energiei albe, neutre, a merge brambura și nefecundat prin sclipirea luminoasă a străzilor poleite cu zinc, a gândi cu glas tare în plină solitudine, pe muchea nebuniei, a aparține unui oraș, unui oraș mare, a aparține ultimei clipe din timpul celui mai mare oraș din lume și a nu te simți parte din el, înseamnă a deveni tu însuși un oraș, o lume de piatră moartă, de lumină pustie, de mișcare neinteligibilă, de imponderabile și de incalculabile, de tainică perfecțiune a tot ce e minus. Să mergi cu bani în buzunar prin îmbulzeala nocturnă, ocrotit de bani, alintat de bani, alinat de bani, mulțimea în sine fiind bani, răsuflarea fiind bani, cel mai minunat obiect de oriunde fiind bani, bani, bani pretutindeni și totuși nu îndeajuns și după aceea fără bani sau puțini bani sau mai puțini bani sau mai mulți bani, dar bani, întotdeauna bani, și dacă ai bani sau nu ai bani, banii sînt cei care contează și banii fac bani, *dar ce face ca banii să facă bani?*

Din nou salonul de dans, ritmul banilor, dragostea transmisă prin radio, impersonală, neînariptă atingere a mulțimii. O disperare care te surpă pînă în tălpile pantofilor, un plictis de deznădejde. În toiul celei mai înalte perfecțiuni mecanice, să dansezi fără veselie, să fii disperat de singur, să fii aproape inuman pentru că ești uman. Dacă ar exista viață pe lună, ce altă reprezentare mai aproape de perfecțiune, mai lipsită de veselie decît aceasta? Dacă a te îndepărta de soare înseamnă a atinge recea idiotenie a lunii, atunci am ajuns la destinație și viața nu e decît recea, lunara incandescență a soarelui. Acesta este dansul vieții reci ca gheața în golul unui atom și, cu cît dansăm mai mult, cu atît devine mai rece. Așa încît dansăm, într-un ritm frenetic, rece ca gheața, pe unde scurte și pe unde lungi, un dans în lăuntrul cupei nimicniciei, fiecare centigram de plăcere transformîndu-se în dolari și cenți. Rulăm de la o femeală perfectă la alta, în căutarea imperfecțiunii vulnerabile, dar toate sînt fără de cusur și impermeabile în impecabila lor consistență lunară. Aceasta este înghețata, alba virginitate a logicii iubirii, pînza de păianjen a refluxului, liziera vidului absolut. Și pe această muche a logicii virginale a perfecțiunii, dansez dansul de suflet al deznădejdii albe, cel de pe urmă om alb care apasă pe trăgaciul celei de pe urmă emoții, gorila disperării care se bate în piept cu labe imaculat înmănușate. Eu sînt gorila care simte că îi cresc aripi, o gorilă amețită în centrul unui neant de satin; și noaptea crește ca o plantă electrică, împrôșcînd muguri de un alb fierbinte în catifeaua neagra a spațiului. Eu sunt spațiul negru al nopții în care mugurii plesnesc cu spaimă, o stea de mare înotînd în zorii înghețați ai lunii. Eu sunt germenul unei noi nebunii, o ciudățenie înveșmîntată într-un limbaj neinteligibil, un sughiț de plîns înfîpt ca o așchie în măduva sufletului. Dansez însuși dansul sănătos și frumos al angelicei

gorile. Aceștia sînt frații și surorile mele, care sunt nesănătoși și neangelici. Dansăm în golul cupei nimicniciei. Sîntcm toți din aceeași carne, dar separați ca stelele.

Pentru moment totul îmi este limpede, limpede că în această logică nu există izbăvire, orașul însuși fiind cea mai înaltă formă de demență și fiecare dintre părți, organică sau anorganică, este o expresie a aceleiași demențe. Mă simt absurd și umilitor de mare, nu ca megaloman ci ca spor uman, ca buretele mort al vieții, îmbibat pînă la saturație. Nu mai privesc în ochii femeii pe care o strîng în brațe ci înot prin ea, cu capul și brațele și picioarele, și văd că dincolo de orbitele ochilor se întinde o zonă neexplorată, o lume a viitorimii unde nu mai există nici o logică, ci doar germinația lentă a evenimentelor neștirbite de noapte și de zi, de ieri și de mîine. Ochiul, obișnuit să se concentreze asupra unor puncte din spațiu, se concentrează acum pe puncte din timp; și ochii văd înainte și îndărăt, după voie. Ochiul care era eul sinelui meu nu mai există; acest ochi fără de sine nici nu revelează, nici nu iluminează. Lunecă de-a lungul liniei orizontului, un călător fără popas, dezorientat. Încercînd să rețin trupul pierdut, cresc în logică, ca un oraș, un punct, o unitate în anatomia perfecțiunii. Am crescut dincolo de propria mea moarte, cu spiritul luminat și oțelit. Am fost divizat în nesfîrșiți ieri, în nesfîrșiți mîine, odihnindu-mă doar pe creasta evenimentului, un zid cu multe ferestre dintr-o casă care a pierit. Trebuie să sfîrșim zidurile și ferestrele, ultima găoace a trupului pierdut, dacă doresc să mă realătur prezentului. De asta nu mă mai uit în ochii sau prin ochii ei, ci, datorită prestidigitației voinței, înot cu ochii, capul, brațele și picioarele, pentru a explora curba viziunii. Văd totul în jurul meu așa cum vedea cîndva mama care m-a zămislit, în jurul colțurilor timpului. Am dărîmat zidul creat de naștere și linia călătoriei e acum rotundă și neștirbită, netedă ca buricul. Nici o formă, nici o imagine, nici o arhitectură, numai zborurile concentrice ale nebuniei pure. Eu sînt săgeata substanțialității visului. Verific prin zbor. Anulez prin căderea la pămînt.

Astfel, trec momentele, momentele veridice ale timpului fără spațiu în care cunosc totul, și cunoscînd totul mă prăbușesc sub bolta visului fără de sine.

Între aceste momente, în interstițiile visului, viața încearcă zadarnic să edifice, dar eșafodajul logicii nebune a orașului nu-i oferă un fundament. Ca individ din carne și din sînge, sunt aplatizat, nivelat, zi de zi, pentru a se obține lipsa de carne și de sînge a orașului, a cărui perfecțiune este suma oricăror logici și moartea visului. Mă zbat împotriva unei morți oceanice în care propria mea moarte nu-i decît un strop de apă ce se evaporă. Pentru a-mi înălța viața individuală măcar cu o fracțiune de centimetru deasupra afundatei mări a morții, ar trebui să am o credință mai puternică decît cea a lui Hristos, o înțelepciune mai adîncă decît cea a celui mai mare prooroc Ar trebui să am priceperea și răbdarea de a formula ceea ce nu e cuprins în limbajul timpului

nostru, pentru că ceea ce e acum inteligibil e lipsit de sens. Ochii mei sînt inutili, pentru că ei nu-mi redau decît imaginea aceea ce e cunoscut. Întregul meu trup trebuie să devină o rază de lumină constantă, mișcîndu-se cu și mai mare iuțeală decît aceasta, fără să se oprească vreodată, fără să privească îndărăt, fără să se diminueze. Orașul crește ca un cancer, eu trebuie să cresc ca un soare. Orașul mușcă tot mai adînc din roșu; e o ploșniță albă, insațiabilă, care va trebui să moară de inaniție. O să înfometez ploșnița albă care mă suge. O să mor ca oraș pentru a redeveni om. De aceea îmi astup urechile, îmi închid ochii, îmi pecetluiesc gura.

Dar înainte de a redeveni om, voi exista probabil în chip de parc, un fel de parc natural în care oamenii vin să se recreeze, să-și omoare timpul. Ce spun sau ce fac ei nu are importanță, pentru că în mine își vor aduce doar oboseala, plictiseala, deznădejdea. Eu voi fi un tampon între ploșnița albă și corpusculul roșu. Voi fi un ventilator pentru risipirea otrăvurilor acumulate prin efortul de a perfecționa ceea ce e imperfectibil. Voi fi legea și ordinea așa cum există ele în natură, așa cum sunt proiectate în vis. Voi fi parcul sălbatic în mijlocul coșmarului perfecțiunii, visul liniștit, încremenit din mijlocul activității frenetice, lovitura la nimereală pe alba masă de biliard a logicii. Nu voi ști nici cum să plîng nici să protestez, dar voi fi mereu acolo, în tăcere absolută, pentru a primi și a restabili. Nu voi sufla o vorbă pînă nu va sosi timpul de a fi din nou om. Nu voi face nici un efort de a prezerva, nici un efort de a distruge. Nu voi emite judecăți, nici critici. Cei care se vor fi sățurat, vor veni la mine pentru a reflecta și a contempla, cei care nu se vor fi sățurat vor muri așa cum au trăit în dezordine, în disperare, în necunoașterea adevărului izbăvirii. Dacă mi se va spune trebuie să fii religios, nu voi răspunde nimic. Dacă mi se va spune nu am timp acum, mă așteaptă o tîrfă, nu voi răspunde nimic. Și chiar de va clocoti o revoluție după colț, nu voi răspunde nimic întotdeauna după colț vor aștepta o tîrfă sau o revoluție, dar mama care m-a zămislit a cotit la multe colțuri și nu a dat nici un răspuns și, în cele din urmă, și-a întors înăuntrul în afara și *eu sînt răspunsul*.

Dintr-o asemenea furibundă manie pentru perfecțiune, nimeni nu s-ar fi așteptat la evoluția mea într-un parc sălbatic, nici măcar eu, dar e infinit mai bine ca, în timp ce aștepți moartea, să trăiești într-o stare de grație și de uluire naturală. E infinit mai bine ca, în timp ce viața se mișcă spre o perfecțiune mortală, să fii doar un crîmpei de spațiu respirabil o fîșie de verde, un strop de aer proaspăt, un eleșteu. De asemeni, e mai bine să primești oamenii în tăcere și să-i învălui, pentru că nu există nici un răspuns de dat atîta timp cît ei gonesc nebunește să vadă ce așteaptă după colț.

Mă gîndesc acum la bătaia cu pietre dintr-o după amiază de vară, de mult, cînd locuiam la mătușa mea Catoline, lîngă Hell Gate. Vărul meu Gene și cu mine am fost încolțiți de o haită de golani, în timp ce ne jucam în parc. Nu știam de care parte luptam, dar ne-am bătut cu strășnicie, pe malul râului, lîngă

mormanul de pietre. Trebuia să ne arătăm și mai bățăioși decît ceilalți, pentru că băieții ne considerau niște fătălăi. Așa s-a întîmplat că am omorît un golănaș din banda rivală. Chiar cînd se năpusteau asupra noastră, vărul meu Gene a înșfăcat un pietroi și l-a izbit pe șeful bandei în burtă. Aproape în aceeași clipă am lansat și eu o piatră care l-a lovit în tîmplă, și băiatul s-a prăvălit pe jos și n-a mai scos nici un guițat Ceva mai tîrziu, polițiștii l-au găsit mort. Era un băiat de vreo opt nouă ani, de aceeași vîrstă cu noi. Ce-am fi pățit dacă ne-ar fi prins, n-aș putea spune. Oricum, ca să nu stîrnim vreo bănuială, am întins-o în grabă acasă; pe drum, ne-am mai scuturat hainele și ne-am netezit părul. Am intrat în casă aproape la fel de curați ca la plecare. Mătușa Caroline ne-a oferit obișnuitele două felii de pîine acrișoară de secară, unse cu unt proaspăt și presărate cu puțin zahăr, și ne-am așezat la masa din bucătărie, ascultîndu-i trîncăneala cu un zîmbet angelic. Era o zi zăpușitoare și ne-a sfătuit să rămînem acasă, în camera mare din față, unde fuseseră trase jaluzelele, și să jucăm zaruri cu micul nostru prieten, Joey Kasselbaum. Despre Joey se spunea că ar fi puțin înapoiat și, în mod obișnuit, l-am fi acut praf, dar în acea după amiază, Gene și cu mine, printr-un fel de înțelegere tacită, l-am lăsat să cîștige și să ne golească buzunarele. Joey a fost atît de fericit, încît mai tîrziu ne-a luat la el în pivniță și a pus-o pe surioara lui să-și ridice rochia și să ne arate ce are sub fustă. O chema Weesie și îmi aduc aminte că s-a amorezat de mine pe loc. Veneam din altă parte a orașului, care lor li se părea atît de îndepărtată, încît era ca și cum aș fi venit dintr-o țară străină. Ba chiar aveau impresia că și graiul meu e diferit de al lor. Și în timp ce alți puști trebuiau să-i plătească lui Joey ca s-o facă pe Weesie să-și ridice rochița, nouă ne-a oferit spectacolul pe gratis, din dragoste. După un timp, am convins-o să n-o mai facă pentru alți băieți – eram îndrăgostiți de ea și voiam să o aducem pe calea cea bună.

La sfîrșitul verii, am plecat de la vărul meu; și nu l-am mai revăzut decît după douăzeci de ani sau mai bine. Cînd ne-am reîntîlnit, am fost puternic impresionat de expresia lui de inocență – aceeași expresie ca în ziua bătăii cu pietre. Și cînd i-am vorbit despre bătălie, am descoperit cu stupefație că uitase complet că el îl omorîse pe băiat, își amintea de moartea puștiului, dar vorbea despre ea ca și cum nici eu nici el n-am fi avut vreun amestec. Cînd i-am pomenit despre Weesie, i-a fost greu să-și aducă aminte cine era. „Nu-ți amintești de pivnița vecinului... Joey Kasselbaum?” Cînd am rostit numele, un zîmbet vag i-a adiat pe față.

Socotea un lucru extraordinar că eu puteam ține minte asemenea fleacuri, El era deja căsătorit, tată de copii, și lucra într-o fabrică de țevi. Considera că e absolut extraordinar să-ți aduci aminte de întîmplări care s-au petrecut cu atîta vreme în urmă

Cînd m-am despărțit de el, în seara aceea, m-am simțit nespus de trist. Aveam senzația că încercase să dea cu buretele peste o parte prețioasă a vieții mele, care-l includea și pe el. Părea mai atașat de peștișorii tropicali pe care-i

colecționa, decît de trecutul minunat. În ce mă privește, eu îmi amintesc totul, tot ce s-a întîmplat în vara aceea, și mai ales de ziua bătaii cu pietre. Există momente cînd gustul feliei de pîine acruie de secară pe care mi-a dat-o mama lui atunci e mai pregnant în gura mea decît mîncarea pe care o mănînc în acea clipă. Și amintirea mugurașului lui Weesie e aproape mai puternică decît senzația a ceea ce țin acum în mînă. Felul în care băiatul zăcea inert pe jos după ce-l doborîsem, e mult mai impresionant decît istoria războiului mondial. De fapt, întreaga acea vară lungă îmi apare ca o idilă din legendele arthuriene. Mă întreb de multe ori ce anume o fi avut acea vară de mi-a rămas atît de vie în memorie. N-am decît să închid o clipă ochii, pentru a retrăi fiecare zi. Moartea băiatului nu mi-a pricinuit mari spaime – după o săptămînă o și uitasem. Și priveliștea lui Weesie cu rochița suflecată în obscuritatea pivniței s-a evaporat destul de repede. În mod ciudat, felia groasă de pîine de secară pe care mi-o oferea mătușa mea în fiecare după masă, pare să stăruie mai puternic decît orice altă imagine din perioada aceea. Mă mir... mă minunez. Poate pentru că, ori de cîte ori îmi întindea felia de pîine, o făcea cu o tandrețe și o duioșie cum nu mai cunoscusem pînă atunci. Era o femeie caldă, mătușa mea Caroline. Avea o față ciupită de vărsat, dar era o față blîndă, cuceritoare, pe care nici o desfigurare nu o putea altera. Era o femeie voinică, și avea un glas moale, mîngîietor. Cînd mi se adresa mie, părea să-mi acorde mai multă atenție, mai multă considerație decît propriului ei fiu. Mi-ar fi plăcut să rămîn în casa ei pentru totdeauna. Dacă mi s-ar fi îngăduit, mi-aș fi ales-o pe ea de mamă. Îmi amintesc clar că mama mea, cînd a venit într-o vizită, a părut iritată văzînd cît de încîntat păream de noua mea viață. Ba chiar i-a scăpat observația că mă dovedeam nerecunoscător, o remarcă pe care n-am s-o uit niciodată, pentru că atunci mi-am dat seama pentru prima oară că a fi nerecunoscător e poate necesar și benefic pentru propria ta bunăstare. Dacă închid acum ochii și mă gîndesc la felia de pîine, îmi spun că în casa aceea nu am știut niciodată ce înseamnă să fii dojenit. Cred că dacă i-aș fi mărturisit mătușii Caroline că eu îl omorîsem pe băiatul acela, dacă i-aș fi povestit exact cum s-a întîmplat, m-ar fi strîns în brațe și m-ar fi iertat – pe loc. Poate că de asta vara aceea e atît de prețioasă pentru mine. A fost vara unei totale și tacite absolviri. De asta n-o pot uita nici pe Weesie. Era plină de bunătate firească, o copilițæ îndrăgostită de mine, care nu-mi făcea nici un reproș. A fost prima reprezentantă a sexului slab care m-a admirat pentru că eram altfel După Weesie, lucrurile s-au petrecut exact pe dos.

Am fost iubit, dar și detestat pentru că sînt așa cum sînt. Weesie făcea un efort să înțeleagă. Faptul că veneam dintr-o altă țară, că vorbeam o altfel de limbă, o apropia și mai mult de mine. N-am să uit niciodată cum îi străluceau ochii cînd mă prezenta micilor ei prietene. Îi țîșneau din ochi dragostea și admirația. Uneori ne plimbam toți trei, seara, pe malul rîului; ne așezam pe margine și vorbeam așa cum vorbesc copiii cînd nu-i aud cei mari. Și știu acum

foarte bine că discutam mai lucid și mai profund decît părinții noștri. Pentru a ne putea oferi zilnic felia aceea groasă de pîine, părinții noștri trebuiau să plătească un bir greu. Și lucrul cel mai supărător consta în faptul că se înstrăinau de noi. Deoarece, cu fiecare felie cu care eram hrăniți, noi deveneam nu numai indiferenți față de ei, ci din ce în ce superiori lor. În nerecunoștința noastră zăcea puterea și frumusețea noastră. Nefiindu-le credincioși, eram nevinovați de orice păcat. Băiatul pe care l-am văzut zăcînd mort, nemișcat, fără să scoată un sunet sau un scîncet, omorîrea acestui băiat apare aproape ca o performanță curată, sănătoasă. Prin contrast, lupta pentru pîine apare murdară și degradantă și cînd ne aflam în prezența părinților noștri, simțeam că eram murdăriți, înjosiți și acest lucru nu li-l puteam ierta. Felia groasă de pîine căpătată după masă avea un gust delicios pentru noi, fiindcă nu o cîștigasem cu sudoarea frunții. Niciînd pîinea nu va mai avea acest gust. Și nicicînd nu ne va mai fi dată în acest fel. În ziua omorului a fost parcă mai gustoasă ca oricînd. Avea în ea un ușor iz de groază, pe care nu l-am mai regăsit de atunci. Și a fost primită odată cu iertarea mută dar deplină a mătușii Caroline.

Pîinea de secară are ceva ce încerc eu să pătrund – ceva vag delicios, înfricoșător și eliberator, ceva asociat cu primele descoperiri. Mă gîndesc la o altă felie de pîine acruie de secară, asociată de o perioadă și mai timpurie din viața mea, cînd eu și micul meu prieten Stanley obișnuiam să cotrobăim prin ghețar. Aceea era pîine furată, deci și mai dulce pentru limbă decît pîinea oferită cu dragoste. Din actul de a mîncea pîinea aceea de secară, de a ne plimba cu ea și a discuta în același timp, a survenit ceva de natura revelației. Era ca o stare de grație, de completă ignoranță, de abnegație. Orice mi-a fost împărtășit în acele momente pare să se fi păstrat intact în mine și nu mă tem că voi pierde vreodată cunoașterea ce mi s-a hărăzit atunci. Poate pentru că nu era cunoaștere în accepția obișnuită. Era ca și cum mi s-ar fi revelat un adevăr, deși adevăr e un cuvînt prea prețios pentru așa ceva. Lucrul cel mai important, legat de discuțiile cu pîinea de secară în mînă, este că acestea aveau loc afară din casă, departe de ochii părinților noștri de care ne temeam dar pe care nu-i respectam. Cînd eram singuri, nu exista limită pentru fantezia noastră. Faptele în sine nu aveau importanță pentru noi; ce căutam la un subiect, era posibilitatea de a-l expanda. Și ce mă uimește acum, cînd privesc în urmă, e cît de bine ne înțelegeam unul pe celălalt, și cu cîtă acuratețe sesizam caracterul esențial al tuturor celor din jur, tineri sau bătrîni. La vîrsta de șapte ani știam cu certitudine, bunăoară, că cutare va sfîrși la pîrnaie, că celălalt se va speti muncind întreaga viață, și că al treilea era un tîrîie-brîu. Și am rost absolut corecți în diagnosticele noastre, mult mai corecți decît părinții noștri, decît profesorii noștri, mai corecți, de fapt, decît așa-zișii psihologi. Alphie Betcha s-a dovedit a fi un găinar fără de pereche; Johnny Gerhardt a intrat la penitenciar, Bob Kunst a ajuns un cal de povară. Preziceri infailibile. Învățătura școlii nu a

făcut decît să ne întunece viziunea. Din ziua în care am intrat la școală nu am mai învățat nimic; dimpotrivă, am devenit obtuzi, am fost înfășurați într-o ceață de cuvinte și de abstracțiuni.

Cu pîinea de secară, lumea era ceea ce este în esență, o lume primitivă, guvernată de magie, o lume în care frica joacă rolul major. Băiatul în stare să inspire cea mai mare frică, devenea șeful bandei și era respectat atîta timp cît își putea menține puterea. Alți băieți erau răzvrățiți – și aceștia se bucurau de admirație – dar nu deveneau niciodată șefi. Majoritatea puștilor erau plastilină în mîinile celor neînfricați; pe cîtiva te puteai bizui, dar pe cei mai mulți, nu. Aerul vibra de tensiune – ziua de mîine era imprevizibilă. Acest nucleu detașat și primitiv al unei societăți crea poftă acută, emoții puternice, curiozitate puternică. Nimic nu era luat ca atare; fiecare zi solicita un nou test de forță, un nou simț de tărie sau de rată. Și astfel, pînă la vîrsta de nouă sau zece ani, am simțit un gust real al vieții – și eram independenți. Vreau să spun, aceia dintre noi care avuseseră norocul să nu fie alterați de părinți, adică aceia care aveau libertatea de a hoinări noaptea pe străzi și de a descoperi lucrurile cu propriii lor ochi.

La ce mă gîndesc eu, cu o doză de respect și de nostalgie, este că această viață strict restricționată a copilăriei apare ca un univers fără de limite, în timp ce viața care îi urmează, viața de adult, e un tărîm care se îngustează din ce în ce. Din momentul în care ești dat la școală, ești pierdut, ai senzația că ți s-a pus un ștreang de gît. Pîinea își pierde gustul, așa cum și-l pierde și viața. A obține pîinea devine mai important decît a o mîncă. Totul e calculat și totul poartă un preț.

Vărul meu Gene a devenit o nulitate absolută; Stanley, un ratat de prima mîină. Pe lîngă acești doi băieți, cărora le nutream o afecțiune deosebită, mai era și altul, Joey, care a ajuns factor poștal. Îmi vine să plîng cînd mă gîndesc ce a făcut viața din ei. Ca băieți, fuseseră desăvîrșiți, poate mai puțin Stanley, pentru că era un impulsiv. Uneori intra în accese de furie violentă și niciodată nu știai cum stai cu el de la o zi la alta. Dar Joey și Gene erau chintesența bunătății; prieteni în vechiul sens al cuvîntului. La Joey mă gîndesc deseori cînd plec la țară, pentru că era ceea ce se numește un băiat de țară. Asta vrea să spună că era mai loial, mai sincer, mai tandru decît ceilalți. Parcă îl văd pe Joey ieșindu-mi în întîmpinare; alerga întotdeauna cu brațele larg desfăcute, gata să mă cuprindă în ele, mereu cu răsuflarea tăiată de anticiparea aventurilor pe care mi le plănuiam, întotdeauna încărcat de darurile pe care le puneam deoparte pentru sosirea mea. Joey mă primea așa cum își întîmpinau oaspeții regii din vechime. Orice obiect pe care îmi cădeau ochii era al meu. Aveam să ne spunem unul altuia nenumărate lucruri, și nici unul nu era banal sau plicticos. Deosebirea dintre lumile noastre era enormă. Și eu eram din oraș, dar cînd îl vizitam pe vărul meu Gene, deveneam conștient de un oraș și mai mare, de un New York adevărat în care sofisticarea mea apărea neglijabilă. Stanley nu se

îndepărtase niciodată de cartierul lui, dar Stanley venise dintr-o țară stranie de peste ocean, Polonia, și între noi stătea întotdeauna semnul călătoriei. De asemeni, faptul că vorbea încă o limbă îmi sporea admirația pe care i-o purtam. Fiecare dintre ei era înconjurat de o aură distinctă, de o identitate bine definită, care devenise inviolabilă. Odată cu pășirea în viață, aceste trăsături distinctive s-au șters și am devenit cu toții mai mult sau mai puțin asemănători și profund diferiți față de propriile noastre euri. Și tocmai această pierdere a specificității, a individualității oricât de neimportantă ar fi fost ea, mă întristează și face ca pâinea de secară să se reliefeze cu un nimb strălucitor. Miraculoasa pâine acruie a intrat în plămada eurilor noastre individuale; era ca pâinea de împărțășanie din care toți gustă dar fiecare primește îmbucătura în raport cu propria lui stare de grație. Acum, mîncăm cu toții aceeași pâine, dar fără harul comuniunii, fără grație. O mîncăm ca să ne umplem pipotele, dar inimile ne sînt reci și goale. Sîntem separați, dar nu individuali.

Și mai era ceva legat de pâinea de secară, anume că adeseori o mîncăm cu o ceapă crudă. Îmi aduc aminte cum stăteam cu Stanley, pe înserate, cu cîte un sandviș în mină, în fața locuinței veterinarului care se afla peste drum de casa noastră. Părea să fie întotdeauna pe înserate cînd doctorul McKinney alegea momentul să castreze un armăsar, operație făcută public și care aduna întotdeauna un mic grup de gură-cască. Îmi aduc aminte de mirosul fierului roșu și de convulsiile picioarelor calului. Tăcălia doctorului McKinney, gustul usturător al cepei crude și mirosul înțepător de gaz din canalul colector, chiar în spatele nostru, unde se monta o conductă nouă. Ne pricinuia o adevărată performanță olfactivă și, așa cum o descrie Abelard, operația era practic nedureroasă. Necunoscînd motivele operației, făceam fel de fel de speculații după aceea, care de obicei se lăsau cu o ciondăneală. Nici unuia dintre noi nu ne plăcea doctorul McKinney; răspîndea un miros de iodoform și de urină stătută de cal. Uneori, canalul din fața cabinetului său era plin de sînge și iarna sîngele îngheța într-o pojghiță roșiatică, ce dădea un aspect straniu trotuarului. Alteori, apărea o căruță mare pe două roți, o căruță deschisă care putea ca pucioasa iadului, și în care era încărcat cîte un cal mort. Era mai curînd săltat, carcasa fiindu-i înconjurată cu un lanț care scotea un zgomot scîrțîit, un scrîșnet ca de ancoră aruncată la fund. Duhoarea de cal mort, balonat, e pestilențială și strada noastră era scaldată în duhori pestilențiale. La colț era dugheana lui

Paul Sauer, unde piei netăbăcite și piei proaspăt jupuite erau stivuite în stradă; și astea puteau îngrozitor. Și pe urmă mai era mirosul înecăcios ce venea de la fabrica din spatele casei – miasma progresului modern. Duhoarea de cal mort, care e aproape insuportabilă, e de o mie de ori mai respirabilă totuși decît putoarea de chimicale arse. Și priveleştea unui cal mort, cu o gaură de glonț în frunte, cu capul zăcînd inert într-o baltă de sînge și cu găoaza evacuînd spasmodic ultima murdărie, e mai plăcută decît cea a unui grup de

bărbați în salopete albastre, care ies pe poarta boltită a fabricii de cositor, împingînd un vagonet încărcat cu baloturi de cositor. Norocul nostru era că, peste drum de fabrica de cositor, se găsea, o brutărie, și pe ușa din spare, de fapt un simplu grilaj, îi puteam urmări pe brutari la lucru și inhala aroma dulce, irezistibilă, de pîine rumenită și de prăjituri. Și, cum am spus, pentru că se instala o conductă, inspiram și un alt amalgam de mirosuri: mirosul jilav de pămînt săpat și răsturnat cu lopata, izul de țevi ruginite și putrezite, de gaz, și de sandvișuri cu ceapă, din care se înfruptau muncitorii italieni sprijinindu-se de mormanele de pămînt dislocat. Mai erau și alte mirosuri, desigur, dar mai puțin agresive; de exemplu, mirosurile din croitoria lui Silverstein, unde întotdeauna se călca de zor. Plutea acolo o miasmă fierbinte, fetidă, pe care ți-ai putea-o imagina numai gîndind că Silverstein, care era un ovrei sfrijit și împutit, curăța bășinile lăsate de clienții lui pe fundul pantalonilor. Alături era o prăvălie de dulciuri și de papetărie, ținută de două fete bătrîne țicnite, foarte cucernice; aici plutea un iz grețos de dulceag de caramele, alune în zahăr, sugiucuri, susan și țigări de ciocolată. Papetăria arăta ca o peșteră frumoasă, răcoroasă, populată de obiecte curioase; venea apoi sifonăria care degaja la rîndul ei un miros distinct; sifonul curgea ca un jet gros de marmură, acrișor vara, dar care-și îmbina plăcut acreala cu aciditatea pișcătoare a apei gazoase, cînd țîșnea fîșîind în pahar.

Odată cu rafinementele maturității, mirosurile s-au estompat, pentru a fi înlocuite de o singură mireasmă, distinct memorabilă, distinct agreabilă – mirosul de sex femeiesc. Mai ales mirosul care-ți stăruie pe degete după ce te-ai jucat cu o femeie, pentru că, dacă n-ați observat pînă acum, mireasma asta, fiindcă poartă în ea parfumul timpului trecut, e și mai plăcută decît mirosul sexului în sine. Dar mireasma aceasta, care aparține maturității, nu-i decît un parfum evanescent, dacă o comparăm cu mirosurile asociate cu copilăria. E o mireasmă care se evaporă în imaginație aproape la fel de repede ca și în realitate. Îți poți aminti multe în legătură cu femeia pe care ai iubit-o, dar e greu să-ți aduci aminte, cu cît de cîtă certitudine, de izul vaginului ei. Pe de altă parte, mirosul de păr ud, părul ud al unei femei, e mult mai puternic și mai dăinuitor – de ce, nu știu. Chiar și acum, după aproape patruzeci de ani, îmi pot aduce aminte de mirosul părului mătușii mele Tillie, după ce și-l săpunea. Săpunirea avea loc în bucătărie, care era întotdeauna supraîncălzită. De obicei se petrecea la sfîrșitul unei după amieze de sîmbătă, cînd se pregătea pentru vreun bal, ceea ce însemna încă un eveniment singular: urma să apară un sergent de cavalerie, cu vipuști galbene, frumoase, la pantaloni, un sergent foarte chipeș, care pînă și în ochii mei arăta mult prea grațios și prea viril și inteligent pentru o toantă ca mătușa mea Tillie. Dar, oricum, iat-o așezată pe un scaun de bucătărie și uscîndu-și părul cu un prosop. Alături era o lampă de gaz cu sticla afumată și, lîngă lampă, două bigudiuri a căror vedere mă umplea de o inexplicabilă scîrbă. De obicei își proptea pe masă o oglindă; parcă o văd

cum se schimonosea în oglindă în timp ce-și storcea punctele negre de pe nas. Era o creatură slăbănoagă, slută, imbecilă, cu doi dinți enormi în față, care-i dădeau un aspect cavalin ori de câte ori își întredeschidea buzele ca să zîmbească. Mirosea a sudoare, chiar și după ce făcea baie. Dar mirosul părului ei – pe asta n-am să-l uit niciodată, poate pentru că e asociat cu disprețul și ura ce-i purtam. Mirosul acela în timp ce părul i se usca, era ca miasma ce se ridică din fundul unei mlaștini. Și erau două mirosuri – unul al părului ud și altul al aceluiași păr, când arunca ghemotoace din el în sobă, unde ardeau cu flacăra. Extrăgea întotdeauna din pieptene smoculețe încâlcite de păr, amestecate cu mătreață și sudoarea pielii capului, care era grasă și slinoasă. Stăteam lângă ea și o urmăream, întrebându-mă cum o să fie balul și ce o să facă ea la bal. Când era gata dichisită, mă întreba dacă nu-i așa că-i frumoasă și dacă o iubeam, iar eu, desigur, îi răspundeam că da. Dar mai târziu, așezat pe closetul care se găsea în hol, chiar lângă bucătărie, stăteam la lumina pîlpîitoare a luminării de pe pervazul ferestrei și îmi spuneam singur că arată ca nebuna satului. După ce pleca, îi luam bigudiurile, le miroseam și le strîngeam în mînă.

Erau fascinante și respingătoare ca niște păianjeni, tot ce se găsea în bucătărie mi se părea fascinant. Deși mi-era atît de familiară, totuși niciodată n-o cucerisem pe deplin. Era publică și intimă în același timp. Aici făceam baie, în cada mare de zinc, în fiecare sîmbătă. Aici se spălau și se împopoțonau cele trei surori ale mele. Aici, bunicul meu se așeza în. fața chiuvetei și se spăla pînă la brîu, după care îmi dădea pantofii să i-i lustruiesc. Aici stăteam iarna la fereastră și priveam cum cădeau fulgii de zăpadă, îi priveam inert, distrat, ca și cum eram adăpostit în pîntecele mamei și auzeam apa curgînd, în timp ce mama ședea pe toaletă. În bucătărie se țineau reuniunile tainice de familie, întruniri înspăimîntătoare, odioase, din care întotdeauna reapăreau cu mutre lungi de un cot, expresii grave și ochi înroșiți de plîns. De ce se adunau în bucătărie, n-aș putea spune... Dar de multe ori, în timp ce tăifăsuiau în secret, ciorovăindu-se asupra unui testament sau hotărînd soarta unei rude sărace, se întîmpla să se deschidă ușa și să apară un musafir, drept care atmosfera se transforma pe loc. Vreau să spun că se transforma violent, de parcă se simțeau ușurați de intruziunea unei forțe străine care-i cruța de grozăviile unei prelungite ședințe secrete. Îmi aduc aminte că, de îndată ce vedeam ușa deschizîndu-se și fața unui musafir neașteptat apărînd, îmi sărea inima de bucurie. Curînd, avea să mi se dea o cană mare de sticlă și să mi se ceară să dau o fugă pînă la cîrciuma din colț, unde aveam să înmînez cana prin geamlîcul de la ușa de intrare a familiei și apoi să aștept să-mi fie returnată, plină ochi cu bășicuțe de spumă. Fuga asta pînă la colț, pentru o cană cu bere, constituia o expediție de proporții absolut incalculabile, în primul rînd treceam pe lângă frizeria chiar de sub noi, unde își practica meseria tatăl lui Stanley. Cîteodată, chiar cînd ieșeam din casă, îl vedeam trăgîndu-i lui Stanley o mamă de bătaie cu cureaua de ascuțit brice, lucru care făcea să-mi clocotească

sîngele în vine. Stanley era cel mai bun prieten al meu, iar taică-su nu era decît un bețivan polonez, totuși, într-o seară cînd am dat buzna în stradă cu cana de bere, am trăit plăcerea intensă de a vedea un alt polonez sărind cu briciul la beregata tatălui lui Stanley. Pe urmă l-am văzut pe bătrîn ieșind pe ușa din spate, cu gîtul șiroindu-i de sînge și alb la față ca varul. S-a prăbușit pe trotuar, zvîcnind și gemînd; țin minte că m-am zgîit la el un minut sau două, și apoi am plecat mai departe, teribil de mulțumit și de fericit. Stanley se strecurase afară din casă în timpul încăierării și venise cu mine pînă la circiumă. Și el se bucura de întîmplare, deși era speriat. Cînd ne-am întors, o ambulanță staționa în fața ușii și bătrînul era ridicat pe o targă; fața și gîtul îi erau acoperite cu un prosop. Uneori se întîmpla ca băiatul de cor al părintelui Carroll să treacă pe lîngă mine tocmai cînd o zbugheam din casă. Acesta era un eveniment de o importanță capitală. Băiatul, mai mare în vîrstă decît fiecare dintre noi, era un fătălău, un curlandist în devenire.

Chiar și mersul lui ne scotea din sărite. De îndată ce era zărit, vestea se răspîndea în toate direcțiile, și înainte de a ajunge la colț se și pomenea înconjurat de o bandă de handralăi, toți mai pirpirii decît el, care îl luau în bășcălie și-l maimuțăreau pînă cînd băiatul izbucnea în lacrimi. După aceea tăbărau pe el ca o haită de lupi, îl doborau la pămînt și-i sfîșiau hainele. Era o isprava rușinoasă, dar ne făcea să ne simțim bine. Nici unul dintre noi nu știa încă ce e un pederast, dar orice ar fi fost, ne declarăm împotrivă. Tot așa ne împotriveam și chinezilor. Era un chinez la spălătoria de pe strada noastră, care se arăta mereu pe iîngă noi și, asemenea mormolocului părintelui Carroll, și el era nevoit să treacă printre furcile mardeiașilor. Semăna cu un culi, a cărui poză se găsea în manualele noastre. Purta un soi de tunică neagră din alpaca, cu butoniere din șnur. De obicei mergea cu mîinile încrucișate, vîrîte în manșetele largi. Cel mai bine îmi amintesc de mersul lui, un fel de mers pieziș, mărunț, feminin, care pentru noi era cu totul străin și amenințător. Ne temeam de el ca de moarte și îl uram pentru că părea absolut indiferent la batjocurile noastre. Ne ziceam că o fi prea tîmpit ca să ne înțeleagă insultele. Și pe urmă, într-o zi cînd ne-am dus la spălătorie, ne-a rezervat o surpriză. Mai întîi ne-a înmuiat pachetul de rufe spălate; după care s-a aplecat sub tejghea și a scos dintr-o pungă mare un pumn de sîmburi litchi. Zîmbind, a ieșit de după tejghea ca să ne deschidă ușa. Continuînd să, zîmbească, l-a înșfăcat pe Alfie Betcha și l-a tras zdravăn de urechi; pe urmă ne-a luat pe fiecare în parte și ne-a aplicat cîte o urecheală, zîmbind întruna. După care a făcut o grimasă înfiorătoare și, repezindu-se agil ca o pisică pe după tejghea, a scos un cuțit lung, oribil, pe care l-a agitat amenințător în direcția noastră. Ne-am bulucit unii peste alții la ieșire. Cînd am ajuns la colț și ne-am uitat îndărăt, l-am văzut stînd în prag, cu o rangă în mîină, și arătînd cît se poate de calm și de pașnic. După acest incident nici unul dintre noi nu a mai cutezat să calce pragul spălătoriei; trebuia să-i plătim cîte un bănuț micului Louis Pirossa, în fiecare săptămînă, ca să

scoată rufele de la spălătorie în locul nostru. Tatăl lui Louis ținea ghereta de fructe din colț. Obişnuia să ne ofere bananele putrede, în semn de afecțiune. Stanley se dădea în vînt după banane putrezite, pentru că mătuşa lui i le prăjea. În casa lui Stanley, bananele prăjite erau considerate o delicatesă. Odată, de ziua lui de naștere, părinții lui au dat o petrecere la care au invitat toată puștimea din vecinătate. Lucrurile au mers ca pe roate pînă s-a ajuns la bananele prăjite. Nimeni nu voia să se atingă de ele, pentru că erau un fel de mîncare cunoscută numai polonezilor, ca părinții lui Stanley. Consideram dezgustător să mîncăm banane prăjite. În mijlocul jenei generale, un puști a sugerat să i se ofere delicatesa lui Willie Maine, nebunul. Willie Maine era mai vîrstnic decît noi și nu putea vorbi. Tot ce reușea să articuleze era *Biork! Biork!* Rostea acest cuvînt în orice împrejurare. Așadar, cînd i-au fost pasate bananele prăjite, a spus *Biork!* și s-a repezit să le ia cu ambele mini. Dar fratele lui, George, se găsea și el acolo și s-a simțit ofensat că bananele putrede fuseseră lepădate în farfuria fratelui său nebun. Drept care George a început să ne care la pumni, iar Willie, văzîndu-l pe fratele său încăierîndu-se, a pornit și el la bătaie, strigînd de zor *Biork! Biork!* A început să dea nu numai în băieți dar și în fete, ceea ce a creat un adevărat balamuc. În cele din urmă, tatăl lui Stanley, auzind zarva, a venit din frizerie cu o curea de ascuțit brice în mînă. L-a prins pe Willie Maine de ceafă și a început să-l ardă. Între timp, fratele George s-a repezit să-l cheme pe domnul Maine, tatăl. Acesta, care nu se dădea nici el în lături de la sticlă, a apărut cu mînele suflecate și, văzînd că bietul Willie e cotonogit de bărbierul beat, s-a năpustit cu pumnii pe acesta din urmă, izbindu-l fără cruțare. Willie, care reușise să se elibereze, stătea în patru labe înfulecînd bananele prăjite care se risipiseră pe jos.

Le păștea cît de repede putea, îndesîndu-și-le în gură, ca un țap. Cînd taică-su l-a văzut pascînd ca un țap, s-a înfuriat cumplit și, apucînd cureaua de ascuțit brice, a început să-l croiască, cu vîrf și îndesat. Acum Willie urla *Biork! Biork!* și, deodată, toată lumea a izbucnit în rîs. Ceea ce l-a potolit pe domnul Maine. În cele din urmă s-a așezat pe un scaun și mătuşa lui Stanley i-a adus un pahar cu vin. Auzind hărmălaia, cîțiva vecini veniseră să vadă ce s-a întîmplat, și li s-a servit și lor vin, pe urmă bere, pe urmă rachiu și, în scurt timp, toți erau fericiți și cîntau cît îi ținea gura și fluierau și pînă și copiii s-au îmbătat, iar Willie nebunul s-a cherchelit și el și a zbierat *Biork! Biork!* Iar Alphie Betcha, care se matolise rău de tot deși nu avea decît opt ani, l-a mușcat pe Willie nebunul de fund, și Willie l-a mușcat la rîndul lui și atunci toți copiii am început să ne mușcăm unii pe alții, iar părinții ne priveau tăvălindu-se de rîs și a fost un hai și o veselie și s-au mai servit alte banane prăjite și de astă dată le-au mîncat cu toții, după care au urmat discursuri și alte pahare date pe gît, iar Willie Maine nebunul a încercat să ne cînte, dar nu putea scoate din gîtlej decît *Biork! Biork!* A fost un succes imens aniversarea aceea, și timp de o săptămîna toată lumea nu vorbea decît despre petrecere și ce polonezi drăguți erau

părinții lui Stanley. Bananele prăjite au fost și ele un succes și, o bucată de vreme nu am mai căpătat banane putrede de la tatăl lui Louis Pirossa, atît de cerute erau. Și apoi a survenit un eveniment care a aruncat un vâl de amărăciune asupra întregii vecinătăți: înfrîngerea lui Joe Gerhardt de către Joey Silverstein. Acesta din urmă era fiul croitorului; un băiețandru de cincisprezece-șaisprezece ani, tăcut și cu o mutră de tocilar, care era ocolit de ceilalți băieți pentru că era evreu. Într-o zi, cînd ducea o pereche de pantaloni în Fillmore Place, a fost acostat de Joe Gerhardt, un băiat de aceeași vîrstă, care se credea a fi o ființă superioară. A avut loc o încăierare și Joe Gerhardt i-a smuls pantalonii lui Joey Silverstein și i-a aruncat în șanț. Nimeni nu și-ar fi închipuit că tînărul Silverstein o să riposteze la o asemenea insultă folosindu-și pumnii, așa încît, cînd i-a tras lui Joe Gerhardt o directă în falcă, toată lumea a rămas cu gura căscată și, în primul rînd, Joe Gerhardt însuși. A urmat o luptă care a durat vreo douăzeci de minute și, la sfîrșit, Joe Gerhardt zăcea lat pe trotuar, neputîndu-se ridica în picioare. Tînărul Silverstein a cules pantalonii din șanț și s-a întors liniștit și demn la atelierul lui taică-său. Nimeni nu i-a adresat un cuvînt. Întîmplarea a fost privită ca o calamitate. Cine a mai auzit vreodată ca un evreu să învingă un creștin? Era ceva de neconceput, și totuși se întîmplase, chiar sub ochii noștri. Seară de seară, așezați pe marginea trotuarului, așa cum obișnuiam, comentam situația întorcînd-o pe față și pe dos, dar fără nici o soluție pînă cînd... mă rog, pînă cînd Johnny, fratele mai mic al lui Joe Gerhardt, a hotărît să pună el punct stării de rușine. Johnny, deși mai tînăr și mai scund decît fratele său, era dîrz și invincibil ca o puma. Un exemplar neaoș al irlandezilor chereștegii din cartierul nostru. Ideea lui de a se răfui cu tînărul Silverstein era să-l pîndească într-o seară cînd acesta din urmă ieșea din atelier și să sară pe el. Și în seara în care l-a atacat, și-a ascuns două pietre în pumni, iar cînd bietul Silverstein s-a prăbușit, s-a repezit peste el și i-a stîlcit tîmplele cu cele două pietre. Spre uimirea lui, Silverstein nu a opus rezistență. Ba chiar cînd Johnny s-a ridicat de pe el și i-a oferit șansa de a se repune pe picioare, victima nici nu s-a urnit. Atunci Johnny s-a înspăimîntat și a luat-o la fugă. Se vede că se speriasse rău, pentru că nici nu s-a mai arătat vreodată; ultimul lucru pe care l-am aflat despre el e că a fost prins pe undeva prin vest și trimis la o școală de corecție. Maică-sa, care era o cățea irlandeză șleampătă și rea de gură, zicea că așa-i trebuie și că spera să nu-l mai vadă vreodată în ochi. Cînd tînărul Silverstein s-a tămăduit, nu mai era același de mai înainte. Lumea zicea că bătaia îi atinsese creierul și că se scrîntise un pic. Pe de altă parte, Joe Gerhardt a ieșit iar pe tapet. Se pare că s-a dus să-l vadă pe Silverstein cînt acesta zăcea la pat și că-i ceruse iertare. Și asta era un lucru de care nu se mai pomenise pînă atunci. Ceva atît de bizar, de neobișnuit, încît Joe Gerhardt a fost privit ca un soi de cavaler rătăcitor. Nimeni nu fusese de acord cu felul în care procedase Johnny, totuși nimănui nu i-ar fi trăsnet prin cap să se ducă la tînărul Silverstein să-i ceară scuze. Era un act de asemenea delicatețe, de

asemenea eleganță, încît Joe Gerhardt a fost decretat un gentleman adevărat – primul și singurul gentleman din cartier. „Gentleman” era un cuvînt pe care nu l mai folosisem pînă atunci, dar acum îl auzai pe toate buzele și „a fi un gentleman” era considerat ca o mare distincție, îmi aduc aminte că această subită prefacere a lui Joe Gerhardt, înfrîntul, într-un gentleman adevărat mi-a lăsat o puternică impresie. Cîțiva ani mai tîrziu, cînd ne-am mutat în alt cartier și l-am cunoscut pe Claude de Lorraine, un francez, eram pregătit să înțeleg și să accept un „gentleman”. Acest Claude era un băiat cum nu mai întîlnisem pînă atunci. În vechiul cartier de unde veneam, ar fi fost considerat un mototol; pentru că vorbea prea bine, prea corect, prea politicos și, pe de altă parte, era prea respectuos, prea blajin, prea galant. Și apoi, în timp ce ne jucam cu el, a-l auzi dînd-o pe franțuzește de îndată ce se apropia mama sau tatăl lui, ne provoca un fel de șoc. Germana o mai auzisem și germana era o încălcare permisibilă, dar franceza? Vai de mine, a vorbi franceza sau numai a o înțelege era ceva cu totul alienant, ceva aristocratic, decadent, *distingue*. Și totuși Claude era unul dintre noi, la fel de bun ca oricare dintre noi, poate chiar ceva mai bun, trebuia să recunoaștem în sinea noastră. Totuși avea o pată – franceza lui. Ne situa pe poziții antagonice. Nu avea nici un drept să locuiască în cartierul nostru, nici un drept să fie atît de priceput și de curajos cum era. Adeseori, cînd maică-sa îl chema în casă și-i spuneam la revedere, ne strîngeam între noi și bîrfeam, forfecînd familia Lorraine pe o parte și pe cealaltă. Ne întrebam, de pildă, ce mănîncă, pentru că, fiind francezi, era musai să aibă alte obiceiuri decît noi. Nici unul dintre noi nu pusese piciorul în casa lui Claude de Lorraine – ăsta era alt fapt suspect și respingător. De ce? Ce aveau oare de ascuns? Totuși, cînd treceau pe lîngă noi pe stradă, se arătau întotdeauna deosebit de cordiali, ne zîmbeau, vorbeau în engleză și încă o engleză excelentă. Ne făceau să ne rușinăm de noi înșine – ne erau superiori, asta se întîmpla cu ei. Și mai era un lucru derutant – la alți băieți, o întrebare directă aducea un răspuns direct, dar Claude de Lorraine nu-ți spunea niciodată lucrurile verde în față. Înainte de a răspunde, surîdea fermecător și era foarte rece, stăpînit, servindu-se de o ironie și un fel de a fi zeflemitor, care ne depășea înțelegerea. Era un ghimpe în coastă, Claude de Lorraine și, cînd în cele din urmă s-a mutat din cartier, am răsuflat ușurați. Cît despre mine, abia cu zece sau cincisprezece ani mai tîrziu m-am mai gîndit la băiatul ăsta și la comportamentul lui straniu, elegant. Și abia atunci mi-am dat seama că făcusem o mare greșală. Pentru că, într-o bună zi, Claude de Lorraine venise la mine cu un anumit prilej, evident gata să-mi cîștige prietenia, iar eu îl tratasem cu ușurătațe. Pe atunci, gîndisem că băiatul văzuse probabil că eram diferit și că dorise să mă onoreze, întinzîndu-mi o mîna prietenească,. Dar pe vremea aceea respectam un cod de onoare, și anume să merg cu turma. Dacă aș fi devenit un prieten intim al lui Claude de Lorraine, ar fi însemnat să-i trădez pe ceilalți. Indiferent ce avantaje ar fi adus o asemenea prietenie, ele

nu-mi erau destinate; făceam parte din gașcă și datoria mea era să mă țin la depărtare de un băiat de felul lui Claude. Trebuie să mărturisesc că mi-am mai reamintit încă o dată de incidentul ăsta, după un interval și mai mare – după ce-am plecat în Franța și cuvântul *raisonnable* a dobândit o semnificație cu totul nouă pentru mine. Brusc, într-o zi, auzindu-l, m-am gândit la avansurile pe care mi le făcuse Gaude de Lorraine în stradă, în fața casei lor. Mi-am amintit clar că folosisese cuvântul *rezonabil*. Îmi ceruse, probabil, să fiu *rezonabil* un cuvânt care mie nu-mi venise niciodată pe buze, întrucât nu aveam nevoie de el în vocabularul meu. Era un cuvânt ca și gentleman, care se rostea foarte rar, și chiar și atunci cu discreție și circumspecție. Un cuvânt care-i putea face pe ceilalți să rîdă de tine. Existau multe cuvinte de felul ăsta – bunăoară *realmente*. Nimeni din cei pe care-i cunoșteam eu nu folosisese cuvântul *realmente* pînă cînd nu apăruse Jack Lawson printre noi. Îl folosea pentru că părinții lui erau englezi și, cu toate că făcusem bășcălie de el, totuși l-am iertat. *Realmente* era un cuvânt care mi-l evoca pe dată pe micul Cari Ragner, din vechiul nostru cartier. Cari Ragner era unicul fiu al unui politician, care locuia pe mica stradă selectă numită Fillmore Place. Locuiau în capătul străzii, într-o casă de cărămidă roșie, foarte frumos întreținută îmi amintesc casa, deoarece treceam pe lîngă ea în drum spre școală și observam cît de impecabil lustruite erau mînerile de alamă ale ușilor. De fapt, nimeni nu mai avea la uși mîner de alamă. Oricum, micul Cari Ragner era unul dintre băieții cărora nu li se îngăduia să se amestece cu haimanalele. De fapt, îl vedeam foarte rar. De obicei, putea fi zărit duminică, mergînd alături de tatăl lui. Dacă taică-su n-ar fi fost mare mahăr l-am fi făcut pe Carl harcea-parcea. În țealele lui de duminică era absolut de neînghițit. Nu numai că purta pantaloni lungi și pantofi de piele, dar și melon și baston. Un băiat de șase ani, care se lăsa împopoțonat atît de caraghios, trebuie să fi fost tembel – asta era părerea unanimă. Unii ziceau că era bolînd – ca și cum asta ar fi fost o scuză pentru îmbrăcămintea lui excentrică. Mai curios este că niciodată nu l-am auzit vorbind. Era atît de elegant și de rafinat, încît poate-și închipuia că e urît să vorbești în stradă. Oricum, eu îl pîndeam în diminețile de duminică, numai ca să-l văd trecînd cu babacul lui. Îl urmăream cu aceeași curiozitate avidă cu care aș fi urmărit pompierii curățîndu-și mașinile. Uneori, cînd se întorcea acasă, ducea o cutie mică de înghețată, cea mai mică dintre măsuri, probabil numai pentru el, pentru desertul lui. *Desert* era un alt cuvânt care ne devenise familiar și pe care-l foloseam batjocoritor, cînd ne refeream la alde Cari Ragner și familia lui. Petreceam ore întregi întrebîndu-ne ce mînceau oamenii ăștia la *desert*, plăcerea noastră era mai mult să ne aruncăm unul altuia cuvîntul nou descoperit, *desert*, care fusese importat prin contrabandă din gospodăria familiei Ragner. Cam tot pe atunci a căpătat faimă și Santos Dumont. Pentru noi, numele Santos Dumont avea ceva grotesc. De isprăvile lui nu ne prea sinchiseam – numele era cel care ne intriga. Pentru cei mai mulți dintre noi,

mirosea a zahăr, a plantații cubaneze, a acel straniu steag cubanez care avea o stea în colț și care era foarte prețuit de cei ce colecționau pozele oferite odată cu țigările Caporal și care reprezentau fie steagurile diferitelor națiuni, fie vedete de scenă, fie pugiliști faimoși. Pe atunci, Santos Dumont era pentru noi ceva încântător de străin, în contradistincție cu persoanele sau obiectele străine obișnuite, precum chinezul de la spălătorie sau trufașa familie franceză a lui Claude de Lorraine. Santos Dumont era un cuvânt magic, care sugera o mândră mustață flocoasă, un sombrero, pinteni, ceva aerian, delicat, umoristic, exotic. Uneori ne aducea în nări aroma de boabe de cafea și de rogojini sau, pentru că suna atât de străin și de extravagant, impunea o digresiune, anume viața hotentotilor. Asta pentru că printre noi se găseau unii băieți mai mari care începuseră să citească și care ne țineau uneori cu respirația tăiată ceasuri întregi, istorisindu-ne povestiri fantastice, spicuite din cărți ca *Ayesha* sau *Sub două steaguri* de Ouida. Adevărata savoare a cunoașterii e asociată în mintea mea cu locul viran din colțul noului cartier, unde fusesem transplantat la vârsta de zece ani. Aici, în zilele de toamnă, când ne adunam în jurul unui foc de tabără la care frigeam fleici de vacă și cartofi întregi, s-a născut un nou gen de discuții, care se deosebea de cel vechi prin aceea că avea origini livrești. Cineva tocmai citise o carte de aventuri, sau o carte de știință, drept care toată strada se însuflețea prin introducerea unui subiect pînă acum necunoscut Sau poate că unul dintre băieți tocmai descoperise că există ceva ce se numește Curentul Japonez și încerca să ne explice cum s-a format Curentul Japonez și ce era cu el. Aceasta constituia singura cale pe care învățam lucruri noi – rezemați de îngrăditură, în timp ce frigeam carne și cartofi. Și crîmpeiele acestea de cunoaștere se săpau adînc – atât de adînc, încît, mai tîrziu, confruntate cu o cunoaștere mai corectă, nu se lăsau dislocate. Astfel, într-o zi un băiat mai mare ne-a informat că vechii egipteni cunoscuseră totul în legătură cu circulația sîngelui, lucru care ni s-a părut atât de firesc, încît ne-a venit foarte greu mai tîrziu să digerăm istoria descoperirii circulației sîngelui de către un englez cu numele de Harvey. Acum nu mi se pare ciudat că pe atunci cea mai mare parte a discuțiilor noastre gravita în jurul unor spații îndepărtate ca Peru, China, Egipt, Africa, Islanda, Groenlanda. Vorbeam despre stafii, despre Dumnezeu, despre transmigrația sufletelor, despre iad, despre astronomie, despre păsări și pești exotici, despre formarea pietrelor prețioase, despre plantațiile de cauciuc, despre metodele de tortură, despre azteci și incași, despre viața marină, vulcani și cutremure, despre ritualurile de înmormîntare și ceremoniile nupțiale în diverse părți ale globului, despre limbi, despre originea amerindienilor, despre dispariția bizonilor, despre boli ciudate, despre canibalism, vrăjitorie, despre călătorii în lună și cum o fi pe acolo, despre criminali și hoții de drumul mare, despre miracolele din Biblie, despre olărit, despre o mie și una de probleme de care nici nu pomeneam acasă sau la școală, dar care pentru noi se dovedeau vitale, fiindcă eram hămesîți de

cunoaștere și lumea colcăia de minuni și de mister și numai când stăteam dîrdîind pe locul viran discutam serios și simțeam nevoia de comunicare, ceea ce era plăcut și înfricoșător în același timp.

Miracolul și misterul vieții – care ne sînt vîrîte pe gît de îndată ce devenim membri responsabili ai societății. Pînă n-am fost mînați să muncim, lumea era foarte mică și noi trăiam pe marginea ei, mai bine zis la granița necunoscutului. O mică lume elenistică, destul de profundă totuși pentru a oferi tot soiul de variații, tot soiul de aventuri și de speculații. Și nu chiar atît de mică, din moment ce ținea în rezervă cele mai nebănuite potențialități. Nu am dobîndit nimic prin lărgirea universului meu, dimpotrivă, am pierdut. Aș dori să devin din ce în ce mai copilăros, și să trec dincolo de copilărie, urmărind direcția inversă. Doresc să merg exact împotriva liniei normale de dezvoltare, să trec într-un regn superinfantil, ceea ce ar fi absolut nebunesc și haotic, dar nu tot atît de nebunesc și de haotic ca lumea din jurul meu. Am devenit adult și tată de familie și membru responsabil al societății. Mi-am cîștigat pîinea zilnică. M-am adaptat la o lume care n-a fost niciodată a mea. Vreau să sparg acest univers lărgit și să mă reîntorc la granița unei lumi necunoscute, care ar arunca în umbră această lume searbădă, unilaterală. Vreau să trec dincolo de responsabilitatea paternă, în iresponsabilitatea omului anarhic, care nu poate fi constrîns, nici lingușit, nici ademenit, nici mituit, nici defăimat. Vreau să mi-l iau de călăuză pe Oberon, banditul mascat care, sub evantaiul aripilor sale negre desfășurate, înlătură atît frumusețea cît și oroarea trecutului; vreau să evadesc către zori perpetui, cu o repeziciune și un neastîmpăr care nu lasă loc remușcărilor, regretelor și căinței. Vreau să depășesc omul inventiv care e o pacoste pe pămînt, pentru a mă găsi din nou în fața unui adînc de netrecut, pe care nici cele mai puternice aripi nu m-ar ajuta să-l traversez. Chiar de-ar fi să mă prefac din nou într-un parc natural și sălbatic, populat doar de visători trîndavi, nu trebuie să mă opresc aici, în stupiditatea organizată a vieții adulte, responsabile. Trebuie să fac acest lucru în memoria unei vieți situate dincolo de orice comparație cu viața care îmi fusese promisă, în memoria vieții unui copil care a fost strangulat și sufocat prin consimțămîntul tacit al celor ce capitulaseră. Tot ce au creat tații și mamele noastre nu-mi aparține. Mă întorc la o lume chiar mai mică decît vechea lume elenistică, mă întorc la o lume pe care o pot atinge dacă îmi întind brațele, lumea a ceea ce știu și văd și recunosc de la un moment la altul. Orice altă lume e lipsită de sens pentru mine, e străină și ostilă. Retrospectînd prima lume luminoasă pe care am cunoscut-o în copilărie, nu doresc să rămîn acolo ci să pătrund într-o altă lume și mai luminoasă, din care, probabil, am fost izgnit. Cum e lumea asta, nu știu, și nici nu sînt convins că am să aflu vreodată, dar e lumea mea și nimic altceva nu mă interesează.

Prima străfulgerare, prima percepție a acestei noi lumi luminoase am avut-o cînd l-am întîlnit pe Roy Hamilton. Eram în cel de-al douăzeci și unulea

an de viață, poate că anul cel mai sumbru din întreaga mea existență. Mă găseam într-un asemenea hal de disperare, încît luasem hotărîrea să fug de acasă. Nu visam și nu vorbeam decît despre California, unde mă decisesem să plec și să pornesc o viață nouă. Visam cu atîta violență la aceasta nouă țară a făgăduinței, încît mai tîrziu, cînd m-am reîntors din California, abia de-mi aminteam de țara pe care o văzusem în realitate, și povesteam numai despre California din visurile mele. Chiar înainte de a fi plecat de acasă, l-am întîlnit pe Hamilton. Era un îndoielnic frate vitreg al vechiului meu prieten Mac Gregor; se cunoscuseră abia de curînd unul pe celălalt, deoarece Roy, care-și petrecuse cea mai mare parte din viață în California, trăise tot timpul cu convingerea că tatăl lui adevărat e domnul Hamilton și nu domnul Mac Gregor. De fapt, venise pe coasta de est ca să descâlcească misterul acestei paternități. Dar faptul că locuia acum în casa Mac Gregor nu-l apropia de dezlegarea misterului. Ba chiar, după ce-l cunoscuse pe omul pe care ajunsese să-l considere tatăl lui legitim, era mai perplex ca oricînd. După cum mi-a mărturisit mai tîrziu, era derutat pentru că în nici unul din cei doi tați nu depistase vreo urmă de asemănare cu omul care se considera el a fi. Probabil că acesta problemă hărțuitoare, de a decide pe cine să aleagă de tată, îi stimulase dezvoltarea propriului caracter. Afirm acest lucru, pentru că imediat ce i-am fost prezentat am simțit că mă aflu în fața unei ființe cum nu mai cunoscusem niciodată. Din descrierea lui Mac Gregor, fusesem pregătit să întîlnesc un individ cam „ciudat”, cuvîntul „ciudat” însemnînd, în gura prietenului meu, ușor aiurit. Roy Hamilton era într-adevăr ciudat, dar atît de lucid și de teafăr la minte încît am încercat pe dată un sentiment de exaltare. Pentru prima oară vorbeam cu un om care trecea dincolo de înțelesul de suprafață al cuvintelor, pătrunzînd pînă la esența lucrurilor.

Aveam senzația că discut cu un filozof, nu un filozof din aceia despre care citisem în cărți, ci un om care filozofa constant – și care trăia filozofia pe care o expunea. Mai bine zis, nu avea nici un fel de teorie, decît aceea de a penetra pînă la însăși esența lucrurilor și, în lumina fiecărei proaspete revelații, să-și trăiască viața într-un mod cit mai puțin discordant față de adevărurile care i se revelaseră și față de aplicarea acestor adevăruri în acțiune. Firește, comportamentul lui li se părea ciudat celor din jur. Și totuși nu li se părușe ciudat celor care-l cunoscuseră în California, unde, spunea el, se găsise în elementul lui. Se pare că acolo era privit ca o ființă superioară și era ascultat cu respect, dacă nu chiar cu venerație.

Eu l-am întîlnit cînd se afla în toiul unui conflict pe care nu l-am putut aprecia decît mulți ani mai tîrziu. Pe atunci însă, nu puteam înțelege importanța pe care o acorda găsirii adevăratului său tată; de fapt, obișnuiam să-l iau în derîdere, pentru că rolul unui tată mi se părea lipsit de însemnătate, ca dealtfel și rolul unei mame. Vedeam în Roy Hamilton lupta ironică a unui om care izbutise să se emancipeze și totuși se zbătea să stabilească o solidă

legătură biologică, de care nu avea nici o nevoie. În chip paradoxal, acest conflict de determinare a paternității l-a transformat pe el într-un superpărinte. Era un profesor și un model; nu avea decît să deschidă gura pentru a mă face să-mi dau seama că mă împărtășeam dintr-o înțelepciune total diferită de ceea ce asociasem eu pînă atunci cu acest cuvînt. Ar fi simplu să-l etichetez ca mistic, pentru că, fără îndoială, era un mistic, dar era primul mistic cunoscut de mine care știa, totodată, să rămînă cu picioarele pe pămînt. Un mistic care se pricepea să inventeze lucruri practice, printre ele un perforator foarte necesar în industria petrolieră, care i-a adus mai tîrziu o avere. Totuși, din cauza vorbirii lui straniu metafizice, nimeni nu acorda pe vremea aceea atenție invențiilor sale practice. Erau socotite doar niște idei trăsnete.

Vorbea întruna despre el însuși și despre relația lui cu lumea din jur, o trăsătură care crea neplăcuta impresie că n-ar fi decît un flagrant egocentric. Ba se spunea chiar – lucru care se dovedea destul de adevărat – că era mai interesat de ideea *adevărului* paternității domnului Mac Gregor, decît de domnul Mac Gregor ca tată în sine. Adică nu avea nici un sentiment pentru nou-descoperitul său tată, ci încerca doar plăcerea descoperirii, și folosea această descoperire în felul său specific de a se autopreamări. Ceea ce era perfect logic, pentru că domnul Mac Gregor în carne și oase era infinit mai puțin interesant decît domnul Mac Gregor ca simbol al părintelui pierdut. Dar cei din familia Mac Gregor habar n-aveau de simboluri și nu le-ar fi înțeles chiar dacă li s-ar fi explicat. Ei făceau un efort contradictoriu de a-și îmbrățișa fiul demult pierdut și, în același timp, de a-l reduce la nivelul comprehensibil pentru ei, de a-l vedea nu ca pe un „demult pierdut”, ci pur și simplu ca pe un fiu. Drept care devenea vizibil pentru orice om dotat cu un minimum de inteligență că acest fiu nu era deloc un fiu, ci un soi de părinte spiritual, un soi de Christ, aș putea spune, care se străduia vitejește să accepte drept carne din carnea lui și sînge din sîngele lui ceva de care se lepădase în mod cert.

De aceea, eram măgulit și surprins că acest individ bizar, pe care-l priveam cu cea mai caldă admirație, mă alesese pe mine drept confident. Prin comparație cu el, eu eram foarte livresc, intelectual și terestru într-un sens greșit. Dar foarte curînd m-am scuturat de această parte a firii mele și mi-am îngăduit să mă cuibăresc în lumina caldă, imediată, pe care o crea profunda și naturala sa intuiție asupra lucrurilor. Cînd mă aflam în prezența lui, aveam impresia că sînt despuiat sau mai curînd jupuit, căci el solicita mult mai mult decît nuditate de la persoana cu care vorbea. Cînd discuta cu mine, se adresa unui eu a cărui existență nu o bănuisem decît foarte vag, acel eu, de exemplu, care se ivea cînd, citind o carte, îmi dădeam brusc seama că visam. Puține cărți dețineau această calitate de a mă transporta în transă, acea transă de absolută luciditate în care, fără să știi, ieși cele mai adînci hotărîri. Conversația lui Roy Hamilton poseda asemenea însușire. Mă făcea mai alert ca oricînd, supranatural de alert fără să destrame, totuși, urzeala visului. Cu alte cuvinte,

se adresa germenului eului meu, făpturi i care mai târziu avea să depășească personalitatea nudă, individualitatea sintetică, și avea să mă lase singur și însingurat ca să-mi pot clădi propriul destin.

Convorbirile noastre erau ca un limbaj secret, în mijlocul căruia ceilalți se duceau la culcare sau se evaporau ca niște năluci. Pentru prietenul meu Mac Gregor era derutant și iritant; el mă cunoștea mai bine decât toți ceilalți băieți, dar niciodată nu găsisese în mine ceva din caracterul pe care i-l prezentam acum. Vorbea de Roy Hamilton ca despre o influență nefastă asupra-mi, ceea ce iarăși era adevărat, pentru că această neașteptată întâlnire cu fratele lui vitreg contribuise mai mult ca orice altceva să ne înstrăineze. Hamilton îmi deschidea ochii și mă înzestra cu noi valori, și cu toate că mai târziu aveam să pierd viziunea pe care mi-o dăruise el, totuși niciodată nu am mai putut vedea lumea și pe prietenii mei cu ochii cu care-i văzusem înainte de venirea lui. Hamilton m-a schimbat profund, așa cum numai o carte rară, o personalitate rară, o experiență rară te poate schimba. Pentru prima dată în viața mea am înțeles ce înseamnă să legi o prietenie vitală, fără să te simți înrobit sau înlănțuit de aceasta experiență. Și după ce ne-am despărțit, niciodată nu am simțit nevoia prezenței lui materiale;

mi se dăruise complet și îl posedam fără să fiu la rîndu-mi posedat. A fost prima experiență curată, deplină, de prietenie, și nu a fost niciodată repetată cu vreun alt prieten. Hamilton a fost mai curînd prietenia în sine, decât un om. Era un simbol personificat, prin urmare total satisfăcător și, deci, nu-mi mai era necesar. Și el a înțeles pe deplin acest lucru. Poate faptul că nu a avut un tată care să-l împingă spre descoperirea de sine însuși, ce constituie procesul final de identificare cu lumea și, în consecință, de realizare a inutilității legăturilor. În mod cert, în postura lui de atunci, de plenitudine a autocunoașterii, nimeni nu-i mai era necesar și cu atît mai puțin tatăl de carne și de sînge pe care-l căutase zadarnic în domnul MacGregor. Probabil că această expediție în est, pentru a-și căuta tatăl adevărat, a fost o ultimă încercare pentru el, fiindcă atunci cînd și-a luat rămas bun, cînd a renunțat și la domnul Mac Gregor și la domnul Hamilton, arăta ca un om care se purificase de ultima zgură. Niciodată nu am văzut un om mai singur, mai perfect solitar și mai viu, mai încrezător în viitor, decât Roy

Hamilton, atunci cînd și-a luat rămas bun. Și niciodată nu am mai văzut atîta confuzie și greșită înțelegere, decât a lăsat după el în sînul familiei Mac Gregor. Era ca și cum murise în mijlocul lor, apoi înviase și acum pleca dintre ei, un om cu totul nou și necunoscut. Îi văd și acum stînd în fața casei, fluturîndu-și mîinile prostește, neputincios, plîngînd fără să știe de ce, doar pentru că erau văduviți de ceva ce nu fusese niciodată al lor. Îmi place să cred așa. Erau năuciți și frustrați și vag, foarte vag, conștienți că, într-un fel, li se oferise o mare ocazie de care nu avuseseră puterea sau inteligența să profite. Asta îmi spunea fluturatul prostesc, neputincios, al mîinilor, un gest mai dureros de văzut decât multe altele. M-a făcut să simt oribila discordanță a

lumii cînd e confruntată cu adevărul. M-a făcut să simt stupiditatea legaturilor de sînge, a dragostei cînd nu e pătrunsă de spiritualitate.

Arunc o privire rapidă îndărăt și mă văd în California. Sunt singur și muncesc ca un sclav într-o livadă de portocali din Chula Vista. Am să mă regăsesc pe mine însumi? Cred că nu. Sînt foarte nefericit, mîhnit, amărît. Se pare că am pierdut totul. De fapt nici nu s-ar putea spune că sînt om – mai curînd un animal. Toată ziua stau sau merg îndărătul celor doi măgari înșeuăți la căruța mea. Nu am gînduri, nu am visuri, nu am dorințe. Sînt perfect sănătos și gol pe dinăuntru. Sînt o nonentitate. Sînt atît de viu și de sănătos încît mă asemăn cu fructele înșelător succulente care atîrnă din copacii californieni. O rază de soare în plus, și putrezesc. „*Pourri avant d'etre mur!*”

Oare eu sînt acela care se pîrguiește în soarele dogoritor al Californiei? Nu a mai rămas nimic din mine, din tot ce eram înainte? Să mă gîndesc puțin... A fost Arizona. Îmi aduc aminte că aproape se înnoptase cînd am pus pentru prima dată piciorul pe pămîntul Arizonei. Stăruia doar atîta lumină cît să deslușesc un podiș de stîncă, estompat. Mă plimb pe strada principală a unui orașel al cărui nume l-am uitat. Ce caut eu pe strada asta, în orașul ăsta? Cum așa, sînt îndrăgostit de Arizona, o Arizona a spiritului, pe care o caut în zadar cu cei doi ochi buni ai mei. În tren, încă mai fusese cu mine acea Arizona pe care o adusesem de la New York – chiar și după ce trecusem frontiera statului. Nu am văzut, oare, un pod peste un canion, care mă deșteptase din reverie? Un pod cum nu mai văzusem nicicînd, o punte naturală creată de un cataclism cu mii de ani în urmă. Și pe acest pod traversa un om, un om care arăta a indian, călare pe un cal, cu o desagă lungă atîrnată de șa. Un pod natural, milenar, care în limpezimea amurgului arăta ca cel mai tînăr, cel mai nou pod imaginabil. Și pe acest pod de stîncă, atît de durabil, treceau, slavă Celui de Sus, doar un om și un cal, nimic mai mult. Deci asta era Arizona și Arizona *nu* era o plăsmuire a închipuirii mele, ci însăși închipuirea întrupată de un cal și un călăreț. Și era chiar mai mult decît închipuirea, pentru că nu avea nici o aură de ambiguitate, ci era bine conturat și decupat, lucrul în sine, adică visul și visătorul însuși, călare pe un cal. Și cînd trenul s-a oprit, mi-am pus piciorul pe pămînt, și piciorul a săpat o gaură adîncă în vis; mă aflu în orașul Arizona, înregistrat în mersul trenurilor și nu era decît Arizona geografică, pe care oricine poate s-o viziteze dacă are bani. Străbat strada principală, cu o valiză în mînă, și văd sandvișuri cu hamburger și oficii de închiriere. Mă simt atît de decepționat, încît încep să plîng. S-a întunecat și am ajuns la capătul unei străzi de unde începe deșertul și plîng ca un tont. Care eu e cel ce plînge? Cum așa, e noul meu eu mic, care începuse să germineze în Brooklyn și care se găsește acum în centrul unui vast pustiu, osîndit să piară. *Acum, Roy Hamilton, am nevoie de tine! Am nevoie de tine pentru un moment, doar pentru un singur moment, cît mă prăbușesc. Am nevoie de tine pentru că nu eram îndeajuns de pregătit să fac ceea ce am făcut. Și îmi aduc aminte cînd mi-ai spus că nu e*

necesar să întreprind călătoria, dar dacă simt că trebuie, atunci s-o fac. De ce nu m-ai convins să nu plec? Ah, a convinge pe cineva nu-i stătea lui în fire. Și a cere sfaturi nu-mi stătea mie în fire. Și iată-mă, naufragiat în deșert, și podul care era real e în urma mea, iar în fața mea e irealul. Numai Dumnezeu știe cât sînt de nedumerit și de buimăcit, încît dac-ar fi cu putință să mă afund în părănînt și să pier, aș face-o.

Arunc o altă privire fugară în urmă și văd un alt om lăsat să se degradeze lent în sînuî familiei – *tatăl meu*. Înțeleg mai bine ce s-a întîmplat cu el dacă merg în urmă, departe, foarte departe, și mă gîndesc la unele străzi ca Maujer, Conseleyea, Humboldt, mai cu seamă Humboldt. Aceste străzi erau situate într-un cartier nu foarte depărtat de al nostru, dar complet diferit, mult mai fascinant, mai misterios. În copilărie, am fost pe strada Humboldt doar o singură dată, și nu mai țin minte cu ce prilej am făcut această excursie, poate doar ca să vizităm vreo rudă bolnavă internată într-un spital german. Dar strada mi-a lăsat o impresie care a dăinuit multă vreme; de ce, nu am habar. A rămas în memoria mea în chip de cea mai misterioasă și mai plină de făgăduințe stradă pe care am văzut-o vreodată. Poate pentru că, în momentul cînd eram gata de plecare, mama mi-a promis, ca de obicei, ceva spectaculos, drept răsplată pentru că o însoțeam. Mi se promiteau întruna lucruri care nu se materializau niciodată. Și poate că atunci, cînd am intrat pe strada Humboldt și am privit cu ochi uimiți acea lume nouă, poate că am uitat cu totul ce-mi promisese și strada în sine a fost răsplata. Îmi aduc aminte că era o stradă foarte spațioasă, cu portaluri înalte, de o parte și de alta, cum nu mai văzusem vreodată. Mai țin minte că în vitrina unui magazin de croitorie de la etajul întîi al uneia din casele acelea stranii, am văzut bustul unui manechin cu un metru aruncat în jurul gîtului, ceea ce m-a impresionat teribil. Trotuarele erau acoperite de zăpadă, dar soarele ardea și-mi amintesc cu claritate că în jurul pubelelor, a căror bază fusese îngropată în gheață, se formaseră acum mici bălți de zăpadă topită. Întreaga stradă părea să se topească în strălucirea soarelui de iarnă. Pe balustradele scărilor din fața caselor, ghemotoacele de zăpadă, ca niște bandaje albe, lunecau, se dezintegrau, lăsînd pete brune pe piatra maronie care era pe atunci foarte la modă. Plăcuțele de sticlă cu numele dentiștilor și ale doctorilor se iveau în colțurile ferestrelor, scînteind în soarele de prînz și, pentru prima oară, mă făceau să simt că poate cabinetele acelea nu erau chiar camerele de tortură pe care le știam eu. În felul meu copilăresc, îmi imaginam că oamenii care locuiesc în cartierul ăsta, mai ales pe strada asta, trebuie să fie mai prietenoși, mai expansivi și, de bună seamă, infinit mai bogați. Probabil că expandase și eul meu, pentru că, deși nu eram decît un țînc, îmi plimbam pentru prima oară privirile pe o stradă ce nu părea guvernată de teroare. Era felul acela de stradă vastă, luxoasă, scînteietoare, în plină topire, pe care mai tîrziu, cînd începusem să-l citesc pe Dostoievski, o asociam cu dezghețurile din St. Petersburg. Pînă și bisericile purtau aici alt stil de

arhitectură, aveau un aer semioriental, ceva grandios și cald în același timp, care mă speria și mă intriga.

Pe strada aceasta largă, spațioasă, am văzut că locuințele erau plasate la distanță față de trotuar, repauzându-se în liniște și demnitate, netulburate de intercalarea prăvăliilor și fabricilor și grajdurilor de veterinar. O stradă alcătuită numai din reședințe, care mă umpleau de reverență și de admirație. Îmi aduc aminte de toate acestea pentru că, fără îndoială, m-au influențat puternic. Totuși nimic din ce-am înșirat nu e suficient ca să explice forța stranie și atracția pe care o exercită asupra mea simpla menționare a străzii Humboldt. Cîțiva ani mai târziu, m-am dus din nou s-o privesc noaptea și am fost și mai impresionat decît atunci cînd am văzut-o prima oară. Firește, aspectul străzii se schimbase, dar era noapte și noaptea e mai puțin crudă decît ziua. Și din nou am trăit ciudata încîntare a spațiului larg, a luxului care acum era mai eclipsat, dar încă îmbătător, încă prezent în străfulgerări răzlețe, așa cum îmi apăruseră cîndva parapetele de piatră brună printre peticele de zăpadă care se topea. Dar cea mai distinctă era senzația, aproape voluptuoasă, că mă aflu pe marginea unei descoperiri. Și eram din nou puternic conștient de prezența mamei, de mînele pufoase ale mantoului ei de blană, de repeziciunea nesimțitoare cu care mă tîrîse pe stradă cu ani în urmă, și de tenacitatea îndărătnică cu care eu îmi desfătasem ochii cu tot ce era nou și straniu pentru mine. Cu prilejul acestei a doua vizite mi-a venit vag în minte un alt personaj din copilăria mea, bătrîna îngrijitoare care răspundea la numele neobișnuit de doamna Kicking. Nu-mi aminteam cînd și cum se îmbolnăvisese, dar țineam minte că i-am făcut o vizită la spitalul unde trăgea să moară și că acest spital trebuie să fi fost în apropiere de strada Humboldt, care nu trăgea să moară, ci scînteia orbitor în zăpada ce se topea în după amiaza de iarnă. Ce anume oare îmi promisese mama, ceva de care nu sînt în stare să-mi aduc aminte? Capabilă cum era să-mi promită orice, probabil că în ziua aceea, distrată, îmi făgăduise ceva atît de absurd, încît pînă și eu, cu toată credulitatea mea copilărească, nu putusem înghiți. Și totuși, chiar dacă mi-ar fi promis luna de pe cer, deși știam că era o aberație, m-aș fi străduit să investesc un dram de încredere în promisiunea ei. Doream cu disperare tot ce mi se promitea și, dacă reflectînd, îmi dădeam seama că era o imposibilitate, totuși încercam, în felul meu, să aflu o cale prin care făgăduința să devină realizabilă. Era de neimaginat pentru mine că oamenii puteau face promisiuni fără să aibă cea mai mică intenție de a le respecta. Chiar cînd eram înșelat cu cruzime, continuam să cred; credeam că intervenise ceva extraordinar, ceva ce depășea posibilitățile respectivei persoane și o împiedicase să-ți țină promisiunea.

Această chestiune a încrederii, această veche promisiune care n-a fost niciodată împlinită, mă face să mă gîndesc la tatăl meu, părăsit de toți în momentul cînd avea cea mai mare nevoie de ei. Pînă cînd s-a îmbolnăvit, nici tata și nici mama nu dăduseră dovadă de înclinații religioase. Deși susțineau

întotdeauna biserica în fața altora, ei nu mai călcaseră în biserică de la nunta lor. Iar pe cei care se duceau regulat la slujbă, îi priveau ca pe niște țcăniți. Din simplul fel în care comentau: „cutare și cutare sînt evlavioși”, se desprindeau disprețul și zeflemeaua, sau uneori mila resimțită pentru asemenea indivizi. Dacă, uneori, din cauza noastră, a copiilor, pastorul ne făcea cîte o vizită neașteptată, îl tratau ca pe o persoană față de care se simțeau obligați să manifeste respect, din pură politețe, dar cu care nu aveau nimic în comun și față de care nutreau chiar unele suspiciuni, ca fiind reprezentantul unei specii aflate între prostie și șarlatanie. Nouă, însă, ne spuneau „ce om încîntător!” pentru ca între ai lor, cînd se porneau pe clevetit, să facă cu totul altfel de comentarii, însoțite de obicei de hohote de rîs disprețuitor și de gesturi deochete.

Tatăl meu s-a îmbolnăvit grav ca rezultat al faptului că s-a lăsat prea abrupt de băutură. Toată viața fusese un tip sociabil, jovial, bine primit de toți; făcuse o burtă frumușică, obrații îi erau durdulii și roșii ca sfecla, felul de a fi cordial și nepăsător; părea sortit să trăiască pînă la adînci bătrîneți, teafăr și sănătos ca o nucă. Dar sub înfățișarea lui veselă și degajată, lucrurile nu mergeau prea bine. Afacerile șchiopătau, datoriile se adunau, și deja unii dintre vechii lui prieteni începuseră să bată în retragere. Dar ce-l măcina mai rău, era atitudinea mamei mele. Ea vedea totul într-o lumină neagră și nu se ostenea să-și ascundă temerile. Din cînd în cînd, trînea cîte o criză de isterie și-l toca la cap pînă-l făcea ferfeniță, înjurîndu-i în cel mai mahalagesc limbaj, spărgînd farfuriile și amenințînd că o să-și ia lumea în cap. Urmarea a fost că, într-o dimineață, bătrînul s-a trezit hotărît să nu mai atingă strop de băutură. Nimeni nu l-a luat în serios; mai fuseseră și alții în familie care făcuseră jurămînt să se înhame la saca, cum glumeau ei, dar care își încălcaseră curînd jurămîntul. Nimeni din familie – și, mai devreme sau mai tîrziu, încercaseră cu toții – nu izbutise să devină antialcoolic. Dar bătrînul meu era altfel. De unde își luase tăria de a-și respecta legămîntul, Dumnezeu știe. Mie mi se pare incredibil, căci dac-aș fi fost eu în pielea lui, mi-aș fi băut și capul. Dar babacul, ba. Era pentru prima dată în viață cînd dădea dovadă de forță. Maică-mea rămăsese atît de uluită, încît, idioată cum era, a început să rîdă de el, să-l tachineze în legătură cu voința lui, care pînă atunci fusese atît de fleșcăită. El, însă, se ținea tare pe baricade. Partenerii lui de beție s-au evaporat, unul cîte unul. Pe scurt, în curînd s-a pomenit complet izolat. Ceea ce trebuie să-l fi săpat la măruntaie, pentru că după cîteva săptămîni s-a îmbolnăvit rău de tot și s-a ținut un consult medical. După un timp, s-a mai înzdrăvenit puțin, atît cît să se dea jos din pat și să se învîrtească prin casă, dar încă foarte debil. Se bănuia că suferă de ulcer la stomac, deși nimeni nu știa precis ce-l dă gata. Dar toți erau de părere că făcuse o greșeală lăsîndu-se atît de total și de brusc de băutură. Oricum, era prea tîrziu ca să se mai întoarcă la un mod de viață temperat. Stomacul îi era

atît de ciuruit, încît nu suporta nici o farfurie cu supă. În două luni ajunsese un schelet. Și bătrîn. Arăta ca Lazăr sculat din morți.

Într-o zi, mama m-a chemat deoparte și, cu lacrimi în ochi, m-a implorat să mă duc să-i fac o vizită doctorului nostru de familie și să aflu de la el adevărul în legătură cu starea tatei.

Doctorul Rausch fusese de ani de zile medicul nostru de familie. Era un „olandez” tipic, de școală veche, destul de sastisit și acrit după atîția ani de practică, totuși incapabil să se rupă complet de pacienți. În felul lui stupid, teutonic, încerca să-și sperie și să alunge pacienții mai puțin serioși, argumentîndu-le că sunt sănătoși. Cînd intrai în cabinetul lui, nici nu catadicsea să se uite la tine, ci continua să scrie sau să facă mai departe ce făcea, tunînd cîte o întrebare într-o manieră distantă și insultătoare. Se purta atît de grosolan, de bănuitor, încît, oricît ar părea de ridicol, aveai impresia că aștepta de la pacienți să vină nu numai cu bolile lor, ci și cu dovada bolilor. Te făcea să simți că ceva era în neregulă nu numai cu trupul tău dar și cu mintea ta. „Îți închipui numai că te doare”, era fraza lui favorită, pe care ți-o azvîrlea cu un rînjet scîrbos, batjocoritor. Cunoscîndu-l cum îl cunoșteam și detestîndu-l cum îl detestam, am venit echipat cu rezultatul analizei fecalelor tatălui meu. Aveam în buzunarul paltonului și rezultatul analizei de urină, dacă ar fi fost să-mi ceară dovezi.

În copilărie, doctorul Rausch îmi arătase oarecare afecțiune, dar din ziua în care mă prezentasem la el cu o porție de blenoragie, își pierduse încrederea în mine și făcea o mutră acră ori de cîte ori îmi băgăm capul pe ușă. Așa tată, așa fiu, era deviza lui, drept care n-am fost surprins cînd, în loc să-mi ofere informația pe care i-o ceream, a început să-mi țină o predică în legătură cu mine și cu tata, și cu felul nostru de viață. „Nu se poate merge împotriva naturii”, mi-a declarat cu o mutră solemnă, uscată, fără să mă privească în timp ce rostea cuvintele, ci continuînd să facă niște însemnări inutile în catastiful lui. M-am apropiat în tăcere de birou, m-am oprit o clipă lingă el fără să fac nici un zgomot și apoi, cînd și-a ridicat privirile cu expresia obișnuită, îmbufnată și morocănoasă, i-am spus:

— Nu am venit ca să-mi faceți morală, vreau să știu ce se întîmplă cu tatăl meu.

La auzul acestor cuvinte a sărit în sus și, aruncîndu-mi o căutătură ultraseveră, mi-a croncănit ca un olandez tîmp și brutal ce era:

— Tatăl tău nu are nici o șansă de vindecare, în mai puțin de șase luni moare.

— Mulțumesc, asta-i tot ce am vrut să știu, am spus și m-am îndreptat spre ușă.

După aceea, ca și cum și-ar fi dat seama că săvîrșise o gafă, a venit după mine, tîrșîindu-și picioarele și, punîndu-mi o mîină pe umăr, a încercat s-o dreagă, bîiguind și bîlbîind că nu e absolut sigur că tata o să moară etc. etc. I-

am retezat scurt vorba, deschizînd uşa şi zbierînd la el cît mă ţinea gura, ca să mă audă şi pacienţii din sala de aşteptare:

— Eşti un căcăcios bătrîn şi abia aştept să te văd crăpînd. Bună seara.

Cînd am ajuns acasă, am modificat oarecum declaraţia doctorului, spunîndu-le că starea tatei era foarte serioasă, dar, dacă o să se îngrijească, o s-o scoată la capăt. Ceea ce l-a îmbărbătat considerabil pe bătrîn. A acceptat de bună voie să se supună la un regim de lapte şi biscuiţi dietetici, care, chiar dacă nu era remediul cel mai indicat, nu i-a făcut rău. Aproape un an a rămas în casă, semiinvalid, dobîndind, pe măsură ce trecea timpul, tot mai mult calm lăuntric, şi hotărît să nu lase nimic să-i tulbure pacea sufletească, chiar dac-ar fi fost ca totul în jur să se ducă dracului. Cînd şi-a mai revenit în puteri, a început să facă o plimbare zilnică pînă la cimitir, care se găsea în apropiere. Acolo se aşeza pe o bancă în soare şi privea la bătrînii care se foiau în jurul mormintelor. Vecinătatea mormintelor, în loc să-i creeze o stare morbidă, părea să-l bine-dispună. S-ar fi zis că se împăca, pe această cale, cu ideea morţii, un fapt pe care pînă atunci refuzase categoric să-l înfrunte. Adeseori se întorcea acasă cu flori adunate din cimitir, faţa radiindu-i de o bucurie paşnică, senină şi, tolănindu-se în fotoliu, ne relata conversaţiile, pe care le avusese în acea dimineaţă cu unul sau altul dintre ipohondrii şi milogii care bîntuiau cimitirul. După un timp, devenise limpede că îşi gusta sechestrarea, sau dacă nu o gusta propriu-zis, profita de ea într-un fel care depăşea puterea de înţelegere a mamei mele. După cum afirma ea, se trîndăvise. Uneori mergea şi mai departe, ciocnindu-şi fruntea cu degetul arătător, fără să se exprime însă făţiş, din cauza surorii mele care, neîndoielnic, nu era prea zdravănă la cap.

Şi pe urmă, într-o bună zi, prin bunăvoinţa unei văduve bătrâne care vizita zilnic mormîntul fiului ei şi care era „evlavioasă”, după cum ar fi spus mama mea, tata a făcut cunoştinţă cu un cleric dintr-una din bisericile din apropiere. Aceasta a constituit un eveniment crucial în existenţa bătrînului. Dintr-o dată a înflorit, şi bureţelul acela de suflet care aproape că se atrofiase din lipsă de hrană, a luat brusc proporţii uimitoare, devenind de nerecunoscut. Omul care purta răspunderea acestei extraordinare prefaceri era un ins foarte obişnuit, un predicator congregaţional repartizat într-o parohie modestă, în apropiere de cartierul nostru. Unica lui virtute era că folosea religia doar ca un fundal. Şi babacul meu a căzut curînd într-un soi de idolatrie adolescentină; nu mai vorbea de nimic altceva decît de preot, pe care-l considera prietenul lui. Şi cum în viaţa lui nu se uitase la o Biblie, ca dealtfel la nici un fel de carte, am rămas înmărmuriţi, ca să nu spun mai mult, auzindu-l rostind o mică rugăciune înainte de a începe masa. Executa această ceremonie într-un fel ciudat, de parc-ar fi luat un tonic, bunăoară. Dacă îmi recomanda să citesc un anumit verset din Biblie, adăuga imediat: „O să-ţi facă bine”. Descoperise un leac nou, un soi de remediu băbesc, garantat să tămăduiască toate bolile, pe care-l poţi lua însă chiar dacă nu eşti bolnav, pentru că, în orice caz n-are ce să-ţi strice.

Se ducea cu regularitate la toate slujbele și la toate ceremoniile și, între acestea, când ieșea să ia puțin aer, se oprea la casa preotului și stătea la o șuetă cu el. Dacă preotul spunea că președintele e un suflet ales și că deci trebuie reales, bătrînul repeta aceste cuvinte oricui voia să-l asculte și-i îndemna pe toți să voteze pentru realegerea președintelui. Orice spunea preotul era literă de lege și nimeni nu putea să-l contrazică. Fără îndoială, bătrînul trecea printr-o nouă fază de educație. Dacă preotul, pe parcursul predicii, pomenea de piramide, bătrînul începea pe dată să se informeze despre piramide. Și-i trăgea întruna cu piramidele de parcă fiecare avea datoria să se familiarizeze cu subiectul. Preotul spusese că piramidele erau o încununare a gloriei omului, *ergo* a nu ști despre piramide înseamnă să fii rușinos de ignorant, aproape un păcătos. Din fericire, preotul nu făcea mare caz de păcat; era un tip de predicator modern, care își stăpînea turma de credincioși mai curînd trezindu-le curiozitatea, decît apelînd la conștiința lor. Predicile lui erau mai mult o extensie a școlii serale și, deci, pentru cineva ca tatăl meu, foarte interesante și stimulante. Din cînd în cînd, membrii masculini ai congregației erau invitați la o mică agapă, destinată să le demonstreze că bunul părinte era un om ca toți oamenii, în stare să se bucure, cînd se ivea ocazia, de o masă bună și chiar de un pahar de bere. Ba uneori se pornea să și cînte, – nu imnuri religioase, ci cîntece populare, vesele. Dacă punem lucrurile cap la cap, s-ar putea deduce din purtarea lui zglobie că, din cînd în cînd, nu se dădea în lături nici de la un funduleț, totul cu moderație, bineînțeles. Țsta era cuvîntul care picura balsam pe sufletul sîrtecat al bătrînului – „moderație”. Era ca descoperirea unui nou semn în zodiac. Și, cu toate că se simțea prea debilitat ca să încerce o revenire chiar și la un trai cumpătat, totuși sufletul lui huzurea.

Și așa, cînd unchiul Ned, care tot timpul ba se înhăma la sacaua cu apă, ba se reapura de băutură, a venit într-o seară la noi, babacul i-a trîntit o predică despre virtutea moderației.

Unchiul Ned se găsea într-una din perioadele de înhămare la saca, drept care, cînd babacul, mișcat de propriile sale cuvinte, s-a dus la bufet și a scos o carafă cu vin, toți am rămas paf. Nici unul dintre noi n-ar fi cutezat să-l invite pe unchiul Ned să bea, cînd se afla sub legămînt; ar fi însemnat o lipsă de loialitate. Dar bătrînul a făcut-o cu asemenea convingere, încît nimeni nu s-ar fi putut simți jignit; rezultatul a fost că unchiul Ned a băut un păhăruț de vin și s-a dus acasă, în seara aceea, fără să mai facă escală la o circiumă pentru a-și potoli setea. Era o întîmplare extraordinară, care a stîrnit comentarii ce s-au întins pe zile întregi. Și din ziua aceea, unchiul Ned a început să se poarte cam bizar. Se pare că a doua zi s-a dus la magazinul de băuturi și a cumpărat o sticlă de sherry, pe care a golit-o într-o carafă. A pus carafa în bufet, așa cum văzuse că proceda bătrînul meu și, în loc s-o spele dintr-o dușcă, s-a mulțumit cu cîte un pahar în fiecare zi – „doar un degetar”, aprecia el. Atitudinea aceasta

era atît de colosală, încît mătușă-mea, care nu-și putea crede ochilor, a venit într-o zi pe la noi și a tăifăsuit îndelung cu bătrînul. Printre altele i-a cerut să-l invite într-o seară pe preot, astfel încît și unchiul Ned să aibă posibilitatea de a cădea sub benefica lui influență. Ca să scurtăm povestea, Ned a fost luat și el sub aripa preoțească și, asemenea bătrînului, experiența părea să-i priască. Lucrurile au mers excelent, pînă în ziua picnicului. Din nefericire, ziua aceea a fost extrem de zăpușitoare și, mai cu jocurile, mai cu antrenul și hazul, unchiul Ned a dat într-o sete devastatoare. Numai cînd ajunsese pe trei sferturi afumat, s-a găsit cineva să observe regularitatea și frecvența cu care se ducea la chioșcul cu bere. Dar era prea tîrziu. Odată intrat în starea plutitoare, nu mai puteai sta de vorbă cu el. Nici măcar preotul n-a fost în stare să-l domolească. Ned a șters-o pe furiș de la picnic și s-a lansat într-un chiolhan care a ținut trei zile și trei nopți. Poate că s-ar fi lungit și mai mult, dacă nu s-ar fi lăsat prins într-o ciomăgeală pe malul rîului, unde a fost găsit de către un paznic de noapte, zăcînd în nesimțire. A fost transportat la spital cu comoție cerebrală și nu și-a mai revenit. Cînd s-a întors de la înmormîntare, babacul a rostit, fără o lacrimă în ochi:

— Ned n-a știut ce înseamnă moderația. Și-a făcut-o singur, în orice caz, acum o duce mai bine...

Și, ca să-i dovedească parcă preotului că el nu era din aceeași plămadă cu unchiul Ned, a devenit și mai asiduu în îndatoririle bisericești. Fusesse promovat la rangul de „senior”, o funcție de care se simțea foarte mîndru și grație căreia i se îngăduia duminicile să ajute la strîngerea colectelor. Doamne, cînd mă gîndesc la bătrînul meu înaintînd de-a lungul navei laterale a bisericii congregaționale cu o cutie de colecte în mînă; cînd îl văd stînd reverențios în fața altarului, cu cutia în mînă, în timp ce preotul binecuvînta ofrandele; acum mi se pare totul atît de abracadabrant, încît nici nu știu ce să mai spun. Prefer să mă gîndesc prin contrast, la omul care era în copilăria mea și pe care-l întîlneam, în după amiezile de sîmbătă, la cabina feribotului, în preajma cabinei feribotului se înșirau trei cîrciumi, care sîmbătă după masă erau ticsite de oameni rămași să îmbuce ceva la teigheaua de gustări și să dea pe gît cîte o halbă de bere. Parcă-l văd pe babac, care avea pe atunci treizeci de ani, un suflet robust, jovial, cu un zîmbet pentru fiecare și cu cîte o înțepătura glumeață, ca să mai treacă timpul; îl văd cu un braț rezemat de teighea, cu pălăria de pai dată pe ceafa, și mîna stîngă ridicată ca să șteargă gulerul de spumă ce se revărsa din pahar. Ochii mei ajungeau pe atunci la nivelul lanțului gros de aur tolănit de-a curmezișul vestei; îmi amintesc și de costumul cadrilat pe care-l purta vara, și cît de mult îl deosebea acesta de ceilalți mușterii de la bar, care nu avuseseră norocul să se nască croitori. Țin minte cum își vîra mîna în bolul mare de sticlă de pe teighea și-mi întindea cîtiva covrigei uscați, spunîndu-mi să dau o fugă să arunc o privire la tabelul de marcaj din fereastra redacției *Brooklyn Times*, care se afla în apropiere. Și poate, cînd dădeam

buzna afară din circiumă ca să văd scorul cursei, un șir de cicliști trecea pe lângă marginea trotuarului, urmărind fișia de asfalt turnată special pentru ei. Și dacă feribotul tocmai intra în doc, mă opream o clipă să mă uit la oamenii în uniformă ce învîrteau roțile mari de lemn de care erau prinse lanțurile. Și când se deschideau porțile și se coborau pasarelele, o gloată numeroasă pășea pe țarm și se îndrepta spre cîrciumile plantate în colțurile cele mai apropiate. Acestea au fost zilele în care bătrînul cunoștea într-adevăr înțelesul cuvîntului „moderație”, zilele în care bea pentru că îi era sete, ori a da pe gît o halbă de bere lângă cabina feribotului făcea parte din prerogativele bărbaților. Pe urmă s-a întîmplat așa cum a zis atît de bine Melville: „Hrănește toate lucrurile cu hrana care le priește – dacă poți procura asemenea hrană. Hrana sufletului este lumina și spațiul; hrănește-l dară cu lumină și spațiu. Dar hrana trupului este șampania și stridiile; hrănește-l dară cu șampanie și stridii; și în felul acesta va merita o veselă înviere, dacă există înviere”. Da, și cred că pe atunci sufletul bătrînului încă nu se împutinase, pentru că avea parte nesfîrșită de spațiu și lumină, iar trupul său, fără să se sinchisească de resurrecție, se hrănea cu tot ce-i pria și era procurabil – dacă nu șampanie și stridii, măcar o halbă de bere pe cinste și covrigi uscați. Pe atunci trupul lui nu era osîndit, și nici felul lui de trai, nici lipsa lui de credință. Și încă nu era înconjurat de păsări de pradă – ci numai de buni camarazi, muritori obișnuiți ca și dînsul, care nu se uitau nici în sus, nici în jos, ci drept înainte, cu ochii întotdeauna ațintiți pe orizont și mulțumiți de ceea ce vedeau.

Și acum, ca o epavă în voia valurilor, se prefăcuse într-un senior al bisericii și stătea în fața altarului, cărunt și gîrbov și veșted, în timp ce preotul binecuvînta colecta mizeră menita să contribuie la construirea unei noi săli de popice. Poate că era necesar să trăiască această naștere a sufletului, să hrănească buretele care se îmbiba de lumina și spațiul oferite de biserica congregațională. Dar ce surogat sărăcăcios pentru un om care avusese bucuria acelei hrane la care rîvnește trupul și care, fără junghiuri de conștiință, inundase și buretele sufletului său cu o lumină și un spațiu nedivine, dar radioase și terestre. Mă gîndesc din nou la acea mică proeminență peste care se lăfăia lanțul de aur și îmi spun că, odată cu moartea burții, nu a mai putut supraviețui decît buretele de suflet, un fel de apendice al propriei lui morți trupesti. Mă gîndesc la preotul care-l hăpăise ca un soi de inuman mîncător de bureți, paznicul unui wigwam împodobit cu scalpuri spirituale. Mă gîndesc la ceea ce a urmat, ca la un fel de tragedie a bureților, pentru că, deși îi făgăduise lumină și spațiu, de îndată ce preotul a ieșit din viața tatălui meu, întregul edificiu aerian s-a făcut cioburi.

Totul s-a întîmplat în felul cel mai obișnuit și mai lumesc, într-o seară, după uzuala reuniune a bărbaților, bătrînul a venit acasă cu o figură de înmormîntare. Fuseseră informați în acea seară că preotul avea să se despartă de ei. I se oferise un post mai avantajos în orașul New Rochelle și, în pofida

durerei de a-și părăsi turma, se hotărâse să accepte oferta. Firește, o acceptase numai după o îndelungată meditație – cu alte cuvinte, o acceptase ca pe o datorie. Desigur, însemna un venit mai consistent, dar asta nu era nimic în comparație cu serioasele responsabilități pe care urma să și le asume. Aveau nevoie de el în New Rochelle, iar el își asculta glasul conștiinței. Bătrînul ne-a relatat toate acestea cu aceeași onctuositate cu care le vorbise preotul. Dar se vedea de la o poștă că era rănit. Nu înțelegea de ce orașul New Rochelle nu-și poate găsi alt preot. Repeta că nu e drept să ispitești un om al Domnului cu un salariu mai mare. *Noi avem nevoie de el aici*, spunea cu amărăciune, cu asemenea tristețe, încît aproape că-mi venea să plîng. A adăugat că are de gînd să poarte cu preotul o discuție ca de la om la om, și dacă cineva putea să-l convingă să nu plece, el era acela. În zilele următoare, s-a zbatut cît a putut, fără îndoială spre neplăcerea preotului. Era deprimant să vezi expresia pustii de pe fața bătrînului, cînd se întorcea de la asemenea întrevederi. Era expresia naufragiatului care încearcă să se agațe de un pai. Bineînțeles, preotul era de neclintit. Chiar cînd bătrînul și-a pierdut stăpînirea de sine și a izbucnit în plîns în fața lui, tot dîrz a rămas preotul. Acesta a fost punctul de cotitură. Din momentul acela, bătrînul a suferit o schimbare radicală. A devenit mai ursuz și mai arțăgos. Nu numai că a uitat să mai spună rugăciunea la masă, dar nici la biserică nu s-a mai dus. Și-a reluat vechiul obicei de a merge la cimitir și de a se tolăni pe o bancă. Era morocănos, pe urmă a căzut în melancolie și în cele din urmă i s-a statornicit pe față o expresie de permanentă tristețe, o tristețe marcată de deziluzie, disperare, zădărnicie. N-a mai pomenit vreodată numele preotului și nici de biserică și nici de moșnegii de care altădată nu se mai despărțea. Dacă-i întâlnea pe stradă, le dădea bună ziua, fără să se oprească însă ca să le strîngă mîna. Citea ziarele cu rîvnă, de la ultima la prima pagină, fără să facă vreun comentariu. Citea pînă și reclamele, fiecare în parte, ca și cum se străduia să astupe o gaură imensă care i se căsca în fața ochilor. Nu l-am mai auzit niciodată rîzînd. În cel mai bun caz schița un soi de zîmbet vlăguit, deznădăjduit, un zîmbet care se eclipsa imediat și ne lăsa cu spectacolul unei vieți stinse. Era mort ca un crater, mort dincolo de orice speranță de resurecție. Chiar dacă i s-ar fi transplatat un stomac nou sau un intestin nou, n-ar mai fi fost cu putință să-l readuci la viață. Trecuse dincolo de ispita șampaniei și a stridiilor, dincolo de nevoia de lumină și de spațiu. Era ca pasărea dodo care-și îngroapă capul în nisip și fluieră prin gaura fundului. Cînd adormea în fotoliul Morris, falca îi cădea ca scăpată din balamale; întotdeauna sforăise ca o locomotivă, dar acum îi trăgea la aghioase de se zgîlțîia casa, ca un om care într-adevăr murise pentru lume. Sforăiturile lui sunau ca niște horcăieli de muribund, doar că erau punctate de un şuierat lung, intermitent. Cînd sforăia, părea să toace întreg universul, să-l facă surcele, astfel încît cel care avea să-i urmeze să aibă la îndemîină lemne de foc pe toată viața. Scotea cele mai oribile și mai fascinante sforăituri pe care le auzisem vreodată: un

sforăit duduitor, stentorian, morbid și grotesc; uneori răsuna ca un acordeon care cade desfăcându-se, alteori ca un orăcăit de broscoi într-o baltă; și câteodată, după un șuierat prelung, urma un fîșit îngrozitor, de parcă-și dădea duhul, pentru ca după aceea să-și reia ritmul de înălțare și coborîre, de toacă găunoasă, ca și cum ar fi stat gol pînă la brîu, cu un topor în mînă, despicînd nebunia acumulată a întregului talmeș-balmeș de pe lume. Ce dădea acestor performanțe un aspect ușor dement, era expresia de mumie a feței, în care prindeau viață doar buzele mari, cărnoase, răsfrînte; arătau ca niște branhiile de rechin moțâind pe suprafața liniștită a oceanului. Din fericire pentru el, sforăia la sînul adîncului, niciodată tulburat de un vis sau de un curent, niciodată schimbăcios, niciodată torturat de vreo dorință nesatisfăcută; cînd închidea ochii și se prăbușea în somn, luminile lumii se stingeau și era singur că în pîntece înainte de a se fi născut, un cosmos care se mărunțea uruind. Stătea afundat în fotoliul Morris așa cum trebuie să fi stat Iona în burta balenei, tihnit în acel ultim refugiu al unei gropi negre, neașteptînd nimic, nedorind nimic, nu mort ci îngropat de viu, înghițit întreg și nevătămat, cu buzele mari, botoase și cărnoase, care tremurau și leorpăiau odată cu respirația albă a pustietății. Era în țara lui Nod, în căutarea lui Cain și a lui Abel, dar fără să întâlnească vreun suflet viu, vreun cuvînt, vreun semn. Călătorea odată cu balena, și-i rîcîia fundul negru, înghețat; străbătea mile întregi cu viteza fulgerului, călăuzit doar de coamele pletoase ale jivinelor submarine. Era fumul care se despletește pe coșul casei, pătura de nori ce întunecă luna, mîlul cleios ce alcătuiește linoleumul alunecos de pe adîncurile oceanului. Era mai mort decît mortul, fiindcă era viu și pustiu, dincolo de orice speranță de resurrecție, deoarece el trecuse dincolo de granițele luminii și ale spațiului și se cuibărise tihnit în groapa neagră a nimicului. Părea mai mult de individiat decît de plîns, pentru că somnul său nu era o acalmie sau o pauză, ci însuși somnul, care este adîncul și deci a dormi înseamnă a te tot adînci, mai adînc, și mai adînc în somnul în somnurat, somnul adîncului în adîncul somnului, cel mai de jos adînc de somn, cel mai adînc și cel mai în somnurat somn al somnului dulce somn. *Era* cufundat în somn. *E* cufundat în somn. *Va fi* cufundat în somn. Somn. Somn. *Tată, dormi te implor, pentru că noi, cei care sîntem treji, clocotim în groază...*

Cu lumea fluturînd pe ultimile aripi ale unui sforăit găunos, văd ușa deschizîndu-se pentru a-l lăsa înăuntru pe Grover Watrous. „Hristos fie cu tine!” spune, trăgîndu-și piciorul scălbîmb după el. E tînar și l-a găsit pe Dumnezeu. Nu există decît un singur Dumnezeu și Grover Watrous l-a găsit, așa încît nu mai e nimic de spus în afară de faptul că totul trebuie respus în noul limbaj dumnezeiesc al lui Grover Watrous. Acest nou limbaj luminos, pe care Dumnezeu l-a inventat special pentru Grover Watrous, mă intrigă fantastic, în primul rînd pentru că întotdeauna l-am considerat pe Grover un nătîng fără scăpare și, în al doilea rînd, pentru că descoperisem că nu mai avea pete de nicotină pe degetele lui agile. În copilărie, Grover fusese vecin cu noi.

Mă vizita din cînd în cînd, ca să cînte un duet cu mine. Deși nu avea decît vreo paisprezece sau cincisprezece ani, fuma ca o cătană. Maică-sa nu putea face nimic, pentru că Grover era un geniu, și unui geniu trebuie să i se acorde libertate, mai cu seamă cînd a avut și nefericirea de a se naște cu un picior strîmb. Grover era genul de geniu care înflorește în mocirlă și gunoi. Nu numai că avea degetele pătate de nicotină, dar și unghiile îi erau murdare și îndoliate și i se rupeau în urma orelor de exerciții la pian, impunîndu-i lui Grover încîntătoarea obligație de a și le ajusta cu dinții. Obişnuia să scuipe unghiile mușcate odată cu firicelele de tutun care i se prinseseră între dinți. O priveliște fermecătoare și stimulative. Țigările ardeau găuri în lemnul pianului și, după cum observase maică-sa cu simț critic, se așternuse funingine pînă și pe clape. Cînd Grover pleca de la noi, salonul punea ca încăperea din spate a unei firme de gropari. Punea a țigări moarte, a sudoare, a lenjerie murdară, a înjurăturile lui Grover și a căldura uscată lăsată în urmă de ultimele acorduri din Weber, Berlioz, Liszt et Co. Punea și a scursorile din urechile lui Grover și a dinții lui stricați. Punea a răzgîielile și a schelălăielile mamei lui! Casa lui era un grajd divin adecvat geniului său, dar salonul nostru duhnea ca sala de așteptare a unui antreprenor de pompe funebre, iar Grover era un mocofan care nu știa nici măcar să-și șteargă picioarele în fața ușii. Iarna, îi curgea nasul ca un burlan, și cum Grover era prea absorbit de muzica lui ca să și-l poată șterge, mucusii i se prelingeau pe buze; de unde erau linși de o limbă foarte lungă și albă. Ceea ce adăuga, bombasticei muzici a lui Weber, Berlioz, Liszt et Co. un sos picant, care-i făcea pe sărmanii amărîți comestibili. Fiecare a doua vorbă desprinsă de pe buzele lui Grover era o înjurătură, expresia lui favorită fiind „Nu-mi iese bine bășinăria asta!” Cîteodată se enerva atît de rău, încît izbea cu pumnii în pian ca un nebun. Era geniul lui care o lua razna. Maică-sa acorda mare importanță acestor accese de furie; o întăreau în convingerea că băiatul avea ceva în el. Alții spuneau pur și simplu că Grover era imposibil. Dar i se iertau multe din pricina piciorului beteag. Și Grover era destul de șmecher încît să-și exploateze infirmitatea; ori de cîte ori voia ceva, se plîngea de dureri la picior. Numai pianul părea să nu aibă respect pentru membrul acela schilod. Drept care pianul era un obiect ce trebuia înjurat și izbit cu piciorul și făcut bucăți. Pe de altă parte, cînd era în formă, Grover stătea ore întregi la pian; nici nu-l mai puteai dezlipi de acolo. În asemenea, ocazii, maică-sa se așeza pe peticul de iarbă din fața casei și-i agăța pe vecini ca să stoarcă de la ei cîteva cuvinte de laudă. Era atît de transportată de interpretarea „divină” a fiului ei, încît uita să gătească masa de seară. Și bătrînul, care lucra la anale, venea seara acasă îmbufnat și flămînd. Uneori se ducea de-a dreptul în salon și-l îmbrîncea pe Grover, răsturnîndu-l de pe taburetul din fața pianului. Și el avea un vocabular spurcat și cînd îi dădea drumul, potopindu-și geniul de fiu, acesta nu mai putea nici crîcni. După părerea bătrînului, Grover nu era decît un derbedeu puturos care făcea mult zgomot Din cînd în cînd, amenința să arunce

blestematul de pian pe fereastră – și pe Grover odată cu instrumentul. Dacă maică-sa era destul de iute încît să intervină în asemenea scene, îi ardea o scatoalcă și-i spunea să se ducă să se spînzure. Dar, desigur, avea și el momentele lui de slăbiciune cînd îl întreba pe Grover ce anume zdrăngănea și dacă băiatul îi răspundea, bunăoară, sonata *Pathetique*, bătrînul zurbagiu se stropșea:

— Asta ce dracu mai e? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce nu-i zic dracului în englezește să înțeleagă tot omu'?

Ignoranța lui i se părea lui Grover mai insuportabilă decît brutalitatea. Se rușina îngrozitor de tatăl lui și, cînd acesta nu era de față, își bătea joc de el fără milă. Mai tîrziu, avea să insinueze că nu s-ar fi născut cu un picior strîmb dacă taică-su n-ar fi fost atît de ticălos. Zicea că, probabil, taică-su o izbise cu piciorul pe maică-sa în burtă cînd era gravidă cu el. Această presupusă lovitură în burtă trebuie să-l fi afectat în multe feluri pentru că, așa cum am mai spus, odată pășit în adolescența, Grover a ales calea Domnului, dar cu asemenea bigotism, încît nu puteai nici să-ți suflă nasul în fața lui fără ca să ceri mai întîi permisiunea Domnului.

Convertirea lui Grover s-a petrecut imediat după năruirea bătrînului meu, de asta îmi aduc aminte de ea. Un număr de ani, nimeni nu mai auzise nimic de familia Watrous, pentru ca deodată, din senin, în toiul unei acute partide de sforăit, iată-l pe Grover pășind îmbătoșat, plouînd cu binecuvîntări și invocîndu-l pe Dumnezeu ca martor, în timp ce-și sufleca mînele ca să ne izbăvească de duhuri necurate. Primul lucru pe care l-am observat, a fost schimbarea înfățișării lui; fusese bine spălat în sîngele Mielului. Era atît de imaculat, încît emana parca și o mireasmă plăcută. Și limbajul i se purificase; în locul înjurăturilor sălbătice nu mai auzai acum decît binecuvîntări și invocații. Nu a purtat o conversație cu noi ci a ținut un monolog în care, dacă se ridicau unele întrebări, își dădea singur răspunsurile. Cînd s-a așezat pe scaunul pe care i l-am oferit, a rostit cu o sprinteneală de iepure că Dumnezeu ni

1-a dăruit pe unicul său fiu mult iubit pentru ca noi să ne putem bucura de viața veșnică. Oare doream cu adevărat această viață veșnică sau aveam de gînd să ne bălăcim în plăcerile cărnii și să murim fără să cunoaștem mîntuirea? Incongruitatea de a vorbi despre „plăcerile cărnii” unui cuplu de bătrîni, dintre care unul dormea buștean și sforăia, nu l-a frapat deloc. Era atît de însuflețit și de radios în primul jet al milostivei grații divine, încît uitase că sora mea era sărită de pe fix, pentru că, fără să-ntrebe măcar cum ne mai simțeam, a început s-o hărțuiască în noua lui pălăvrăgeală spirituală, la care ea era perfect impermeabilă, pentru că, așa cum am spus, îi lipseau atîtea doage, încît dacă i-ai fi vorbit despre spanac tocat pentru ea ar fi avut același înțeles. O expresie ca „plăcerile cărnii” însemna pentru ea ceva ca o zi frumoasă și o umbrelă de soare roșie. Din felul în care ședea pe marginea scaunului și dădea din cap, înțelegeam că îl aștepta doar să-și tragă răsuflarea, pentru ca să-l

poată informa că pastorul – pastorul *ei*, episcopalian – tocmai se întorsese din Europa, și că urma să organizeze un bazar în subsolul bisericii, unde ea o să aibă un mic stand la care o să vîndă șervețele de hîrtie cumpărate la sold. Într-adevăr, de îndată ce Grover s-a oprit o clipă, și-a dat ea drumul – despre canalele din Veneția, zăpada de pe crestele Alpilor, trăsurile din Bruxelles, leberwurstul din Miinchen și tot ce mai auzise de la preot Soră-mea nu era numai evlavioasă, dar curat smintit! Grover tocmai se lansase într-o cuvîntare, anume că i se înfățișase un nou cer și un nou pămînt, pentru că cerul dintîi și pămîntul dintîi pieriseră, afirma el, plescăind cuvintele într-un soi de glissando isteric, pentru a se descărca de un mesaj oracular despre Noul Ierusalim, pe care Dumnezeu îl sădise pe pămînt și în care el, Grover Watrous, altădată spurcat la gură și handicapat de un picior snîmb, își aflate pacea și liniștea celor drepți. „*Nu va mai fi moarte...*” începu el să răcnească în momentul cînd soră-mea se aplecase să-l întrebe dacă-i place să joace popice, pentru că pastorul instalase o popicărie în subsolul bisericii și ea era sigură că pastorul o să-l placă pe Grover, fiindcă era un om drăguț și bun cu săracii. Grover îi răspunse că a juca popice era un păcat și că el nu aparținea de nici o biserică, fiindcă bisericile sînt lipsite de Dumnezeu; renunțase și să mai cînte la pian, pentru că Dumnezeu avea nevoie de el pentru cauze mai înalte. „Cel care va rezista va moșteni împărăția cerurilor și Eu voi fi Dumnezeul lui, iar el va fi fiul Meu”, adăugă el. Apoi făcu o pauză ca să-și ștergă nasul într-o batistă albă, curată, drept care sora mea i-a amintit că, pe vremuri, îi curgea mereu nasul și nu și-l ștergea niciodată. Grover a ascultat-o solemn și după aceea a observat că fusese lecuit de multe rele. În acest punct s-a deșteptat și bătrînul și, văzîndu-l pe Grover stînd lingă el în mărime naturală, a fost șocat și, un moment sau două, păru să nu știe sigur dacă apariția era un fenomen morbid din vis sau o halucinație, dar prezența batistei curate l-a luminat brusc.

— Ah, tu ești! a exclamat el. Băiatul lui Watrous, nu? În numele a tot ce-i sfînt, ce naiba faci aici?

— Am venit în numele Sfintei Sfintelor, a răspuns Grover, nestingherit. Am fost purificat prin moartea de pe drumul calvarului și am revenit în dulcele nume al lui Hristos ca să poți fi izbăvit și să pășești în lumină și putere și glorie.

— Ce te-a apucat? întrebă bătrînul uimit, dăruindu-i lui Grover un surîs slab, consolator.

Mama tocmai venise de la bucătărie și se oprise în spatele scaunului lui Grover. Printr-o grimasa a gurii încerca să-i comunice bătrînului că Grover era într-o ureche. Pînă și soră-mea părea să-și fi dat seama că era ceva în neregulă cu el, mai ales cînd refuzase să vină la popicăria pe care drăguțul ei pastor o instalase special pentru tineri ca Grover.

Și ce se întîmplase cu Grover? Nimic, doar că picioarele lui erau zdravăn proțăpite în cea de a cincea fundație a marelui zid al Cetății Sfinte, Ierusalim, cea de a cincea fundație, alcătuită în întregime din sardonix, de unde avea o

vedere generală asupra râului pur de apă a vieții, ce izvora din tronul lui Dumnezeu. Și vederea acestui râu al vieții avea asupra lui Grover efectul a o mie de purici care l-ar fi pișcat de intestinul gros. Numai după ce avea să alerge de cel puțin șapte ori în jurul pământului, avea să fie în stare să se așeze liniștit în fund și să observe, cu oarecare calm, orbirea și nepăsarea oamenilor. Era viu și purgat și, cu toate că în ochii mîrșavilor și ai otrepelor sănătoase la cap trecea drept „zărghit”, mie mi se părea infinit mai bine acum decît înainte. Era o pacoste inofensivă. Dacă-l ascultai multă vreme, te simțeai și tu purgat, deși poate că neconvins. Noul limbaj iluminat al lui Grover mă atingea întotdeauna la plex și, printr-un rîs exorbitant, mă curăța de zgura acumulată prin sănătatea mintală a otrepelor din jur. Era viu așa cum Ponce de Leon sperase să fie viu, viu cum numai puțini oameni au fost vreodată. Și, fiind nefiresc de viu, nu se supăra dacă-i rîdeai în față, și nu s-ar fi supărat nici dacă i-ai fi furat puținele lui posesiuni. Era viu și gol, ceea ce e nebunește de aproape de dumnezeire.

Cu picioarele solid plantate în marele zid al noului Ierusalim, Grover cunoștea o bucurie incomensurabilă. Poate că dacă nu s-ar fi născut cu un picior schilod, n-ar fi gustat această incredibilă bucurie. Poate că a fost un noroc că taică-su o izbise pe maică-sa în burtă, cît îl purta pe Grover în pîntece. Poate că acel picior în burtă îl proiectase pe Grover direct în eter, îl făcuse atît de viu și de treaz, încît pînă și în somn livra mesaje Domnului. Cu cît trudea mai mult, cu atît era mai puțin ostenit. Nu mai avea griji, regrete, amintiri crampon. Nu recunoștea nici o îndatorire, nici o obligație decît față de Dumnezeu. Și ce aștepta Dumnezeu de la el? Nimic, nimic... decît să-l ridice în slăvi. Dumnezeu îi cerea lui Grover Watrous să i se reveleze viu în carne. Îi cerea doar să fie din ce în ce mai viu. Și pe deplin visul Grover era un glas și acest glas era un șuvoi care prefăcea toate lucrurile moarte în haos și acest haos devenea la rîndul lui guta lumii, în centrul căreia era verbul *a fi*. *La început a fost Cuvîntul, și Cuvîntul a fost cu Dumnezeu, și Cuvîntul a fost Dumnezeu*. Așadar, Dumnezeu era acest straniu mic infinitiv – a fi – care este tot ce există – și nu-i de ajuns? Pentru Grover era mai mult decît de ajuns: era totul. Pornind de la acest verb, ce importanță avea pe ce drum apucă? A părăsi Verbul ar fi însemnat să se îndepărteze de centru, să ridice un Babel. Poate că Dumnezeu l-a schilodit dinadins pe Grover Watrous ca să-l păstreze în centru, la Verb. Printr-o funie invizibilă, Dumnezeu îl prionise pe Grover de parul lui, care trecea prin inima lumii, și Grover devenise gîsca grasă care oua zilnic cîte un ou de aur...

Dar de ce scriu eu despre Grover Watrous? Pentru că am cunoscut mii de oameni și nici unul dintre ei nu era viu în felul în care era Grover. Majoritatea erau mult mai inteligenți, mulți dintre ei erau străluciți, unii chiar celebri, dar nici unul dintre ei nu era viu și gol ca Grover. Grover era inepuizabil. Ca o fărîmă de radium care, chiar dacă e îngropată sub un munte, nu-și pierde

proprietatea de a radia energie. Văzusem înainte mulți oameni așa-zis energici – oare America nu-i plină de ei? – dar niciodată nu văzusem un rezervor de energie sub chipul unei ființe umane. Și ce crea acest ineputabil rezervor de energie? O iluminare. Da, se întâmplă într-o clipită, așa cum se întâmplă întotdeauna tot ce e important, Peste noapte, toate valorile preconceptuate ale lui Grover fuseseră aruncate peste bord. Deodată, uite așa, încetase să se mai miște cum se mișcă ceilalți. Pusese frână și lăsase motorul să meargă. Dacă odinioară crezuse și el, asemenea celorlalți, că e necesar să ajungi undeva, acum știa că acest undeva e pretudindeni, deci și aici, așa că la ce bun să te miști? De ce să nu parchezi mașina, lăsând motorul să meargă? Între timp, însuși pământul se învîrtește, iar Grover știa că se învîrtește și că, odată cu pământul, se învîrtește și el. Și oare pământul ajunge undeva? Fără îndoială, Grover își pusese această întrebare și, tot fără îndoială, își răspunsese că *nu* ajunge nicăieri.

Cine, atunci, spune că trebuie să ajungem undeva? Grover ar fi putut să-i întrebe pe unul și pe altul încotro se îndreaptă și lucrul straniu era că, deși fiecare dintre ei se îndrepta spre o destinație personală, nici unul nu se oprea să reflecteze că singura și inevitabila destinație a tuturor, fără deosebire, este groapa. Ceea ce îl nedumerea pe Grover, pentru că nimeni nu-l putea convinge că moartea nu e o certitudine; așadar oricine ar fi putut convinge pe oricine că orice altă destinație e o incertitudine. Convins de certitudinea absolută a morții, Grover devenise dintr-o dată cumplit și covârșitor de viu. Pentru prima oară în viața lui, începuse să trăiască și, totodată, piciorul scâlâmb îi ieșise complet din conștiință. Dacă stai să judeci, asta e ceva ciudat, pentru că piciorul strîmb, întocmai ca și moartea, era un fapt ineluctabil. Totuși piciorul strîmb îi ieșise din minte ca și, lucru mai important, tot ce era legat de el. În același fel, întrucît acceptase moartea, moartea ieșise și ea din mintea lui Grover. Din momentul în care înțelesese unica certitudine a morții, toate incertitudinile dispăruseră. Restul lumii șchiopăta acum cu incertitudini schiloade, singur Grover Watrous era liber și neîmpiedicat de nimic. Grover Watrous era întruchiparea certitudinii. Poate că nu avea dreptate, dar el avea certitudini. Și la ce-ți folosește să ai dreptate dacă trebuie să șchiopătezi cu un picior strîmb? Numai puțini oameni au realizat vreodată adevărul acestui lucru și numele lor au devenit faimoase. Grover Watrous nu va fi probabil niciodată cunoscut, totuși e un om foarte mare. Probabil că aceasta e rațiunea pentru care scriu despre el – simplul rapt că am destulă minte încît să-mi dau seama că Grover a dobîndit măreție, deși nimeni altul nu ar recunoaște. La vremea aceea, gîndeam că Grover e un fanatic inofensiv și, da, puțin scrîntit, cum insinuase mama mea. Dar orice om care a pătruns adevărul certitudinii e puțin scrîntit și totuși acești oameni sînt singurii care au realizat ceva pentru omenire. Ceilalți, ceilalți oameni *mari*, n-au făcut decît să distrugă cîte puțin, pe ici pe colo, dar acești oameni mari despre care vorbesc, și printre ei se numără

și Grover Watrous, erau capabili să distrugă totul pentru ca adevărul să iasă la lumină. De obicei, acești oameni se născuseră cu un handicap, cu un picior beteag, ca să spunem așa, și, printr-o stranie ironie, lumea nu-și amintește decît de piciorul lor strîmb. Dacă un om ca Grover ar fi deposedat de piciorul strîmb, oamenii ar spune că a devenit „posedat”. Asta e logica incertitudinii și rodul ei e suferința. Grover a fost unica făptură cu adevărat vivace pe care am cunoscut-o în viața mea și, deci, cuvintele mele sînt un mic monument pe care-l înalț în memoria lui, în memoria acestei vitale certitudini. E trist că a trebuit să-l folosească pe Hristos drept cîrjă, dar ce importanță are pe ce cale ajungi la adevăr, atîta timp cît te agăți de el și trăiești prin el.

Un interludiu

Confuzie e un cuvînt inventat pentru a defini o ordine care n-a fost înțeleasă. Îmi place să scriu despre acea perioadă în care lucrurile primeau formă, pentru că ordinea, dacă ar fi fost înțeleasă, ar fi fost năucitoare. În primul rînd, era Hymie. Hymie broscoiul, și mai erau și ovarele nevastă-și care putrezeau de multă vreme. Hymie era total absorbit de ovarele putregăioase ale nevastei lui. Era subiectul lui zilnic de conversație; acum prelua asupra pilulelor cathartice și a limbii tamponate. Hymie era obsedat de „expresii sexuale” cum le numea el. Tot ce vorbea, începea sau sfîrșea cu ovarele. Și în ciuda putregaiului, încă se mai hîrjonea cu nevastă-sa – copulații prelungite, ca de șarpe, în timpul cărora mai fuma cîte o țigară, două, înainte de a ieși din ea. Se străduia să-mi explice cum puroiul din ovarele ei vătămate o făcea să fie mereu în călduri. Fusesse întotdeauna bună la pat, acum însă era grozavă. Dar din momentul în care o să i se scoată ovarele, Dumnezeu știe cum o să reacționeze. Își dădea și ea seama de lucrul ăsta. *Ergo*, fute cît mai poți! În fiecare seară, după spălarea vaselor, se dezbrăcau amîndoi în micul lor cuib de apartament și zăceau împreună ca doi șerpi. Hymie încercase să-mi descrie de nenumărate ori felul în care se regula cu nevastă-sa. Era pe dinăuntru ca o stridie, o stridie cu dințișori moi care-l ciuguleau. Uneori avea senzația că pătrunsese chiar în pîntecele ei, atît de moale și de pufos era totul, și dințișorii aceia moi care-i mușcau penisul îl făceau să delireze de plăcere. Obişnuiau să zacă cu picioarele împletite și desfăcute ca o pereche de foarfeci și să se uite în tavan. Ca să-și amîne ejacularea, Hymie se gîndea la birou, la micile griji care-l hărțuiau și-i țineau mațele adunate într-un nod. Și, între orgasme, își lăsa gîndurile să poposească asupra altei femei, astfel încît în clipa cînd avea s-o lucreze iarăși, să-și poată închipui că e vorba de un regulat nou-nouț cu un sex nou-nouț. Ba chiar își aranjase astfel poziția încît să poată privi pe geam în timpul actului. Devenise atît de expert, încît putea dezbrăca o femeie care trecea pe bulevardul de sub fereastra lui, și o transplanta pe dată în pat; nu numai atît, dar o făcea să schimbe locul cu nevastă-sa, fără ca în tot acest timp

să iasă din ea. Uneori, regula în felul ăsta vreo două ore, fără să se ostenească a juisa. „De ce să te irosești?” spunea el.

Pe de altă parte, Steve Romero nu reușea să se țină. Steve avea o statură de taur și își împrăștiă sămînța în dreapta și în stînga. Uneori făceam schimb de experiență în restaurantul măcelăriei din colțul străzii unde era biroul. Domnea acolo o atmosferă ciudată. Poate pentru că nu se servea vin. Sau poate din cauza ciupercilor negre pe care le dădeau ca garnitură la carne. Oricum, nu ne venea greu să plonjăm în subiect. Cînd ni se alătura și Steve, acesta își terminase munca, făcuse un duș și un masaj. Era curat și pe dinăuntru și pe dinafară. Un specimen aproape perfect de bărbat. Nu prea isteț, dar mărfă bună, un partener adevărat. Pe de altă parte, Hymie, era ca o broască rîioasă. Părea să fi venit la masă direct din mlaștină, unde își petrecuse o zi noroioasă. Jegul i se prelingea de pe buze ca mierea. De fapt, în cazul lui, nu-l puteai numi jeg, dar nu există alt ingredient cu care să-l poți compara. Era o substanță fluidă, băloasă, vîscoasă, făcută în întregime din sex. Cînd se uita la mîncare, o vedea ca pe o potențială spermă; dacă vremea era călduroasă, spunea că e bună pentru boașe, dacă se urca într-un tren suspendat, știa dinainte că mișcarea ritmică a trenului avea să-i stimuleze apetitul, dîndu-i o erecție lentă, „personală”, cum o numea el. N-am aflat niciodată de ce „personală”, dar asta era expresia. Îi plăcea să meargă cu noi în craillîc, pentru că era întotdeauna sigur că o să agățăm ceva decent. Dacă ar fi fost singur, n-ar fi scos-o la capăt. Cu noi, însă, mai schimba carnea – o ștoarfă creștină, obișnuia să spună, îi plăceau ștoarfele creștine. Miroseau mai bine, zicea. Și rîdeau mai ușor... uneori chiar în mijlocul trebii. Singurul lucru pe care nu-l putea suferi era carnea neagră. Îl mira și-l scîrbea faptul că mă țineam cu Valeska. Odată m-a întrebat dacă nu mirosea prea tare. I-am răspuns că așa îmi place mie – tare și mirositoare, și cu mult sos în jur. Aproape că a roșit la auzul acestor cuvinte. Uimitor cît era de delicat în legătură cu unele lucruri. De exemplu, la mîncare. Foarte mofturos în ce privește mîncarea. Poate că era o trăsătură rasială și, de asemenea, imaculat cu persoana lui. Nu răbda să vadă o pată pe manșetele curate. Mereu se peria, mereu își scotea oglinjoara din buzunar ca să vadă dacă nu i-au rămas resturi de mîncare printre dinți. Dacă descoperea o firimitură, își ascundea fața după șervet și și-o scobea cu scobitoarea lui de sidef. De bună seamă, ovarele nu le putea vedea. Și nici mirosi, pentru că nevastă-sa era o cățea la fel de curată ca și el. Toată ziua făcea duș, pregătindu-se pentru ritualurile nopții. Era tragică importanța pe care o dădea singură ovarelor ei.

Pînă în ziua în care a fost internată în spital, a rămas un adevărat bloc de regulat. Ideea că nu o să mai poată avea contact sexual o speria de moarte. Hymie o asigura, desigur, că rezultatul, oricare ar fi fost, n-o să aibă nici o importanță pentru el. Încolăcit pe ea ca un șarpe, cu o țigară în gură și fetele trecîndu-i pe sub nas pe bulevard, îi era greu să-și imagineze o femeie care să

nu se mai poată fute. Era convins că operația va fi reușită. Reușită! Cu alte cuvinte că se va regula și mai bine ca înainte. Așa-i spunea, în timp ce zăcea pe spate, cu ochii în tavan.

— Știi, o asigură el, eu tot o să te iubesc. Mișcă-te un pic mai încolo, dacă vrei... așa, acuma-i mai bine... asta-i. Ce spuneam? A, da... sigur, de ce să te necăjești pentru chestii din astea? Sigur că am să-ți fiu credincios. Ascultă, trage-te puțin mai sus... da, așa... acuma-i mai bine.

Ne povestea toate astea în birtul măcelăriei. Steve se tăvălea de rîs. El n-ar fi putut face una ca asta. Era prea onest – mai ales cu femeile. De aceea n-avea noroc. Micul Curley, de pildă – Steve îl detesta pe Curley – obținea întotdeauna ce dorea... Era un mincinos înnăscut, un potlogar înnăscut. Nici lui Hymie nu-i plăcea Curley. Zicea că e lipsit de cinste, desigur, lipsit de cinste în treburile bănești. Din punctul ăsta de vedere, Hymie era scrupulos. Ce-l dezgusta cel mai mult, era felul în care Curley vorbea despre mătușă-sa. După opinia lui Hymie, era destul de rău să te culci cu sora propriei tale mame, darmite să și vorbești despre ea ca despre o brînză rîncedă. Trebuie să ai un pic de respect față de o femeie, dacă nu-i o curvă. Dacă-i o curvă, atunci lucrurile se schimbă. Curvele nu sînt femei. Curvele sînt curve. Așa privea Hymie lucrurile.

Dar adevăratul motiv al antipatiei lui era că, ori de cîte ori ieșeau împreună, Curley gâbjea bucatăica cea mai gustoasă. Nu numai atît, dar de obicei pe banii lui Hymie. Pînă și felul în care Curley cerea bani îl irita pe Hymie – era ca o extorcare, spunea el. Socotea că, în parte, din vina mea, pentru că eram prea tolerant față de puști.

— E lipsit de simț moral, declara Hymie.

— Și *tu* cum ești, ce-i cu simțul tău moral? îl întrebam.

— Ah, *eu*! Rahat! Sînt prea bătrîn ca să mai am simț moral. Dar Curley nu-i decît un copilandru.

— Ești gelos, asta-i cu tine, intervenea Steve.

— *Eu*? Eu să fiu gelos pe *e*?

Și încerca să înlăture ideea cu un rîs disprețuitor. O înțepătură de felul ăsta îl făcea să sară ca ars.

— Ascultă, mi se adresa mie, am fost eu vreodată gelos pe tine? Nu ți-am pasat întotdeauna o fată dacă ai vrut-o? Ții minte roșcovana aia de la biroul SU?... o ții minte... una cu țîțe mari. Nu era o plească pe care s-o pasezi unui prieten. Dar eu ți-am pasat-o. Da sau nu? Ți-am dat-o ție pentru c-ai spus că-ți plac țîțele mari. Dar pentru Curley n-aș fi făcut așa ceva.

E o pușlama. N-are decît să-și caute singur.

De fapt, Curley își căuta singur cu mult zel. Din cîte știu eu, avea cîte cinci sau șase gagici care-și așteptau rîndul. De pildă o avea pe Valeska – și se înșurubase bine la ea. Era atît de bucuroasă să aibă pe cineva care s-o cordească fără să se rușineze, încît cînd se punea problema să-l împartă cu

verișoara ei și apoi cu pitica, nu se codea defel. Cel mai mult îi plăcea să intre în cadă și să-l facă s-o reguleze sub apa. Treaba a mers bine pînă a prins pitica de veste. A urmat un tărăboi care s-a potolit numai pe podeaua din salon. Dacă te potriveai la tot ce povestea Curley, făcea cu ele tot ce-i trăsnea prin cap, numai că nu le agăța de candelabre. Și pe deasupra, era întotdeauna cu buzunarele doldora de bani. Valeska era generoasă, dar verișoara ei avea o inimă ca pîinea caldă. Cînd se găsea în preajma unui membru sculat, devenea piftie. Un prohab deschis era deajuns ca s-o transporte în transă. Era aproape rușinos ce o puneă Curley să facă. Încerca voluptatea de a o degrada. Nu-l puteam condamna pentru că, în hainele ei de stradă, femeia asta arăta o mironosiță, o cățea pudibondă. Ai fi jurat aproape că nu posedă un sex, dacă o vedeai cum se înfățișa pe stradă.

Așadar, în mod firesc, cînd era singur cu ea, o puneă să plătească pentru aerele ei pompoase. Și o făcea cu sînge rece.

— Scoate-mi-o cu limba, îi porunca deschizîndu-și puțin prohabul. (Se răzbuna pe întreaga treime, pentru că, după cum se exprima el, în spatele lui se sugeau una pe cealaltă). Oricum, de îndată ce-i simțea gustul în gură, puteai face din ea orice doreai. Uneori o puneă să stea în patru labe și o împingea prin cameră ca pe o roabă. Sau o regula cîinește, și în timp ce ea gemea și se *contorsiona*, el își aprindea nonșalant o țigară și-i sufla fumul între picioare. Odată, în această poziție, i-a făcut o farsă urîță. O excitase în asemenea hal, încît nici nu mai știa de ea. După ce-i lustruise aproape fundul cu zelul lui pidosnic, s-a retras o clipă din ea, chipurile să-și răcorească scula, după care, încet și cu grijă, i-a vîrît în gaură un morcov cît toate zilele.

— Asta, domnișoară Abercrombie, a anunțat-o el, e dublura pulei mele.

Și, cu aceste cuvinte, s-a ridicat în picioare și și-a tras pantalonii. Verișoara Abercrombie a fost atît de uluită, încît a slobozit o bășină formidabilă, care a proiectat morcovul afară. Cel puțin, așa mi-a relatat Curley faptele. Firește, el mințea de înghețau apele, încît e posibil să nu existe nici un grăunte de adevăr în toată urzeala, dar, pe de altă parte, nu se poate nega că avea fler pentru asemenea isprăvi. Cît despre domnișoara Abercrombie și manierele ei fără prihană, demne de tribul Narragansett, ei bine, cu o pizdulice ca a ei te puteai aștepta la orice. Prin comparație, Hymie era un purist. Pentru că, într-un anumit fel, Hymie și membrul lui gras, circumcis, erau două entități distincte. Cînd se trezea cu o erecție personală, așa cum o numea el, devenea într-adevăr iresponsabil. Voia să spună că natura se afirma prin acel membru gras și circumcis al lui, al lui Hymie Laubscher. Același lucru se întîmpla și cu sexul nevستی-și. Era ceva ce purta între picioare, ca un ornament. Constituia o parte din doamna Laubscher, dar nu era doamna Laubscher personal, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

Mă rog, toate astea duc la confuzia sexuală generală care prelua pe atunci. Era ca și cum ai fi închiriat un apartament în Țara Futaiului. De pildă,

fata de sus... obișnuia să coboare la noi, uneori, când nevastă-mea dădea câte un recital; venea să stea cu copilul. Era atât de evident o prostănacă, încît la început nici n-am băgat-o în seamă. Dar ca și celelalte, avea și ea un sex, un soi de sex personal impersonal, de care era inconștient conștientă. Și cu cît venea mai des jos la noi, cu atît devenea mai conștientă în felul ei inconștient. Într-o seară, când intrase în baie, a stat acolo atît de mult, încît m-a pus pe gînduri. Am hotărît să furîșez o otheadă pe gaura cheii, ca să văd ce se întîmpla. Și zău dacă n-am văzut-o stînd în fața oglinzii, mîngîindu-și și dezmierdîndu-și păsărica. Numai că nu-i vorbea. M-am excitat atît de tare, încît n-am știut ce să fac mai întîi. M-am întors în cameră, am stins luminile și m-am întins pe canapea, așteptînd-o să iasă. În timp ce zăceam culcat, vedeam în fața ochilor tufa deasă de pe pubis și degetele ei care parcă o pianotau. Mi-am deschiat prohabul și mi-am lăsat penisul să zvîcnească în răcoare și în întuneric încercam să o hipnotizez de pe canapea sau, cel puțin, încercam ca penisul meu s-o hipnotizeze. „Vino aici, cățea, spuneam în sinea mea, vino aici și așterne-ți pizda aia peste mine”. Probabil că mi-a receptat mesajul, pentru că a deschis ușa cît ai zice pește și a început să orbecăie în întuneric, căutînd canapeaua. N-am suflat o vorbă, n-am făcut un gest. Mi-am concentrat gîndurile pe fofoloanca ei care se mișca în întuneric ca un crab. În cele din urmă, iat-o lîngă canapea. Nici ea nu rostea un cuvînt.

Stătea locului liniștită și când mîna mi-a alunecat în sus, pe pulpele ei, și-a mișcat puțin un picior pentru a-și lărgi deschiderea. Nu cred că mîna mea a mai poposit vreodată într-o crăcană atît de zemoasă. Parcă i se prelingea clei între picioare și dacă aș fi avut la îndemînă niște afișe aș fi putut lipi o duzină. După cîteva momente, cu naturalețea cu care o vacă își înclină capul ca să pască, s-a aplecat și mi-a luat-o în gură. Îmi vîrîsem patru degete în ea, smîntînind-o pînă ce s-a adunat spuma. Gura îi era îndopată și pe picioare i se scurgea zeama. Nici unul dintre noi nu rostea o vorbă. Doi maniaci muți, trudind în întuneric ca niște gropari. Era Paradisul sexului și eu o știam, și mă simțeam gata să fut pînă mi-aș fi pierdut mințile. Era probabil plăcerea cea mai intensă pe care o încercasem vreodată. Nu și-a deschis nici un moment colivia, nici în noaptea aceea și în nici o altă noapte. Se furișa în întuneric, de îndată ce mirosea că sînt singur, și mă ungea tot cu fofoloanca ei. Când stau să mă gîndesc, era enormă. Un labirint întunecat, subteran, echipat cu divanuri și unghere intime și dinți de cauciuc și seringi și cuiburi molatice și saltele de puf și frunze de dud. Dibuiam înăuntru ca un vierme solitar și mă îngropam într-un mic fald unde era deplină tăcere, și atît de moale și de tihnit, încît zăceam ca un delfin pe un banc de stridii. Un ușor zvîcnet și eram un călător într-un vagon Pullman, citind liniștit ziarul, sau mă pomeneam într-o fundătură cu pietre rotunde, acoperite cu mușchi catifelat, și cu porțițe de răchită care se deschideau și se închideau automat. Uneori era ca și cum aș fi glisat pe un tobogan, o alunecare abruptă, apoi o țîșnire de crabi marini furnicători, papura de pe mal legănîndu-se febril și

urechiușele peștișorilor minusculi săltînd în juru-mi asemenea clapelor unei muzicuțe. În imensa grotă obscură era o orgă mătăsoasă care răspîndea o muzică neagră, prădalnică. Și cînd era intens excitată, cînd își revărsa preaplinul sevei, aceasta lăsa o pată de o culoare purpuriu violacee, de dudă vînată, ca asfințitul, un asfințit ventriloc, o pată așa cum au piticele și cretinele la menstruație. Mă făcea să mă gîndesc la canibali mestecînd flori, la negri Bantu cuprinși de amoc, la unicorni sălbatici împerechindu-se printre rododendroni. Totul era anonim și neformat, bărbat necunoscut cu perechea lui necunoscută; deasupra noastră rezervorul de oxigen, dedesubt viața subacvatică. După cum am mai spus, pînă la brîu era zăludă. Da, absolut cretină, deși, încă la nivelul de plutire. Poate că asta-i făcea sexul atît de miraculos impersonal. Era un sex la un milion, o adevărată perlă a Analelor, așa cum a descoperit Dike Osborn citindu-l pe Joseph Conrad. În largul Pacific al sexului zăcea ea, un recif argintiu, licăritor, încercuit de anemone umane, stele de mare umane, madrepori umani. Numai un Osborn ar fi putut-o descoperi, dacă i s-ar fi indicat latitudinea și longitudinea corectă a pizdei. A o întîlni ziua, a o urmări în stupizenia ei, îți dădea senzația că, pe înserate, prindeai în capcană o nevăstuică. Tot ce aveam de făcut era să mă întind pe canapea în întuneric, cu prohabul deschis, și să aștept. Era asemenea Ofeliei proaspăt înviată printre kafiri. Nu-și putea aminti nici un cuvînt, din nici o limbă, și mai ales din engleză. Era o surdomută care-și pierduse memoria și, odată cu memoria, își pierduse și frigiderul, bigudiurile, penseta de sprîncene, poșeta. Era mai goală decît un pește, în afara tufei stufoase de păr dintre picioare. Și mai alunecoasă decît un pește, pentru că, în fond, peștele are solzi, și ea nu avea. Uneori părea îndoielnic dacă eu mă îngropam în ea sau ea în mine. Și era stare de război deschisă, modernul pancrațiu în care fiecare se mușcă singur de fund. Dragoste între tritoni, cu supapa larg deschisă. Dragoste incubațională, așa cum practică jderii la liziera copacilor. De o parte Oceanul Arctic, de cealaltă Golful Mexic. Și, cu toate că niciodată nu ne refeream deschis la el, întotdeauna era cu noi și King Kong. King Kong adormit în carcasa naufragiată a vasului Titanic, printre oasele fosforescente ale milionarilor și ale mrenelor. Nici o logică nu-l putea îndepărta pe King Kong. Era postamentul gigantic care susține angoasa labilă a sufletului. Era tortul de nuntă cu picioare păroase și brațe lungi de o milă. Era ecranul rotitor pe care se perindă știrile. Era gura revolverului care nu se descarcă niciodată, leprosul înarmat cu gonococi ciopîrțiți.

Și așa, în vidul surpăturii, îmi țeseam liniștit gîndurile, via penis. În primul rînd era teorema binomă, o frază care mă nedumerise întotdeauna: o puneam sub lupă și o studiam de la A la Z. Pe urmă era Logos, pe care, într-un fel, îl identificam cu respirația: am descoperit că, dimpotrivă, era un fel de stază obsesivă, o mașinărie care continua să macine grîul mult după ce toate grînarele erau pline și evreii alungați din Egipt. Mai era și Bucefal, mai fascinant

pentru mine decît orice alt cuvînt din întregul meu vocabular. Îl scoteam la lumină ori de cîte ori mă găseam într-un impas și, bineînțeles, odată cu el și pe Alexandru, cu toată suita lui de purpură. Ce mai cal! Prăsit în Oceanul Indian, ultimul specimen din rasa lui, și niciodată împerecheat decît cu regina Amazoanelor, în timpul peripețiilor din Mesopotania. Și mai era gambitul scoțian! O expresie formidabilă care nu avea de-a face cu jocul de șah.

Întotdeauna îmi venea în minte sub forma unui om pe catalige, pagina 2498 din Dicționarul Funk and Wagnall s Unabridged. Un gambit era un soi de salt în beznă, cu picioare mecanice. Un salt fără nici un scop – de aici *gambit*! Limpede ca bună ziua și perfect simplu din momentul în care îl înțelegeam. Mai era și Andromeda și Gorgona, și Castor și Pollux de origine celestă, gemenii mitologici, etern fixați în efemerul praf cosmic. Mai erau intensele studii nocturne, o expresie categoric sexuală și totuși sugerînd conotații atît de cerebrale, încît mă stingherea. Mereu „studiile de la miezul nopții”, miezul nopții fiind amenințător de semnificativ. Și apoi perdeaua despărțitoare. Cineva, cîndva, fusese înjungheat „pe după perdeaua despărțitoare!”. Vedeam un acoperămînt de altar făcut din azbest, care avea în el o tăietură dureroasă, așa cum Cezar însuși ar fi putut s-o despice.

Depanam foarte liniștit gîndurile, după cum am mai spus, felul de gînduri de care s-ar fi lăsat furați oamenii din epoca de piatră. Lucrurile nu erau nici absurde, nici explicabile. Era un mozaic de enigme, un caleidoscop, pe care, cînd oboseai, îl puteai împinge la o parte cu picioarele. Orice poate fi împins cu ușurință la o parte, pînă și munții Himalaya. Era exact opusul gîndirii de la Mohamed citire. Nu te ducea absolut nicăieri, deci era plăcută. Marele edificiu pe care-l poți construi pe parcursul unui act sexual poate fi năruit într-o clipită. Actul în sine contează și nu munca de edificare. Era ca și cum te-ai fi găsit în arcă, în timpul potopului, cu toate lucrurile la îndemînă, pînă la ultima șurubelniță. Ce nevoie aveai să săvîrșești un omor, un viol sau un incest, cînd nu ți se cerea altceva decît să omori timpul? Ploaie, ploaie, cascade de ploaie, dar în arcă e uscat și confortabil, cîte o pereche din fiecare specie, iar în cămară șunci de Westfalia, ouă proaspete, măslina, ceapă murată, sos Worcester și alte delicatețuri. Dumnezeu m-a ales pe mine, Noe, să confecționez un nou cer și un nou pămînt. Mi-a dat o corabie trainică, cu toate încheieturile bine călăfătuite, și perfect uscată. Mi-a dăruit știința de a naviga pe o mare furtunoasă. Poate cînd o să înceteze ploaia, va trebui să mai dobîndesc și alte cunoașteri, dar deocamdată cunoașterea nautică mi-e suficientă. Tot restul era șah la Cafe Royal, pe Second Avenue, doar că trebuia să-mi inventez un partener, o minte isteață evreiască, menită să lungească jocul pînă ce avea să stea ploaia. Dar, așa cum am mai spus, nu aveam timp să mă plictisesc; pentru că eram înconjurat de prietenii mei vechi,

Logos, Bucefal, perdeaua despărțitoare, studiile nocturne, și așa mai departe. La ce bun să mai joc șah?

Ferecat în felul acesta, zile și nopți la rînd, am început să-mi dau seama că gîndirea, cînd nu e masturbare, e blîndă, înviorătoare, agreabilă. Gîndirea care nu te duce nicăieri te duce pretutindeni; toate celelalte feluri de gîndire urmează făgașuri bătătorite și, oricît de mare le-ar fi întinderea, pînă la urmă nimeresc tot la depou. La capăt, e întotdeauna o lanternă roșie care spune STOP! Dar cînd penisul se pornește să gîndească, nu există stop sau obstacol; e o perpetuă sărbătoare, momeala proaspătă și peștele care mușcă undița. Ceea ce-mi amintește de o altă femeie, Veronica nu știu mai cum, care mă făcea întotdeauna să gîndesc altfel decît trebuie. Cu Veronica era mereu vorba de o vînzoleală în antecameră. Pe ringul de dans, aveai întotdeauna impresia că o să te faci un dar permanent pentru ovarele ei, dar de îndată ce ieșea la aer, se pornea să gîndească, se gîndea la pălărie, la poșetă, la mătușa ei care-o aștepta, la scrisoarea pe care uitase s-o expedieze, la slujba pe care urma să o piardă – tot felul de gînduri aiurite, lipsite de importanță, care n-aveau nici o legătură cu lucrul prezent. Era ca și cum făcuse un schimb între creier și sex – și încă sexul cel mai alert și mai ager care se poate imagina. Ca să spun așa, era aproape un sex metafizic Gîndea probleme, și nu numai atît, dar avea un fel de gîndire specifică, cu un metronom în funcțiune. Pentru soiul ăsta de efort cerebral nocturn, transferat și ritmic, era esențial un anumit gen de lumină difuză. Trebuia să fie îndeajuns de întuneric încît un liliac să poată vedea, și totuși atîta lumină cît să zărești un nasture care ți s-a rupt și s-a rostogolit pe podeaua antecamerei. Înțelegeți ce vreau să spun. O precizie vagă dar meticuloasă, o conștiință acută care simula neatenția. Și, în același timp, tremurătoare și schimbătoare, așa încît să nu poți fi niciodată sigur dacă e pește sau pasăre. *Ce țin în mînă? Fină sau superfină?* Răspunsul era întotdeauna apă de ploaie. Dacă-i ciupeai sfîrcurile, țipa ca un papagal; dacă-i băgai mîna sub fustă, se zbătea ca un țipar; dacă o strîngeai prea tare în brațe, te mușca precum dihorul. Zăbovea, zăbovea și zăbovea. De ce? Ce urmărea? După o oră sau doua o să cedeze în sfîrșit? Nici măcar o șansă la un milion. Era ca un porumbel care încerca să zboare avînd picioarele legate cu o sîrmă. Pretindea că nu are picioare. Dar dacă încercai să-i dai drumul, amenința să năpîrlească peste tine.

Pentru că avea un curișor minunat și pentru că era atît de afurisit de inaccesibil, mă gîndeam la ea ca la Pons Asinorum. Orice școlar știe că Pons Asinorum nu poate fi traversat decît de doi măgari albi, mînați de un orb. Nu știu de ce trebuie să fie așa, clar asta-i regula și a fost stabilită de bătrînui Euclid. Era atît de doldora de carte, pungașul bătrîn, încît într-o bună zi – presupun că pentru a se amuza – a construit un pod pe care nici un muritor să nu-l poată trece. L-a botezat Pons Asinorum pentru că el era proprietarul a doi măgari albi, și ținea atîta la măgarii ăștia că nu i-ar fi dat niciodată nimănui altcuiva. Așa încît a urzit un vis în care el, orbul, avea să mîne într-o zi măgarii peste pod, trecîndu-i pe fericitele meleaguri de vînătoare pentru măgari. Ei

bine, așa stăteau oarecum lucrurile și cu Veronica. Era atît de mîndră de curișorul ei alb și frumos, încît nu s-ar fi despărțit de el pentru nimic în lume. Cînd avea să sosească momentul, voia să-l ia cu ea în paradis. Cît despre sexul ei – la care, fiindcă veni vorba, nu făcea niciodată aluzie, acesta era doar un accesoriu pe care-l purta cu ea. În lumina difuză a antecamerei, fără să se refere vreodată fățiș la cele două probleme ale ei, te făcea totuși incomod conștient de ele. Adică, te făcea conștient în maniera unui prestidigitator. Te uitai și atingeai numai ca să fii pînă la urmă înșelat, numai ca să ți se demonstreze că, de fapt, nu ai văzut și nu ai atins. Era o foarte subtilă algebră sexuală, eforturile cerebrale de la miezul nopții, care, a doua zi, aveau să-ți aducă o notă de zece sau de nouă, dar nimic mai mult. Îți treceai examenele, îți luai diploma, și după aceea erai lăsat la voia întîmplării. Între timp, își folosea fundul ca să șadă pe el și sexul ca să urineze. Între fotoliu și toaletă se găsea o zonă intermediară cu intrarea strict oprită, pentru că pe ea scria rut. Puteai să ciupești și să ciugulești, dar nu să fuți. Lumina nu era niciodată complet stinsă, dar nici soarele nu năvălea în încăpere. Doar atîta lumină sau atît întuneric cît să distingi un liliac și doar atîta lumină spectrală cît să-ți țină mintea trează, la pîndă, pentru poșete, creioane, nasturi, chei, etc. Nu puteai gîndi propriu-zis, pentru că mintea ți-era deja angajată. Mintea ți-era ținută în așteptare, ca un scaun gol la teatru pe care cineva și-a lăsat o pălărie.

Așa cum am spus, Veronica avea un sex vorbitor, ceea ce nu era bine, pentru că singura lui funcțiune era să vorbească pînă ce-ți trecea pofta de amor. Pe de altă parte, Evelyn avea un sex care rîdea. Și ea locuia la etajul de sus, însă în altă casă. Se ivea întotdeauna la ora prînzului ca să ne spună o glumă nouă. Era o comediantă de prima mînă, singura femeie cu adevărat amuzantă pe care am cunoscut-o în viața mea. La ea totul era o glumă, inclusiv corditul. Se dovedea în stare să facă și un membru sculat să rîdă, ceea ce spune destul. Se zice că un membru sculat nu are conștiință, dar un membru sculat care rîde e un fenomen. Singurul mod în care o pot descrie este acela că, atunci cînd se înfierbînta și se excita, Evelyn oferea un spectacol de pizdă ventrilocă. Erai gata să o pătrunzi cînd, deodată, paiața dintre picioarele ei scotea un hohot de rîs zgomotos, în același timp, se întindea după tine, te smucea jucăuș și te storcea. Știa să și cînte, paiața asta de sex. De fapt, se comporta ca o focă dresată.

Și nimic nu-i mai greu decît să faci dragoste într-un circ. Faptul că oferea spectacolul de focă dresată o făcea și mai inaccesibilă decît dacă ar fi fost prinsă într-un clește de fier. Ar fi fost în stare să înmoaie cea mai „personală” erecție din lume. S-o înmoaie cu un hohot de rîs, și totuși nu era atît de umilitor pe cît s-ar crede. Exista ceva simpatic în rîsul ăsta vaginal. Întreaga lume părea să se deruleze ca un film pornografic, a cărui temă tragică ar fi impotența. Te puteai vizualiza pe tine însuși ca pe un câne, sau ca pe o nevăstuică, sau ca pe un iepure alb. Dragostea era ceva lăaturalnic o porție de caviar sau, să spunem,

un heliotrop de ceară. Puteai să-l vezi pe ventrilocol din tine vorbind despre caviar sau despre heliotrop, dar adevărata ta persoană era o nevăstuică sau un iepure alb. Evelyn zăcea întotdeauna în stratul de varză, cu picioarele larg desfăcute, oferind o frunză verde, strălucitoare, primului venit. Dar dacă dădeai să ronțai, întregul strat de varză exploda de râs, un râs luminos, înrourat, vaginal, de care Isus H. Christos și Immanuel Lăbuță Kant nici n-ar fi visat vreodată, căci dacă ar fi visat, lumea n-ar fi ce este astăzi și atunci n-ar mai fi existat nici Kant, nici Isus

Atotputernicul. Femela râde rar, dar când râde, e un râs vulcanic. Când femela râde, masculul ar face bine să o șteargă în pivnița ciclonului. Nimic nu rezistă sub acest chicot vaginal, nici măcar betonul armat. Femela, când i se stîrnește ilaritatea, e mai tare ca hiena, ca șacalul sau ca râsul. Uneori auzi râsul la cîte o viespe care linșează, de exemplu. Înseamnă că e deschis capacul, că totul se revarsă. Înseamnă că va pustii de una singură – și atenție să nu te trezești cu coaiele belite! Înseamnă că dacă vine năpasta, EA o precede, cu clești uriași, ascuțiți, care or să te jupoaie de viu. Înseamnă că n-o să se culce numai cu unul și cu altul din preajmă, ci cu Holera, Meningita, Lepra; înseamnă că o să se trîntească pe altar, ca o iapa în rut și o să-i foarfece pe toți, inclusiv pe Sfîntul Duh. Înseamnă că dacă bietul mascul, cu iscusința lui logaritmă, a avut nevoie de cinci mii, zece mii, douăzeci de mii de ani ca să clădească, ea o să dărîme totul într-o singură noapte. O să dărîme și o să se pișe peste ruine și nimeni n-o s-o poată opri din momentul în care o să înceapă să rîdă din toată inima. Și când am afirmat despre Evelyn ca râsul ei era în stare să înmoaie cea mai „personală” erecție imaginabilă, am vorbit serios; ți-ar fi înmuiat erecția personală și ți-ar fi înapoiat una impersonală, care ar fi fost ca o vergea încinsă în foc. S-ar fi putut să nu ajungi prea departe cu Evelyn, dar cu ceea ce avea ea de dat, fără îndoială ajungeai departe. Din momentul în care o auzai, era ca și cum ți s-ar fi administrat o supradoză de cantaridă. Nimic pe lume nu putea să ți-o mai pleoștească decît dacă ți-ai fi pus-o sub un bătător de carne.

Așa se întîmpla tot timpul, chiar dacă fiecare cuvînt al meu e o minciună. Era o incursiune personală în lumea impersonală. Un om cu un mic hîrleț în mîină, săpînd un tunel pe sub pămînt, pentru a răzbi în partea cealaltă. Ideea era să te adîncești în tunel și să descoperi în sfîrșit Pasul Culebra, acel *nec plus ultra* al lunii de miere a cărnii. Și, firește, puteai săpa la nesfîrșire. Lucrul cel mai bun pe care îl puteam spera era să mă împotmolesc în miezul mort al pămîntului, unde presiunea e mai puternică și totul în jur neted, și să rămîn blocat acolo pe vecie. Așa ceva mi-ar fi dat senzația lui Ixion legat la roată, care-i un fel de mîntuire, și care nu trebuie privită cu dispreț. Pe de altă parte, eu eram un metafizician de genul instinctivist: mi-era cu neputință să rămîn undeva blocat, fie și în miezul mort al pămîntului. Pentru mine era imperativ să descopăr și să gust actul sexual metafizic, și pentru asta aș fi fost obligat să ies

la suprafață pe un podiș cu totul nou, o terasă de stîncă acoperită cu lucerna dulce și cu monoliți lustruiți, unde numai șoimii și vulturii zboară răzleț.

Uneori, șezînd într-un parc pe înserate, mai ales într-un parc presărat cu ghemotoace de hîrtie și resturi de mîncare, zăream cîte o femeie trecînd, cîte una care părea să se îndrepte spre Tibet, și o urmăream îndelung, sperînd că dintr-o dată o să înceapă să zboare, și dacă ar fi făcut așa ceva, dacă ar fi început să zboare, știam că aș fi putut zbura și eu, și asta ar fi însemnat sfîrșitul săpatului în tunel și al tăvălitului. Cîteodată, poate din cauza apusului de soare sau a altor tulburări din atmosferă, îmi făcea impresia, cînd dădea colțul, că într-adevăr zbura. Adică, se înălța subit cu cîtiva metri de la pămînt, ca un avion cu o încărcătură prea grea; dar tocmai această subită și involuntară levitație – nu are importanță dacă reală sau imaginară – îmi dădea speranța, curajul, de a-mi ține mai departe ochii ațintiți pe locul acela.

Erau în lăuntru meu megafoane care zbierau: „Dă-i înainte, continuă, rabdă pînă la capăt” și alte gogoși de felul ăsta. Dar de ce? Cu ce scop? Încotro? De unde? Reglam ceasul deșteptător ca să fiu treaz și în picioare la o anumită oră, *dar de ce treaz și în picioare?* De ce să te scoli? Cu hîrlețul acela mic în mînă, trudeam ca un sclav la galere, fără cea mai mărunță speranță de răsplată. Dacă aș fi continuat tot așa, aș fi săpat cea mai adîncă gaură pe care a scobit-o vreodată un muritor. Pe de altă parte, dacă aș fi vrut într-adevăr să răzlesc pînă la capătul celălalt al pămîntului, n-ar fi fost mai simplu să arunc hîrlețul și să mă imbarc într-un avion cu destinația China? Dar trupul vine întotdeauna *după* minte. Ceea ce-i simplu pentru trup nu-i întotdeauna ușor și pentru minte. Și cînd trupul și mintea o pornesc în direcții opuse, atunci devine extrem de dificil și de stînjenitor.

A trudi cu hîrlețul era o stare de beatitudine: îți lăsa mintea complet liberă și nu exista nici cel mai mic pericol să se separe de trup. Dacă animalul-femelă începea deodată să geamă de plăcere, dacă animalul femelă îi trăgea deodată o criză de isterie, fălcile mișcîndu-i-se ca niște șireturi vechi de pantofi, pieptul şuierîndu-i și coastele scîrțîndu-i, dacă pezevenchiul femelă se pornea să se dezagrege pe podea, să leșine de plăcere și de supraexcitare, chiar în acea secundă, nici o clipită mai înainte sau mai tîrziu, se ivea podișul făgăduit, ca o corabie ieșind din ceață, și nu mai rămînea altceva de făcut decît să înfigi în el drapelul și să-l reclami în numele Unchiului Sam și a tot ce-i sfînt. Aceste accidente se petreceau atît de frecvent, încît e cu neputință să nu crezi în realitatea unei împărății care se numește Fut, întrucît acesta este singurul nume care i se poate da și totuși era mai mult decît un futut, prin futut izbuteai doar să te apropii de ea. Într-un moment sau altul, fiecare și-a plantat drapelul în acest teritoriu, și totuși nimeni nu a reușit să-l reclame permanent. Se evapora peste noapte – uneori cît ai clipi. Era Țara Nimănui și duhnea a resturile morților invizibile. Cînd se declară un armistițiu, ne întîlnim pe acest teritoriu, ne strîngem mîinile și facem schimb de tutun. Dar armistițiul nu e

niciodată de durată. Singurul lucru care paresă, aibă permanență e ideea „zonei intermediare”. Aici zboară gloanțele și cadavrele se îngrămădesc în stive; pe urmă plouă și, pînă la sfîrșit, nu mai rămîne nimic decît duhoarea.

Acesta este un mod figurativ de a vorbi despre ceea ce nu se poate menționa; Ceea.ce nu se poate menționa este fututul pur și pizda pură: acestea trebuie menționate doar în edițiile de lux, altminteri lumea s-ar desface în bucăți. Ceea ce ține lumea la un loc, așa cum am învățat dintr-o amară experiență, este actul sexual. Dar fut, cuvîntul real, pizdă, cuvîntul real, par să conțină în ele un element mult mai primejdios decît dinamita. Pentru a-ți face o idee despre aceste lucruri în sine trebuie să consulți un catalog Sears Roeburk, scos sub egida Bisericii

Anglicane. La pagina douăzeci și trei veți găsi o poză a lui Priap jonglînd un dop de plută pe vîrful cîrnatului său; stă, din greșeală, în umbra Partenonului; e despuiat, cu excepția unei benzi de suspensie perforate, pe care i-a împrumutat-o, pentru această ocazie, secta Holy Rollers din Oregon și din Saskatchewan. Un telefon interurban cere să i se indice dacă să vîndă acțiunile la subpreț sau la suprapreț. Răspunde: *du-te și spînzură-te* și agață receptorul în furcă. În fundal, Rembrandt studiază anatomia Domnului nostru Isus Hristos care, dacă vă mai amintiți, a fost răstignit de evrei și apoi transportat în Abisinia, pentru a fi lovit cu verigi de metal și cu alte obiecte. Vremea pare a fi senină și caldă, ca de obicei, cu excepția unei cețe diafane care se ridică din marea Ionică; e nădușeala testiculelor lui Neptun, care au fost castrate de călugării timpurii, sau poate de maniheeni pe vremea ciumei penticostale. Hălci lungi de carne de cal atîrnă la uscat și muștele roiesc pretutindeni, așa cum descrie Homer scena în vremurile străvechi. În imediata vecinătate e o batoză McCormick, o secerătoare și o mașină de legat snopi cu un motor de treizeci și șase de cai putere și fără întrerupător. Recolta e culeasă și muncitorii își numără simbriile, departe, în cîmp. Aceasta e revărsarea zorilor peste prima zi a contactului sexual din vechea lume elenistică, azi reprodusă fidel în culori pentru noi, mulțumită fraților Zeiss și altor experți ai meșteșugului. Dar nu tot așa arătau lucrurile pentru oamenii din vremea lui Homer, care se găseau la fața locului. Nimeni nu știe cum o fi arătat zeul Priap cînd a fost supus la infamia de a balansa un dop de plută în capul cîrnatului său. Stînd așa, în umbra Partenonului, fără îndoială că s-a lăsat cuprins de o reverie despre o pizdă îndepărtată; probabil că nu mai era conștient de dopul de plută, de treierătoare și de secerătoare; probabil că s-a închis în tăcere și, pînă la urmă, trebuie să fi pierdut pînă și dorința de a visa. Ideea mea este – și dacă greșesc vă rog să mă corectați – că, stînd astfel, în ceața care se înfiripa, trebuie să fi auzit deodată zvon de rugăciune Angelus și, iată! chiar în rața ochilor i s-a ivit un minunat ținut mlăștinios verde, în care indienii din tribul Choctaw se veseleau împreună cu cei din. tribul Navajo; deasupra lor, în văzduh, zburau condori albi, cu gulere tivite cu gălbinele. A mai văzut o

lespede uriașă pe care era scris trupul lui Hristos, trupul lui Absalom și păcatul care e pofta trupească. A văzut buretele îmbibat cu sânge de broască, ochii pe care Augustin i-a cusut în pielea sa, straietele nu îndeajuns de mari ca să acopere nelegiuirile noastre. A văzut acestea în cea mai de odinioară clipă, în care indienii Navajo se veseleau împreună cu indienii Choctaw, și a fost atât de mirat încît pe data un. glas a răsunat dintre picioarele sale, din lunga trestie gânditoare de care uitase în visele lui, glasul cel mai însuflețit, cel mai strident și mai pătrunzător, glasul cel mai jubilat și mai vibrant de ecouri de rîs care a răsunat vreodată din adîncuri. Și a purces să cînte prin penisul acela lung al lui, cu asemenea grație divină și cu atîta gingășie, încît condorii albi s-au lăsat din ceruri și s-au căcat cu gigantice ouă purpurii, peste întreg ținutul verde, mlăștinos. Domnul nostru Isus s-a înălțat din patul lui de piatră și, tăiat cum era de verigile de metal, a dansat ca un țăp de munte. Felahii din Egipt au venit legați în lanțuri, urmați de războinicii igoroși și de mîncătorii de melci din Zanzibar.

Așa au stat lucrurile în prima zi de contact sexual din lumea veche elenistică. De atunci, totul s-a schimbat considerabil. Nu mai e politicos să cîmți prin cîrnat, și nici condorilor nu le mai este îngăduit să se cace peste tot cu ouă purpurii. Toate acestea sînt scatologice, escatologice și ecumenice. Interzis. *Verboten*. Astfel încît Țara Futului devine și mai retractilă; devine mitologică. Iată de ce sînt constrîns să vorbesc mitologic Vorbesc cu extremă onctuositate, și cu unguente prețioase. Las deoparte chimvalele răsunătoare, tubele, gălbinelele albe, oleandrii și rododendronii. Sus cu ghimpii și cătușele! Hristos e mort și încătușat cu verigi de metal. Felahii se înălbesc în nisipurile Egiptului; cu încheieturile mîinilor prinse lejer în lanțuri. Vulturii au devorat fiecare fărîmă de carne descompusă, totul e liniștit, un milion de șoricei de aur ronțăind brînză nevăzută. Luna e pe cer și Nilul își rumegă ravagiile riverane. Pămîntul rîgîie în tăcere, stelele clipește și behăie, rîurile își încalecă malurile. Așa e... Există pizde care rîd și pizde care vorbesc; există pizde bune, isterice, modelate ca niște ocarine, și pizde planturoase, seismografice, care înregistrează urcușul și coborîșul sevei; există pizde canibale, care-și desfac larg fălcile de balenă și te înghit de viu; există și pizde masochiste, care se închid ca o stridie, au o carapace dură și, poate, o perlă sau două înăuntru; există pizde ditirambice care țopăie numai cît se apropie penisul și se inundă extatic; există pizde-porc spinos care-și dau drumul la țepi și-i flutură ca pe stegulețele de Crăciun; există pizde telegrafice care practică alfabetul Morse și-ți lasă mintea plină de virgule și trăsături de unire; există pizde politice, saturate de ideologie, care neaga pînă și menopauza; există pizde vegetative, care nu răspund pînă nu le înșfaci de rădăcini; există pizde religioase care miros a adventiști de ziua a șaptea și care sînt pline de mătănii, viermi, cochilii, căcărează și, din cînd în cînd, firimituri de pîine uscată; există pizde mamifere, căptușite cu blană de vidră, care hibernează pe timpul iernilor lungi; există

pizde de croazieră, echipate ca iahturile, bune pentru solitari și epileptici; există pizde glaciale, în care poți turna stele căzătoare, fără să produci o scînteie; există pizde miscelane care desfid orice categorisire sau descriere, pe care le nimerești o dată în viață și care te lasă pîrjolit și stigmatizat; există pizde confecționate din bucurie pură, și acestea sunt cele mai bune, dar pe unde or fi zburat?

Și apoi există pizda unică, cea care înseamnă totul, și pe aceasta o vom numi superpizda, din moment ce nu e din țara asta ci de pe meleagurile acelea luminoase spre care am fost poftiți să zburam cu mult timp în urmă. Aici rouă sticlește veșnic și trestiile înalte se unduiesc în vînt. Aici sălășluiește marele tată al păcatului trupesc, Părintele Apis, taurul profetic care și-a străpuns drum cu coarnele pînă la cer și a detronat zeitățile jugănite ale binelui și răului. Din Apis s-a zămislit rasa unicornilor, acea fiară ridicolă din înscrisurile din vechime, a cărei frunte cărturărească se alungea într-un falus strălucitor, și de la unicorn, a derivat, în stadii treptate, omul occidentului în declin, de care vorbește Oswald Spengler. Și din membrul mort al acestui trist specimen s-a născut gigantul zgîrie-nori cu ascensoarele sale expres și turnurile de observație. Sîntem ultima zecimală a calculului sexual; lumea se învîrtește ca un ou clocit în culcușul lui de paie. Și acum, în ce privește aripile de aluminiu cu care să putem zbura spre tărîmul acela îndepărtat, țara luminoasă în care sălășluiește Apis, părintele păcatului trupesc. Totul merge înainte ca orologiile bine unse; pentru fiecare minut de pe cadran, ticăie un milion de ceasuri fără zgomot, care dezghioacă pănușile timpului. Călătorim mai repede decît calculatorul fulger, mai repede decît lumina stelelor, decît gîndirea magicianului. Fiecare secundă e un univers de timp. Și fiecare univers de timp nu-i decît o clipită de somn în cosmogonia vitezei. Cînd viteza se va sfîrși, vom fi acolo, punctuali ca întotdeauna și încîntător de nenominalizați. O să ne lepădăm aripile, ceasurile și consolele căminelor de care ne rezemăm. Și ne vom înălța entuziaști și radioși, ca o coloană de sînge, și nu va mai exista memorie care să ne tragă iarăși în jos. De data aceasta o numesc împărăția superpizdei, pentru că desfide viteza, calculul sau imagistica. Și nici penisul nu are o dimensiune cunoscută sau o greutate cunoscută. Nu există decît simțul susținut al rutului, fugitivul în plin zbor, coșmarul fumîndu-și în liniște trabucul. Micul Nemo se plimbă cu o erecție de șapte zile și o splendidă pereche de coaie albaste, donate prin testament de Doamna Mărinimoasa. E duminică dimineața pe după colțul din Cimitirul Mereu Verde.

E duminică dimineața și eu zac fericit de mort pentru lume, în patul meu de beton armat Dincolo de colț e cimitirul, adică lumea contactului sexual. Mă dor coaiele de cît futai se desfășoară în lume, dar totul se desfășoară sub fereastra mea, pe bulevardul pe care Hymie își ține cuibul de copulări. Mă gîndesc la o singură femeie, tot restul e rahat. Am spus că mă gîndesc la ea, dar adevărul este că mor o moarte stelară. Zac aici ca o stea bolnavă,

așteptînd ca lumina să mi se stingă. Cu ani și ani în urmă, am zăcut pe același pat, așteptînd și tot așteptînd să mă nasc. Și nimic nu s-a întîmplat. Doar că maică-mea, în furia ei luterană, a deșertat o găleată cu apă peste mine. Mama, sărmană imbecilă ce era, își spunea că sînt leneș. Nu știa că eram prins în deriva stelară, că eram pulverizat pînă la neagra extincție, acolo, la buza universului. Ea credea că lenea mă ținea țintuit de pat. Și a deșertat găleata cu apă peste mine: m-am zvîrcolit și am tremurat un pic, dar am continuat să zac acolo, în patul de beton armat. Eram inamovibil. Eram un meteor stins, purtat de valuri, undeva, aproape de Vega.

Și acum zăceam pe același pat, iar lumina din mine refuza să se lase stinsă. Lumea de bărbați și de femei se veselește în cimitir. Oamenii au contacte sexuale, Dumnezeu să-i ocrotească, iar eu sînt singur în Țara Futului. Am senzația că aud clincănitul unei mari mașinării, brățărilor linotipului trecînd prin storcătorul de sex. Hymie și soția lui nimfomană zac la același nivel cu mine, numai că ei se găsesc dincolo de rîu. Rîul se numește Moarte și are un gust amar. M-am bălăcit de multe ori în el, m-am afundat pînă la coapse dar, într-un fel, n-am fost nici pietrificat, nici imortalizat Continuu să ard cu vîlvătaie pe dinăuntru, deși pe din afară sînt mort ca o planetă. Din patul acesta m-am ridicat să dansez, nu o dată ci de sute, de mii de ori. De fiecare dată cînd am ieșit din el am avut convingerea că am dansat dansul scheletelor pe un *termin vague*. Poate că suferind mi-am irosit prea mult din substanța mea; poate că am nutrit ideea dementă că voi fi primul blum metalurgic al speciei umane; poate că m-am îmbuibat prea mult de gîndul că eram, în același timp, o subgorilă și un suprazeu. Pe acest pat de beton armat îmi amintesc totul și totul este tăiat în cristal de stîncă. Nu mai există animale, ci numai mii și mii de făpturi umane care vorbesc toate odată și, pentru flecare cuvînt pe care îl rostesc, eu am un răspuns imediat, uneori chiar înainte de a le fi ieșit cuvîntul din gură. Există mult omor, dar nu și sînge. Uciderile sînt săvîrșite curat, și întotdeauna în tăcere. Dar chiar dacă ar fi uciși cu toții, încă ar exista conversație, și conversația ar fi încîlcită dar, în același timp, ușor de urmărit. Pentru că eu o creez. O cunosc, și din această pricină pe mine nu mă înnebunește. Dețin conversații care ar putea avea loc numai peste douăzeci de ani, cînd voi fi întîlnit persoana potrivită, cea pe care o voi crea, ca să spunem așa, cînd va sosi momentul potrivit. Toate aceste convorbiri se desfășoară într-un loc gol, atașat de patul meu ca o saltea. Odată i-am dat și un nume, acestui *termin vague*: i-am spus Ubispermi, dar, într-un fel, Ubispermi nu m-a satisfăcut, era prea inteligibil, prea plin de tîlc. Era mai bine să-l las doar *termin vague*, ceea ce și intenționez să fac. Oamenii gîndesc că vacuumul e totuna cu nimicul, dar nu-i adevărat. Vacuumul e o plinătate discordantă, o aglomerată lume fantomatică, în care sufletul merge în recunoaștere. În adolescență, îmi aduc aminte că zăceam în locul acesta ca și cum aș fi fost un suflet viu stînd gol într-o pereche de pantofi. Trupul îmi fusese furat, pentru că nu aveam mare

nevoie de el. Pe atunci, puteam exista și cu și fără un trup. Dacă ucideam o pasăre și o frigeam la focul de tabără și o mîncam, n-o făceam pentru că mi-ar fi fost foame, ci pentru că voiam să aflu despre Timbuktu sau Tîerra del Fuego. Trebuia să stau în locul viran și să mănînc păsări moarte, ca să pot zămisli dorința pentru tărîmul acela luminos unde aveam să locuiesc singur mai tîrziu și pe care aveam să-l populez cu nostalgie. Așteptam de la acest loc lucruri fundamentale, dar am fost amarnic dezamăgit. Am mers cît de departe se poate merge într-o stare de moarte completă și apoi, printr-o lege care, presupun, trebuie să fie legea creației, m-am însuflețit subit și am început să trăiesc inepuizabil, ca o stea a cărei lumină e de nestins. Din acest punct, am început excursiile canibalistice, care au însemnat atît de mult pentru mine: gata cu bucățile de carne moartă fripte la *focul* de tabără, de astă dată carne umană vie, fragedă, carne succulentă de om, secrete ca un ficat proaspăt în sînge, confidențe ca niște momițe umflate, ținute la gheața. Am învățat să nu aștept ca victima să moară, ci să mă înfrupt din ea în timp ce-mi vorbea. Adeseori, cînd mă ridicam de la un ospăț neterminat, constatam că nimic nu se compară cu un vechi prieten lipsit de un braț sau de un picior. Uneori îl lăsam stînd locului – un sac umplut cu intestine puturoase.

Făcînd parte din oraș, din singurul oraș din lume și nicăieri nu mai există un loc ca Broadway, obișnuiam să mă plimb în sus și în jos, privind la șuncile luminate cu reflectoare și la alte delicatese. Eram un schizofrică din creștet pînă-n tălpi. Trăiam exclusiv în gerunziu, pe care-l înțelegeam numai în latină. Mult înainte de a fi citit despre ea în *Cartea Neagră*, coabitam cu Hilda, uriașa conopidă a visurilor mele. Am traversat împreună toate maladiile morganatice și cîteva care erau *ex cathedra*. Sălășluiam în carcasa instinctelor și ne nutream cu amintiri ganglionice. Nu a existat niciodată un univers, ci milioane și miliarde de universuri, și toate, puse laolaltă, nu erau mai mari decît o gămălie de ac. Era un somn vegetal în sălbăticia spiritului. Era trecutul, singurul care cuprinde eternitatea. Prin fauna și flora visurilor mele, ascultam telefoane venite de la mare distanța. Mesaje erau trîntite pe biroul meu de către pocitanii și epileptici. Uneori mă vizita Hans Castorp și, împreună, comiteam delictе inocente. Sau, pe o zi geroasă și senină, făceam un tur la velodrom cu bicicleta mea Presto, din Chemnitz, Boemia.

Dar cel mai bun din toate era dansul scheletelor, dansul macabru. Îmi spălam întîi la chiuvetă toate părțile corpului, îmi schimbam rufaria, mă bărbieream, mă pudram, îmi pieptănam părul, îmi înveșmîntam pompele dansante. Simțîndu-mă nefiresc de ușor pe dinăuntru și pe dinafară, mă învîrteam încoace și încolo prin mulțime pînă cînd încolțea în mine ritmul uman potrivit, ponderea și substanța cărnii. Pe urmă o luam drept spre ringul de dans, înșfăcam o halcă de came amețită și porneam pirueta autumnală. S-a întîmplat că într-o seară am intrat în localul grecului păros și am dat drept peste ea. Părea albastru-neagră, albă ca o cretă, fără vîrstă. Nu a fost vorba

numai de un fluid de la și către, ci de căderea fără de sfârșit, voluptatea neliniștii intrinsece. Era volatilă și, în același timp, savuros substanțială. Avea înfățișarea marmoree a unui faun întipărit în lavă. Mi-am spus că a sosit timpul să mă îndepărtez de periferie. Am făcut o mișcare către centru, numai pentru a constata că-mi fuge pământul pe sub tălpi. Terenul aluneca vertiginos de sub picioarele mele uluite. M-am mișcat din nou în afara cingătorii pământului și, iată, mâinile îmi erau pline de flori meteorice. Am întins spre ea două mâini înflăcărate, dar era mai evazivă decât nisipul. M-am gândit la coșmarurile mele favorite, dar nu semăna cu nimic din ce mă făcuse să nădușesc și să bolborosesc în somn. Cuprins de delir, am început să mă cabrez și să nechez. Am cumpărat broaște și le-am împerecheat cu broscoi râioși. M-am gândit la lucrul cel mai ușor de făcut, anume să mor, dar n-am mișcat un deget. Am rămas nemișcat și am început să mă petrific la extremități. Era un lucru atât de încântător, de înviorător, de eminamente înțelept, încât am pornit să râd pe dinăuntru în viscere, ca o hienă înnebunită de rut. Poate că o să mă prefac într-o rozetă de piatră. Pur și simplu stăteam încremenit și așteptam. A sosit primăvara, și toamna, și apoi iarna. Mi-am reînnoit automat polița de asigurare. Am mâncat fire de iarbă și rădăcini de arbori foioși. Stăteam zile întregi uitându-mă la același film. Din când în când mă spălam pe dinți. Dacă ai fi tras cu un pistol în mine, gloanțele ar fi alunecat și ar fi ricoșat de zid cu un curios pacpac. Odată, pe o stradă întunecoasă, doborât de un cuțitar, am simțit un pumnal împlîntîndu-se în mine. Mi-a dat senzația unei băi în apă gazoasă. Ciudat, dar pumnalul nu mi-a lăsat nici o urmă pe piele. Experiența era atât de inedită, încât m-am dus acasă și mi-am înfipt cuțite în tot corpul. Altă baie acidulată. M-am așezat, mi-am extras cuțitele din trup și m-am minunat iarăși că nu se vedea nici o urmă de sînge, nici o gaură în piele și nu simțeam nici o durere. Eram gata să mă mușc de braț, când a sunat telefonul. O convorbire interurbană.

N-aveam să știu niciodată cine m-a chemat, pentru că nimeni nu a venit la telefon. Oricum, dansul macabru...

Viața se scurge pe lîngă vitrine. Zac ca o șuncă iluminată dintr-o vitrină, așteptînd să cadă satirul. De fapt, n-am de ce să mă tem, pentru că șunca e tăiată în felii simetrice, subțiri, și învelite în celofan. Brusc, toate luminile orașului se sting și sirenele încep să vuiască. Orașul e învăluit în gaz otrăvitor, bombele explodează, crîmpeie de cadavre sfîrtecate zboară prin aer. Totul e inundat de electricitate, de sînge, de schije, de megafoane. Oamenii din văzduh debordează de veselie; cei de jos urlă și zbiară. După ce gazul și flăcările au mistuit toată carnea umană, începe dansul scheletelor. Privesc din vitrina care e acum întunecată. E și mai bine decât la pustiirea Romei, pentru că aici a mai rămas mult de distrus.

Mă întreb de ce dansează scheletele atât de extatic. Să fie prăbușirea lumii? Să fie dansul morții, cel atât de des trîmbițat? Să vezi milioane de schelete dansînd în zăpadă, în timp ce orașul se scufundă într-o privesc

înfricoșătoare. Oare o să mai crească vreodată ceva? Pruncii or să mai iasă din pîntece? Va mai fi hrană și vin? Desigur, exista oameni în văzduh. Și aceștia vor coborî să prade. Va fi holeră și dizenterie și cei care se găseau sus și triumfau vor pieri ca și tot restul. Am sentimentul cert că eu voi fi ultimul om de pe pămînt. Cînd totul se va termina, voi ieși din vitrină și voi păși calm printre ruine. Întreg pămîntul va fi la dispoziția mea.

Telefon interurban. Ca să mă informeze că nu sînt absolut singur. Așadar, distrugerea nu a fost totală? Mă simt descurajat. Omul nu-i în stare nici măcar să se distrugă pe sine însuși, nu poate distruge decît pe alții. Sînt dezgustat. Ce ticălos neputincios! Ce crunte deziluzii! Deci mai există exemplare din specia umană și se vor apuca să facă ordine în harababură și să ia totul de la capăt. Dumnezeu va pogorî iar în carne și oase și va prelua asupra-i povara vinovăției. Vor compune muzici și vor zidi în piatră și vor scrie totul în cărțulii; Pfui! Ce oarbă tenacitate, ce ambiții grosiere!

Sînt din nou în pat. Vechea lume elenistică, zorii contactului sexual – și Hymie! Hymie Laubscher mereu la același nivel, privind în jos, pe bulevard, dincolo de rîu. O acalmie în festinul nupțial și iată sosesc moluștele fripte. „*Mișcă-te puțin, spune. Așa, acum-a-i bine!*” Aud broaște orăcăind în mocirla de sub fereastra mea. Broaște dolofane, de cimitir, hrănite de cadavre. Se înghesuie laolaltă în contacte sexuale, orăcăie de plăcere sexuală.

Acum îmi dau seama cum a fost conceput și adus pe lume Hymie. Hymie broscoiul! Mama lui ajunsese la capătul funiei și Hymie, pe atunci un embrion, se ascundea în sacul ei. Era în perioada timpurie a contactului sexual și nu existau încă legile de box ale Marchizului Queensbury care să-l rețină. Pe atunci nu era decît fute și lasă-te futut și mă piș pe ceilalți. Așa a fost de la greci încoace. Fute cu ochii închiși, prăsește-te și mori. Oamenii fut la diferite nivele dar întotdeauna în mocirlă, iar gunoiul e destinat aceluiași scop. Cînd casa e demolată, patul rămîne în picioare: altarul cosmosexual.

Mînjeam patul cu visuri. Întins pe betonul armat, sufletul meu își părăsea trupul și pibegea din loc în loc, într-un cărucior ca acelea folosite la supermarket pentru schimbarea mărfurilor. Făceam și schimbări ideologice și excursii; eram un vagabond în țara creierului. Totul îmi era perfect clar, fiind tăiat în cristal de stîncă; la fiecare ieșire era scris cu litere mari ANIHILARE. Spaima de extincție mă solidifica; însuși trupul mi-a devenit o bucată de beton armat. Era ornamentat cu o permanentă erecție de cel mai bun gust. Dobîndisem acea stare de vacuitate atît de rîvnită de unii devotați ai cultelor esoterice. Nu mai eram. *Nu mai eram nici măcar o erecție personală.*

Cam pe atunci, adoptînd pseudonimul Samson Lackawanna, mi-am început prădăciunile. Instinctul criminal din mine a biruit De unde pînă atunci nu eram decît un suflet rătăcitor, un soi de Dibbuk creștin, acum am devenit un strigoi umplut cu carne. Îmi luasem numele care îmi plăcea și nu-mi rămînea decît să acționez conform instinctelor. În Hong Kong, de pildă, mi-am făcut

intrarea ca agent plasator de cărți. Purtam o geanta de piele burdușită cu dolari mexicani și-i vizitam cu religiozitate pe acei chinezi care simțeau nevoia să-și desăvârșească educația. La hotel, sunam să mi se aducă femei, așa cum ai suna să ți se aducă un whisky cu sifon. În cursul dimineților studiam limba tibetană, ca să mă pregătesc pentru călătoria la Lhasa. Vorbeam deja fluent idiș și ebraica. Puteam să adun două coloane de cifre odată. Era atât de ușor să-i escrochezi pe chinezi, încât m-am întors la Manila, dezgustat. Acolo am luat în antrepriză pe un domn Rico și l-am învățat arta de a vinde cărți fără să plătească comisionul de difuzare. Profitul provenea din cheltuielile de transport de peste ocean și a fost suficient ca să mă mențină în huzur, atîta cît a durat.

Respirația devenise un artificiu ca și respiratul în sine. Lucrurile nu mai erau doar duale, ci multiple. Ajunsesem o colivie cu oglinzi care reflectau vacuumul. Dar din momentul în care vacuumul a fost bine instalat, m-am simțit la mine acasă și ceea ce se numește creație n-a însemnat decît o treabă de umplut găurile. Căruciorul mă purta comod din loc în loc și în fiecare buzunar lateral al marelui vacuum vîram cîte o tonă de poeme ca să anulez ideea anihilării. Mi se așterneau în fața ochilor vederi nelimitate. Am început să trăiesc în vedere, ca o pată microscopică pe lentila unui telescop gigantic. Nu exista noapte ca să te poți odihni. Pe suprafața aridă a planetelor moarte plutea o perpetuă lumină stelară. Din cînd în cînd, un lac negru ca marmura în care mă vedeam pășind printre strălucitoare orbite de lumini. Stelele atîrnau atît de jos și lumina pe care o răspîndeau strălucea atît de orbitor, încât ai fi zis că universul era abia pe cale să se nască. Impresia dăinuia cu atît mai puternic cu cît eram absolut singur; nu numai că nu existau animale, copaci, ființe umane, dar nici măcar un fir de iarbă, nici o rădăcină uscata. În lumina aceea incandescent violetă, lipsită pînă și de umbra unei umbre, chiar și mișcarea părea absentă. Era ca o flacără de conștiință pură, gîndul devenit Dumnezeu. Și Dumnezeu, pentru prima oară din cîte știam eu, era ras ca-n palmi. Și eu eram bine ras, fără cusur, mortal de corect. Îmi vedeam imaginea reflectată în lacurile de marmură neagră și era smălțuită de stele. Stele, stele... Ca o pînză peste ochi, și orice amintire se ștergea pe dată. Eu eram Samson și eram Lackawanna și muream ca făptură în extazul conștiinței depline.

Și acum, iată-mă plutind pe rîu în mica mea canoe. Orice ați dori să-mi cereți să fac, fac pentru dumneavoastră – pe gratis. Aceasta este Țara Futului, în care nu există animale, copaci, stele, probleme. Aici supremația o deține spermatozoidul. Nimic nu-i predeterminat, viitorul e absolut incert, trecutul e inexistent. La fiecare milion de spermatozoizi nou-născuți, 999,999 sînt osîndiți să moară și să nu mai renască. Dar acel unul care rămîne s-a asigurat de viața veșnică. Viața este stoarsă într-o sămînță, care este un suflet. Toate lucrurile posedă suflet, inclusiv mineralele, plantele, lacurile, munții, stîncile. Totul are simțire, chiar și la cel mai jos stadiu de conștiință.

Odată ce acest fapt e perceput, nu mai poate exista disperare. La cea mai de jos treaptă a scării, *chez* spermatozoid, există aceeași condiție de fericire ca și la vîrf, *chez* Dumnezeu.

Dumnezeu este suma tuturor spermatozoizilor ajunși la deplină conștiință. Între ultima treaptă și vîrf nu există nici un stop, nici o escală. Rîul izvorăște de undeva din munți și se varsă în mare. Pe acest rîu care duce la Dumnezeu, micuța canoe e la fel de utilizabilă ca și un cuirasat. Chiar de la start, călătoria se îndreaptă spre acasă.

A pluti pe rîu... Lent ca un vierme parazit, dar destul de micuț pentru a putea urma orice meandru. Și, pe lingă toate, alunecos ca un tipar. „Care ți-e numele?” strigă cineva. *Numele meu? Spune-mi pur și simplu Dumnezeu - Dumnezeu embrionul.* Plutesc mai departe. Cineva ar vrea să-mi cumpere o pălărie. „Ce măsură ai, imbecilule?” îmi strigă. *Ce măsură? Cum așa, măsură X* (Și de ce strigă toți la mine? Își închipuie că sunt surd?). Pierd pălăria la următoarea cascadă. *Tant pis* – pentru pălărie. Oare Dumnezeu are nevoie de o pălărie? Dumnezeu nu are nevoie decît să devină Dumnezeu, din ce în ce mai Dumnezeu. Toată această călătorie, toate aceste capcane, timpul care trece, decorul, și pe fundalul decorului *omul*, trilioane și trilioane de lucruri numite om, ca boabele de muștar. Pînă și ca embrion Dumnezeu nu are memorie. Cortina din fundal a conștiinței este alcătuită din niște ganglioni minusculi, infimizezimali, un strat de blană moale ca lîna. Țapul de munte stă singur printre piscurile Himalaya; nu întreabă cum a ajuns pe culmi. Paște liniștit în *decor*, cînd va sosi momentul, va cobori din nou. Își ține botul în jos, amușinînd după hrana sărăcăcioasă pe care i-o oferă creasta muntelui. În strania lui condiție capricorniană de embrioză, Dumnezeu țăpul rumegă în nepăsătoare beatitudine printre coamele munților. Marile înălțimi hrănesc germenii separației care, într-o zi, îl va înstrăina cu totul de sufletul omului și va face din el un părinte sterp, ca o stîncă, sălășluind pe vecie, separat, într-un vid pe care gîndirea nu-l poate concepe. Dar mai întîi vin maladiile morganatice, despre care trebuie să vorbim acum...

Există o condiție de suferință care e iremediabilă – pentru că originea sa se pierde în obscuritate. Magazinul de lux Bloomingdale's de pildă, îți poate provoca această condiție.

Toate magazinele universale sînt simboluri de boală și de pustietate, dar magazinul Bloomingdale's este boala mea specială, obscura mea maladie incurabilă. În haosul de la Bloomingdale's există o ordine, dar pentru mine această ordine e absolut nebunească, este ordinea pe care aș descoperi-o pe gămălia unui ac, dacă l-aș privi la microscop. Este ordinea unei accidentale serii de accidente concepute accidental. Această ordine are, mai presus de orice, un parfum – și acest parfum de Bloomingdale's sădește groază în inima mea. La Bloomingdale's mă dezagreg total: mă scurg pe podea, o încîlceală neputincioasă de mațe și ovare și cartilaje. Și dăinuie mirosul, nu de

descompunere, ci de mezialianța, mirosul morganatic. Omul, jalnicul alchimist, a îmbinat laolaltă, într-un milion de forme și de înfățișări, substanțe și esențe care nu au nimic comun între ele. Pentru că în mintea lui e o tumoare care-l consumă insațiabil; a părăsit micuța canoe care-l purta fericit de-a lungul râului, și și-a construit o navă mai mare și mai durabilă, în care ar putea să existe loc pentru toți. Muncile lui îl împing atât de departe, încât a uitat complet de ce a părăsit micuța canoe. În arcă e un asemenea talmeș-balmeș, încât a devenit un staționar deasupra unui tunel în care predomină și prevalează mirosul de linoleum. Adunați toată semnificația ascunsă în conglomeratul interstițial de la Bloomingdale's, plasați-o pe o gămălie de ac și veți obține un univers în care marile constelații se mișcă fără cel mai mic pericol de coliziune. Acest haos microscopic este cel care-mi provoacă suferințele morganatice. În stradă am început să înjunghii la întâmplare cai sau să ridic câte o fustă în căutarea unei cutii poștale, sau să lipesc câte un timbru pe o gură, pe un ochi, pe un vagin. Sau iau brusc hotărârea de a mă cățăra ca o muscă pe o clădire înaltă și, când ajung pe acoperiș, îmi iau zborul cu aripi adevărate și zbor, zbor, zbor, cât ai clipi din ochi, peste orașe ca Weehawken, Hoboken, Hackensack, Canarsie,

Bergen Beach. Din momentul în care ai ajuns un adevărat schizofrică, zborul devine lucrul cel mai ușor din lume: șmecheria este să zbori cu trupul eteric, să lași în urmă, la Bloomingdale's, sacul tău de oase, mațe, sînge și cartilaje; să zbori doar cu eul tău imuabil care, dacă te oprești o clipă să reflectezi, e întotdeauna echipat cu aripi. A zbura în felul acesta în plină zi, are unele avantaje asupra obișnuitului zbor nocturn, pe care și-l poate permite oricine. Poți decola de la o clipă la alta, la fel de iute și de decisiv ca și cum ai ridica piciorul de pe o frînă; nu întâmpini nici o greutate în a-ți descoperi celălalt eu, pentru că, din momentul în care decolezi, tu ești celălalt eu, adică așa numitul eu plinar. Numai că, după cum dovedește experiența

Bloomingdale, acest eu plinar, în legătură cu care s-a făcut atîta tîmbălău, se dezmembrează foarte ușor. Din nu știu ce rațiune bizară, mirosul de linoleum mă face să mă dezmembrez și să mă prăbușesc pe jos. E mirosul tuturor lucrurilor nenaturale care s-au alipit laolaltă în mine, care au fost asamblate morganatic, ca să spun așa, printr-un consimțămînt negativ.

Numai după cea de-a treia masă, încep să piară darurile timpurii, moștenite din falsele alianțe ale străbunilor, și adevărata stîncă a eului iese la iveală din mîlul sufletului. Odată cu căderea nopții, universul-gămălie de ac începe să se amplifice. Se amplifică organic, pornind de la o petiță nucleară infinitezimală, în felul în care se formează bulgării de minereu sau îngrămădirile de stele. Mușcă din haosul înconjurător, ca un șobolan care sapă o gaură în brînză din cămară. Orice haos poate fi adunat pe o gămălie de ac, dar eul, microscopic la început, se dezvoltă într-un univers, din oricare punct din spațiu ar porni. Acesta nu este eul despre care se scriu cărți, ci eul atemporal care a crescut de-a lungul mileniilor în oameni cu nume și date, eul

care începe și sfârșește ca un vierme, care este un *vierme* în brînza numită lume. Așa cum cea mai ușoară briză poate înfiora o pădure întreagă, tot astfel, printr-un insondabil impuls lăuntric, eul cel ca de stîncă poate începe să crească, și în această creștere nimic altceva nu poate avea preponderență. E asemenea gerului cînd se așterne pe treabă, și întreaga lume e o sticlă de geam. Fără urmă de efort, fără zgomot, fără luptă, fără odihnă, fără astîmpăr, fără remușcări, fără răgaz, continuă creșterea eului. Și numai două sortimente pe lista de mîncăruri: eul și non-eul. Și o eternitate în care să-l descoperi. În această eternitate, care nu are nici o legătură cu timpul și cu spațiul, există interludii în care se produce ceva ca un dezgheț. Forma eului se înmoaie, dar eul, asemenea climei, rămîne. În timpul nopții, materia amorfă a eului îmbracă cele mai fugitive forme; eroarea se infiltrează prin gaura cheii și ușa rătăcitorului e desferecată. Ușa aceasta pe care o poarta trupul, dacă e deschisă spre lume, duce la anihilate. E ușa din poveste pe care iese vrăjitorul și nimeni nu a aflat vreodată că s-ar fi întors pe ușa aceluiași eu. Dacă e deschisă însă spre înăuntru, atunci apare o infinitate de alte uși, toate arătînd ca niște capcane: nu există orizonturi vizibile, nici linii aeriene, nici rîuri, nici hărți, nici bilete. Fiecare *couche* e o haltă doar pentru noapte, fie că durează cinci minute sau zece mii de ani. Ușile nu au mînere și niciodată nu se uzează. Dar lucrul cel mai important de observat: nu se poate întrezări nici un capăt. Toate aceste halte de noapte, ca să spunem așa, sînt niște explorări neizbutite ale unui mit. Poți să-ți dibui drumul, să te orientezi, să observi fenomenele trecătoare; poți chiar să te simți ca acasă. Dar nu poți prinde rădăcini. Chiar în clipa cînd începi să te simți „statornicit” întregul teren se scufundă, pămîntul de sub tălpi se clatină, constelațiile se desprind din ancoraj, întregul univers cunoscut, inclusiv eul nepieritor, pornesc să se balanseze în tăcere, amenințător, zguduitor de senin și de indiferent, mișcîndu-se spre o destinație necunoscută, nevăzută. Toate ușile par să se deschidă deodată; presiunea este atît de puternică, încît se produce o implozie și, în plonjonul rapid, scheletul explodează în toate direcțiile. O astfel de gigantică prăbușire trebuie să fi trăit și Dante cînd s-a plasat în Infern; acolo el nu a atins fundul unui adînc, ci un miez, un centru mort de la care se calculează însuși timpul. Aici începe comedia, și de aici e privită ca divină.

Am înșirat toate acestea numai ca să spun că, într-o seară, cu doisprezece sau paisprezece ani în urmă, intrînd pe ușa rulantă a sălii de dans Amarillo, s-a petrecut capitalul eveniment. Interludiul pe care îl numesc Țara Futului, o împărăție mai curînd a timpului decît a spațiului, constituie pentru mine echivalentul aceluia Purgatoriu pe care Dante l-a descris cu atîta superbă minuție. Cînd am pus mîna pe balustrada de alamă a ușii rulante care duce la sala de dans Amarillo, tot ceea ce fusesem pînă atunci era pe cale de a se scufunda. Fără nici un element de ireal: însăși vremea în care mă născusem fusese dezrădăcinată, purtată de o bulboană puternică. Așa cum odinioară

fusesem lepădat afară din pîntece, eram acum deplasat într-un vector atemporal, unde procesul de creștere e ținut în suspensie. Trecusem în lumea efectelor. Nu exista teamă, ci numai un simț al fatalității. Spinarea mi se lipise de noadă; mă înfruntam cu coccisul unei noi lumi implacabile. În plonjon, scheletul se dezmembrase, lăsînd eul imuabil la fel de neajutorat ca un păduche strivit.

Dacă nu încep din acest punct, nu o fac pentru că nu există început. Dacă nu zbor pe dată către țara luminoasă, nu o fac pentru că aripile nu sînt de nici un folos. Este ora zero și luna e la nadir...

De ce mă gîndesc la Maxie Schnadig, nu știu, decît doar din cauza lui Dostoievski. Noaptea în care m-am așezat să citesc pentru prima oară din Dostoievski, a constituit unul din cele mai importante evenimente din viața mea, poate chiar mai important decît prima mea iubire. A fost întîiul act deliberat, conștient, care a avut însemnătate pentru mine; mi-a schimbat fața lumii. Dacă într-adevăr ceasul a stat sau nu în momentul cînd mi-am ridicat ochii după prima înghițitură din Dostoievski, nu mai știu. Dar că lumea a încremenit pentru o clipă, știu. Era cea dintîi privire pe care o strecuram în sufletul unui om, sau poate că ar trebui să spun că Dostoievski a fost primul om care și-a revelat sufletul în fața mea? Poate că înainte de asta fusesem puțin aiurit fără să-mi dau seama, dar din momentul în care am plonjat în Dostoievski, am devenit definitiv, irevocabil, fundamental aiurit. Lumea obișnuită, reală, rutinieră, luase sfîrșit pentru mine. Și, de asemenea, îmi fusese gîduită orice ambiție sau dorință de a scrie – și asta pentru multă vreme. Eram ca oamenii care zăcuseră prea îndelung în tranșee, care trăiseră prea mult sub foc. Suferințele omenești obișnuite, geloziile omenești, ambițiile omenești cotidiene erau rahat.

Îmi pot vizualiza cel mai bine condiția, cînd mă gîndesc la relațiile mele cu Maxie și cu sora lui, Rita. Pe vremea aceea, eu și Maxie petreceam mult timp la înot, asta țin bine minte.

Adeseori stăteam toată ziua și chiar seara pe plajă. Pe sora lui Maxie nu o întîlnisem decît o dată sau de două ori; și de cîte ori îi pomeneam numele, Maxie schimba imediat vorba. Ceea ce mă supăra întrucît tovărășia lui Maxie mă plictisea de moarte, și-l toleram numai pentru că-mi împrumuta bani cu ușurință și-mi cumpăra lucruri de care aveam nevoie. De fiecare dată cînd ne duceam împreună la plajă, speram că o să apară pe neașteptate și sora lui. Dat nici gînd, întotdeauna reușea s-o țină departe. Ei bine, într-o zi cînd ne dezbrăcăm în cabină și Maxie se fălea în fața mea ce scrot vîrtos are, i-am spus din senin:

— Ascultă, Maxie, ouăle tale sînt grozave, cochete și arătoase, n-ai de ce să-ți faci griji în privința lor, dar unde dracu se ascunde Rita, de ce n-o aduci și

pe ea să mă pot uita bine la fofoloanca ei... da, fbfoloancă, știi ce vreau să spun.

Maxie, fiind un evreu din Odesa, nu auzise niciodată cuvîntul. Era profund șocat de spusele mele și, în același timp, intrigat de cuvîntul nou. Mi-a răspuns ușor năucit:

— Pentru Dumnezeu, Henry, nu ar trebui să vorbești așa.

— De ce nu? Și soră-ta are un sex, nu?

Eram pe punctul de a mai adăuga ceva, cînd a izbucnit într-un hohot de rîs cutremurător. Ceea ce, pentru moment, a salvat situația. Dar lui Maxie nu-i surîdea deloc ideea. L-a rîcîit toată ziua, deși nu s-a mai referit la discuția noastră. Nu, în ziua aceea a fost foarte tăcut. Singura formă de răzbunare la care s-a putut gîndi a fost să mă îmboldească să înot dincolo de zona de siguranță, în speranța că or să mă lase. puterile și o să mă înece. Îi citeam atît de limpede gîndurile, încît mă simțeam înarmat cu puterea a zece bărbați la un loc... Să fiu al naibii dacă o să mă înece pentru că soră-sa avea și ea o fofoloancă asemenea tuturor femeilor.

Toate acestea s-au petrecut la Far Rockaway. După ce ne-am îmbrăcat și am mîncat ceva, am hotărît brusc că vreau să fiu singur, drept care, la un colț de stradă, m-am oprit abrupt, i-am strîns mîna și i-am spus la revedere. Și iacă-tă-mă! Aproape instantaneu m-am simțit singur pe lume, singur cum te simți numai în momentele de mare chin. Cred că mă scobeam distrat în dinți, cînd m-a izbit din plin acest val de singurătate, ca un ciclon. Am rămas pe loc, în colțul acela de stradă și m-am pipăit să văd dacă mă lovide ceva. Era inexplicabil și, în același timp, minunat, exaltam, ca un tonic dublu, așa spune. Cînd zic că mă găseam la Far Rockaway, înțeleg că mă aflam la capătul pămîntului, într-un loc numit Xanthos, dacă există așa ceva și, de bună seamă, ar trebui să existe un cuvînt ca acesta care să exprime nici un fel de loc Dacă Rita ar fi apărut atunci, nu cred că aş fi recunoscut-o. Devenisem absolut străin, stînd chiar în centrul lumii mele. Îmi apăreau nebuni oamenii lumii mele, cu fețele lor bronzate, pantalonii de flanel și ciorapii dungați. Se scăldaseră ca și mine, pentru că asta însemna o recreere plăcută, sănătoasă și acum, ca și mine, erau grei de soare și de mîncare și de oboseală. Pînă ce mă pălise singurătatea, mă simțisem și eu la fel de ostenit Dar, așa cum stăteam acolo retezat de lumea înconjurătoare, m-am deșteptat cu o tresărire. Mă simțeam atît de galvanizat, încît nu cutezam să mă mișc, de teamă că o să șarjez ca un taur, ori o să încep să mă cațăr pe o clădire, sau o să dansez și o să țip. Deodată, mi-am dat seama că toate acestea se întîmplau pentru că eram într-adevăr un frate al lui Dostoievski, pentru că eram poate singurul om din toată America în stare să înțeleagă ce a vrut el să spună cînd a scris cărțile acelea. Și nu numai atît, dar simțeam germinînd în mine toate cărțile pe care aveam să le scriu eu însumi într-o bună zi: plesneau în mine ca niște coconi ajunși la maturitate. Și cum pînă atunci nu scrisesem decît niște scrisori lungi,

arțăgoase, despre tot și despre nimic, îmi era greu să realizez că va veni o vreme când va trebui să încep, când va trebui să scriu primul cuvînt, primul cuvînt real. Și vremea aceea era acum! Asta-i ideea care mă năpădise.

Cu puțin înainte am folosit cuvîntul Xanthos. Nu știu dacă există un Xanthos sau nu, și nici nu-mi pasă, dar trebuie să se găsească undeva prin univers, poate că în insulele grecești, un loc în care ajungi la capătul lumii cunoscute și unde te simți cu desăvîrșire singur, și totuși nu ți-e frică, ci te bucuri de el, pentru că în acest loc uitat de Dumnezeu poți percepe vechea lume ancestrală, care e etern tînără și nouă și fecundă. Stai acolo, oriunde ar fi acest loc, ca un puișor proaspăt clocit, lîngă coaja de ou din care tocmai a apărut. Locul ăsta e Xanthos, sau, în cazul meu, Far Rockaway. Iată-mă! S-a întunecat, s-a stîrnit vîntul, străzile s-au golit și, în cele din urmă, a început să plouă cu găleata. Isuse! Asta m-a terminat! Cînd s-a pornit rafala de ploaie și mi-a biciuit obrazii, am privit la cer și, brusc, am început să răcnesc de bucurie. Am rîs, și am rîs, și am rîs ca un dement. Nu știam de ce rîd. Nu mă gîndeam la nimic, eram pur și simplu potopit de veselie, înnebunit de plăcerea de a mă găsi absolut singur. Dacă atunci și acolo mi s-ar fi înmînat o fofoloancă mustoasă pe o tavă, dacă toate fofoloancele din lume mi-ar fi fost oferite ca să aleg, nu mi s-ar fi clintit un mușchi. Aveam ceea ce nici o fofoloancă nu mi-ar fi putut dăruia. Și exact la acest punct, muiat tot dar cuprins de exaltare, m-am gîndit la lucrul cel mai irelevant din lume: banii de metrou! Doamne, ticălosul de Maxie plecase fără să-mi lase un ban. Iată-mă cu sublima mea lume antică înmugurită, și fără un sfanț în buzunar. Herr Dostoievski junior a început să se vînzolească în dreapta și-n stînga privind la fețe prietenoase și neprietenoase, ca să vadă de unde să stoarcă un bănuț. A cutreierat de la un capăt la altul prin Far Rockaway dar nimeni nu se sinchisea să-i dea bani de metrou în ploaie. Tot mergînd cu acea greoaie buimăceală animalică pe care ți-o dă cerșitul, am început să mă gîndesc la Maxie, decoratorul de vitrine, și cum îl cunoscusem prima dată, spionîndu-l în timp ce îmbrăca un manechin într-un geam. De aici, am trecut în cîteva clipe la Dostoievski și lumea s-a oprit în loc, și apoi, ca un trandafir care se desfoaie în noapte, am văzut carnea caldă catifelată, a surorii lui, Rita.

Atunci s-a petrecut ceva cu totul straniu... La cîteva minute după ce m-am gîndit la Rita, la fofoloanca ei tainică și extraordinară, mă găseam în vagon, cu destinația New York, moțăind cu o delicioasă erecție languroasă. Dar și mai straniu, cînd am coborît din vagon, după ce am străbătut doar o stradă de la gară, peste cine am dat după un colț? Peste Rita în persoană. Și, de parcă ar fi fost informată telepatic de ceea ce se derula în mintea mea, Rita tremura și ea în călduri. Curînd eram așezați într-un mic restaurant, unul lîngă altul într-o nișă, comportîndu-ne ca doi iepuri în rut Pe parchetul de dans, abia de ne mișcăm. Eram împlețiți strîns, și stăteam locului, lăsîndu-i pe ceilalți să se zgîlție și să se zbîntuie în jurul nostru, cît îi lăsa inima. Aș fi putut s-o duc la

mine, pentru că în momentul acela eram singur, dar nu, aveam de gînd s-o duc la ea acasă, s-o înghesui de perete în vestibul, și să i-o trag chiar sub nasul lui Maxie, ceea ce am și făcut. În mijlocul tuturor acestora m-am gîndit din nou la manechinul din vitrină și la felul în care izbucnise Maxie în rîs, în acea după amiază, la auzul cuvîntului fofoloanca. Eram gata să izbucnesc și eu în rîs cînd am simțit-o că e gata să juiască, unul din orgasmele acelea prelungite, pe care le obții cînd și cînd într-un vagin evreiesc îmi țineam mîinile sub buclele ei, vîrfurile degetelor în pizdă, adică în căptușeală; cînd a început să tremure, am ridicat-o și am balansat-o ușor, în sus și în jos, pe ștoiul meu. Am crezut că-și pierde mințile, după felul cum reacționa. Trebuie să fi avut vreo patru sau cinci orgasme, așa în aer, pînă am lăsat-o din nou pe podea. M-am retras din ea fără să-mi scape o picătură și am culcat-o pe jos, în vestibul. Pălăria i se rostogolise într-un colț, iar poșeta i se deschisese lăsînd să se împrăstie cîteva monede. Am observat acest lucru pentru că, chiar înainte de a o pătrunde, mi-am spus că va trebui să șterpelesc cîteva ca să-mi asigur drumul de întors. Oricum, trecuseră doar cîteva ore de cînd îi spuseseam lui Maxie, în cabina de pe plajă, că aș dori să mă uit la fofoloanca surorii lui, și iat-o acum drept în fața mea, muiată de zeamă și zvîrlindu-și o fustă după alta. Dacă mai fusese cumva regulată înainte, cert e că niciodată nu fusese regulată ca lumea. Iar eu nu fusese niciodată într-o stare de spirit atît de lucidă, atît de științific controlată, ca acum cînd zăceam pe podeaua vestibulului, chiar sub nasul lui Maxie, pistonînd în tainica, sacra, extraordinara fofoloanca a surorii lui, Rita. Aș fi putut rămîne în ea la nesfîrșit – e incredibil cît de detașat eram și, totuși, conștient de fiecare tremur și zvîcnet al ei. Dar cineva trebuia să plătească pentru că fusese silit să umblu în ploaie ca să storc un bănuț. Cineva trebuia să plătească pentru extazul generat de germinarea în mine a tuturor acelor cărți încă nescrise. Și cineva trebuia să verifice autenticitatea acestei fofoloance tainice, ascunse, care mă hărțuise săptămîni și luni la rînd. Și cine era mai calificat decît mine s-o facă? Gîndeam atît de intens și de rapid între orgasme, încît ștoiul meu trebuie să mai fi crescut cu un centimetru sau doi. În cele din urmă, am hotărît să-i pun capăt, întorcînd-o cu fundul în sus și rcgulînd-o cîinește. La început, a dat să se împotrivească, dar cînd a simțit pompița alunecînd afară din ea, aproape că a înnebunit: „Oh, da, oh, bag-o, bag-o!” a început să bîiguie, ceea ce m-a excitat de-a binelea, încît de îndată ce am intrat în ea am și simțit că dau drumul, ba încă un jet din acelea lungi, dureroase, care țîșnesc din vîrfurile coloanei vertebrale. I-am vîrît-o atît de adînc, încît am avut senzația că ceva a cedat. Ne-am dezlipit, epuizați, gîfîind ca doi cîini. Dar, în același timp, am avut prezența de spirit de a bîjbîi cu mîna după cîteva monede. Nu pentru c-aș fi avut nevoie, căci îmi împrumutase deja cîtiva dolari, ci numai ca să compensez faptul că la venirea din Far Rockaway trebuise să-mi cerșesc banii de drum. Dar nici acum, jur pe Dumnezeu, nu se potolise, încît curînd am simțit-o dibuind, întîi cu mîna apoi cu gura. Aveam încă

un soi de semierecție. Mi-a luat-o în gură și a început să mi-o dezmiere cu limba. Vedeam stele. Următorul lucru de care îmi aduc aminte e colacul picioarelor ei în jurul gâtului meu și limba mea în șanțul ei. Și pe urmă a trebuit s-o încălesc din nou și să i-o vâr pînă în plăsele. Se zvîrcolea ca un țipar, așa să-mi ajute Dumnezeu. Și apoi a început să juiseze rar, orgasme prelungi, agonizante, însoțite de gungureli și scîncete de-a dreptul halucinante. În cele din urmă a trebuit să ies din ea și să-i cer să înceteze. Ce mai fofoloancă! Și eu care cerusem doar să mă uit la ea.

Maxie, cu vorbăria lui despre Odesa, îmi readucea ceva ce pierdusem în copilărie. Deși n-am reușit niciodată să-mi alcătuiesc o imagine clară a orașului Odesa, îi atribuiam aura cartierului nostru din Brooklyn, care însemnase atît de mult pentru mine și de care fusesem rupt atît de curînd. Mi-o reconstituam în minte ori de cîte ori priveam o pictură italiană lipsită de perspectivă; dacă era o pictură ce reprezenta o procesiune funerară, de exemplu, îmi evoca o experiență trăită în copilărie, extrem de pregnantă. Dacă pictura înfățișa o stradă, femeile care stăteau la fereastră coborau și se opreau chiar pe stradă, nu deasupra ei sau departe de ea. O stradă în care tot ce se întîmplă e cunoscut imediat, de toată lumea, așa cum se petrecea în rîndul oamenilor primitivi. Crima plutește în aer, totul e guvernat de hazard.

Așa cum tablourile primitivilor italieni sînt lipsite de perspectivă, tot astfel, în vechiul cartier din care fusesem dezrădăcinat în copilărie, existau aceste planuri verticale paralele între care se petrecea totul și prin care, din strat în strat, se comunica totul, ca printr-o osmoză. Granițele erau vizibile, clar definite, dar nu de netrecut. Pe atunci, în copilărie, am locuit lîngă hotarul dintre partea de nord și partea de sud. Ne situam oarecum la marginea părții de nord, la cîtiva pași de o arteră principală numită North Second Street, care constituia pentru mine adevărata frontieră ce despărțea partea nordică de cea Sudică. Dar frontiera reală era de fapt Grand Street, care ducea la Broadway Ferry, însă această stradă nu-mi spunea nimic, decît că începea de pe atunci să se umple de evrei. Nu, strada misterioasă era North Second Street, granița dintre două lumi.

Locuiam așadar între două hotare, unul real, celălalt imaginar – așa cum am trăit toată viața. Mai era o străduță, la o intersecție mai încolo, între Grand Street și North Second Street, numită Fillmore Place. Această străduță se întindea oblic în fața casei bunicului meu, în care locuiam și noi. Era cea mai încîntătoare stradă pe care o văzusem în viața mea. Strada ideală – pentru un băiețandru, un amant, un maniac, un bețiv, un escroc, un libidinos, un medic, un astronom, un muzician, un poet, un croitor, un cizmar, un politician. De fapt, asta și era strada, conținînd exact asemenea mostre ale speciei umane, fiecare dintre ei o lume în sine, și toți trăind laolaltă armonios și nearmonios, dar împreună, o corporație solidă, un spor uman bine închegat, care nu se putea dezintegra decît dacă s-ar fi dezintegrat strada.

Cel puțin așa părea. Pînă cînd s-a deschis podul Williamsburg, după care a urmat invazia evreilor din Delancey Street, New York. Aceasta a provocat dezintegrarea micii noastre lumi, micii străzi numite Fillmore Place, care, ca și numele său, era o stradă de valoare, de demnitate, de lumină, de surprize. Curînd, strada a început să miroase rău, curînd, oamenii de acolo au început să se mute, curînd casele au început să se deterioreze, verandele să se părăginească, zugrăvelile să se coșcovească. Curînd, strada arăta ca o gură murdară; știrbă, cu cioturi de dinți înnegriți și găuri care se căscau din loc în loc, cu buzele putregăioase și cerul gurii dispărut. Curînd lăturile din rigole se ridicau pînă la genunchi. Curînd inscripția kosher apăru în vitrine, și pretutindeni vedeai păsări tăiate și pește afumat și murături și pâini uriașe. Curînd întîlneai cărucioare de copii în toate zonele, și în verande și în curți și în fața prăvăliilor. Și odată cu această schimbare a dispărut și limba engleză, nu mai auzai decît idiș, nimic decît limba asta scuiptoare, înecăcioasă, suierătoare.

Noi am fost printre primele familii care s-au mutat în urma invaziei. Dar de două-trei ori pe an mă întorceam în vechiul cartier, cu prilejul aniversării unei zile de naștere, sau de Crăciun ori de Ziua Recunoștinței. Și la fiecare vizită observam pierderea a ceva ce iubisem și prețuisem. Era ca un vis rău. Și se înrăutățea din ce în ce. Casa în care locuiau încă rudele mele era ca o fortăreață veche, gata să se năruie; se retrăseseră într-una din aripile fortăreței, ducînd o viață oropsită, izolată, începînd să arate și ei înșiși temători, hăituiți, degradați. Începuseră să facă deosebiri între vecinii lor evrei, pe unii dintre ei găsindu-i umani, decenti, curați, buni, miloși, caritabili, etc, etc. Mie mi se sfîșia inima. Îmi venea să iau o mitralieră și să-i secer pe toți, evrei și creștini laolaltă. Pe vremea aceea a cotropirii au hotărît autoritățile să schimbe denumirea de North Second Street în Metropolitan Avenue. Șoseaua care fusese pentru creștini drumul spre cimitire devenise acum ceea ce se numește o arteră de trafic, o legătură între două ghetouri. Malul dinspre New York al râului fu rapid transformat datorită înălțării zgîrie-norilor. Pe malul dinspre noi, dinspre Brooklyn, se îngrămădeau antrepozitele, iar în apropierea diverselor noi poduri se crează piețe, toalete publice, agenții de pariuri, papetarii, cofetării, restaurante, magazine de confecții, case de amanet etc. Pe scurt, totul devenea metropolitan, în sensul odios al cuvîntului.

Cîtă vreme locuisem în vechiul cartier nu ne referisem niciodată la stradă ca la Metropolitan Avenue: pentru noi era tot North Second Street, în ciuda schimbării oficiale a denumirii. Poate că numai opt sau zece ani mai tîrziu, într-o zi de iarnă, cînd stăteam la colțul străzii cu fața spre râu, observînd pentru prima oară înaltul bloc turn Metropolitan Life

Insurance, mi-am dat seama că North Second Street nu mai exista. Granița imaginară a lumii mele se topise. Privirea îmi rătăcea mult dincolo de cimitire, dincolo de râuri, dincolo de orașul New York și de statul New York, ba

chiar dincolo de întregul teritoriu al Statelor Unite. În California, la Point Loma, privisem peste vastul Pacific și simțisem că ceva îmi ținea fața tot timpul întoarsă în altă direcție. Îmi aduc aminte că, într-o seară, revenisem în vechiul cartier împreună cu prietenul meu din copilărie, Stanley, care tocmai se eliberase din armată, și am cutreierat străzile, triști și îngîndurați. Un european nu ar putea înțelege asemenea simțămînt. În Europa, chiar cînd un oraș se modernizează, rămîn încă vestigii ale vechiului. În America, deși există și aici vestigii, acestea sunt șterse, eradicate din conștiință, călcate în picioare, obliterate, anihilate de nou. Noul devine, de la o zi la alta, molia care roade țesătura vieții, nelăsînd nimic în loc, decît o gaură imensă. Stanley și cu mine ne plimbam prin această gaură oribilă. Nici măcar un război nu poate aduce felul ăsta de pustiire și de distrugere. Un război poate preface un oraș în cenușă și poate rade o populație întreagă de pe fața globului, dar ce răsare din nou după aceea seamănă cu vechiul care a fost Moartea e fecundă atît pentru sol, cît și pentru spirit. Dar în America distrugerea este totală, anihilantă. Nu există o renaștere, ci numai o excrescență canceroasă, strat peste strat, de noi țesuturi otrăvite, unul mai urît decît altul.

Așa cum am mai spus, ne plimbam prin această imensă gaură, și era o noapte de iarnă, cristalină, geroasă, sticloasă, și cînd am ajuns în partea de sud, spre linia de hotar, am salutat toate relicvele sau locurile pe care stătuseră cîndva lucrurile și în care zăcuse odinioară ceva din nou înșine. Și cînd ne-am apropiat de North Second Street, între Fillmore Place și North

Second Street – o distanță de numai cîtiva metri și totuși atît de bogată, o întreagă zonă a globului, m-am oprit în fața cocioabei doamnei O'Melio și m-am uitat la casa în care învățasem ce înseamnă să ai într-adevăr o existență. Totul se împuținase acum la proporții minuscule, inclusiv lumea de dincolo de hotar, lumea care fusese atît de misterioasă pentru mine și atît de înfricoșător de mare, de nelimitată. Pironit acolo ca în transă, mi-am amintit brusc de un vis recurent, un vis pe care sper să-l visez cît oi mai trăi. E visul trecerii dincolo de linia de hotar. Ca în orice vis, e remarcabilă forța, vitalitatea realității, faptul că *te afli în realitate* și nu că visezi. Dincolo de hotar mă pomenesc necunoscut și absolut singur. Pînă și limba s-a schimbat. De fapt, sînt întotdeauna considerat un străin, un alienat. Se așterne în fața mea un timp nemărginit și sînt perfect mulțumit să cutreier străzile. Dar, trebuie să spun, nu există decît o stradă – prelungirea străzii pe care am locuit. În cele din urmă ajung la un pod de fier, deasupra șinelor ferate. Întotdeauna amurgește cînd ajung la pod, deși se găsește la mică depărtare de linia de hotar. De pe pod privesc în jos la încîlceala șinelor, la depozitele de mărfuri, la magazine, la depouri și, în timp ce cuprind cu privirea mănunchiul acesta de bizare substanțe mișcătoare, se petrece un proces de metamorfozare, întocmai ca într-un vis. Odată cu transformarea și deformarea, devin conștient că acesta e visul meu vechi, pe care l-am visat de atîtea ori. Și mă cuprinde o teamă sălbatică să nu mă

trezesc, de fapt știu că o să mă deștept în scurt timp, chiar în clipa când, în mijlocul unui vast spațiu deschis, voi fi pe punctul de a intra în casa care conține ceva de foarte mare însemnătate pentru mine. Dar în chiar clipa când mă îndrept spre această casă, locul pe care stau începe să se estompeze pe la colțuri, să se dizolve, să dispară.

Spațiul se înfășoară în jurul meu ca un covor și mă înghite și, odată cu el, desigur, piere și casa în care niciodată nu izbutesc să pătrund.

Nu există nici un fel de tranziție de la acest vis, cel mai plăcut din câte cunosc, și miezul unei cărți intitulate *Evoluția creatoare*. În această carte de Henri Bergson, la care am ajuns la fel de natural ca și la visul despre ținutul de dincolo de hotar, sînt din nou complet singur, din nou străin, din nou un om de o vîrstă nedeterminată, care stă pe un pod de fler, urmărind o ciudată metamorfoză pe dinafară și pe dinăuntru. Dacă această carte nu mi-ar fi căzut în mînă exact când mi-a căzut, poate că aș fi înnebunit. S-a ivit în momentul în care o altă lume uriașă se fărîmița peste mine. Dacă n-aș fi înțeles nici un cuvînt din „această carte, dacă aș fi păstrat numai amintirea unui singur cuvînt, *creatoare*, și tot mi-ar fi fost de ajuns. Cuvîntul acesta era talismanul meu. Cu el mă simțeam în stare să sfidez întreaga lume, și mai ales pe prietenii mei.

Există momente în care trebuie să o rupi cu prietenii pentru a putea înțelege sensul prieteniei. S-ar putea să sune cam bizar, dar descoperirea acestei cărți a echivalat cu descoperirea unei arme, a unui instrument cu ajutorul căruia puteam reteza toți prietenii care mă înconjurau și care nu mai însemnau nimic pentru mine. Cartea a devenit prietenul meu pentru că m-a învățat că nu am nevoie de prieteni. Mi-a dat curajul de a fi singur, și mi-a oferit puțința de a prețui singurătatea. Nu am înțeles niciodată cartea; uneori credeam că sînt pe punctul de a o înțelege, dar de fapt niciodată nu am înțeles-o cu adevărat. Pentru mine era mai important să nu înțeleg. Cu cartea aceasta în mînă, citind din ea cu glas tare prietenilor, punîndu-le întrebări și explicîndu-le, am înțeles cu claritate că nu am prieteni, că sînt singur pe lume. Pentru că prin neînțelegerea înțelesului cuvintelor, nici de către mine, nici de către ei, a reieșit limpede că există mai multe căi de a nu înțelege și că deosebirile dintre neînțelegerea unui individ și neînțelegerea altuia crează o lume de teren ferm chiar mai solidă decît cea creată de deosebirile de înțelegere. Tot ce am crezut că am înțeles vreodată s-a volatilizat și am fost lăsat cu o tăblița virgină. Pe de altă parte, prietenii mei s-au îngropat și mai solid în micul tranșeu al înțelegerii pe care și-l săpaseră singuri. Au murit comod în pătucul lor de înțelegere, pentru a deveni cetățeni utili ai lumii. Îi plîngeam și, în scurt timp, i-am părăsit pe rînd, fără vreo umbră de regret.

Și ce anume conținea cartea asta, care să fi putut însemna atît de mult pentru mine și totuși să-mi rămînă obscură. Revin la cuvîntul *creatoare*. Sînt convins că misterul rezidă în perceperea sensului acestui cuvînt. Cînd mă gîndesc acum la carte și la felul în care m-am apropiat de ea, îmi vine în minte

un om care trece prin ritualurile inițierii. Dezorientarea și reorientarea pricinuite de inițierea într-un mister, constituie cea mai minunată experiență pe care o poți trăi. Tot ce s-a străduit creierul, o viață întreagă, să asimileze, să clasifice și să sintetizeze, trebuie să fie revăzut și reordonat. O zi de mutare pentru suflet! Și, desigur, nu pentru o zi, ci pentru săptămîni și luni. Întîlnești din împlinire un prieten pe stradă, un om pe care nu l-ai mai văzut de cîteva săptămîni, și constăți că a devenit absolut străin pentru tine. De la noua ta înălțime, îi dai cîteva semnale și, dacă nu le receptează, îl lași în urmă – definitiv. E ca și cum ai face curățenie pe un cîmp de luptă: toți cei schilodiți fără speranță și muribunzii sînt expediați cu o rapidă lovitură de măciucă. Și te miști mai departe, spre noi cîmpuri de bătălie, spre noi victorii și înfrîngeri. Dar te miști! Și, odată cu tine, se mișcă și lumea cu o cumplită precizie. Cauți noi terenuri de operații, noi specimene ale rasei umane pe care le instruiști răbdător și le echipezi cu noi simboluri. Uneori îi alegi pe aceia la care altă dată nici nu te-ai fi uitat. Încerci tot și pe toți care-ți sînt la îndemîină, cu condiția să ignore încă revelația.

În această stare de spirit m-am găsit așezat în atelierul de croitorie al tatălui meu, citind cu glas tare evreilor care lucrau acolo. Citindu-le din acea nouă Biblie în felul în care Pavel trebuie să le fi vorbit discipolilor. Adăugînd dezavantajul că acei bieți amărîți nu puteau citi în limba engleză. În primul rînd mă adresam lui Bunchek, maistrul care croia și care avea o minte rabinică. Deschideam cartea, alegeam un pasaj la împlinire și îl citeam într-o limbă transpusă atît de primitiv, încît semăna cu engleza stîlcită a negrilor. Pe urmă încercam să le explic, prin exemple și analogii, lucrurile care le erau familiare. Era uimitor pentru mine să văd cît de bine înțelegeau, aș spune chiar mai bine decît un profesor de colegiu, un literat sau orice om cultivat. Firește, ce înțelegeau ei nu avea nici o legătură cu cartea lui Bergson, în conținutul ei de carte, dar oare nu acesta e scopul unei astfel de cărți? În felul în care înțeleg eu tîlcul unei cărți, cartea în sine dispare din vedere, e mestecată de vie, digerată și încorporată în sistemul de carne și sînge care, la rîndul lui, creează spirit nou și remodelează lumea. Citind cartea, ne împărtășeam cu toții dintr-un ospăț comun, și cel mai pregnant era capitolul asupra Dezordinii, care, după ce-l citisem și-l rumegasem bine, mă înzestrăse cu un atît de perfect simț al ordinii, încît dacă o cometă ar fi lovit pe neașteptate pămîntul și ar fi răsturnat totul din loc, ar fi întors totul cu susul în jos și cu înăuntru în afară, m-aș fi orientat într-o clipă spre noua ordine. Dezordinea nu-mi inspira mai multe temeri și iluzii decît moartea. Labirintul constituie terenul meu de vînătoare preferat și, cu cît mă afund mai adînc în încîlceală, cu atît mă orientez mai bine.

Cu *Evoluția creatoare* sub braț, mă urc, cînd plec de la serviciu, în trenul suspendat, la podul Brooklyn, și încep călătoria spre casă, spre cimitir. Uneori mă urc în tren la Delancey Street, chiar din inima ghetoului, după ce-am străbătut un drum lung prin străzi înțesate. Acolo, intru în tren pe sub pămînt,

ca un vierme împins prin intestine. De fiecare dată când mă strecor prin mulțimea care se înghesuie pe peron, știu că sînt individul cel mai deosebit, cel mai aparte, dintre toți de acolo. Priveam la tot ce se întîmpla în jurul meu, ca un spectator dintr-o altă planetă. Limbajul meu, lumea mea, se găseau sub braț. Eram păzitorul unei noi taine; dacă ar fi fost să deschid gura și să vorbesc, aş fi oprit traficul în loc. Ceea ce aveam eu de spus și ce țineam în mine în fiecare călătorie spre și de la birou, era absolut dinamită. Nu mă simțeam încă pregătit să folosesc dinamita. O ciuguleam, meditativ, speculativ, grav. Poate că peste cinci ani, peste zece ani, o. să-i nimicesc pe toți oamenii ăștia. Dacă trenul lua o curbă și ne hurduca violent, îmi spuneam: „Foarte bine, sari de pe cablu, anihilează-i pe toți!” Niciodată nu mă gîndeam că și eu aş fi fost pus în primejdie dacă trenul ar fi sărit de pe cablu! Eram înghesuiți ca sardelele și toată carnea aceea caldă presată de mine îmi abătea gîndurile. Devin conștient de o pereche de picioare lipite de ale mele. Mă uit la fata așezată în fața mea. O privesc drept în ochi, și îmi împing și mai tare genunchii între picioarele ei. Pare stînjenită, se foiește pe scaun și, în cele din urmă, se întoarce spre fata de lîngă ea și se plînge că o molestez. Pasagerii din jur îmi aruncă priviri ostile. Mă uit orbește pe fereastră și mă fac că n-am auzit nimic. Chiar dacă aş vrea, nu mi-aș putea mișca picioarele. Totuși, încetul cu încetul, și apoi îmbrîncindu-mă violent și răsucindu-se, fata reușește să-și degajeze picioarele. Acum mă pomenesc exact în aceeași poziție cu fata de lîngă ea, cea căreia i se plînsese. Pe dată simt o atingere prietenoasă și apoi, spre surprinderea mea, o aud răspunzînd celeilalte că în mijloacele comune de locomoție n-ai încotro, că nu e vina pasagerilor ci a companiei care ne înghesuie ca pe niște oi. Și din nou îmi simt tremurul picioarelor lipite de ale mele, o apăsare caldă, umană, ca o strîngere de mîna. Cu mîna liberă, reușesc să-mi deschid cartea. Urmăresc un dublu scop: întîii vreau să vadă ce fel de carte citesc, în al doilea rînd, doresc să continuu jocul picioarelor fără să atrag atenția. Funcționează de minune. Cînd trenul se mai golește, profit să mă așez alături de ea și să încheg o conversație – firește, despre carte. E o evreică voluptuoasă, cu ochi enormi, lichizi, și cu acea franchețe care derivă din senzualitate. Cînd sosește momentul să coborîm, pornim pe străzi, braț la braț, către casa ei. Am ajuns aproape la marginea vechiului meu cartier. Totul mi-e familiar și, totodată, respingător de străin. N-am mai fost de ani de zile pe străzile astea, și acum le străbat împreună cu o fată evreică din gheto, o fată frumoasă cu un puternic accent evreiesc. Arăt discordant alături de ea. Îmi dau seama că oamenii întorc capetele în urma noastră. Eu sînt intrusul, un goi care a venit în cartier ca să culeagă un fruct pîrguit. Pe de altă parte, ea pare mîndră să-și etaleze cucerirea, să mă arate prietenilor ei. „la priviți ce-am agățat în tren, un goi educat, un goi rafinat!” Aproape că-i aud gîndurile. Mergînd încet, prospectez situația. Detaliile care vor decide dacă am s-o mai caut în seara aceasta sau nu. Nici vorbă s-o invit la cină. Toată problema e la ce oră și unde să ne întîlnim

și cum să aranjăm lucrurile pentru că, în chiar momentul când am ajuns la ușa ei, lasă să-i scape informația că e măritată cu un comisvoiajor și, deci, trebuie să fie prudentă. Ne înțelegem să mă întorc și să ne întâlnim la colț, în fața bomboneriei, la o anumită oră. Dacă doresc să-mi aduc un prieten, o s-o aducă și ea pe prietena ei. Nu, hotărâsc să vin singur. Cădem de acord. Îmi strânge mîna și intră într-un hol sordid. Mă întorc grăbit la stația trenului suspendat și mă grăbesc să ajung acasă pentru masa de seară.

E o noapte de vară și totul e larg deschis. Făcînd direcție întoarsa ca să mă întîlnesc cu fata, întregul trecut începe să-mi joace caleidoscopic prin fața ochilor. De astă dată mi-am lăsat cartea acasă. Am pornit la vînătoare de muiere și nici unul din gîndurile mele nu poposește acum asupra cărții. Mă aflu din nou de cealaltă parte a hotarului, și fiecare stație care trece cu un zdrăngănit, îmi micșorează lumea. Cînd ajung la destinație, aproape că sînt iar copil. Un copil speriat de metamorfozele care au avut loc. Ce s-a întîmplat cu mine, un om din sectorul paisprezece, de m-am pomenit sărind din tren la stația asta, în căutarea unei muieri evreice. Și, presupunînd că aș regula-o, ce-i cu asta? Ce am eu de vorbit cu o asemenea făptură? Și ce înseamnă un regulat cînd eu nu doresc decît dragoste adevărată? Da, brusc gîndul mă izbește ca un uragan... Una, fata pe care am iubit-o, fata care locuia în cartierul ăsta. Una, cu ochi mari, albaștri și păr ca de cînepă, Una care mă făcea să tremur numai cînd mă uitam la ea. Una, căreia mă temeam să-i sărut sau numai să-i ating mîna. Unde este Una? Da, subit, devine întrebarea cea mai arzătoare *Unde este Una?* Pe dată mă simt iritat, pierdut, dezolat, cuprins de spaimă și de disperare. Cum de am lăsat-o să plece? De ce? Ce s-a întîmplat? Cînd s-a întîmplat? Mă gîndisem la ea ca un maniac, zi și noapte, an de an și, apoi, fără ca măcar să-mi dau seama, mi-a scăpat din minte, uite așa, ca o monedă care-ți lunecă printr-o spărtură a buzunarului. Incredibil, monstruos, nebunesc! Tot ce aș fi avut de făcut ar fi fost s-o cer de nevastă, să-i cer mîna – asta ar fi fost tot. Dacă aș fi făcut-o, mi-ar fi răspuns pe loc, *da*. Mă iubise, mă iubise cu disperare. Sigur că da, îmi amintesc, îmi amintesc cu ce ochi se uitase la mine ultima oară cînd ne-am întîlnit. Îmi luasem rămas bun de la ea, pentru că, în acea seară, plecam în California, lăsîndu-i pe toți ceilalți să înceapă o viață nouă. Dar eu nu avusesem nici o intenție să duc o viață nouă. Voisem să o cer în căsătorie, însă povestea pe care o plăsmuisem în chip de anestezic țîșnise cu atîta naturalețe de pe buzele mele, încît eu însumi i-am dat crezare și, deci, mi-am luat rămas bun și am plecat, iar ea a rămas, privind după mine, și i-am simțit privirile străpungîndu-mă, i-am auzit vaietul lăuntric și, ca un automat, am mers înainte, pînă cînd, la capătul străzii, am dat colțul, și asta a fost tot. Adio! Pur și simplu. Ca într-o comă. Și avusesem de gînd să-i spun: *Vino la mine! Vino la mine pentru că altfel nu pot trăi.*

Mă simt atît de slăbit, de oscilant, încît abia pot coborî scările trenului suspendat. Acum știu ce s-a întîmplat – am trecut linia de hotar. Biblia aceea

pe care o purtasem pretutindeni cu mine, ar fi trebuit să mă instruiască, să mă inițieze într-un nou mod de viață. Sînt strălucit și sclipitor, avid de noi descoperiri, dar în miezul meu totul e încă plumb, totul e încă zgură. Încep să plîng – chiar acolo pe scările trenului suspendat, sughiț cu glas tare, ca un copil. Și acum mi se luminează în minte, cu deplină claritate: *ești singur pe lume!* Ești singur... singur... singur. E atît de amar să fii singur... amar, amar, amar, amar. Fără limită, insondabil, și totuși e soarta fiecărui om de pe pămînt, dar mai cu seamă a mea... mai cu seamă a mea. Din nou metamorfoza. Din nou totul se clatină și se înclină. Sunt din nou în vis, visul acela dureros, delirant, plăcut, înnebunitor, de dincolo de hotar. Stau în centrul unui loc viran, dar numi văd casa. Nu am o casă. Visul a fost un miraj. Niciodată nu a existat o casă în mijlocul locului viran. De asta nu am putut niciodată să intru în ea. Căminul meu nu este în această lume, și nici în cea viitoare. Sînt un om fără un cămin, fără un prieten, fără o soție. Sînt un monstru ce aparține unei realități care nu există încă. Ah, dar există, va exista. Sînt sigur de lucrul ăsta. Acum merg grăbit, cu capul în piept, murmurînd de unul singur. Am uitat atît de total de întîlnirea pe care o aveam, încît nici n-am observat dacă am trecut pe lîngă fată sau nu. Probabil că da. Probabil că m-am uitat fix la ea și nu am recunoscut-o. Probabil că nici ea nu m-a recunoscut. Sînt nebun, nebun de durere, nebun de spaimă. Sînt disperat. Dar nu sînt pierdut. Nu, totuși există o realitate căreia îi aparțin. E încă departe, foarte departe. S-ar putea să merg, cu capul în piept, de acum și pînă la Judecata de Apoi și să nu o descopăr. Dar ea există, sînt convins. Mă uit cu priviri ucigașe la oameni. Dacă aș putea arunca o bombă și preface întreg cartierul în țandări, aș face-o. Aș fi fericit să-i văd pe toți sărind în aer, ciopîrțiți, zdrobiți, sfîrtecați, anihilați. Aș vrea să anihilez întregul pămînt. Nu sunt parte din el. E o nebunie de la un capăt la celălalt. Întreaga chestie. O bucată uriașă de brînză mucegăită în care colcăie viermii. S-o ia dracu! Fă-o să sară în aer! Ucide, ucide, ucide!... ucide-i pe toți, evrei și creștini, tineri și bătrîni, buni și răi...

Încep să mă simt ușor, ușor ca un fulg, și ritmul pașilor mei devine mai ferm, mai calm, mai egal. Ce noapte frumoasă! Stelele licăresc atît de luminos, de senin, de îndepărtat! Nu-și bat joc de mine, dar îmi amintesc de deșertăciunea a tot ce există. Cine ești tu, tinere, ca să vorbești despre pămînt, despre a preface totul în țandări? Noi atîrnăm aici de milioane și miliarde de ani. Noi am văzut tot și toate, și iată că strălucim pașnic noapte de noapte, luminăm calea, împăcăm inima. Privește în jur, tinere, și umple-ți ochii de frumos. Nu vezi, pînă și varza care zace în rigolă pare frumoasă în lumina noastră. Ridică foaia de varză, ține-o ușor în mînă. Mă aplec și culeg varza din rigolă. Îmi apare ca un lucru cu totul nou, cuprinzînd în sine un întreg univers. Rup o bucățică din ea și o examinez. Conține un univers. Negrăit de frumos și de misterios. Aproape că mă rușinez să o arunc îndărăt în rigolă. Mă aplec iar și o depozitez cu grijă pe mormanul de gunoi de alături. Devin foarte îngândurat;

foarte, foarte calm. Iubesc tot ce există pe lume. Știu că, în chiar această clipă, undeva, e o femeie care mă așteaptă și că, dacă aș înainta foarte calm, foarte liniștit, foarte încet, aș ajunge la ea. Poate că stă la un colț de stradă și, când o să mă apropii, o să mă recunoască – pe dată. Cred acest lucru – așa să-mi ajute Dumnezeu! Cred că totul e drept și preordonat. Căminul meu? Cum așa, e lumea – lumea întreagă. Mă simt acasă pretutindeni, numai că nu am știut acest lucru. Dar acum îl știu. Nu mai există nici o linie de hotar. Nici nu a existat vreodată vreun hotar: eu l-am creat Străbat străzile încet, fericit. Iubitele străzi. Pe care le străbate fiecare și pe care fiecare suferă, fată să arate. Când mă opresc și mă rezem de un felinar ca să-mi aprind o țigară, pînă și felinarul îmi pare prietenos. Nu e un obiect din fier – e o creație a minții omenești, modelată într-un anume fel, rotunjită și formată de mîini omenești, suflată cu respirație omenească, așezată de mîini și de picioare omenești. Mă răsucesc și îmi frec mîna de suprafața de metal. Aproape că îmi vorbește. E un felinar uman. *Apartține*, ca și foaia de varză, ca și ciorapii găuriți, ca și salteaua, ca și chiuveta din bucătărie. Totul stă într-un anumit fel, într-un anumit loc, în raportul în care stă mintea noastră față de Dumnezeu. Lumea, în substanța ei vizibilă, tangibilă, e o hartă a iubirii noastre. Nu Dumnezeu ci *viața* e iubire. Iubire, iubire, iubire. Și în centrul centrului acestora toate, pășește un tînăr, eu însumi, nimeni altul decît Gottlieb Leberecht Miiller.

Gottlieb Leberecht Muller! Acesta este numele unui om care și-a pierdut identitatea. Nimeni nu i-ar fi putut spune cine este, de unde vine, ce i s-a întîmplat. În filme, unde am făcut pentru prima oară cunoștință cu acest individ, se presupunea că suferise un accident în război. Dar când m-am recunoscut pe ecran, știind că eu nu luasem niciodată parte la vreun război, mi-am dat seama că autorul crease această mică ficțiune pentru a nu mă da în vileag. Adeseori uit care sînt eu cel adevărat. Adeseori, în visurile mele, sorb licoarea uitării, cum se spune, și pribegesc pierdut și deznădăjduit, în căutarea trupului și numelui care sînt ale mele. Și, uneori, între vis și realitate nu stă decît un fir extrem de subțire. Uneori, în timp ce o persoană îmi vorbește, ies din papucii mei și, ca o plantă purtată de vînt, încep călătoria eului meu lipsit de rădăcini. În această condiție sînt efectiv apt să îndeplinesc cerințele obișnuite ale vieții – să-mi găsesc o soție, să devin tată, să susțin o gospodărie, să-mi amuz prietenii, să citesc cărți, să plătesc impozite, să-mi fac stagiul militar, și așa mai departe, în această condiție sînt capabil, dacă e nevoie, să ucid cu sînge rece, de dragul familiei mele sau ca să-mi apăr țara sau ce-o mai fi. Sînt cetățeanul obișnuit, rutinier, care răspunde la un nume și care are un număr pe pașaport. Și sînt cu totul nerăspunzător de soarta mea.

Și apoi, într-o bună zi, fără cel mai mic avertisment, mă trezesc și, privind în jur, nu mai înțeleg nimic din ce se petrece, nu înțeleg nici comportamentul meu, nici pe cel al vecinilor mei, nu înțeleg de ce guvernele fac război sau

pace, oricare din ele s-ar nimeri. În asemenea momente sînt născut din nou, născut și botezat cu numele meu adevărat: Gottlieb Leberecht

Müller! Tot ce fac în numele meu adevărat e considerat nebunesc. Oamenii își fac semne furioase în spatele meu și, cîteodată, chiar în fața mea. Sînt silit să o rup cu prietenii, cu familia, cu cei dragi. Sînt obligat să o iau din loc și astfel, firesc ca într-un vis, mă găsesc din nou purtat în derivă, de obicei mergînd pe o șosea, cu fața către soare-apune. Acum, toate facultățile mele devin alerte. Sînt cel mai suav, mai catifelat, mai șiret animal – și, în același timp, sînt și ceea ce s-ar putea numi un om sfînt. Știu cum să mă apăr. Știu cum să mă eschivez de la muncă, de la relații încîlcite, știu cum să evit mila, compătimirea, bravura și toate celelalte capcane. Stau într-un anumit post sau alături de o persoană doar cît să obțin ce doresc și, pe urmă, iar o iau din loc. Nu am nici un țel: hoinăreala fără țintă mi-e suficientă în sine. Sînt liber ca o pasăre, sigur ca un echilibrist. Mana îmi pică din cer, n-am decît să întind mîna și s-o adun. Și, pretutindeni, las în urma mea cele mai plăcute sentimente, ca și cum, acceptînd darurile care plouă peste mine, le fac celorlalți o reală favoare. Pînă și rufele murdare îmi sînt curățate de mîini iubitoare. Pentru că tuturor le este drag de un om care trăiește în dreptate. Gottlieb! Ce nume frumos! Gottlieb! Îmi repet iar și iar! Gottlieb Leberecht Müller.

În această condiție m-am apropiat întotdeauna de hoți și de lichele și de ucigași, și cît de buni și de blînzi au fost cu mine! De parcă mi-ar fi fost frați. Și nu-mi sînt, oare? Nu am preluat eu vinovăția tuturor crimelor și nu am suferit pentru ele? Și nu e drept, date fiind crimele mele, să fiu atît de strîns unit cu semenii mei? Întotdeauna, cînd văd un licăr de recunoaștere în ochii altei persoane, devin conștient de această tainică legătură. Numai în ochii celui drept nu se aprinde niciodată un licăr. Numai omul drept nu cunoaște taina legăturii umane. Numai omul drept comite crime împotriva omului, numai cei dreپți sînt adevărați monștri. Omul drept este cel care ne ia amprentele digitale, el e cel care ne dovedește că am murit chiar în timp ce stăm în fața lui, în carne și oase. Omul drept este cel care ne impune nume arbitrare, nume false, care înregistrează date false în registre și ne îngroapă de vii. Prefer hoții, lichelele, ucigașii, doar dacă nu găsesc un om de statura mea, de calitatea mea.

Niciodată n-am găsit un asemenea om! N-am reușit să găsesc un om la fel de generos ca mine, la fel de iertător, de tolerant, de nepăsător, de nesăbuit, de curat la inimă. Mă iert pentru toate crimele pe care le-am săvîrșit. O fac în numele umanității. Știu ce înseamnă să fii om, cunosc slăbiciunea și taina acestui fapt. Sufăr din pricina acestei cunoașteri, dar mă și desfăt în ea. Dacă mi s-ar oferi șansa de a fi Dumnezeu, aș respinge-o. Cel mai minunat prilej pe care ți-l oferă viața este acela de a fi om. Cuprinde întregul univers. Include cunoașterea morții, care nu-i place nici măcar lui Dumnezeu.

În punctul la care este scrisă această carte, sînt omul care s-a rebotezat. Au trecut mulți ani de cînd s-au întîmplat toate astea și, între timp, s-au petrecut atîtea altele, încît e greu să mă întorc la momentul acela și să reconstitui traiectoria lui Gottlieb Leberecht Müller. În orice caz, poate că ofer un indiciu dacă vă spun că omul care sînt acum s-a născut dintr-o rană. O rană care mi-a atins inima. În virtutea oricărei logici confecționate de om, ar trebui să fiu mort. De fapt, am fost declarat mort de toți cei care mă cunoscuseră odinioară; circulam printre ei ca un strigoi. Cînd se refereau la mine foloseau timpul trecut, mă jeleau, mă îngropau din ce în ce mai adînc. Și totuși, îmi amintesc cum obișnuiam să rîd pe atunci, să fac dragoste cu femeii, cum gustam mîncarea și băutura și patul moale de care mă cramponam ca un vicios. Ceva mă omorîse, și totuși eram viu. Dar eram viu fără memorie, fără un nume;

fusesem separat de speranță, ca și de remușcare și de regret. Nu aveam trecut și, probabil, nici viitor; mă găseam îngropat de viu într-un vid care era însăși rana ce-mi fusese administrată. Eu *eram* însăși rana.

Am un prieten care îmi vorbește din timp în timp despre Miracolul Golgothei, din care nu înțeleg nimic. Dar știu ceva despre miraculoasa rană pe care am primit-o eu, rana care m-a ucis în ochii lumii, și din care m-am născut din nou și m-am rebotezat. Știu ceva despre miracolul acestei răni pe care am trăit-o și care s-a tămăduit prin moartea mea. Vorbesc despre ea ca despre ceva petrecut cu mult în urmă dar, de rapt, mă urmărește mereu. Totul aparține unui trecut îndepărtat și, aparent, invizibil, asemenea unei constelații care s-a scufundat pe vecie dincolo de orizont.

Ce mă fascinează, e faptul că ceva atît de mort și de îngropat, cum am fost eu, poate fi resuscitat, și nu doar o dată, ci de nenumărate ori. Și nu numai atît, dar de fiecare dată cînd dispăream, mă afundam tot mai adînc în vid, așa încît, cu fiecare resuscitare, miracolul sporea. Și nici un fel de stigmat! Omul care renaște e mereu același, cu fiecare renaștere e din ce în ce mai mult el însuși. Doar că-și leapădă de fiecare dată pielea și, odată cu pielea, și năravurile. Omul pe care îl iubește Dumnezeu este un om care trăiește în dreptate. Gottlieb Leberecht! Omul pe care îl iubește Dumnezeu este ceapa cu o mie de învelișuri. Cînd jupoi primul înveliș, e nespus de dureros; al doilea înveliș e mai puțin dureros, următorul e și mai puțin, pînă cînd, în cele din urmă, durerea devine o plăcere, o desfătare, un extaz. Și după aceea, nu mai e nici plăcere nici durere, ci doar întuneric capitulînd în fața luminii. Și pe măsură ce întunericul se retrage, rana se ivește din ascunzișul ei: rana care e omul, iubirea omului, e acum scăldată în lumină. Identitatea pierdută e regăsită. Omul pășește afară din rana lui deschisă, din mormîntul pe care l-a purtat atît de îndelung cu sine însuși.

În mormîntul memoriei mele o văd acum îngropată, singura pe care am iubit-o mai mult decît orice pe lume, mai mult decît iubesc lumea însăși, mai

mult decît pe Dumnezeu, mai mult decît pe propria-mi carne și propriu-mi sînge. O văd supurînd acolo, în rana însîngerată a iubirii, atît de lipită de mine, încît nu o pot distinge de rana însăși. O văd zbătîndu-se să se elibereze, să se spele de durerea iubirii și, cu fiecare zbatere, afundîndu-se din nou în rană, năclăită de sînge, sufocată, zvîrcolindu-se în sînge. Îi văd cumplita privire a ochilor, chinul mut, sfîșietor, privirea jivinei prinse în capcană. O văd desfăcîndu-și picioarele pentru a se preda și fiecare orgasm e un geamăt de tortură. Aud zidurile prăbușindu-se, zidurile căscîndu-se peste noi și casa cuprinsă de flăcări. Îi aud strigîndu-ne din stradă, chemarea la muncă, chemarea la arme, dar noi sîntem țintuiți de podea și șobolanii se înfruptă din noi.

Mormîntul și pîntecele iubirii ne înfășoară, noaptea ne inunda măruntaiele și stelele sclipesc deasupra eleșteului negru, fără fund. Îmi pierd memoria cuvintelor, chiar și a numelui ei pe carc-l rostesc ca un monomaniac. Plonjînd din ce în ce mai adînc în noaptea cavernei insondabile, am uitat cum arăta, cum era la atingere, cum mirosea, cum făcea dragoste. Am urmat-o pînă în cel mai adînc adînc al făpturii ei, pînă la capela mortuara a sufletului ei, pînă la suflarea care încă nu i se risipise de pe buze. Am răscolit fără astîmpăr după ea, cea al cărei nume nu fusese scris nicăieri, am ajuns chiar pînă la altar și... n-am găsit nimic. M-am încolăcit în jurul acestei cochilii de nimic ca un șarpe cu inele de foc; am zăcut nemișcat vreme de șase veacuri, iară să răsuflu, în timp ce întîmplările lumii ce cerneau prin stratul de la fund, alcătuiind un culcuș de mucozități vîscoase. Am văzut constelațiile rotindu-se deasupra imensei găuri din tavanul universului; am văzut planetele periferice și steaua neagră care avea să mă nască pe mine. Am văzut Dragonul scuturîndu-se de dharma și de karma, am văzut noua seminție de oameni fremătînd în gălbenușul viitorului. Am întrevăzut pînă la ultimul semn și simbol, dar chipul ei nu l-am putut citii l-am putut vedea doar ochii scînteind, enormi, ca doi sîni luminoși, ca și cum aș fi înotat îndărătul lor, în efluviile electrice ale viziunii ei incandescente.

Cum ajunsese să se dilate astfel, dincolo de marginea de sesizare a conștiinței? Prin ce lege monstruoasă se întinsese peste toată fața lumii, revelînd totul dar ascunzîndu-se pe ea însăși? Era ascunsă în fața soarelui, asemenea lunii în eclipsă; era o oglindă care-și pierduse argintul, oglinda ce reflectă atît imaginea cît și spaima. Privind în adîncurile de dincolo de ochii ei, în carnea translucidă, am văzut structura cerebrală a tuturor formațiilor, a tuturor relațiilor, a întregii evanescențe. Am văzut creierul creierului, nesfîrșita mașinărie în nesfîrșită mișcare, cuvîntul Speranță rotindu-se pe o țepușă de frigăruie, frigîndu-se, asudînd stropi de grăsime, rotindu-se neîncetat în cavitatea celui de-al treilea ochi. l-am auzit visurile bolborosind în limbi care s-au pierdut, strigătele înăbușite reverberîndu-se în despicături minuscule, gîfîielile, gemetele, suspinele de plăcere, șfichiuitul biciului care plesnea. Am auzit-o rostindu-mi numele pe care eu încă nu-l rostisem, am auzit-o

blestemînd și țipînd de furie. Asemenea unui homuncul întemnițat în pîntecele unui organ, am auzit totul amplificat de o mie de ori. Am surprins răsuflarea înăbușită a omenirii, fixată parcă în însăși răscrucea sunetului.

În felul acesta umblam și dormeam și mîncam împreună, gemenii siamezi pe care i-a alipit iubirea și pe care numai Moartea i-ar fi putut desface. Umblam cu capul în jos, mîină în mîină, prin strîmtoare. Se îmbrăca aproape numai în negru, doar cu cîte o pată de roșu, cînd și cînd., Nu purta lenjerie de corp, doar o simplă teacă de catifea neagră, impregnată de un parfum diabolic. Ne culcam în zori și ne sculam numai cînd se întuneca. Trăiam în gropi negre, cu draperii trase, mîncam din farfurii negre, citeam din cărți negre. Priveam din gaura neagră a vieții noastre la gaura neagră a lumii. Soarele era în permanență camuflat, parcă pentru a ne ajuta în continua noastră luptă exterminatoare. În chip de soare, îl aveam pe Marte, în chip de lună, pe Saturn, trăiam permanent la zenitul lumii subterane. Pămîntul încetase să se mai învîrtească și prin gaura cerului de deasupra noastră atîrna steaua neagră care nu clipea niciodată. Din cînd în cînd, izbucneam într-un hohot de rîs, un rîs dement, batracian, care-i făcea pe vecini să se înfioare. Din cînd în cînd cîntam, delirant, fals, cu triluri. Eram ferecați în lunga noapte neagră a sufletului, un timp incomensurabil, care începea și sfîrșea ca o eclipsă. Ne roteam în jurul propriului nostru ego, ca niște sateliți-fantomă. Eram îmbătați de propria noastră imagine, pe care o vedeam cînd ne uitam unul în ochii celuilalt. Și cum ne uitam la ceilalți? Așa cum fiara se uită la o plantă, așa cum stelele se uită la o fiară. Sau cum Dumnezeu s-ar uita la om, dacă diavolul l-ar fi înzestrat cu aripi. Și în toate acestea, în intimitatea fixă, strînsă, a unei nopți lără de sfîrșit, ea era radioasă, jubila, o jubilarie ultraneagră țîșnind din ea ca un jet de spermă din Taurul Mithraic. Avea două țevi, ca o pușcă de vînătoare, un taur femelă cu o torță de acetilenă în pîntece. Cînd se aprindea, se concentra pe marele cosmocrator, ochii i se dădeau peste cap de nu li se mai vedea decît albul, buzele i se înspumau. În groapa neagră a sexului valsa ca un șoarece domesticit, fălcile i se deschideau ca la un șarpe, pielea i se zbîrlea în fulgi ghimpați. Poseda pofta insașiabilă a unui unicorn, furnicătura care i-a mînat pe egipteni spre pierzanie. Pînă și gaura din cer pe care se iveau steaua nesclipitoare era înghițită de ardoarea ei.

Trăiam lipiți de tavan, iar miasmele fierbinți, rîncede, ale vieții de toate zilele fumegau și ne sufocau. Trăiam la căldura marmurii, fierbințeala care urca din carnea umană încălzea inecele de șarpe în care eram ferecați. Trăiam țintuiți în cele mai de jos adîncuri, cu pielea afumată de negurile pasiunii omenеști, pînă la culoarea trabucurilor cenușii. Ca două capete purtate în țepile călăilor, ne roteam încet, înțepeniți, deasupra capetelor și umerilor omenirii de dedesubt. Ce însemna viața de pe pămîntul solid pentru noi care eram decapitați și legați pe vecie prin organele genitale? Eram șerpii gemeni ai paradisului, lucizi în căldură și reci ca însuși haosul. Viața era un perpetuu act sexual, negru, în jurul unui pol fix de insomnie. Viața era Scorpionul în

conjuncție cu Marte, în conjuncție cu Mercur, în conjuncție cu Venus, în conjuncție cu Pluton, în conjuncție cu Uranus, în conjuncție cu mercurul, cu laudanum, cu radium, cu bismutul. Marea conjuncție avea loc în serile de sîmbătă, cînd constelația Leului se copula cu constelația Dragonului în casa fratelui și a surorii. Marele *malheur* ar fi fost o rază de soare prefirată printre draperii. Marele blestem era Jupiter, regele peștilor, care ar fi putut arunca o otheadă binevoitoare.

Rațiunea pentru care îmi vine atît de greu să povestesc, este aceea că îmi amintesc prea mult. Îmi amintesc totul, dar asemenea marionetei așezate în poala ventrilocului. Am senzația că de-a lungul întregului neîntrerupt solstițiu conjugal, am șezut în poala ei (chiar cînd stătea în picioare) și am rostit frazele pe care m-a învățat ea să le spun. Am senzația că ea îi comandase instalatorului șef al lui Dumnezeu să țină aprinsă steaua neagră care se vedea prin gaura tavanului, să plouă cu nopți perpetuă și cu toate chinurile tîrîtoare care se mișcă tăcut în întuneric, încît mintea devenea un sfredel ce scormonea frenetic în nimicul negru. Oare îmi închipui numai că ea vorbea fără încetare, sau devenisem o marionetă atît de disciplinată încît îi interceptam gîndurile înainte de a le fi articulat în cuvinte? Buzele îi erau frumos despărțite, netezite cu o pastă groasă de culoarea sîngelui întunecat; le priveam fascinat deschizîndu-se și închizîndu-se, fie că șuierau veninul viperei, fie că uguiau ca o turturea. Erau întotdeauna în prim plan, ca în filmele mute, astfel încît le cunoșteam fiecare fisură, fiecare por și, cînd se pornea isterica înspumare, urmăream șuvițele de salivă, clăbucii și stropii, de parcă m-aș fi aflat într-un balansoar sub cascada Niagara. I-am învățat mișcările, exact ca și cum aș fi fost parte din organismul ei; reacționeam mai bine decît marioneta unui ventriloc, întrucît puteam acționa fără să fiu tras violent de sfori. Din cînd în cînd improvizam singur, ceea ce, uneori, îi plăcea la nebunie; pretindea, desigur, să nu fi observat aceste erupții, dar îmi dădeam seama că era mulțumită după felul în care se alinta. Avea darul de a se transforma; aproape la fel de repede și de subtil ca diavolul. În afară de panteră și de jaguar, cel mai bine îi stătea genul pasăre; bîtlanul sălbatic, pasărea ibis, flamingo, lebăda în rut. Avea un fel de a se năpusti în picaj, ca și cum tocmai depistase o carcasă mustoasă, și se repezea direct la măruntaie, culegînd imediat bucățica cea mai gustoasă, delicata – inima, ficatul sau ovarele – după care își revenea cît ai clipi. Dacă cineva ar fi detectat-o, l-ar fi mințit de-ar fi înghețat apele, cu ochii nu chiar închiși, dar imobili în privirea aceea fixă de vasilisc. Îmboldește-o puțin și o să se prefacă în trandafir, un trandafir negru, cu cele mai catifelate petale și cu un parfum îmbătător. Era formidabil cît de bine învățasem să prind indiciul din zbor; oricît de repede se producea metamorfoza, eu eram imediat ia locul meu în poala ei, în poala păsării, în poala fiarei, a șarpelui, a trandafirului; poala poalelor, buza buzelor, vîrf la vîrf fulg la fulg, gălbenușul în ou, perla în stridie, o încleștare de cancer, un lustru de spermă și de cantaridă. Viața era

Scorpionul în conjuncție cu Marte, în conjuncție cu Venus, Saturn, Uranus, et cetera; dragostea era conjunctivita mandibulelor, apucă asta, apucă cealaltă, apucă, apucă, apucatul-apucat mandibular al roții mandala a dorinței. Când sosea ora mesei, o și puteam auzi spărgînd ouăle și, în interiorul oului, cip-cirip, binecuvîntata prevestire a mesei următoare. Mîncam ca un maniac: prelungita voracitate visătoare a omului care-și întrerupe de trei ori pe zi postul. Și în timp ce eu mîncam, ea torcea, sforăitul ritmic, prădalnic, al drăcoaicei care-și devorează puiul. Ce nopți de dragoste plină de beatitudine! Salivă, spermă, satanism, sfîcterită, toate într-o orgie conjugală în Groapa Neagră din Calcutta. Afară, acolo unde spînzura steaua neagră, domnea o tăcere pan-islamică, precum în lumea cavernelor unde pînă și vîntul e încremenit. Acolo, afară, dacă aș fi cutezat să mă gîndesc, plutea liniștea spectrală a insanității, lumea oamenilor fiind amortită, vlăguita de secolele de neîncetat măcel. Acolo, afară, se întindea o cuprinzătoare membrană însîngerată înăuntrul căreia avea loc întreaga activitate umană, lumea eroică a nebunilor și a maniacilor care au întunecat în sînge lumina cerurilor. Cît de pașnică era mica noastră viață de turturea-și-vultur, în întuneric. Carne în care îți puteai înfige dinții sau penisul, carne abundant aromată, fără urme de cuțit sau de foarfeci, fără cicațrici de obuze explodate, fără arsuri de muștar, fără plămîni opăriți. În afară de halucinanta gaură din tavan, o viață placentară aproape perfectă. Dar gaura exista – ca o fisură în bășica udului – și nici un tampon nu o putea astupa în permanență, nici o urinare nu putea fi ocolită cu un zîmbet. Pișă-te din plin fi liber; dar cum să uiți de spărtura din turn, de tăcerea nefirească, de ineluctabilul, de teroarea, de osînda lumii

„celeilalte”. Uplete-ți pipota, da, și mîine umple-ți pipota, și mîine și mîine și mîine – dar *pînă la urmă*, ce-i atunci? *Pînă la urmă*! Ce e pînă la urmă? O schimbare de ventriloc, o schimbare de poală, o deplasare a axei, o altă crăpătură în tavan... *ce?ce?* Am să vă spun, – șezînd în poala ei, pietrificat de razele nemișcate, dințate, ale stelei negre, împuns, smucit, amețit, trepanat de acuitatea telepatică a agitației noastre interactive, nu mă gîndeam la nimic, la nimic plasat în afara celulei pe care o locuiam, nu mă vizita nici măcar gîndul unei firimituri pe o față de masă albă. Gîndurile se desfășurau doar în perimetrul vieții noastre amoebice, gîndul în sine pe care ni l-a dăruit Immanuel Lăbuță Kant și pe care nu-l poate reproduce decît marioneta unui ventriloc. Am meditat asupra fiecărei teorii științifice, asupra fiecărei teorii de artă, asupra fiecărui sîmbure de adevăr din fiecare sistem trăsnet de salvare. Am calculat totul în amănunt, cu decimale gnostice. Dar totul fusese calculat pentru o altă viață, pe care, într-o bună zi, o s-o trăiască altcineva – poate. Ajunsesem *ea și cu mine*, chiar la gîtul sticlei, cum se spune, dar gîtul sticlei fusese spart, iar sticla nu era decît o ficțiune.

Îmi aduc aminte cum, cînd am întîlnit-o pentru a doua oară, mi-a spus că nu se așteptase să mă mai vadă, a treia oară mi-a declarat că mă crezuse un

narcoman, după aceea m-a decretat zeu și pe urmă a încercat să se sinucidă, după care am încercat și eu, apoi ea a încercat din nou, dar fără alt rezultat decât acela de a ne apropia și mai mult, atât de mult încât ne-am interpenetrat, ne-am schimbat între noi personalitatea, numele, identitatea, religia, tatăl, mama, fratele. Pînă și trupul ei a trecut printr-o schimbare radicală, și nu o dată ci de mai multe ori. La început a fost mare și catifelată ca un jaguar, cu acea forță sinuoasă, înșelătoare a felinelor, ghemuirea, saltul, năpustirea; pe urmă a devenit friabilă, fragilă, delicată, aproape ca o floare de cîmp și, de atunci încolo, a fost supusă celor mai subtile prefaceri – de piele, de mușchi, de culoare, de ținută, de miros, de mers, de gestică, et cetera. Se schimba asemenea unui cameleon. Nimeni n-ar fi putut spune cum era în realitate, deoarece, cu fiecare prefacere, devenea o persoană total diferită! După un timp, nu mai știa singură care era ea cea adevărată.

Procesul acesta de metamorfozare începuse înainte de am cunoscut-o eu, așa-am aflat mai târziu. Asemenea atîtor alte femei care se cred urîte, hotărîse să se facă frumoasă, orbitoare.

Pentru aceasta, renunțase în primul rînd la numele ei, apoi la familie, la prieteni, la tot ce ar fi putut-o atașa de trecut. Pe urmă și-a concentrat tot spiritul și toate facultățile asupra cultivării frumuseții, farmecului pe care deja îl poseda în bună măsură, deși fusese convinsă că-i inexistent Trăia tot timpul în fața oglinzii, studiindu-și fiecare mișcare, fiecare gest, fiecare grimasă. Și-a schimbat întregul fel de a vorbi, dicțiunea, intonația, accentul, modul de a construi frazele. S-a autodirijat cu atîta măiestrie, încît era cu neputință să aduci vorba despre origini. Era permanent la pîndă, pînă și în somn. Și, asemenea unui general iscusit, a învățat repede că cea mai bună formă de apărare este atacul. Nu a lăsat nici o poziție strategică neocupată: avanposturile, patrulele, santinelele ei erau plasate pretutindeni. Mintea ei era ca un reflector rotitor, niciodată stins.

Oarbă în fața propriei frumuseți, a propriului farmec, ca să nu mai vorbim de identitate, și-a lansat toate puterile în confecționarea unei creaturi mitice, a unei Elene, a unei Junone la ale cărei farmece nici o persoană, bărbat sau femeie, nu ar fi putut rezista. În chip automat, fără nici un fel de cunoaștere a legendei, a început să-și creeze, încetul cu încetul, fundalul ontologic, suita evenimentelor mitice care au precedat nașterea ei conștientă. Nu avea nevoie să-și memorizeze minciunile, ficțiunile, nu avea decât să-și joace în permanență rolul. Pentru ea nici o minciună nu era prea monstruoasă, pentru că în rolul pe care-l adoptase își era perfect fidelă ei însăși. Nu avea nevoie să *inventeze* un trecut; își *amintea* trecutul care-i aparținea,. Nu era niciodată încurcată de vreo întrebare directă, întrucît adversarilor nu li se înfățișa decât pieziș, lăturalnic. Își prezenta doar unghiurile fațetelor turnante, prisme de lumină orbitoare pe care le rotea întruna. Nu era niciodată o făptură din acelea pe care, pînă la urmă, le poți surprinde în repaos, era mecanismul în sine, operînd fără încetare

miriadele de oglinzi menite să reflecte mitul pe care îl crease. Nu avea un punct de echilibru; era etern suspendată deasupra multiplelor identități, în vidul eului ei. Nu intenționase să se prefacă într-o figură legendară, nu urmărise decât să-și facă recunoscută frumusețea. Dar, în căutarea frumuseții, a uitat curînd de eforturile ei și a devenit victima propriei sale creații. A devenit atît de uimitor de frumoasă, încît uneori era de-a dreptul înfricoșătoare și, alteori, direct urîtă, mai urîtă decât orice femeie urîtă. Putea să inspire spaimă și oroare, mai cu seamă cînd farmecul ei era la apogeu. S-ar fi zis că voința, oarbă și incontrollabilă, răzbea prin creație, dînd la iveală monstrul care era.

În întuneric, în groapa neagră, izolați de curiozitatea ochilor lumii, departe de adversari și de rivali, dinamismul copleșitor al voinței se mai relaxa, îi dădea un reflex de aramă topită, cuvintele îi ieșeau din gură ca o lavă, carnea i se crampona cu lăcomie de un punct de sprijin, o agățare de ceva solid și substanțial; ceva în care să se poată reintegra și repauza pentru cîteva clipe. Era ca un mesaj disperat venit de la mare depărtare, un S O S al unei nave care se scufundă. La început, l-am confundat cu pasiunea, cu extazul produs de carnea care se freacă de carne. Credeam că am descoperit un vulcan viu, un Vezuviu femelă. Nici un moment nu mi-a trecut prin cap că e vorba de o corabie umană care se îneacă într-un ocean de disperare, într-o Mare a Sargasselor de neputință. Acum, cînd mă gîndesc la steaua aceea neagră care se ivea prin gaura tavanului, steaua fixă care atîrna deasupra celulei noastre conjugale, mai neclintită și mai îndepărtată decât Absolutul, știu că era ea, golită de tot ce însemna ea: un astru mort, negru, lipsit de înfățișare. Știu că încercam să conjugăm verbul a iubi, ca doi maniaci care se străduiesc să se copuleze printr-un gard de fier.. Am spus că în freneticele încleștări nocturne îi uitam uneori numele, uitam cum arată, cine este. E adevărat în întuneric mă întindeam dincolo de mine însumi, alunecam afară din băierile cărnii în spațiul nesfîrșit al sexului, în canalele orbitale săpate în viața mea de o femeie sau de alta: Georgiana, de pildă, cea de o singură scurtă după-amiază, Thelma, curva egipteană, Carlotta, Alannah, Una, Mona, Magda: femei de pripas, miraje înșelătoare, fețe, trupuri, coapse, o perie subterană, un vis, o amintire, o dorință, un jind. Aș putea începe cu Georgiana, dintr-o după-amiază de duminică, lîngă calea ferată, rochia ei cu buline, șoldurile legănate, accentul ei din sud, gura lascivă, sîinii de metal topit; candelabrul cu miriade de brațe al sexului ar putea să înceapă cu Georgiana și să se întindă lateral și în sus prin ramificațiile pizdei, în dimensiunea n a sexului, lumea fără de limită. Georgiana era ca membrana urechiușei unui monstru nefinisat, numit sex. Era transparent de vie și răsuna în lumina amintirii unei scurte după-amieze pe stradă, prima mireasmă și substanță tangibilă a lumii coitului, care e în sine nelimitată și de nedefinit, ca și lumea-lume. Întreaga lume a coitului în membrana etern crescîndă a animalului pe care îl numim sex, cel care e ca o altă ființă ce crește în interiorul propriei noastre ființe, dislocînd-o treptat, astfel încît, cu timpul,

lumea umană va ajunge doar o amintire încetoșată a acestei făpturi noi, atotcuprinzătoare, atotprovocatoare, care se naște din ea însăși.

Copulația noastră ca de șerpi în întuneric acest mecanism cu două încheieturi și două țevi, m-a încleștat în cămașa de forță a îndoielilor, a geloziei, a spaimei, a singurătății. Dacă eu mă hîrjonisem cu Georgiana, sub candelabru cu mii de brațe al sexului, eram sigur că, pe atunci, și ea își văzuse de treabă, confecționînd membrane, urechi, ochi, degete, pielea capului și mai știu eu ce din ale sexului. În nopțile noastre, începea întotdeauna cu monstrul care o violase, presupunînd că exista vreun grăunte de adevăr în această poveste; în orice caz, și ea pornea de undeva de pe o cale lăturalnică, croindu-și drum în lung și-n lat prin ființa multiformă, necreată, în al cărei trup ne străduiam amîndoi cu disperare să ne întîlnim. Cunoscînd doar o fracțiune din viața ei, posedînd doar un sac de minciuni, de născociri, de închipuiri, de obsesii și dezamăgiri, punînd cap la cap mărunțișuri disparate, visuri de drogați reverii, crîmpeie de fraze, bolboroseli de vis, deliruri isterice, fantezii prost mascate, dorințe morbide, lovindu-mă din cînd în cînd de un nume care devenea carne și oase, trăgînd cu urechea la frînturi de conversație, observînd priviri furișe, gesturi pe jumătate frîmate, îi puteam atribui un întreg panteon de zei ai coitului, de creaturi foarte vii din carne și sînge, de bărbați care o avuseseră în chiar acea după masă sau poate numai cu o oră în urmă, sexul ei fiind poate încă înecat de sperma ultimei împerecheri. Cu cît era mai obedientă, cu cît se purta mai pătimăș, cu atît arăta mai abandonată, iar eu mai nesigur. Nu exista nici un început, nici un punct de plecare personal, individual; ne întîlneam ca doi spadasi experimentați, pe cîmpul de onoare, acum înțesat de fantomele victoriei și înfrîngerii. Răspundeam alert la fiecare fandare, așa cum numai experții o pot face.

Ne reuneam, cu oștile noastre, sub acoperămîntul întunericului, venind din direcții opuse, și luam cu asalt porțile cetății. Nimic nu rezista atacului nostru îndrăcit; nu ceream îndurare și nu o ofeream. Ne confruntam înotînd în sînge, o reunire feroce, lividă, în noaptea cu toate stelele stinse, în afară de steaua neagră, fixă, spînzurată ca un scalp deasupra găurii din tavan. Dacă era bine amețită, se revărsa din ea, ca dintr-un oracol, tot ce i se întîmplase peste zi, sau ieri, sau alaltăieri, sau anul trecut, totul, pînă în ziua în care se născuse. Și nici un cuvînt din tot ce înșira nu era adevărat, nici cel de pe urmă amănunt. Nu se oprea nici o clipă, căci dacă s-ar fi oprit, vacuumul pe care-l crease în zborul ei ar fi produs o explozie care ar fi sfărîmat lumea. Era microcosmosul mașinăriei de minciuni a universului, angrenată în aceeași spaimă nesfîrșită, devastatoare, care-i face pe oameni să-și concentreze toate energiile pe crearea aparatului morții. Privind-o, ai fi crezut-o neînfricată, ai fi gîndit că e întruchiparea curajului și așa și era, atîta timp cît nu se simțea obligată să se întoarcă pe propriile ei urme. Îndărătul ei se așternea faptul calm al realității, un colos care-i puneă piedică la fiecare pas. În fiecare zi, această colosală

realitate lua noi proporții, în fiecare zi devenea mai înfricoșătoare, mai paralizantă. În fiecare zi, era nevoită să-și producă aripi și mai iuți, fălci și mai mușcătoare, ochi și mai pătrunzători, mai hipnotizanți. Era o cursă spre cele mai îndepărtate margini ale lumii, o cursă pierdută din start, și pe care nimeni nu o mai putea opri. Pe muchea vacuumului stătea Adevărul, gata să recupereze, dintr-un salt, terenul pierdut. Era atât de simplu și de evident, încât o înnebunea. Pune în mișcare o mie de personalități, folosește cele mai puternice arme, înșală cele mai luminate minți, parcurge cel mai lung ocol – și sfârșitul va fi tot înfrîngerea. Era hărăzit ca, la întâlnirea finală, – totul să se surpe – viclenia, dibăcia, puterea, totul. Ea va ajunge un fir de nisip pe țărmul celui mai mare dintre oceane și, ce-i mai trist, se va asemui cu toate firele de nisip de pe țărm. Va fi osîndită să-și recunoască pretutindeni eul unic, pînă la finele timpului. Ce soartă și-a ales! Acea de a-și vedea unicitatea înecată în universal! Și puterea redusă la ultimul nod de pasivitate. Era demential, halucinant! Nu putea fi adevărat! Nu trebuia să fie adevărat! Înainte! Asemenea legiunilor negre. Înainte! Prin fiecare grad al cercului care se tot lărgeste. Înainte și cît mai departe de sine, pînă cînd cea din urmă particulă substanțială a sufletului se va extinde spre infinitate. În zborul ei împanicat părea să poarte întreaga lume în pînțece. Eram împinși dincolo de granițele universului, către o nebuloasă pe care nici un instrument nu o putea desluși. Eram mînați către un repaos atât de încremenit, atât de prelungit, încît, prin comparație, pînă și moartea pare un banchet al vrăjitoarelor nebune.

Dimineața, priveam craterul livid al feței ei. Nici o linie, nici un rid, nici o simplă pată. Chipul unui înger în brațele Creatorului. *Cine l-a ucis pe spiridușul Robin? Cine i-a masacrat pe indienii Iroquois?* Nu eu, ar fi putut răspunde frumosul meu înger și, zău așa, oricine i-ar fi privit fața pură, neprihănită, i-ar fi dat crezare. Cine ar fi putut vedea în acel somn al inocenței că jumătate din față îi aparținea lui Dumnezeu și cealaltă jumătate Satanei? Masca era netedă ca moartea, răcoroasă, plăcută la atingere, cerată, ca o petală deschisă la cea mai ușoară adiere. Atît de fascinant de calmă și de sinceră arăta, încît te-ai fi putut îneca în ea, cufunda în ea, cu trup cu tot, ca un scafandru, fără să te mai întorci vreodată. Zăcea așa, pînă cînd i se deschideau ochii asupra lumii, zăcea așa, complet stinsă și strălucind cu o lumină reflectată, ca însăși luna. În transa ei de inocență mortală, era și mai fascinantă; crimele i se dizolvau, eliminate prin pori, iar ea zăcea încolăcită ca un șarpe adormit, ținut la pămînt. Trupul puternic, neted, musculos, părea posedat de o greutate nefirească; avea mai mult decît gravitația umană, avea, s-ar putea spune, gravitația unui cadavru cald. Era așa cum ne-am putea-o imagina pe Nefertiti după prima mie de ani de mumificare, o minune a perfecțiunii mortuare, un vis al cărnii ferite de descompunerea morții. Zăcea ghemuită la poalele unei piramide goale, înfășurată în vacuumul propriei ei creații, ca o relicvă sacră a trecutului. Pînă și respirația părea să i se fi oprit, atât de profund îi era somnul. Se prăbușise

dedesubtul sferei animale, chiar și dedesubtul sferei vegetale: se cufundase la nivelul lumii minerale, unde animația e doar cu o creștătură mai sus de moarte. Își însușise cu asemenea măiestrie arta înșelăciunii, încît nici măcar visul nu o putea trăda. Învățase cum să nu viseze: cînd se ghemuia în somn, întrerupea automat curentul. Dacă în asemenea momente i-ai fi deschis țeasta, ai fi găsit un vid absolut. Nu păstra secrete răscolitoare; tot ce putea fi omeneste ucis, era ucis. Ar fi putut să trăiască la nesfîrșire, ca luna, ca orice planetă moartă, radiind o irizare hipnotică, creînd fluxuri de pasiune, scufundînd lumea în nebunie, decolorînd, cu razele ei metalice, magnetice, orice substanță pămîntească. Răspîndind sămînța propriei ei morți, îi ridica pe toți pe culmile înfrigurării, în crunta încremenire a somnului, își reînnoia moartea magnetică prin contopirea cu magma rece a lumilor planetare lipsite de viață. Era magic de intactă. Privirea i se filtra cu o fixitate străpungătoare; era privirea lunii prin care dragonul mort al vieții emite un foc rece. Unul din ochi avea o culoare caldă castanie, culoarea frunzelor de toamnă; celălalt era căprui, ochiul magnetic ce licărea ca acul unui compas. Pînă și în somn ochiul continua să licărească pe sub oblonul pleoapei: era unicul semn aparent de viață.

În clipa cînd deschidea ochii era trează pe deplin. Se deștepta cu o tresărire violentă, de parcă privesea lumii și a nimicurilor omenesti i-ar fi produs un șoc. Pe dată se și afla în plină activitate, biciuind în jur ca un piton uriaș. O supăra lumina! Se trezea blestemînd soarele, blestemînd strălucirea realității. Încăperea trebuia să fie camuflată, lumînările aprinse, ferestrele zăvorâte pentru ca zgomotele străzii să nu poată pătrunde înăuntru. Se mișca prin cameră complet goală, cu o țigară atîrnîndu-i în colțul gurii. Toaleta ei era o chestiune de multiple preocupări, înainte de a putea îmbrăca măcar un capot, trebuia să aibă grijă de o mie de detalii mărunte. Era ca o atletă care se pregătește pentru marele eveniment al zilei.

Începînd cu rădăcina părului, pe care o studia cu atenție concentrată și pînă la forma și lungimea unghiilor de la picioare, toate părțile anatomiei ei erau examinate cu grijă pînă să se așeze la micul dejun.

Am spus că era ca o atletă, dar, de fapt, semăna mai curînd cu un mecanic care pregătește un avion pentru un zbor de probă. Din momentul în care își trăgea rochia pe ea, era gata să se lanseze în zi, în zborul care avea să se termine poate în Irkutsk sau în Teheran. La micul dejun, se aproviziona cu suficient combustibil ca să-i ajungă pentru întreaga călătorie.

Micul dejun era un ritual prelungit: singura ceremonie a zilei asupra căreia zăbovea și întîrzia. Întîrzia într-adevăr exasperant. Te întrebai dacă o să se sfîrșească vreodată, te întrebai dacă uitase de marea misiune pe care se jurase să o îndeplinească în acea zi. Poate că visa la ruta ei, sau poate că nu visa deloc ci pur și simplu oferea timp procesului funcțional al minunatei ei;

mașinării, astfel încît odată pornită să nu trebuie să se mai întoarcă. La această oră din zi era foarte calmă și stăpînită; asemenea unei uriașe păsări

din văzduh, cocoțată pe un pisc de munte, cercetînd visătoare terenul de desubt. Dar nu de la masa micului dejun se avînta în plonjonul asupra prăzii. Nu; de la acest post de observație matinal, decola încet, majestuos, sincronizîndu-și fiecare mișcare cu pulsul motorului. Întregul spațiu se așternea în fața ei, direcția fiind dictată doar de capriciu. Părea aproape imaginea libertății, dacă n-ar fi fost greutatea saturniană a corpului ei și anormală desfășurare a aripilor. Oricît ar fi arătat de stăpînă pe sine, simțea spaima care-i motiva zborul zilnic. Era, în același timp, roabă destinului și nerăbdătoare să-l biruie. În fiecare dimineață se înălța de pe locul ei, ca de pe un pisc din Himalaya; și părea să-și orienteze zborul spre o zonă încă necuprinsă pe hartă, în care, dacă totul va reuși, avea să dispară pentru totdeauna. În fiecare dimineață părea să se lase însoțită în zbor de această speranță disperată, de ultim minut; își lua rămas bun cu calm și gravă demnitate, asemenea cuiva gata să intre în mormînt. Niciodată nu descria un cerc deasupra cîmpului peste care zbura; niciodată nu arunca o privire îndărăt, către cei pe care îi abandona. Și nu lăsa în urmă-i nici o urmă de personalitate; își lua toate bunurile cu ea în văzduh, pînă și cea mai mărunță dovadă care i-ar fi putut proba existența. Nu lăsa în urmă-i nici măcar răsuflarea unui suspin, nici măcar o unghie de la picior. O totală ieșire din scenă, așa cum numai diavolul și-ar putea regiza, din motive știute numai de el. Rămîneai părăsit, cu un mare vid în brațe. Tc simțea abandonat, și nu numai abandonat ci și trădat, inuman trădat. Nu încercai nici o dorință să o reții sau s-o chemi îndărăt; rămîneai cu un blestem pe buze, cu o ură neagră care îți întuneca întreaga zi. Mai tîrziu, cînd ieșea în oraș, mișeîndu-te lent, în felul pietonilor, tîrîndu-te ca un vierme, prindeai în ureche zvonuri despre zborul ei spectacular, fusese văzută executînd un viraj într-un anume punct; se lăsase în jos aici sau se rotise dincolo, nimeni nu știa de ce, făcuse un ocol în alt loc, trecuse ca o cometă, trasase litere de fum pe cer, și așa mai departe, și așa mai departe. Tot ce făcuse era enigmatic și exasperant, executat parcă fără nici un țel. Era ca un comentariu simbolic și ironic asupra vieții umane, asupra creaturii-furnică numită om, văzută dintr-o altă dimensiune.

Între momentul decolării și cel al aterizării eu trăiam viața unui adevărat schizofrică. Nu se scurgea o eternitate, pentru că, într-un fel, eternitatea se asociază cu pacea și cu victoria, e ceva făcut de mîna omului, ceva dobîndit: nu, eu trăiam un antract în care fiecare fir de păr se albește pînă la rădăcină, în care fiecare milimetru de piele te urzică și te frige pînă cînd întregul corp se preface într-o rană vie. Mă văd stînd în fața unei mese, în întuneric, mîinile și picioarele devenindu-mi enorme, de parcă m-ar fi pălit un elefantiazis galopant. Aud cum sîngele mi se urcă la creier și-mi bubuie în urechi ca diavoli din Himalaya cu ciocanele de spart piatră; o aud fîlfîindu-și aripile enorme, chiar și în Irkutsk, și știu că înaintează întruna, tot mai departe, tot mat spre inaccesibil. E atîta liniște în încăpere și atîta înspăimîntătoare pustietate, încît

tip și urlu doar ca să fac puțin zgomot, ca să aud un sunet omenesc încerc să mă ridic de la masă, dar picioarele îmi sînt de plumb și mîinile mi-au devenit ca labele fără formă ale rinocerului. Cu cît mi se îngreunează trupul, cu atît se rarefiază atmosfera din cameră; o să mă lătesc și o să mă tot lătesc pînă cînd o să umplu încăperea cu o masă solidă de gelatină țeapănă. O să astup cu mine pînă și crăpăturile din pereți; o să cresc prin pereți ca o plantă parazitară, umflîndu-mă și lăbărtîndu-mă pînă ce întreaga casă va fi o indescriptibilă masă de carne, unghii și păr. Știu că asta e moartea, dar nu am putința să ucid nici această cunoaștere, nici pe cel ce cunoaște. O particulă infinitezimală din mine e încă vie, persistă un licăr de conștiință și, pe măsură ce carcasa inertă se dilată, licărul de viață devine tot mai acut și scînteiază în mine ca focul rece al unei pietre prețioase. Iluminează întreaga masă de piftie cleioasă, așa încît sînt ca un scufundător cu o lanternă în trupul unui monstru marin mort Printr-un firav filament ascuns, sînt încă legat de viața de la suprafața adîncului, dar e atît de îndepărtată, lumea asta de sus, și greutatea hoitului e atît de împovărătoare încît, chiar dac-ar fi cu putință, mi-ar trebui ani și ani ca să ajung la lumină. Mă mișc în jurul propriului meu corp mort, explorînd fiecare ungher, fiecare ascunziș din masa asta uriașă, informă. E o explorare fără de sfîrșit, deoarece, odată cu neînfrînata creștere, întreaga topografie se schimbă, revărsîndu-se și oscilînd ca magma fierbinte din măruntaiele pămîntului. Nici o clipă nu simt teren ferm sub tălpi, nici un minut nu rămîne ceva nemișcat și rccognoscibil; e o revărsare fără opreliști, o călătorie în care destinația se schimbă cu fiecare mișcare, cu fiecare tremur. Această interminabilă astupare a spațiului distruge orice noțiune de spațiu și de timp; cu cît crește expansiunea trupului, cu atît se împuținează lumea, pînă cînd, în cele din urmă, simt că totul se concentrează pe o gămălie de ac. În ciuda neîncetatei balansări a enormei mase moarte în care m-am prefăcut, simt că ceea ce o susține, lumea din care crește, nu e mai mare decît o gămălie de ac. În mijlocul poluării, în miezul rînzei morții, simt sămînța mirabilă, infinitezimala pîrghie care ține lumea în echilibru. M-am împrăștiat peste lume ca o melasă și pustietatea ei e înspăimîntătoare, dar nimic nu poate disloca sămînța; sămînța a devenit un mic nod de foc rece care vîiește ca un soare în vastul gol al carcasei moarte.

Cînd uriașa pasăre de pradă revine epuizată din zbor, mă găsește aici, în mijlocul neantului meu, eu, nepieritorul schizofrică, o sămînță scăpărătoare ascunsă în inima morții. În fiecare zi, ea crede că va găsi o altă cale de susținere, dar nu există altceva decît această eternă sămînță de lumină pe care murind zilnic o redescopăr pentru ea. Zboară, pasăre devoratoare, zboară pînă la marginile universului! Asta-i hrana ta ce strălucește în golul îngrețosător pe care l-ai creat. Te vei reîntoarce ca să pieri încă o dată în groapa neagra; te veinreîntoarce iar și iar, pentru că nu ți s-au dat aripile care să te scoată afară din lume. Aceasta este singura lume în care poți trăi, acest mormînt de șarpe în care stăpînește întunericul.

Și, brusc, fără nici un fel de motiv, când mă gîndesc la reîntoarcerea ei în cuib, îmi amintesc de diminețile de duminică din căsuța de lîngă cimitir. Mă revăd stînd în fața pianului, în cămașă de noapte, apăsînd pedalele cu picioarele goale, în timp ce ai mei huzuresc în pat, prăjindu-se în camera alăturată. Camerele se deschideau una în cealaltă, ca un telescop, după moda vechilor apartamente americane din zona căilor ferate. Duminica dimineața toată lumea lenevea în pat pînă îți venea să rîgîi de atîta bunăstare. Pe la unsprezece, obișnuiau să bată în peretele camerei mele ca să vin să le cînt la pian. Intram în încăpere dansînd asemenea fraților Fratellini, atît de plin de elan și voie bună încît m-aș fi putut înălța ca o macara pînă la craca cea mai de sus a arborelui cerurilor. Eram în stare să le fac pe toate de unul singur, avînd în același timp degete și membre foarte elastice. Babacul mă poreclise „Jim focosul” deoarece clocoteam de „forță”, clocoteam de energie și vigoare. Întîi îi gratificam cu cîteva tumbe executate pe covorul din fața patului; apoi cîntam falsetto, încercînd să imit marioneta unui ventriloc; după aceea făceam cîteva pași de dans fantastic, ca să le arăt dincotro bate vîntul, și, bang! mă repezeam pe taburetul pianului și-i trăgeam exerciții de viteză. Începeam întotdeauna cu Czerny ca să-mi fac încălzirea. Babacul detesta Czerny, ca și mine de altfel, dar pe atunci ăsta era *plat du jour* în meniu, așa încît îi tot dădeam cu Czerny, pînă ce încheieturile îmi deveneau flexibile ca guma. Într-un fel vag,

Czerny îmi amintește de marea pustietate care m-a copleșit mai tîrziu. Și de cîtă repeziciune dădeam dovadă acolo, țintuit pe taburetul pianului! Era ca și cum aș fi dat pe gît o sticlă de tonic dintr-o singură înghițitură; după care cineva m-ar fi legat în pat. După ce cîntam vreo nouăzeci și opt de exerciții, mă simțeam gata să improvizez. Izbeam în clape și traversam cu degetele pianul de la un capăt la altul, apoi începeam încet să modulez „Arderea romei” sau „Carul lui Ben Hur”, melodii care plăceau tuturor, deoarece constituiau un zgomot inteligibil.

Mult înainte de a fi citit *Tractatus Logico-Philosophicus* al lui Wittgenstein, eu îi și compusesem muzica, în cheia sasafras. Pe atunci eram inițiat în știință și filozofie, în istoria religiilor, în logica inductivă și deductivă, în divinația după felul de trai, în forma și greutatea craniilor, în farmacopee și metalurgie, în toate ramurile inutile ale învățăturii care-ți creează indigestie și melancolie prematură. Această vomă a învățăturilor clocotea în mațele mele întreaga săptămînă, așteptînd să vină duminica pentru a o putea revărsa în muzică. Între „Alarma în miez de noapte” și „Marche militaire” îmi venea inspirația, menită să nimicească toate formele de armonie existente și să creeze propria mea cacofonie. Imaginați-vi-l pe Uranus, coliniat cu Marte, cu Mercur, cu Luna, cu Jupiter, cu Venus. E dificil de imaginat, pentru că Uranus funcționează cel mai bine cînd nu e coliniat, cînd e „în suferință”, ca să spunem așa. Totuși muzica aceasta pe care o ofeream eu în diminețile de duminică, o muzică de bunăstare și de disperare bine hrănită, izvora dintr-un Uranus illogic de bine

coliniat, ancorat în Casa a șaptea. Pe atunci nu știam, nu știam că există Uranus, din fericire îl ignoram. Dar acum îl pot vedea, pentru că bucuria de atunci era întâmplătoare, bunăstarea falsă, iar creația mea înfocată, distructivă. Cu cât era mai exultantă euforia mea, cu atât mai tăcuți deveneau ceilalți. Pînă și sora mea, care era sărită, devenea calmă și stăpînită. Vecinii obișnuiau să se adune sub fereastră ca să mă asculte și, uneori, răsună un ropot de aplauze, după care, bang! mă repezeam ca o rachetă pe exercițiul de viteză Nr. 947 1/2. Dacă zăream cumva un gîndac cățărindu-se pe perete, eram în culmea fericirii: mă făcea să trec fără nici un acord intermediar la Opus Izzit al clavecinului meu prost temperat. Într-o duminică, din senin, am compus unul dintre cele mai săltărețe scherzo-uri imaginabile - în onoarea unui păduche. Era primăvară și fusesem supuși cu toții tratamentului cu insecticide. Întreaga săptămînă rumegasem *Infernul* lui Dante în engleză. Duminica venea ca un dezgheț, păsările erau atât de excitate de valul subit de căldură, încît intrau și ieșeau pe fereastră, imune la muzică. Tocmai sosise una dintre rubedeniile noastre germane din Hamburg, sau din

Bremen, o mătușă fată bătrînă care arăta ca un grajdar. Vecinătatea ei era suficientă ca să-mi provoace o criză de turbare. Îi plăcea să mă mîngîie pe creștet și să-mi spună că o să ajung un al doilea Mozart. Îl detestam pe Mozart și încă îl mai detest, așa încît, ca să mă răzbun pe ea, cîntam fals, cîntam toate acordurile discordante posibile. Și atunci a apărut micul păduche, așa cum am mai spus, un păduche care rămăsese îngropat în rufăria mea de iarnă. L-am luat și l-am așezat cu duioșie pe vîrfurile unei clape negre. Pe urmă am executat cu mîna dreaptă o mică gigă în jurul lui; probabil că zgomotul l-a asurzit. Era ca hipnotizat de agila mea pirotehnică. Pînă la urmă imobilitatea de transă a început să mă calce pe nervi. Am hotărît să execut o gamă cromatică și, cînd am ajuns la el, l-am apăsat puternic cu cel de-al treilea deget. L-am prins direct, dar cu asemenea forță, încît mi-a rămas lipit de buricul degetului. Ceea ce a stîrnit în mine Dansul Sfîntului Vitus. De aici a pornit scherzo-ul. Era un potpuriu de melodii uitate, înmiresmate cu aloe și cu suc de porc spinos, cîntate uneori în trei chei simultan și pivotînd, ca un șoarece care valsează, în jurul imaculatei concepțiuni. Mai tîrziu, cînd l-am ascultat pe Prokofiev, am înțeles ce se întîmpla cu el; i-am înțeles pe Whitehead, pe Russell, pe Jeans, pe

Eddington, pe Rudolph Eucken, pe Frobenius, pe Link Gillespie; am înțeles de ce, dacă n-ar fi existat o teoremă binomă, omul ar fi inventat-o; am înțeles electricitatea și aerul comprimat, ca să nu mai vorbim de băile Sprudel și de împachetările cu nămol. Trebuie să spun că am înțeles foarte clar că omul are în sînge un păduche mort și că, atunci cînd ți se oferă o simfonie sau o frescă sau un exploziv puternic ai o reacție de vomă care nu a fost inclusă în meniul predestinat. Am mai înțeles și de ce nu am devenit muzicianul care eram. Toate acele compoziții pe care le creasem în capul meu, toate acele audiții private șt artistice care mi-au fost îngăduite prin St. Hildegarde, sau St.

Bridget, sau John of the Cross, sau Dumnezeu mai știe prin cine, au fost scrise pentru o perioadă ce urma să vină, o perioadă cu mai puține instrumente, cu antene mai sensibile și cu timpane mai rezistente. Pentru ca o asemenea muzică să poată fi apreciată, trebuie să experimentezi un nou gen de suferință. Beethoven a jalonat acest nou teritoriu – de a cărui prezență devii conștient numai când muzica lui erupe, când se prăvălește în însuși miezul liniștii sale; Este împărăția unor noi vibrații – pentru noi doar o nebuloasă încețoșată, fiindcă e necesar să trecem dincolo de propria noastră concepție asupra suferinței. Trebuie să ingerăm această lume nebuloasă, travaliul ei, orientarea ei. Mie mi s-a îngăduit să aud o muzică incredibilă, în timp ce zăceam deoparte și indiferent la suferința din jurul meu. Am ascultat gestația lumii noi, șopotul râurilor involburate care-și urmează făgașul, clinchetul stelelor care macină și sporovăiesc și clipocitul fîntînilor bătute în nestemate sclipitoare. Orice muzica este încă guvernată de bătrîna astronomie, este produsul firav de seră, un panaceu pentru *Wekschmerz*. Muzica este antidotul pentru ceea ce nu are nume, dar asta încă nu e *muzica*. Muzica este un foc planetar, un ireductibil atotîndestulător, este scrisul pe tăblițele zeilor, acea abracadabra pe care nu o sesizează nici învățații nici ignoranții, pentru că axul a fost desprins. Priviți miezul, priviți inconsolabilul și ineluctabilul! Nimic nu e determinat, nimic nu e stabilit sau soluționat. Tot ce se întîmplă, orice muzică, orice arhitectură, orice lege, orice guvernămînt, orice invenție, orice descoperire – toate nu sînt decît exerciții de viteză în întineric. Cyerny cu un C mare călare pe un cal alb, nebun, într-o sticlă cu mucilagii.

Unul dintre motivele pentru care n-am ajuns nicăieri cu afurisita de muzică, este că întotdeauna am amestecat-o cu sexul. De îndată ce am fost în stare să cînt o melodie, toate fustele au roit în jurul meu, ca muștele. În primul rînd și în mare măsură a fost vina Lolei. Lola a fost prima mea profesoară de pian. Lola Niessen. Un nume ridicol și tipic pentru mediul în care trăiam atunci. Suna ca un pește afumat împutit sau ca un sex viermănos. Ca să fiu drept, Lola nu era o frumusețe. Arăta ca un calmuc sau ca un chinezuc, cu o piele gălbuie și niște ochi bilioși. Avea cîțiva negi și cîteva mici protuberante, ca să nu mai vorbim de mustăcioară. Dar ce mă excita pe mine era pilozitatea ei; avea un minunat păr lung, negru, pe care-l aranja în rulouri ascendente și descendente, pe țeasta ei mongolă. Pe ceafă îl rula într-o serpentină de bucle. Venea întotdeauna tîrziu la lecție, fiind o idioată onestă și, când sosea, eu eram deja puțin enervat din pricina masturbării. De îndată ce se așeza pe scaun lîngă mine, mă excitam din nou din cauza parfumului strident cu care-și îmbiba subțiorile. Vara purta mîneci scurte și largi și îi vedeam tufe de păr de sub braț. Priveliște care mă scotea din minți. Îmi imaginam că e acoperită toată de păr, că are păr și în buric. Aș fi vrut să mă tăvălesc în el, să-mi înfig dinții în el. Aș fi putut mîncă părul Lolei ca pe o delicatessă, dac-ar mai fi fost și o bucățică de carne pe lîngă el. În orice caz era foarte păroasă, asta vreau să spun și, fiind

păroasă ca o gorilă, îmi deplasa mintea de la muzică la fofoloanca ei. Eram atât de ahtiat să văd această fofoloancă, încît l-am mituit pe frățiorul ei ca să mă lase să mă uit pe gaura cheii cînd Lola era în baie. A fost mai grozav decît mi-am închipuit; avea o flșie de blană care se întindea de la buric pînă la crăcană, un tufiș des, ca o păturică stufoasă, ca un covoraș țesut de mînă. Și cînd și-a trecut peste ea puful de pudră, am crezut că leșin. Data următoare cînd a venit la lecție, mi-am lăsat doi nasturi deschiși la prohab. S-a făcut a nu observa. La a doua lecție, mi-am lăsat tot prohabul deschis. De data asta s-a sesizat. Mi-a spus: „Henry, cred că ai uitat ceva”. M-am uitat la ea, roșu ca sfecla, și am întrebat „ce?” Și-a ferit privirea în timp ce a arătat cu mîna la șlițul pantalonilor. Mîna ei s-a apropiat atât de mult de mine, încît n-am putut rezista tentației de a i-o înșfacă și a mi-o vîrî în pantaloni. A sărit ca arsă de pe scaun, palidă și speriată. Dar ștromelgul îmi ieșise la lumină, tremurînd de plăcere.

Mi l-am împins în ea și mi-am băgat mîna sub fusta ei, ca să ating covorașul acela țesut de mîna pe care-l văzusem prin gaura cheii. Deodată m-am pomenit cu o palmă peste ureche, și apoi cu o a doua. Pe urmă m-a prins de urechi și, trăgîndu-mă în colțul camerei, m-a întors cu fața la perete și mi-a spus:

— Acum încheie-te la pantaloni, prostule.

După cîteva momente ne-am reîntors la pian – la Czerny și la exercițiile de viteză. Nu mai distingeam un diez de un bemol, dar am continuat să exers, pentru că mă temeam să nu mă spună mamei. Din fericire, nu era un lucru ușor de spus unei mame.

Incidentul, oricît de penibil a fost, a marcat o schimbare decisivă în relațiile noastre. Am crezut că la lecția următoare avea să fie foarte severă cu mine, dar, dimpotrivă, părea să se fi dichisit, să-și fi pulverizat și mai mult parfum, ba era chiar și voioasă, lucru neobișnuit pentru Lola care avea o fire ursuză, îmbufnată. N-am îndrăznit să-mi deschid din nou prohabul, dar aveam o erecție care m-a ținut pe tot timpul lecției, ceea ce trebuie să-i fi făcut plăcere, pentru că arunca mereu priviri furioase în acea direcție. Eu aveam doar cincisprezece ani pe atunci, iar ea, vreo douăzeci și cinci sau douăzeci și opt. Nu știam ce trebuie să fac, decît doar s-o trîntesc pe canapea într-o zi cînd mama n-ar fi fost acasă. O bucată de timp am urmărit-o seara, cînd ieșea singură. Obișnuia să facă plimbări lungi, seara, de una singură, iar eu mă țineam pe urmele ei, sperînd că o să intre în vreun loc pustiu, pe lingă cimitir, unde aș fi putut să-mi pun în aplicare tactica mea grosolană. Uneori aveam senzația că știa c-o urmăresc și că-i făcea plăcere. Cred că aștepta s-o răstorn – cred că asta dorea. Într-o seară m-am culcat în iarba de lîngă calea ferată; era o seară de vară zăpușitoare, și oamenii zăceau, ici-colo, pe jos, gîfîind ca niște cîini. Nu mă gîndeam la Lola – zăceam pur și simplu moțăind, prea moleșit de căldură ca să mă mai pot gîndi la ceva. Deodată văd o femeie venind spre mine pe o alee îngustă, acoperită cu zgură. Zac răscrăcărât pe taluz și nici o figură cunoscută

în jur. Femeia înaintează încet, cu capul în piept, ca și cum ar păși în vis. Când se apropie, o recunosc. „Lola!” strig, „Lola!” Pare într-adevăr mirată să mă vadă acolo:

— Ce faci aici? mă întreabă și, cu aceste cuvinte, se așază lângă mine pe taluz. Nu-mi dau osteneala să-i răspund. Nu rostesc un cuvânt – pur și simplu mă arunc peste ea și o culc pe jos.

— Nn aici, te rog, mă imploră, dar eu nu-i dau nici o atenție. Mi-am vârât mîna între picioarele ei, încîlcindu-mă în păturica aceea stufoasă, și simțind-o udă „ ca un cal care salivează. Era primul meu futai, zău așa,și tocmai atunci a trebuit să treacă un tren care să ne scuipe cu scînteii fierbinți. Lola era îngrozită. Bănuiesc că și pentru ea era prima oară și, probabil, avea mai multă nevoie de așa ceva decît aveam eu, dar, cînd a simțit scînteile împrôșcînd-o, a dat să se elibereze. M-am luptat s-o rețin, însă era ca și cum ai încerca să stăpînești o iapă sălbatică. Oricît m-am încrîncenat, n-am izbutit. S-a ridicat în picioare, și-a tras rochia și, aranjîndu-și cocul pe ceafă, mi-a spus:

— Trebuie să te duci acasă.

— Ba nu mă duc acasă, i-am răspuns, apoi am luat-o de braț și am pornit

Nici unul dintre noi nu știa încotro mergem. În cele din urmă am ieșit pe șosea, și deasupra noastră se înălțau rezervoarele, alături de care se afla un eleșteu. Instinctiv, ne-am îndreptat spre apă. Trebuia să trecem pe sub niște copaci cu ramuri joase. O ajutam pe Lola să se aplece pe sub crengi, cînd, deodată, a alunecat și m-a tras și pe mine după ea. N-a făcut nici un efort să se ridice; dimpotrivă, m-a strîns în brațe, m-a lipit de ea și, spre uimirea mea, am simțit-o vîrîndu-și mîna în pantalonii mei. Mă dezmierda cu atita artă, încît am ejaculat în palma ei. După aceea mi-a luat mîna și și-a băgat-o între pulpe. Zăcea pe spate, complet relaxată, și își desfăcuse larg picioarele. M-am lăsat peste ea și i-am sărutat fiecare fir de păr de pe pubis, mi-am introdus limba în buric și i l-am lins tot Pe urmă miam culcat capul între picioarele ei și i-am lipăit suc. Gemea și mă încleșta spasmodic; i se despletise părul și-i acoperea pieptul gol. Pe scurt, am pătruns-o din nou și, de data asta, mi-am ținut-o îndelung în ea, fapt pentru care trebuie să-mi fi fost al naibii de recunoscătoare pentru că a juisat de nu știu cîte ori – era ca un mănunchi de artificii care se aprind pe rînd; își înfigea dinții în mine, îmi strivea buzele, mă zgîria, îmi sfîșia cămașa, ce nu-mi făcea? Arătam ca un tăuraș stigmatizat cu fierul roșu cînd am ajuns acasă și m-am uitat în oglindă.

Cît așinut, a fost minunat, dar n-a ținut mult. O lună mai târziu, familia Niessen s-a mutat în alt oraș, și n-am mai văzut-o niciodată pe Lola. Dar mi-am atîrnat păturica ei deasupra patului și mă rugam noapte de noapte la ea. Și ori de cîte ori mă lansam în exercițiile Czerny, aveam cîte o erecție, amintindu-mi-o pe Lola zăcînd în iarbă, gîndindu-mă la părul ei lung, negru, la cocul de pe ceafă, la gemetele care-i scăpau, la sucule care izvora din ea. Cîntatul la pian devenise pentru mine un înlocuitor al actului sexual A trebuit să mai aștept

vreo doi ani pînă să-mi fac din nou mendrele, cum se spune, și de astă dată n-a mai fost atît de bine pentru că m-am pricopsit cu un sculament de toată frumusețea și apoi n-a mai avut loc în iarbă și n-a mai fost vară, și n-a fost însoțit de nici un strop de căldură, ci doar un futai rece, mecanic, pe bani, într-o cămăruță jengoasă de hotel, unde matracuca încerca să pretindă că juisează, deși nu juisase mai mult decît Moș Crăciun. Și poate că nu ea m-a gratificat cu blenoragia, ci prietena ei din camera alăturată, care se întîlnise cu prietenul meu Simmons. Lucrurile s-au întîmplat așa: eu terminasem atît de repede cu futaiul mecanic, încît m-am gîndit să mă duc să văd cum stă cazul cu prietenul meu Simmons. Și, ce să.vezi, el și partenera lui erau încă în plină acțiune, ba chiar activau de zor. Fata lui era o cehoaică arzoaie; se vede treaba că ținuse post cîtăva vreme, pentru că uita de ea și părea să guste din plin ceea ce făcea. Văzîndu-i performanța, am hotărît să aștept și să-mi iau și eu o porție. Zis și făcut. Și înainte de sfîrșitul săptămîinii m-am trezit că scot puroi, după care mă așteptam să urmeze învîinețirea testiculelor și pietre în vîntre. După vreun an, dădeam eu însumi lecții de pian și soarta a vrut ca mama elevei mele să fie o curvă, o tîrîtură, o lepădătură. Trăia cu un negru, după cum am aflat mai tîrziu. Se pare că nu-și putea găsi un ștoi pe măsura ei. În orice caz, de cîte ori veneam de la lecție mă oprea în hol și începea să se frece de mine. Mă temeam să mă încurc cu ea pentru că se zvonea că ar fi fost sifilitică, dar ce poți face cînd o cățea în călduri, ca asta, își lipește pizda de tine și-ți bagă limba pînă-n gît. Obişnuiam s-o reglez în picioare, în vestibul, ceea ce nu-mi venea prea greu pentru că era ușoară și o țineam în mîini ca pe o păpușă. Și, într-o seară, în timp ce o uneam așa, aud dintr-o dată o cheie învîrtindu-se în broască; o aude și ea și îngheață de spaimă. Nu există nici o ieșire. Din fericire, de ușă atîrna o draperie și mă ascund după ea. Pe urmă îl aud pe negru sărutînd-o și întrebînd-o „Cum îți merge, puicuțo?” iar ea îi spune cum l-a mai așteptat și mai bine să urce în grabă în dormitor că nu mai poate răbda. Și după ce scările încetează să mai scîrțîie, deschid încetișor ușa și o zbughesc afară, unde mă cuprinde o spaimă nebună, că dacă namila aia neagră miroase ceva, îmi taie girul. Așadar am încetat să mai dau lecții în casa aceea, dar curînd a început fata să se țină scai de mine, – o puștoaică de șaisprezece ani – și n-aș vrea oare să vin să-i dau mai departe lecții în casa unei prietene? Am luat-o de la capăt cu exercițiile lut Czerny, cu scăpărările dintre noi și tot tacîmul. E prima aromă de trufanda pe care am simțit-o vreodată și e delicioasă, ca fînul proaspăt cosit. Ne croiam drum prin lecții regulîndu-ne, iar între lecții mai ciupeam cîte un futai suplimentar. Și, într-o bună zi, eterna poveste – rămîne gravidă și ce-i de făcut? Sînt nevoit să apelez la un evreu care să mă ajute, dar îmi cere douăzeci și cinci de dolari, ori eu n-am văzut în viața mea douăzeci și cinci de dolari laolaltă. Și-apoi, fata e minoră. În plus, s-ar putea să aibă și o blenoragie. Îi dau băiatului un aconto de cinci dolari și o șterg pe două săptămîni în munții Adirondack. Aici, fac cunoștință cu o profesoară

căreia îi crapă buza după lecții de pian. Alte exerciții de viteză, alte prezervative și jocuri. Se pare că de câte ori ating clapele pianului se dezlănțuie câte o muiere.

La petreceri, trebuia să aduc cu mine sulul de partituri; pentru mine era ca și cum mi-aș fi înfășurat penisul într-o batistă și mi l-aș fi strecurat sub braț. În timpul vacanțelor, când plecam pe la câte o fermă sau la vreun han, unde se găsea întotdeauna un surplus de pițipoance, muzica avea un efect extraordinar, întregul an așteptam cu nerăbdare vacanța, nu atât pentru femei cât pentru faptul că-mi întrerupeam munca. Odată scăpat de sub jug, deveneam un măscărici. Făceam explozie de energie, simțeam nevoia să-mi ies din piele. Îmi aduc aminte că, într-o vară, în munții Catskill, am întâlnit o fată pe care o chema Francie. Era frumoasă și lascivă, cu niște țîțe tari, scoțiene și un șirag de dinți albi, orbitori. Totul a început în râu, unde înotam. Ne țineam cu mâinile de barcă și unul din sîni îi ieșise afară din costum. I-am dat jos bretelele și i-am eliberat și celălalt sîn. Rușinată, s-a vîrît sub fundul bărcii și eu am urmat-o, iar când s-a ridicat la suprafață ca să respire, i-am smuls costumul cu totul, așa încît acum plutea ca o sirenă, țîțele mari, puternice, bălăngănindu-se în sus și-n jos ca niște dopuri de plută umflate. Mi-am scos și eu chiloții de baie și am început să ne jucăm ca doi delfini pe lîngă barcă. Puțin mai tîrziu a sosit și prietena ei într-o canoe. Era o fetișcană robustă, cu părul blond ca paiul, ochi de culoarea agatei și pistriuată toată. Când a dat cu ochii de noi în pielea goală, a fost șocată, dar imediat am răsturnat-o din canoe și am dezbrăcat-o. Apoi am început toți trei să jucăm leapșa pe sub apă, dar nu puteam ajunge nicăieri cu ele pentru că îmi alunecau din mâini ca niște țipari. După ce ne-am săturat de apă, am fugit la o baracă de pe plajă, care stătea solitară în nisip ca un post de santinelă abandonat. Ne-am luat și hainele și voiam să ne îmbrăcăm în ghereta aceea amărîtă. Era îngrozitor de cald, aerul greu și norii atîrnau amenințător. Agnes – așa se numea prietena lui Francie – se grăbea să se îmbrace. Se rușina să stea goală pușcă în fața noastră. Francie, însă, se simțea în largul ei. Se așezase pe bancă, picior peste picior, și fuma o țigară. În clipa când Agnes dădea să-și tragă pe ea cămășuța, un fulger despică cerul urmat pe dată de un tunet bubuitor. Agnes scoase un țipăt și scăpă cămășuța din mâini. În câteva clipe cerul fu brăzdat de alt fulger și o nouă rafală de tunete ne asurzi, primejdios de aproape. Aerul se învinețise, muștele ne înțepau, iar noi ne simțeam nervoși și agitați, ba chiar speriați. Mai ales Agnes se temea de fulgere și era îngrozită să nu fim găsiți morți toți trei în pielea goală. Spunea că se îmbracă și fuge acasă. Dar de îndată ce rosti aceste cuvinte, se porni ploaia în potop. Sperînd că o să se oprească în câteva minute, am rămas locului, despuiți, privind prin ușa întredeschisă la râul care scotea aburi. Ploua cu găleata și fulgerele se zbenguiau în jurul nostru. Acum eram cu toții speriați de-a binelea și nu știam ce să facem. Agnes își frămînta mâinile și se ruga cu glas tare; arăta ca o idioată din caricaturile lui George Grosz, una din cățecele alea

strîmbe, cu şiragul ei de mătănii în jurul gîtului şi galbenă ca icterul. Credeam că e gata să leşine. Şi, deodată, mi-a venit ideea strălucită de a executa un dans războinic în ploaie – ca să le distrag atenţia. Exact în clipa cînd am făcut un salt pentru a-mi începe bairamul, un trăsnet asurzitor a despicat un copac din apropiere. M-am înfricoşat atît de tare încît mi-am pierdut cumpătul. Întotdeauna cînd sînt speriat, rîd. Aşa încît am început să rîd, un rîs sălbatic, sinistru, care le-a făcut pe fete să ţipe. Şi cînd le-am auzit ţipînd, nu ştiu de ce m-am gîndit la exerciţiile de viteză şi, brusc, am simţit că stau într-un vid, că totul în jur e albastru noptatic şi că ploaia îmi tatuează pielea cu ace reci şi fierbinţi. Toate senzaţiile mi se concentraseră la suprafaţa pielii şi dedesubtul epidermei eram gol, uşor ca un fulg, mai uşor decît aerul sau decît fumul sau decît talcul ori magneziul sau decît orice altceva doriţi. Brusc devenisem un indian Chippawa, şi muzica răsună iar în cheia sasafras şi nu-mi păsa deloc dacă fetele.ţipau ori leşinau, ori se scăpau pe ele; nici nu mai existau. Privind-o pe nebuna de Agnes cu şiragul de mătănii în jurul gîtului şi cu abdomenul vînat de spaima, mi-a venit ideea unui dans de sacrilegiu, ţinîndu-mi cu o mîină coaiele şi cu cealaltă împingîndu-mi în sus vîrfurile nasului, strîmbîndu-mă la ploaie şi la fulgere. Cascadele de ploaie erau reci şi calde şi iarba roia de muşte albastre. Țopăiam ca un cangur şi zbieram din fundul bojocilor: „O, Părinte ceresc, pezevenghi bătrîn şi păduchios, opreşte fulgerele acestea de pe capul lui Agnes, că altfel n-o să mai creadă în tine. Mă auzi, nătărău bătrîn de acolo de sus, astîmpără-te odată cu boroboatele astea... o înnebuneşti pe Agnes. Hei, tu, ce naiba, eşti surd, căcănar bătrîn?” Şi măcăind întruna tîmpeniile astea sfidătoare, continuam să dansez în jurul cabinei, săltînd şi zbîntuindu-mă ca o gazdă şi scuipînd cele mai cumplite blesteme care-mi veneau în minte. Cînd scapără fulgerul săream şi răgeam ca un leu, apoi mă tăvăleam în iarbă ca un pui de fiară, făceam tumbe, sugream firele verzi, le scuipam, mă băteam cu pumnii în piept ca o gorilă şi, tot timpul, vedeam notele cu exerciţiile lui Czerny zăcînd pe pupitrul pianului, paginile albe împrăştiate cu diezi şi cu bemoli, şi dobitocul de mine închipuindu-şi că asta-i calea pe care poţi mîinii clavecinul bine temperat. Şi, deodată, mi-a venit în minte că Czerny s-ar putea să fie şi el în ceruri, privindu-mă de sus, drept care i-am trimis un scuipat cît de înalt am putut şi, cînd tunetul a zgîlţîit din nou aerul, i-am strigat din fundul răunchilor:

— Tu, Czerny, păcătosule, tu de colo de sus, n-ai decît să-ţi fulgeri coaiele... n-ai decît să-ţi înghiţi coada răsucită şi să te spînzuri... mă auzi, băşinos smintit?

Dar în ciuda generoaselor mele eforturi, Agnes părea tot mai delirantă. Era o tîmpită de irlandeză catolică şi în viaţa ei nu auzise pe cineva adresîndu-se lui Dumnezeu într-un asemenea limbaj. La un moment dat, în timp ce eu Țopăiam în spatele cabinei, Agnes a zbughit-o afară şi a început să alerge spre rîu. Am auzit-o pe Francie strigînd:

— Du-te după ea, o să se înece! Ad-o înapoi!

Am pornit în goană după ea, biciuit de ploaie, urlându-i să se întoarcă, dar alerga orbește, ca posedată de diavol și, când a ajuns la râu a țîșnit în apă, îndreptându-se spre barcă. Am înotat după ea și, apropiindu-mă de barca pe care mă temeam să n-o scufunde, am luat-o cu o mînă de talie și am început să-i vorbesc calm și alinător, de parc-aveam de-a face cu un copil.

— Pleacă de-aici! mi-a strigat ea. Ești un ateu!

Doamne, am rămas atît de uluit la auzul acestor cuvinte, că ai fi putut să mă dobori cu un pai. Deci asta era? Tot accesul acesta de isterie numai pentru că îl insultasem pe Dumnezeu Atotputernicul? Îmi venea să-i trag una ca să-și poată aduna mințile în cap. Dar amîndoi ne pierdusem controlul și mă temeam că, dacă nu o mînuiam cum trebuie, ar fi fost în stare să răstoarne barca peste capetele noastre. Așa încît am pretins că-mi părea teribil de rău pentru tot ce spusese, și că nici un cuvînt din cele debitate nu era adevărat, că vorbisem astfel numai pentru că eram îngrozitor de speriat, și așa mai departe și așa mai departe și, în timp ce-i rosteam vorbe de alinare și o linișteam, mîna mi-a alunecat pe talia ei și am început să-i mîngîi încet fesele. Asta și voia. Se bîlbîia spunîndu-mi ce bună catolică e ea și cum s-a străduit să nu păcătuiască, și probabil că era atît de absorbită de cuvintele pe care le bînguia, încît nu și-a dat seama ce fac și, totuși, când mi-am băgat mîna între picioarele ei, înșirînd toate lucrurile frumoase care-mi veneau pe buze, despre Dumnezeu, despre iubire, despre mersul la biserică, despre spovedanie și despre toate aiurelile astea, trebuie să fi simțit ceva, pentru că-mi vîrîsem în ea trei degete care se învîrteau ca niște mosorele bete.

— Agnes, înconjoară-mă cu brațele, i-am cerut cu blîndețe, retrăgîndu-mi mîna din ea și lipind-o de mine astfel încît să-mi pot introduce picioarele între picioarele ei...

— Așa, ești o fată bună... acum ușurel... mă opresc îndată. Și tot îndrugîndu-i despre biserică, despre confesional, despre Dumnezeu și iubire și alte parascovenii, am reușit s-o pătrund.

— Ești foarte bun cu mine, mi-a șoptit, ca și cum nici n-ar fi simțit stoiul meu în ea. Ești bun și-mi pare rău că m-am purtat ca o proastă.

— Știu, Agnes... e în ordine... ascultă, strînge-mă mai tare... așaaa.

— Mi-e teamă să nu se răstoarne barca, a bolborosit făcînd tot ce-i stătea în putință ca să-și țină fundul în poziție, adică vîslind apa cu mîna dreaptă.

— Da, ai dreptate, haide să mergem pe țarm, i-am răspuns, dînd să mă retrag din ea.

— O, nu mă lăsa, a strigat agățîndu-se de mine. Nu mă lăsa, că am să mă înec.

Taman atunci am văzut-o pe Francie alergînd spre apă.

— Grăbește-te, m-a îndemnat Agnes. Repede... că mă înec.

Trebuie să spun că Francie era o fată bună. În mod sigur necatolică și, dacă avea în ea vreun simț al moralei, acesta ținea de ordinul reptilelor. Era

una dintre acele fete născute ca să se reguleze. Nu avea idealuri, nu avea mari dorințe, nu se supăra, era în permanență veselă și deloc proastă. Serile, când ședeam împreună în verandă discutînd cu ceilalți oaspeți, venea și mi se așeza în poală, fără să poarte nimic pe sub fustă, iar eu i-o băgăm în timp ce vorbea și rîdea cu cei din jur. Cred că, dacă ar fi avut prilejul, ar fi făcut-o fără rușine și în fața Papei de la Roma. În oraș, cînd îi făceam cîte o vizita acasă, se preta la același lucru în fața mamei ei, a cărei vedere, din fericire, slăbise mult. Dacă mergeam la dans și se înfierbînta prea tare, mă trăgea într-o cabină telefonică și, trăsniță cum era, dădea chiar un telefon cuiva, lui Agnes să spunem, în timp ce ne făceam mendrele. Îi provoca o plăcere specială cînd i-o trăgeam sub nasul oamenilor; pretindea că e mult mai excitant dacă nu te gîndești prea mult la ce faci. De pildă, în metroul înțesat, cînd ne întorceam de la plajă, își aranja în așa fel fusta ca șlițul să fie în centru și-mi lua o mîină, vîrînd-o direct între pulpe. Dacă vagonul era extrem de aglomerat și ne găseam înghesuiți într-un colț, îmi scotea penisul din pantaloni și îl ținea în mîini, ca pe o pasăre. Uneori devenea jucăușă și își atîrna poșeta de el, parcă pentru a dovedi că nu era nici un pericol să-i cadă. Mai avea un lucru bun; nu pretindea niciodată că eu aș fi singurul bărbat din viața ei. Nu știu dacă îmi povestea chiar totul dar, în mod cert, îmi povestea foarte multe. Îmi înșira aventurile ei rîzînd, în timp ce se cățara peste mine sau cînd eram în ea, ori chiar în clipa cînd eram gata să jusez. Îmi descria cum procedează ceilalți, dacă o aveau mai mare sau mai mică, ce spuneau cînd erau excitați, și așa mai departe, oferindu-mi fiecare detaliu, de parcă m-aș fi pregătit să scriu un manual pe această temă. Nu avea nici un simț de sacralitate în legătură cu trupul ei, cu sentimentele ei sau cu orice s-ar fi referit la ea.

— Francie, ești o futăreață data naibii, îi spuneam. Ai tot atîta morală cît un crab.

— Dar îți place, nu-i așa? îmi răspundea. Bărbaților le place să se reguleze și femeilor la fel. Asta nu face rău nimănui și nu înseamnă ca trebuie să iubești orice persoană cu care te culci. Eu n-aș vrea să mă îndrăgostesc; e îngrozitor să fii nevoita să te fuți tot timpul cu același bărbat, nu crezi? Ascultă-mă, dacă tu nu te-ai regula decît cu mine, te-ai sătura foarte repede, nu? Cîteodată e plăcut să fii cordită de cineva pe care nu-i cunoști deloc. Da, cred că ăsta-i lucrul cel mai plăcut, pentru că te scutește de complicații, de numere de telefon, de scrisorele de dragoste și bilețele, ce mai! Ia zi, crezi că-i rău ce-am să-ți povestesc? O dată am încercat să-l fac pe frate-miu să mă reguleze; știi ce tontălău e – o pacoste pe capul nostru! Nu mai țin minte exact cum a fost, dar știu că eram amîndoi singuri în casă, iar pe mine mă apucaseră năbădăile. A venit în camera mea să-mi ceară ceva, și eu zăceam cu rochia suflecătă, gîndindu-mă la singurul lucru după care turbam în momentul acela; și cînd l-am văzut, nu m-am mai sinchisit că mi-e frate, n-am văzut în el decît masculul, așa încît am rămas goală de la mijloc în jos și i-am spus că nu mi-e

bine și că mă doare burta. A dat să alerge imediat să-mi aducă ceva, dar i-am cerut doar să-mi maseze puțin burta, asigurându-l că asta o să-mi fiică bine. Mi-am descheiat rochia și l-am făcut să mă frece pe pielea goală. Își ținea privirile fixate pe perete, dobitocul, și mă freca de parc-aș fi fost o bucată de lemn.

— Nu acolo, neghiobule, i-am spus, puțin mai jos... de ce te temi?

Și m-am prefăcut chinuită de dureri. În cele din urmă m-a atins din greșeală unde trebuia.

— Așa! Aici! am strigat. Ah, freacă-mă, îmi face bine! Și, ai să crezi? Blegul m-a masat vreo cinci minute fără să-și dea seama că totul era un joc. Eram atât de exasperată, că în cele din urmă i-am spus să se ducă dracului de acolo și să mă lase în pace. Ești un eunuc, i-am strigat, dar e atât de tembel, încât nu cred că știe ce înseamnă cuvântul ăsta.

A râs gândindu-se la prostănacul de frate-su. Mi-a adăugat că, probabil, era încă virgin. Și ce părere aveam eu? Era un lucru chiar atât de rău? Desigur, era convinsă că eu n-am să gândesc așa ceva.

— Ascuhă-mă, Francie, i-am răspuns, i-ai povestit vreodată chestia asta polițistului cu care te ții?

Bănuia că nu i-o povestise.

— Bănuiesc și eu, am adăugat. Te-ar snopi în bățai dacă ar auzi asemenea năzdrăvănie.

— M-a bătut pentru altele, mi-a răspuns prompt.

— Cum? L-ai lăsat să te bată?

— Nu i-am cerut-o eu, dar știi cât e de impulsiv. Eu nu las pe nimeni să mă atingă, dar venind de la el, nu mă supără prea tare. Cîteodată mă face chiar să mă simt bine pe dinăuntru... Nu știu, dar poate că o femeie ar trebui să fie din cînd în cînd bătută. Nu doare tare, cînd bărbatul îți place cu adevărat. Și-apoi, după aceea devine atât de drăguț... aproape că mă rușinez de mine însămi.

Rareori găsești o femeie care să recunoască asemenea lucruri. Vreau să spun o femeie adevărată, nu o cretină. Și mai era Trix Miranda, de exemplu, cu sora ei, doamna Costello.

Grozavă pereche de țicnite. Trix, care trăia cu prietenul meu Mac Gregor, pretindea față de sora ei, cu care locuia împreună, că între ea și Mac Gregor nu există relații sexuale. Iar soră-sa povestea în dreapta și-n stînga că e frigidă, că nu ar putea să se culce cu un bărbat chiar dacă ar dori, pentru că avea un defect de construcție, era prea îngustă. Și, în timp ce prietenul meu

Mac Gregor le regula pe amîndouă, ele continuau să se mintă una pe cealaltă, deși cunoșteau foarte bine adevărul. De ce? Nu pot să-mi explic Căteaua Costello era isterică: ori de cîte ori i se năzărea că nu primește un procentaj just din performanțele lui Mac Gregor, trîntea cîte un acces pseudo-epileptic. Asta însemna prosoape aruncate peste ea, masatul încheieturilor, descheiatul bluzei la piept, frecatul picioarelor și, în cele din urmă,

transportatul sus, în dormitor, unde Mac Gregor avea grijă de ea, de îndată ce cealaltă se ducea la culcare. Cîteodată, surorile se întindeau împreună pe pat după masa, ca să tragă un pui de somn; dacă Mac Gregor era pe acolo, urca în dormitor și se culca între ele două. După cum îmi explica mai târziu rîzînd, șpilul era să se prefacă adînc adormit. Zăcea acolo, respirînd greu, și deschidea cînd un ochi, cînd pe celălalt, ca să-și dea seama care din două adormise într-adevăr. De îndată ce se convingea că una doarme, o aranja pe cealaltă. În asemenea ocazii, o prefera pe isterică, pe doamna Costello, al cărei soț o vizita o dată la șase luni. Îmi povestea că, cu cît era riscul mai mare, cu atît creștea și intensitatea plăcerii. Cînd se întîmpla să fie cealaltă soră, Trix, căreia se presupunea că-i face curte, trebuia să pretindă că ar fi cumplit dacă i-ar prinde sora mai mare și, în același timp, îmi spunea el, spera întotdeauna că doamna Costello o să se trezească și o să-i prindă. Dar sora măritată, cea cu „defectul de construcție”, cum obișnuia să se definească, era o cățea vicleană și se simțea vinovată față de soră-sa și, dacă aceasta din urmă ar fi surprins-o. vreodată în flagrant delict, ar fi pretins, probabil, că are un acces și că nu-și dă seama ce face. Nici în ruptul capului n-ar fi admis că-și îngăduia plăcerea de a se lăsa regulată de un bărbat.

O cunoșteam destul de bine pentru că, un timp, i-am dat lecții de pian și m-am străduit din răputeri să o fac să admită că avea un sex normal și că i-ar face bine cîte un futai zdravăn, din cînd în cînd. Îi povesteam istorioare deocheate care, de fapt, erau niște deghizări ale propriilor ei isprăvi, dar rămînea de neînduplecat. Într-o zi am ajuns chiar pînă acolo – și asta-i mai tare ca orice – încît m-a lăsat să-mi vîr un deget în ea. Eram convins că problema, e rezolvată. E drept că era uscată și cam strîmtă, însă am pus asta pe seama isteriei. Dar, imaginați-vă, să ajungi atît de departe și apoi s-o auzi trîntindu-ți în obraz, în timp ce-și trăgea rochia în jos, cu violență:

— Vezi, ți-am spus că am un defect de construcție.

— N-am văzut deloc așa ceva, i-am replicat furios. Ce-ai vrea să fac, să te analizez la microscop?

— Asta-i bună, a ripostat luîndu-și o mină distantă. Ce fel de a vorbi!

— Știi foarte bine că minți, am continuat. Și de ce, mă rog, minți? Socotești că-i omenește să fii înzestrată cu un sex pe care să-l folosești o dată-n Paști? Vrei să ți se usuce de tot?

— Ce limbaj! a protestat, mușcîndu-și buza de jos și roșind ca para focului. Și eu care te credeam un gentleman!

— Mă rog, nici tu nu ești o lady, am ripostat, pentru că pînă și o lady se mai regulează din cînd în cînd, și, apoi, o lady nu-i cere unui gentleman să-și vîre degetul în ea ca să vadă cît e de îngustă.

— Eu nu ți-am cerut vreodată să mă atingi. Nici prin cap nu mi-ar trece să-ți cer să pui mîna pe mine, mai ales pe părțile intime.

— Poate ți-ai închipuit că te scobesc în ureche?

— În momentul acela te-am privit ca pe un doctor, asta-i tot ce pot să-ți spun, mi-a răspuns înțepată, urmărind să mă înghețe.

— Ascultă-mă, am replicat, încercînd să profit de o ocazie hazardată, haide să spunem că nu s-a întîmplat nimic, absolut nimic Te cunosc prea bine ca să mă pot gîndi să te insult în felul acesta. N-aș putea să-ți fac așa ceva, să fiu al naibii dacă aș putea. Mă întrebam numai dacă nu cumva ai dreptate în cele ce pretinzi tu, dacă nu cumva ești într-adevăr prea strîmtă. Știi, totul s-a petrecut atît de repede, încît nici n-aș putea spune ce-am simțit., nici nu cred că mi-am vîrît într-adevăr degetul în tine. Probabil că am atins numai exteriorul – asta-i tot

Ascultă, așază-te aici pe canapea, haide să fim iar prieteni. Am tras-o lîngă mine – se topea vazînd cu ochii – și i-am înconjurat mijlocul cu brațul, de parc-aș fi vrut s-o consolez cu tandrețe.

— Și întotdeauna ai fost așa? am întreat-o cu inocență, venindu-mi să rîd de tîmpenia întrebării.

Și-a lăsat capul în piept, cu sfială, de parcă vorbeam despre o tragedie de negrăit

— Ascultă-mă, am continuat, poate dacă mi te-ai așeza în poală...

Și am tras-o cu blîndețe în poala mea, vîrîndu-mi în același timp mîna, cu delicatețe, sub fusta ei și lăsînd-o să poposească pe un genunchi...

— Poate că dacă ai sta așa un minut te-ai simți mai bine... așa, cuibărește-te în brațele mele... nu-i mai bine?

Nu mi-a răspuns dar nici nu mi-a opus rezistență; pur și simplu s-a lăsat moale și a închis ochii. Treptat, foarte încet și foarte lin, mi-am plimbat mîna în susul pulpei, vorbindu-i tot timpul cu glas scăzut, mîngîietor. Cînd am ajuns la crăcana și i-am despărțit valvele, am simțit-o udă ca o cîrpă de vase. Am masat-o încetișor, deschizînd-o tot mai mult, și continuînd să-i recit, telepatic, despre femeile care uneori se înșeală în legătură cu ele însele, crezînd că sînt prea strîmte cînd, de fapt, sînt absolut normale și, cu cît îi dădeam înainte, cu atît devenea mai mustoasă și se deschidea mai generos. Îmi băgasem patru degete în ea și încă mai era loc. Avea un sex enorm și bine înspumat. Am privit-o ca să văd dacă încă își mai ține ochii închiși. Gura îi era întredeschisă și gîfîia, iar ochii strîns închiși, de parcă ar fi încercat să se convingă că totul nu era decît un vis. Acum puteam s-o mînuiesc mai brutal – nici un pericol de protest. Și, poate că din răutate, o zgîlțîiam inutil, ca s-o văd cum reacționează. Era inertă ca o pernă cu fulgi și, chiar cînd capul îi s-a lovit de brațul canapelei, nu a schițat vreun semn de iritare. S-ar li zis că se anesteziase în vederea unui regulat benevol l-am scos hainele și i le-am aruncat pe jos și, după ce-am scărmanat-o puțin pe canapea, am tras-o pe jos, chiar peste mormanul de haine, am pătruns-o și m-a încleștat cu valva ei aspiratoare, pe care o mînuia cu măiestrie, în ciuda aparentei stări de comă.

Mi se pare ciudat că muzica se dizolvă întotdeauna în sex. Noaptea, când ieșeam pentru o plimbare solitară, nu exista să nu agăț pe cineva – o infirmieră, o fată care ieșea dintr-o sală de dans, o vânzătoare, orice purta o fustă. Când ieșeam cu prietenul meu Mac Gregor în mașina lui – doar un tur pe plajă, așa-mi spunea – mă pomeneam pe la miezul nopții într-o încăpere străină, într-un cartier străin, cu o fată în brațe, de obicei cu una pe care n-aș fi dat nici o ceapă degerată, pentru că Mac Gregor era și mai puțin selectiv decât mine. De multe ori, când urcam în mașina lui, îi spuneam:

— Ascultă, fără pațachine în seara asta, da?

— Doamne, sînt sătul pînă-n gît, îmi răspundea el. Doar o mică plimbare... la Sheepshead Bay, ce părere ai?

Și nu parcurgeam mai mult de un kilometru când, brusc, oprea mașina la marginea trotuarului și-mi trăgea un ghionț:

— Ia te uită la aia, îmi spunea arătînd cu degetul spre o fată care mergea pe trotuar. Mamă, ce bulane! sau: la zi, ce-ar fi s-o luăm cu noi? Poate că scoate de pe undeva și o prietenă.

Și înainte de a fi apucat să rostesc un cuvînt, o agăța și începea să-i dea cu papagalul, aceleași formule pentru toate. Și, în nouă cazuri din zece, fata urca în mașina. Înainte de a ne îndepărta prea mult, în timp ce o pipăia cu mîna liberă, o întreba dacă n-are cumva și o prietenă care să ne țină companie. Și dacă fata făcea fițe, dacă nu-i plăcea să treacă prea repede la acțiune, Mac Gregor îi spunea:

— Foarte bine, atunci cară-te... n-avem timp de pierdut cu una ca tine.

Încetinea și o dădea jos din mașină, după care mi se adresa mie, chicotind:

— Nu merită să ne batem capul cu de-alde astea, nu-i așa, Henry? Aibi răbdare, îți promit o poamă gustoasă pînă nu trece seara.

Și dacă-i aminteam că hotărîsem să facem o pauză în seara aceea, îmi răspundea:

— Mă rog, cum vrei tu... mă gîndeam numai că ar fi mai plăcut...

Și apoi, brusc, frîna iar și striga vreunei siluete sinuoase care se profila în întuneric:

— Hei, surioară, ce mai faci, singurică, singurică?

Și poate că de astă dată pica ceva mai excitant, o cățea cuprinsă de tremurici care n-avea altceva de făcut decât să-și dea poalele peste cap. Poate că nu va trebui nici măcar să-i oferim o băutură, ci doar să tragem undeva pe o străduța dosnică și să scoatem fulgii din ea, unul după altul, în mașină. Și dacă era vreo curviștină cu tărițe în cap, cum se întîmpla de obicei, nici nu ne dădeam măcar osteneala s-o conducem acasă.

— Nu-i în drumul nostru, îi spunea nemernicul de Mac Gregor. Mai bine coboară aici.

Deschidea portiera și, afară cu ea! De bună seamă urma întrebarea: era oare sănătoasă? Asta-i preocupa gândurile pe tot drumul de întoarcere.

— Doamne, ar trebui să fim mai prevăzători, îmi declara. Nici nu știi cu ce poți să te pricopsești când le agăți așa, la nimereală. De la aia din urmă – ții minte, aia agățată pe alee – m-am ales cu o mîncărime care mă scoate din minți. Poate că nu-i decît o chestie nervoasă... îi acord prea multă atenție. Spune-mi, Henry, de ce nu poate un om să rămînă cu o singură femeie? Uîte, de pildă, Trix, e fată bună, știi doar. Și, într-un fel, îmi place, dar... rahat, la ce bun să mai vorbim? Mă cunoști, sînt un hrăpăreț. Știi, am ajuns atît de rău, că, uneori cînd sînt în drum spre o întîlnire – ține seama, o întîlnire cu o damă pe care vreau s-o regulez și totu-i pus la punct – în timp ce mă îndrept cu mașina într-acolo, dacă văd o pereche de bulane traversînd strada, pînă să-mi dau seama ce fac am și urcat ștoarfa în mașină și, la dracu cu cealaltă! Cred că-s lovit de pizdomanie... ce părere ai? Nu-mi răspunde, adăuga în grabă, te cunosc eu pe tine, scîrbă ce ești... cu siguranță c-ai să-mi spui ce e mai rău.

Și apoi, după o pauză:

— Ești un tip bizar, știi? Nu te-am văzut niciodată refuzînd ceva, dar, într-un fel, nu pare să te preocupe. Uneori, am impresia că nici nu-ți pasă dacă lucrurile se întîmplă într-un fel sau altul. Și ești al naibii de ferm – aș spune că ești aproape un monogam. Cum poți să rabzi atîta timp numai cu cîte o singură femeie, e ceva ce mă depășește. Nu te plictisești de ele?

Doamne, eu știu dinainte tot ce or să-mi spună. Cîteodată îmi vine să le zic... așa de la obraz: Ascultă-mă, fetițo, nu mai scoate o vorbă... pur și simplu despoaie-te și desfa-ți picioarele. Mac Gregor rîse cu poftă și urmă: îți imaginezi mutra lui Trix dacă i-aș spune una ca asta! O dată era cît pe ce s-o fac. Am rămas îmbrăcat cu pălăria și paltonul. Ce-a mai fost pe ea! Nu paltonul o supăra atîta, cît pălăria! I-am spus că mi-e frică de curent... desigur nu era nici un fel de curent. Adevărul e că eram nerăbdător să scap odată, și-mi închipuiam că dacă-mi țin pălăria pe cap termin mai iute. Și, de fapt, am rămas toată noaptea la ea. A făcut atîta tărăboi că nu reușeam să-i mai închid gura... dar asta nu-i nimic. Odată am avut o tîrfă irlandeză bețivă care avea niște idei trăsnite. În primul rînd, nu voia niciodată în pat... numai pe masă. Știi, uneori e plăcut și așa, dar dac-o faci des devine obositor. Așa că, într-o noapte – bănuiesc că eram cherchelit – îi spun: „Nu, nimic de făcut cățea beată... în seara asta vii cu mine în pat Vreau un futai veritabil – în pat!” Ce să-ți spun, a trebuit să mă dondănesc mai bine de un ceas cu ea, pînă s-o conving să vină cu mine în pat, și a acceptat numai cu condiția ca să-mi țin pălăria pe cap. Mă poți vedea călărind cățeaua aia tîmpă cu pălăria pe cap? Și în rest, gol pușca. Am întreat-o: „De ce vrei să-mi țin pălăria pe cap?” Și ce crezi că mi-a răspuns? Mi-a zis că i se pare mai distins. Îți dai seama ce era în mintea ei? Mă detestam că mă înhăitasem cu asemenea jigodie. Dar niciodată nu m-am dus

la ea treaz, asta-i sigur. Trebuia ca mai întâi să fiu criță, cu mințile în pălărie, știi tu cum sînt eu uneori.

Știam foarte bine. Era unul din prietenii mei cei mai vechi și unul dintre cei mai arțăgoși. Încăpățînat – nu e cuvîntul care să-l definească. Era ca un catâr – un scoțian cu cap de fier. Și taică-su era și mai căpos. Cînd se înfruntau amîndoi, ofereau o priveliște de tot hazul. Bătrînul obișnuia să danseze, efectiv juca de furie. Și dacă intervenea bătrîna, se alegea cu un pumn în ochit în mod regulat părinții îl dădeau afară din casă. Pleca, luîndu-și toate boarfele, pînă și mobila, inclusiv pianul. După vreo lună se întorcea – pentru că cei de acasă îi acordau întotdeauna încredere. Și, într-o noapte, iar venea beat, însoțit de-o tîrfă culeasă de pe cine știe unde, și baciul se pornea iar. Se pare că părinții nu se împotriveau atîta faptului că venea acasă cu o muiere pe care o ținea toată noaptea, cît obrăzniciei de a-i cere mamei lui să le servească micul dejun la pat. Dacă maică-sa încerca să țipe la el, îi închidea gura spunîndu-i:

— Ce tot îndrugi acolo? Și tu, dacă n-ai fi căzut grea, nu te-ai fi măritat cu tata.

Bătrîna își frămînta mîiniile, văicărindu-se:

— Ce mai fiu! Ce mai fiu! Dumnezeuule, cu ce-am păcătuit eu ca să merit asemenea pedeapsă?

La care el replica:

— Haide, uită! Ești o prună scofilcită!

Adeseori apărea sora lui, încercînd să netezească situația.

— Vai de mine, Wallie, îi spunea, nu-i treaba mea ce faci tu, dar n-ai putea să vorbești mai respectuos cu mama?

Iar Mac Gregor o invita pe soră-sa să se așeze pe pat și începea s-o lingusească, îmbunînd-o să le aducă micul dejun. De obicei era necesar să-și întrebe partenera de așternut cum o cheamă, ca să o poată prezenta surorii lui.

— Nu-i fată rea, spunea referindu-se la soră-sa. E singura ființa cumsecade din familie. Surioară, acum adu-ne ceva de halit, vrei? Niște costița cu ouă, ce zici? la zi, babacu-i pe aici?

În ce toane e? Aș vrea să-l tapez de vreo doi dolari. Încearcă tu să-i storci de la el, o să-ți aduc un cadou frumos de Crăciun, ai să vezi. Apoi, ca și cum totul ar fi fost gata aranjat, trăgea cearceafurile de pe parteneră și i-o arăta: Uită-te la ea, surioara! Așa-i că-i frumoasă? Uite ce picioare are. Ascultă, ar trebui să gâbjești și tu un bărbat... dar ești prea slăbănoagă. Patsy asta de aici, pun rămășag că Patsy nu trebuie să se roage de bărbați. Așa-i Patsy? Și își însoțea cuvintele cu o palma răsunătoare pe crupa lui Patsy. Acuma, valea, surioară, vreau niște cafea... și nu uita, prăjește bine costița, să fie crocantă. Să nu-mi dai șunca aia împutită de la magazin... vreau ceva extra! Și grăbește-te!

Dacă-mi plăcea ceva la el, era slăbiciunea lui; ca toți cei ce fac pe marii și pe tarii, pe dinăuntru era o cîrpă. Nu exista lucru la care să nu se preteze, pur și simplu din slăbiciune. Tot timpul părea extrem de aferat și, de fapt, nu făcea

nimic. Și mereu rumega asupra unei chestiuni, mereu încerca să-și lărgască spiritul. De exemplu, lua lexiconul neprescurtat, rupea în fiecare zi câte o pagină și o citea cu religiozitate în drum spre și de la birou. Avea mintea doldora de fapte și, cu cât faptele erau mai absurde și mai incoerente, cu atât încerca o plăcere mai mare. Părea hotărât să dovedească, oricui s-ar fi nimerit, că viața e o farsă, că nu merită să-i faci jocul, că un lucru îl anulează pe celălalt, și așa mai departe. Crescuse în Cartierul de Nord, nu departe de locul unde îmi petrecusem eu copilăria. Și era, în foarte mare măsură, un produs al Cartierului de Nord, ceea ce constituia una dintre rațiunile pentru care îmi plăcea. Felul în care vorbea, de pilda, scăpînd cuvintele prin colțul gurii, ifosele pe care și le dădea cînd se adresa unui polițist, felul în care scuipa cu dezgust, înjurăturile caracteristice pe care le folosea, sentimentalismul, orizontul limitat, pasiunea pentru biliard și pentru zaruri, faptul că putea sta o noapte întreaga depănînd povești aiuristice, disprețul față de bogați, bătutul pe burtă cu politicienii, curiozitatea pentru lucrurile mărunte, neesențiale, respectul pentru învățătură, fascinația exercitată de sălile de dans, barurile, burlescul, faptul că vorbea despre călătorii în lumea întreagă fără să se fi urnit vreodată din oraș, idolatria față de oricine vădea „ardoare”, o mie și una de trăsături și curiozități de genul ăsta mi-l făceau drag, pentru că erau exact particularitățile celor printre care îmi trăisem copilăria. Se pare că toți cei din jurul nostru nu fuseseră altceva decît niște simpatici ratați. Adulții se comportau ca niște copii și copiii erau incorijibili. Nimeni nu se putea ridica mult peste vecinii săi, pentru că ar fi fost linșat. E uimitor că, uneori, câte unul reușea să devină doctor sau avocat. Chiar și așa, trebuia să se arate băiat bun, să se prefacă a vorbi la fel ca toți ceilalți, și să voteze cu Democrații. A-l auzi pe Mac Gregor perorîndu-le amicilor lui despre Platon sau despre Nietzsche era un spectacol de neuitat. În primul rînd, pentru a-și putea îngădui să le vorbească partenerilor lui de joc despre niște subiecte ca Platon sau Nietzsche, trebuia să pretindă că dăduse întîmplător peste numele acestea; sau, cumva, să născocească o poveste că întîlnise într-o seară un bețiv interesant în sala din spate a unei cîrciumi, și că bețivanul ăla se pornise să vorbească despre indivizii ăștia, Platon sau Nietzsche. Era chiar în stare să pretindă că nu știe cum se pronunță numele. Dar Platon nu era un prost, adăuga pe un ton apologetic. Platon ăsta a avut o idee sau două în doxă, da dom'le. I-ar plăcea lui să vadă pe unul din politicienii ăia imbecili din Washington încercînd să se înfrunte cu Platon. Și-i trăgea înainte, pe ocolite, lămurindu-i la modul ăsta prozaic pe partenerii lui de zaruri ce pasăre rară a fost Platon la timpul lui și cum se poate măsura cu oamenii din toate timpurile. Desigur, era probabil eunuc, ținea să adauge, ca să mai toarne puțină apă rece peste tot acest foc de erudiție, în zilele acelea, continua să explice, oamenii mari, filozofii, se castrau adeseori – ăsta e un fapt cert – ca să nu mai fie supuși ispitelor. Celălalt tip, Nietzsche, a fost un adevărat caz, un caz de balamuc. Se spune că fusese îndrăgostit de soră-sa. Un tip hipersensitiv.

Musai să trăiască într-o anumită climă – la Nisa, din câte știa el în general, Mac Gregor nu-i înghițea pe nemți, dar individul ăsta, Nietzsche, era altfel. De fapt îi ura pe nemți, Nietzsche ăsta. Se dădea drept polonez sau așa ceva. Și-i aranja cum trebuie pe friți. Zicea că-s tembeli și porci și, pe Dumnezeuul meu, știa el ce spune. Oricum, i-a dat de gol. Zicea că-s niște căcăcioși și, zău așa, n-are dreptate? Ați văzut cum au întors fundul când li s-a dat o doză din propriul lor medicament?

— Auzi, am cunoscut eu un tip care a curățat un cuib întreg de nemțoi în regiunea Argonne – zicea că erau atît de amărîți că n-ar fi dat un căcat pe ei. Zicea că nu meritau nici să irosească un glonț – pur și simplu le-a crăpat țestele cu o bîtă. Am uitat cum îl chema pe băiatul ăsta, dar mi-a povestit o grămadă de chestii pe care le-a văzut cu ochii lui în cele cîteva luni cît a fost acolo. Zicea că cea mai mare bucurie a lui din toată treaba aia căcăcioasă a fost cînd l-a găurit pe propriul lui maior. Nu că i-ar fi căutat rîcă – pur și simplu nu-i plăcea mutra lui. Nu-i plăcea felul în care individul dădea ordine. Cei mai mulți dintre ofițerii care au mierlit-o au fost împușcați pe la spate, așa zicea. Și așa le trebuie, javrele! ăsta al meu era un băiat simplu din Cartierul de Nord. Cred că acum ține o sală de biliard pe undeva, pe lîngă Wallabout Market. Un băiat liniștit, care-și vede de treabă. Dar dacă te apuci să-i vorbești despre război, își iese din țîțîni. Zice că l-ar asasina și pe Președintele Statelor Unite dac-ar încerca vreodată să provoace un nou război. Și așa ar face, ascultați ce vă spui eu... Dar, fir-ar al dracului, ce voiam să vă povestesc despre Platon? A, da...

Cînd ceilalți își luau tălpășița, schimba placa.

— N-ai încredere în felul meu de vorbărie, așa-i? mă întreba.

Trebuia să recunosc că nu aveam încredere.

— N-ai dreptate, continua el. Trebuie să fii pe placul oamenilor, nu știi niciodată cînd poți avea nevoie de ei. Tu ai impresia că ești liber, independent! Te porți de parcă le-ai fi superior oamenilor ăstora. Ei, aicea greșești. Ce știi tu cum ai să fii peste cinci ani sau chiar peste șase luni? Poți să orbești, poți să fii călcat de un camion, poți să fii internat la balamuc; nimeni nu știe ce i se poate înrîmpla. Nimeni n-are cum să știe. Poți să te trezești neajutorat ca un prunc...

— Și ce-i cu asta?

— Ei, nu ți se pare că-i bine să ai un prieten la nevoie? Poți să ajungi atît de neputincios, încît să te bucuri dacă găsești pe cineva să te ajute să treci strada. Tu nu dai doi bani pe oamenii ăștia și gîndești că eu îmi pierd vremea cu ei. Ascultă-mă pe mine, nu știi niciodată ce poate face într-o bună zi un om pentru tine. De unu' singur nu ajungi nicăieri.

Îl supăra independența mea, pe care o numea indiferență. Și cînd eram nevoit să-i cer niște lovele, se arăta încîntat. Pentru că avea prilejul să-mi țină o predică despre prietenie:

— Care va să zică și tu ai nevoie de bani? îmi spunea cu un larg rînjet de satisfacție. Deci și poeziile trebuie să halească? Mă rog, mă rog... Ai avut noroc c-

ai venit la mine, Henry, băiete, pentru că eu sînt mîină largă cu tine, te cunosc eu, păcătos lipsit de inimă ce ești! Și cît vrei? N-am nici eu prea mult, dar o să împart cu tine. Asta-i un lucru frumos, nu? Sau poate că gîndești, ticălosule, că ar trebui să-ți dau ție tot ce am și pe urmă să merg eu să mă împrumut de la alții? Presupun că vrei să mănîinci bine, ha? Ouă cu șuncă nu ți-ar mai fi deajuns, așa-i?

Presupun c-ai vrea să te duc cu mașina la restaurant, nu-i așa? la ridică-te puțin de pe scaunul ăla – vreau să-ți vîr o pernă sub fund. Și, nu mai spune, ești lefter? Dumnezeuule, tu ești întotdeauna lefter – nu-mi amintesc să te fi văzut vreodată cu un ban în buzunar. Ascultă, nu te rușinezi niciodată de tine însuși? Te dai mare față de nenorociții cu care-mi pierd eu vremea... ei bine, ascultă-mă, domnule, oamenii ăia nu vin niciodată la mine să-mi ceară bani, cum faci tu. Au mai multă mîndrie decît tine – mai curînd ar fura decît să cerșească de la mine. Dar tu, căcatule, tu ești plin de idei mărețe, tu vrei să reformezi lumea și alte bazaconii de felul ăsta – dar nu vrei să muncești pentru bani, Doamne ferește, asta nu-i de tine... aștepți să vină cineva să ți-i aducă pe o tavă de argint Ha! Noroc că mai există oameni ca mine care să te înțeleagă. Dar ar trebui să-ți bagi mințile în cap, Henry. Tu ești un visător. Toată lumea vrea să mănîince, nu știi lucrul ăsta? Și ce-i mai mulți sînt gata să muncească pentru ca să mănîince – nu zac ca tine toată ziua în pat, și pe urmă își trag iute nădragii și se reped la cel mai apropiat prieten ca să-l tapeze de bani. Și dacă eu n-aș fi fost aici, ce-ai fi făcut? Nu-mi răspunde... știu ce ai de gînd să-mi spui. Dar, ascultă-mă, nu poți s-o duci toată viața așa. Ce-i drept, de vorbit vorbești mișto – e o plăcere să te asculte omu. Ești singurul din cîți cunosc eu cu care-mi place să stau de vorbă – dar unde te duce asta? Într-o bună zi or să te închidă pentru vagabondaj. Ești un trintor, știi bine. Și ești mai rău decît ceilalți trintori despre care predici tu. Unde ești tu cînd eu mă aflu la ananghie? Ești de negăsit. Nu-mi răspunzi la scrisori, nu răspunzi la telefon, uneori chiar te ascunzi cînd vin să te caut. Las'că știu eu, nu-i nevoie să-mi explici. Știu că nu-ți place să-mi ascuți poveștile. Dar, fir-ar să fie, cîteodată într-adevăr simt nevoia să-ți vorbesc. Și mult îți pasă ție! Atîta timp cît nu stai în ploaie și ai cu ce să-ți umpli rînza, ești fericit. Nu te gîndesti la prieteni – decît cînd te înghesuie nevoia. Nu așa se poartă un om, știi? Spune că am dreptate și-ți dau un dolar. Dă-o naibii, Henry, ești singurul prieten adevărat pe care-l am, dar ești un nemernic, un gunoi, știu eu ce spun. Ești un bun de nimic înnăscut. Mai curînd ai crăpa de foame decît să pui mîna să faci ceva de folos...

Firește, eu rîdeam și întindeam mîna să iau dolarul promis. Ceea ce-l stîrnea din nou.

— Ești gata să spui orice, numai să-ți dau lozul, așa-i? Ce om! Și mai vorbești despre morală – Isuse, ai tot atîta morală cît un șarpe cu clopoței. Nu, încă nu ți-l dau, pe Dumnezeul meu! Intîi am să te torturez. Am să te fac să

cîştigi banii ăştia. Ia zi, ce-ar fi să-mi lustruieşti pantofii – haide, fă asta pentru mine, vrei? Dacă nu mi-i faci tu, n-or să fie lustruiţi în vecii vecilor.

Îi iau pantofii şi-i cer o perie. N-am nimic împotriva să-i lustruiesc pantofii. Dar şi asta pare să-l înfurie.

— Chiar ai de gînd să mi-i lustruieşti? Asta întrece orice măsură. Ascultă-mă, n-ai nici un pic de mîndrie în tine? Uite omul care le ştie pe toate! Să vezi şi să nu crezi! Ştii atîtea lucruri încît trebuie să lustruieşti pantofii prietenului tău ca să-ţi pice ceva de halit. Halal! Uite peria, netrebnicule! Lustruieşte-mi şi cealaltă pereche, dacă tot te apuci de treabă.

O pauză. Se spală la chiuveta şi fredonează. Brusc, mi se adresează pe un ton vesel, degajat:

— Cum e azi afară, Henry? Soare? Ascultă, ştiu exact locul nimerit pentru tine. Ce-ai zice de un escalop cu şuncă şi puţin sos tartar? Ştiu eu un local mic lingă golf. O zi ca asta e numai bună pentru escalop cu şuncă, ce zici, Henry? Să nu-mi spui că ai ceva de făcut... dacă te car pînă acolo va trebui să-ţi petreci timpul cu mine, ştii doar. Doamne, ce n-aş da să am firea ta!

Tu trăieşti de pe un minut pe altul. Uneori am impresia că o duci mai bine decît oricare dintre noi, chiar dacă eşti un nevolnic păcătos şi un trădător şi un hoţ. Cînd sînt cu tine, ziua trece ca în vis. Ascultă, nu înţelegi cînd îţi spun că simt nevoia să te văd din timp în timp? Dacă sînt mereu singur îmi pierd minţile. De ce crezi tu că vînez întruna fuste? De ce-mi prăpădesc nopţile la jocul de cărţi? De ce-mi pierd timpul cu puturoşii ăia de la Point? Pentru că simt nevoia să stau de vorbă cu cineva, să comunic

Ceva mai tîrziu, la golf, şezînd pe terasa de deasupra apei, cu un gît de whisky în stomac şi aşteptînd să ni se servească fructele de mare:

— Viaţa nu-i chiar aşa de nasoală cînd poţi să faci ce-ţi place, ce părere ai, Henry? Dacă strîng ceva bani, am de gînd să fac o călătorie în jurul lumii – şi tu ai să vii cu mine. Da, cu toate că nu meriţi, am de gînd să cheltuiesc o groază de bani pe tine, într-o bună zi. Vreau să vad cum ai să reacţionezi cînd ai să fii plin de bani. Şi am de gînd să-ţi dăruiesc banii, înţelegi?... Nu să ţi-i împrumut. Să vedem ce se întîmplă cu ideile tale frumoase cînd ai buzunarul plin. Ascultă, deunăzi, cînd vorbeam despre Platon, am vrut să te întreb ceva. Voiam să te întreb dacă ai citit bazaconia aia despre Atlantida. Da? Ai citit-o? Ei, şi ce părere ai? Crezi că-i o simplă scorneală sau crezi c-o fi existat cîndva un asemenea loc? Nu cutezam să-i răspund că bănuiam prezenţa a sute şi mii de continente de a căror existenţă trecută sau viitoare nici nu visăm, aşa încît i-am spus că e probabil să fi existat cîndva un loc ca Atlantida.

— Mă rog, presupun că n-are mare importanţă dacă e adevărat sau nu, continuă el. Dar am să-ţi spun ce cred eu. Cred că a existat cîndva o altfel de vreme, o vreme cînd şi oamenii erau altfel. Nu pot să cred că oamenii au fost întotdeauna porcii care sînt astăzi şi care au fost în ultimele cîteva mii de ani. Cred că-i posibil să fi existat o vreme cînd oamenii ştiau cum să trăiască, cînd

știau să ia lucrurile ușor și să se bucure de viață. Știi tu ce mă înnebunește pe mine? Mă uit la taică-meu. De când a ieșit la pensie, stă toată ziua în fața focului și moțăie. A slugărit o viață întreagă ca să zacă acum ca o gorilă doborâtă. Pe naiba, dacă aș ști că și cu mine o să fie la fel, mi-aș zbura de pe acum creierii. Uită-te în jur... uită-te la oamenii pe care-i cunoaștem... vezi măcar unul care să merite ceva? Ce-i tot tămbălăul ăsta în care trăim, aș vrea să știu? Se zice că trebuie să trăim. *De ee, mă rog?* Asta aș vrea eu să știu. La toți le-ar prinde mai bine să fie morți. Cu toții nu-s decît un morman de bălegar. Când a izbucnit războiul și i-am văzut plecînd pe front, mi-am spus în sinea mea: foarte bine, poate că or să vină înapoi cu mai multă mintie în cap. Mulți nu s-au mai întors deloc. Dar ceilalți! – ce, crezi că au devenit mai umani, mai înțelepți? Aș de unde! Toți sînt niște casapi în inimile lor, și cînd trebuie să înfrunte moartea, guiță. Mă fac să-mi vină să vărs, întreaga liotă blestemată. Toată ziua îi scot pe cauțiune, așa că-i văd eu bine cum sînt, și de o parte și de cealaltă a gratiilor. De cealaltă parte, pute și mai tare. Vai de mine, dacă ți-aș povesti numai cîteva din chestiile știute de mine în legătură cu judecătorii care-i condamnă pe amarății ăia, ți-ar veni să le crape capul. N-ai decît să te uiți la mutrele lor. Da, domnule! Henry, mi-ar plăcea să cred că a fost o vreme cînd lucrurile arătau altfel. Noi n-am cunoscut viața adevărată – și nici n-o s-o cunoaștem vreodată. Lucrurile astea de acum or să mai țină o mie de ani, ascultă ce-ți spun eu. Tu mă crezi mercenar. Crezi despre mine că sînt zărghit pentru că vreau să cîștig mulți bani, n-am dreptate? Ei bine, am să te lămuresc. Vreau să-mi fac suma, ca să pot să mă smulg din noroiul ăsta. Dacă-aș putea să evadez din atmosfera asta, aș pleca și aș trăi cu o negresă. Mi-am tocit coaiele ca să ajung unde am ajuns, ceea ce nu înseamnă foarte departe. Nici eu nu cred în muncă mai mult decît crezi tu – dar am fost educat așa; asta-i tot. Dacă aș putea da vreo lovitură, dacă aș putea să-l escrochez pe unul din mizerabilii ăștia, aș face-o cu conștiința împăcată. Necazul e că cunosc prea bine legile. Și totuși am să-i duc eu, ai să vezi. Și cînd am s-o fac, am s-o fac lată...

Altă înghițitură de whisky, fructele de mare sosesc și Mac Gregor se pornește iar.

— Am vorbit serios cînd ți-am spus că vreau să te iau cu mine într-o călătorie. Mă gîndesc foarte serios. Ai să-mi spui că ai o nevastă și un copil de care trebuie să te îngrijești. Ascultă, cînd ai de gînd să isprăvești odată cu securea aia de nevastă a ta? Nu-ți dai seama că ar trebui s-o îngropi? Mac Gregor porni să rîdă încet. Ho! Ho! Cînd te gîndești că eu ți-am adus-o! Dar cum să-mi fi trecut prin cap că ai să fii așa de nătăfleş să te însori cu ea? Eu credeam că ți-am cules o poamă bună și tu, blegule, drept la pirostrie. Ho, ho! Ascultă-mi, Henry, cît mai ai puțină minte în cap, n-o lăsa pe acritura aia să-ți calce viața în picioare, înțelegi? Mie nu-mi pasă ce ai de gînd să faci sau unde o să pleci. M-ar durea să te văd părăsind orașul... mi-ai lipsi, ți-o spun sincer, dar, pe Dumnezeuul meu, chiar dac-ar fi să pleci în Africa, fă-o, smulge-te din

ghearele ei, nu-i bună pentru tine. Uneori când îmi pică vreo bucățică bună, îmi spun „uite ceva ce i-ar trebui lui Henry”, și-mi propun să ți-o prezint, dar pe urmă, bineînțeles, uit. Dar, omule, există mii de găuri pe lume! Când mă gândesc că trebuie să te ții cu o cățea ca aia... Mai vrei niște șuncă? Ar fi bine să mănânci acum tot ce-ți pofteste inima, pînă nu mi se termină banii. Încă o băutura? Ascultă-mă, dacă încerci azi să te descotorosești de mine, mă jur că nu-ți mai împrumut vreodată un sfanț... Ce spuneam? A, da, despre jigodia aia cu care te-ai însurat. Ascultă-mă, ai de gând s-o lași sau nu? De fiecare dată când ne vedem, îmi spui că te gîndești să fugi și, pînă la urmă, nu miști un deget. Doar nu-ți închipui că tu o întreții? Ea n-are nevoie de tine, tontălăule, nu înțelegi atîta lucru? Nu are nevoie de tine decît ca să te tortureze. Cît despre copil... rahat, dac-aș fi în locul tău l-aș îneca. Știu că sună infam, dar înțelegi ce vreau să spun. Tu nu ești un tată. Ce ești, habar n-am... știu doar că ai prea multă stofă în tine ca să-ți irosești viața cu ei. Ascultă, de ce nu încerci să faci ceva din tine? Ești încă tînăr și te prezinți bine. Pleacă undeva, du-te la dracu-n praznic și ia totul de la capăt. Dacă ai nevoie de biștari, îți fac eu rost. Știu că înseamnă să-i arunc pe apa sîmbetei, dar am s-o fac pentru tine. Adevărul este, Henry, că îmi ești tare drag; Și am învățat de la tine mai mult ca de la oricare altul de pe lumea asta. Bănuiesc că avem multe lucruri în comun, probabil moșteniri de la vechiul cartier. Curios că nu te-am cunoscut pe atunci. Căcat, devin sentimental...

Și așa trecea ziua, cu mîncare și băutură din belșug, un soare arzător, o mașină cu care să ne plimbăm, trabucuri, un pic de ațipeală pe plajă, studiul muierilor care treceau pe lîngă noi, vorbărie, rîs, chiar și puțin cîntat – una din multele, multele zile pe care le petreceam cu Mac Gregor. Asemenea zile păreau întradevăr să oprească roata din mers. La suprafața, era bine și plăcut; timpul trecea ca un vis lipicios. Dar dedesubt era fatalism, premoniție, care mă făceau ca a doua zi să fiu morbid și tulburat. Știam foarte bine că într-o bună zi va trebui să rup cu toate; știam foarte bine că îmi consumasem timpul zadarnic, dar mai știam și că nu pot face nimic – încă. Trebuia să se întimple ceva, ceva mare, ceva care să mă zdruncine. Nu aveam nevoie decît de un brînci, dar brînciul ăsta trebuia să mi-l tragă o forță din afara lumii mele, lucru de care eram sigur. Nu mă frămîntam, pentru că nu-mi stătea în fire. Întreaga mea viață, lucrurile s-au aranjat de la sine – pînă la urmă. Nu mi-era scris să mă ostenesc, să depun eforturi. Ceva trebuie lăsat și pe seama providenței – în cazul meu, chiar foarte mult. În ciuda tuturor aparențelor de nefericire și de greșită orientare, știam că mă născusem cu căiță-n cap. Situația exterioară era proasta – trebuia să recunosc – dar pe mine mă interesa situația interioară. Mă temeam realmente de mine însumi, de apetitul meu, de curiozitatea mea, de flexibilitatea, de permeabilitatea, de maleabilitatea, de cordialitatea mea, de forța mea de adaptare. Nici o împrejurare nu mă putea speria! Întotdeauna m-am văzut oarecum stînd placid în caliciul unei flori și sorbind nectarul. Chiar

dac-aș fi fost zvîrlit la temniță, am impresia că m-aș fi simțit bine. Se datora, cred, faptului că nu știam să opun rezistență. Alți oameni se zbăteau, se zbuciumau, dădeau din coate: strategia mea era să mă las dus de val. Ce-mi făceau mie oamenii mă supăra mai puțin decît ceea ce le făceau altora sau ce-și făceau lor înșiși. Mă simțeam atît de împăcat cu mine însumi, încît luam asupra-mi problemele omenirii. Și de asta mă găseam tot timpul într-o harababură. Nu eram sincronizat cu propriul meu destin, ca să spun așa, și încercam să trăiesc destinul omenirii. Dacă, de exemplu, soseam într-o seara acasă și nu găseam de mîncare, nici măcar pentru copil plecam imediat să caut hrană. Dar ce observasem eu la mine și ce mă nedumerea, era că de îndată ce ieșeam afară ca să fac rost de crăpelniță, mă reîntorceam la *Weltanschauung*. Nu mă gîndeam numai la mîncarea noastră. Mă gîndeam la mîncare în general, la mîncarea în toate stadiile ei, pretutindeni în lume la acea ora. Cum era obținută și cum era preparată și ce făceau oamenii care n-o aveau, și pe ce cale ar fi putut să fie asigurată, astfel încît fiecare s-o poată avea cînd o dorea fără să-și mai piardă timpul pentru o chestiune atît de stupidă. Desigur, îmi părea rău de soția și de copilul meu, dar îmi părea rău și de hotentoți și de boșimanii din Australia, ca să nu mai vorbim de belgienii înfometați, de turci și de armeni. Îmi părea rău pentru întreaga specie umană, pentru prostia omului și lipsa lui de imaginație.

A mă lipsi de o masă nu era ceva atît de îngrozitor – pustietatea lugubră a străzii era cea care mă răscolea profund. Toate casele alea blestemate – una la fel cu cealaltă – și toate goale și triste. Pietre fine de pavaj sub tălpi și asfalt pe carosabil, scări hidos elegante din piatră brună și totuși omul poate bate zi și noapte toate materialele astea costisitoare în căutarea unei coji de pîine. Asta mă dădea gata. Incongruitatea acestui fapt. Ah, dacă s-ar putea agita un clopoțel de dejun și striga: „Ascultați, oameni buni, sînt un om căruia îi este foame! Cineva dorește să-i lustruiesc pantofii? Cine vrea să-i scot gunoiul? Cine are nevoie să-i curăț closetul?!” Ah, dac-ai putea ieși pur și simplu în stradă și să le strigi limpede lucrul ăsta! Dar nu, nu îndrăznești să-ți deschizi cușca. Dacă-i spui unui om pe strada că ți-e foame, îl sperii de moarte, fuge de tine ca de dracu.

Asta-i ceva ce n-am înțeles niciodată. Și încă nu înțeleg. Lucrul e atît de simplu – totul e să spui DA cînd cineva ți se adresează. Și dacă tu nu poți să spui DA, ia-l de mîină și cere altcuiva să-l ajute. De ce-i nevoie să îmbraci o uniformă și să omori niște oameni necunoscuți, doar ca să dobîndești o coajă de pîine, e un mister care mă depășește. Așa gîndesc eu, și numi pasă de cine cade în capcană sau de cît costă. De ce m-aș sinchisi de cît costă ceva? Eu sînt aici, pe pămînt, ca să trăiesc, nu ca să fac calcule. Și tocmai asta nu vor netrebnicii să te lase – nu vor să te lase să trăiești. Vor să-ți petreci întreaga viață adunînd cifre. Asta li se pare normal, rațional. Asta-i inteligent. Dacă eu aș fi la cîrma corăbiei, poate că lucrurile n-ar fi prea ordonate, dar ar fi mai

vesele, zău așa! N-ar trebui să te scapi în pantaloni pentru niște nimicuri. Poate că nu ar exista șosele asfaltate și mașini aerodinamice și megafoane și un milion de varietăți de dispozitive tehnice ultramoderne, poate că nu ar exista nici măcar geamuri de sticlă la ferestre, poate că ar trebui să dormiți pe jos, poate că nu ar exista bucătărie franțuzească și bucătărie italienească și bucătărie chinezească, poate că oamenii s-ar omorî unul pe celălalt când ar ajunge la capătul răbdării și poate că nimeni nu i-ar opri pentru că n-ar exista nici închisori, nici polițiști „nici judecători și, în mod sigur, nu ar exista miniștri și legislații, pentru că nu ar exista legi cărora să te supui sau nu, și poate că ar dura ani de zile ca să călătorești de la un loc la altul, dar n-ar fi nevoie nici de viză, nici de pașaport sau de *carte d'identite*, pentru că n-ați fi nicăieri înregistrați și n-ați purta un număr și, dacă ați dori să vă schimbați numele în fiecare săptămână, ați putea s-o faceți pentru că n-ar avea nici o importanță din moment ce nu ați poseda nici un alt bun decât ceea ce aveți asupra voastră și, dealtfel, de ce să doriți să posedați ceva când totul v-ar sta pe gratis la dispoziție?

Pe parcursul acelei perioade când mă târam de la o ușă la alta, de la o slujbă la alta, de la un prieten la altul, de la o mîncare la alta, am încercat totuși să pun deoparte, pentru mine însumi, puțin spațiu care să-mi servească drept ancoraj; ceva ca un colac de salvare în mijlocul unui vârtej. Dacă te îndepărtaai doar o milă de acest loc, auzai un uriaș și îndurerat dangăt de clopot și nimeni nu-mi putea descoperi punctul de ancorare – era îngropat adînc în fundul canalului. Nu m-ai fi putut vedea decât săltînd în sus și-n jos la suprafață, uneori legănîndu-mă ușor sau clătîndu-mă agitat înainte și înapoi. Ceea ce mă fixa locului, în siguranță, era biroul cu sertărașe și compartimente pe care-l instalasem în salon. Acesta fusese biroul care zăcuse vreme de cincizeci de ani în atelierul de croitorie al tatălui meu, biroul care adăpostise multe note de plată și multe oftături, care găzduise în despărțiturile sale multe amintiri ciudate și pe care, când tata se îmbolnăvise, mi-l însușisem eu și-l cărasem din atelier, acum trona în mijlocul lugubruului nostru salon, la etajul trei al unei respectabile clădiri de piatră brună din Brooklyn. A trebuit să duc o adevărată bătălie ca să-l pot instala acolo, dar am stăruit să-l plantez în centrul centrului magherniței.. Era ca și cum aș fi plasat un mastodont în mijlocul cabinetului unui dentist. Dar cum nevastă-mea nu avea prieteni care s-o viziteze, iar prietenii mei nu s-ar fi sinchisit chiar dacă aș fi agățat biroul de candelabru, l-am așezat în salon și am distribuit toate scaunele în cerc în jurul lui, după care m-am instalat confortabil, cu picioarele cocoțate pe tăblie, și am visat la ce aș scrie dacă aș putea scrie. Lîngă birou se găsea o scuițătoare, un obiect voluminos, din alama, șparlit tot din atelier și, din cînd în cînd, scuițam în ea ca să țin minte că se află acolo. Toate compartimentele biroului și toate sertarele erau goale; nu se găsea nimic pe el decât o foaie de hîrtie albă, pe care nu mă simțeam în stare să aștern nici măcar o mîzgălitură.

Cînd îmi amintesc de eforturile titanice pe care le-am depus ca să canalizez lava fierbinte ce clocotea în mine, eforturile repetate de mii de ori pentru a găsi craterul de scurgere și a putea capta măcar un cuvînt, o frază, mă poartă gîndul, inevitabil, la oamenii din epoca de piatră. O sută de mii, două sute de mii, trei sute de mii de ani pentru a ajunge la ideea paleoliticului. O bătălie fantomă, pentru că bieții de ei nici nu visau la o unealtă ca paleolitul. A apărut fără efort, s-a născut într-o secundă, un miracol, s-ar putea spune, numai că tot ce se întîmplă e miraculos. Lucrurile sau se întîmplă sau nu se întîmplă, asta-i tot. Nimic nu se realizează prin sudoare și trudă. Aproape tot din ceea ce se numește viață nu-i decît insomnie, un chin, pentru că noi am pierdut deprinderea de a dormi. Nu știm să lăsăm lucrurile să meargă de la sine. Suntem ca un Hopa-Mitică cocoțat în vîrfurile unui arc și, cu cît sărim mai sus, cu atît e mai greu să ne reluăm locul în cutiuță.

Cred că și de-aș fi fost nebun, n-aș fi putut ticlui un plan mai dibaci pentru a-mi consolida ancorajul, decît plasarea acestui obiect din Neanderthal în mijlocul salonului. Cu picioarele pe birou, pentru ca fluxul să urce, și spinarea înfundată într-o pernă groasă de piele, mă găseam într-o relație ideală față de epavele și rămășițele zvîrlite de mare la țărm, care se învîrtejeau în jurul meu și care, pentru că erau smintite și smucite de curent, prietenii mei se încăpățîneau să mă convingă că se numesc viață. Îmi amintesc cu ascuțime de primul contact cu realitatea pe care l-am avut prin picioarele mele, ca să spun așa. Țineți seama, milioanele de cuvinte pe care le scrisesem pînă atunci, bine ordonate, bine legate, nu însemnau nimic pentru mine – semne primitive din epoca de piatră – deoarece contactul se produsese prin cap, ori capul e un apendice inutil, dacă nu ești zdravăn ancorat în mîlul din fundul canalului central. Tot ce scrisesem pînă atunci erau doar exponate de muzeu, și cele mai multe scrieri sînt și acum exponate de muzeu, iată de ce nu iau foc și nu incendiază omenirea. Pînă atunci, vorbeam prin mine doar purtătorul de cuvînt al lumii ancestrale; pînă și visurile mele nu fuseseră autentice, nu fuseseră visuri *bona fide* Henry Miller. A sta nemișcat și a gîndi un singur gînd care să vină din adîncurile mele, din colacul de salvare, însemna o muncă herculeană. Nu duceam lipsă de gînduri, nici de cuvinte, nici de putere de exprimare – dar duceam lipsă de ceva mult mai important: pîrghia care să drămuiască seva. Afurisita mea de mașinărie nu se mai oprea, ăsta era necazul. Nu numai că mă afundam în mijlocul curentului, dar curentul trecea chiar prin mine și nu mai aveam nici un control asupra-i.

Îmi amintesc de ziua cînd am oprit complet mașinăria și cînd a început să funcționeze, încet, celălalt mecanism, cel semnat cu propriile mele inițiale și pe care-l confecționasem cu propriile-mi mîini și propriu-mi sînge. Mă dusesem la un teatru din apropiere ca să văd un spectacol de vodevil, era un matineu și aveam bilet la balcon. Stînd la coadă în holul de la intrare, am încercat o stranie, senzație de soliditate. Era ca și cum m-aș fi coagulat, aș fi devenit o

masă consistentă de gelatină recognoscibilă. Asemenea ultimului stadiu de vindecare a unei răni. Mă simțeam pe culmea normalității, ceea ce e o condiție complet anormală. Ar fi putut să vină holera și să-și împrăstie răsuflarea fetidă în gura mea – nici că m-ar fi atins. Aș fi putut să mă aplec să sărut plăgile ulcerate de pe mîna unui lepros, nici că m-ar fi vătămat. Nu era vorba numai de acel echilibru în lupta constantă dintre boală și sănătate, echilibru la care rîvnim cu toții, ci de o pozitivă integritate a sîngelui care însemna că, cel puțin pentru moment, boala fusese total înfrîntă. Cine ar avea înțelepciunea de a-și înfige rădăcinile într-un asemenea moment, n-ar mai fi niciodată bolnav sau nefericit. Dar a sări la asemenea concluzie ar însemna să executăm un salt care ne-ar purta îndărăt, și mai departe de epoca de piatră. În clipa aceea nici nu visam să-mi înfig rădăcinile; trăiam, pentru prima dată în viața mea, sensul miraculosului. Am fost atît de uluit, cînd mi-am auzit roțile angrenîndu-se, încît aș fi dorit să mor acolo pe loc, pentru privilegiul unei asemenea experiențe.

Iată cum s-a întîmplat... Cînd am trecut de controlorul de la ușă, ținînd în mîină cotorul rupt al biletului, luminile s-au stins.și cortina' s-a ridicat Am rămas o clipă locului, ușor orbit de întunericul brusc. Pe măsură ce se înălța cortina, aveam senzația că, de-a lungul veacurilor, omul fusese întotdeauna vrăjit, în chip misterios, de acest scurt moment care precede unui spectacol. Simțeam cortina ridicîndu-se în om. Și pe dată mi-am dat seama că acesta e un simbol care i s-a prezentat neîncetat în somn și, dacă ar fi fost treaz, nu actorii ar fi ocupat scena ci el, Omul, ar fi urcat pe ea. Nu a fost un gînd pe care să-l fi gîndit – ci o revelație, ca să spun așa, dar atît de simplă și copleșitor de limpede, încît mașinăria mea s-a oprit pe loc și m-am pomenit în propria mea prezență, scăldat într-o realitate luminoasă. Mi-am întors privirea de la scenă și am zărit scara de marmură pe care ar fi trebuit să urc la balcon. Am văzut om suind lent treptele, cu mîna sprijinită pe balustradă. Omul acela s-ar fi putut să fiu eu, vechiul meu eu care pășea în somn, ca un somnambul, de cînd mă născusem. Ochiul meu nu cuprindea scara întreagă, ci doar cele cîteva trepte pe care omul le urcase sau le urca în clipa cînd îmi apăruse în vîz. Omul n-a ajuns niciodată la capătul scării și mîna nu i s-a desprins de pe balustrada de marmură. Am simțit cortina căzînd și, timp de alte cîteva minute, m-am aflat în spatele scenei, mișcîndu-mă printre decoruri, asemenea mașinistului care aranjează recuzita, trezit brusc din somn, neștiind sigur dacă încă visează sau privește la un vis interpretat pe scenă. Mă simțeam proaspăt și fraged, la fel de nou ca ținuturile de pîine și de brînză pe care le vedeau în fiecare zi din lunga lor viață fecioarele din Biddenden. Nu vedeam decît ceea ce era viu! Restul se pierdea într-o penumbră. Și pentru ca să mențin lumea vie, m-am repezit înapoi acasă, fără să mai urmăresc spectacolul, și m-am apucat să descriu crîmpeiiu acela de scară, care e nepieritor.

Asta se petrecea la vremea cînd dadaiștii erau în floare, urmași la scurt timp de suprarealiști. Eu n-am auzit de vreunul din aceste grupuri decît zece ani mai târziu; nu citisem încă nici o carte franțuzească și nu avusesem vreodată o idee franțuzească. Eram probabil unicul dadaist din America, și eu habar n-aveam. Aș fi putut la fel de bine să fi trăit în jungla

Amazoanelor, după cîte contacte aveam cu lumea din afară. Nimeni nu înțelegea ce scriam eu sau de ce scriam în felul ăsta. Eram atît de lucid, încît mă consideram scrîntit. Eu descriam

Lumea Nouă – din nefericire puțin cam prematur, pentru că nu fusese încă descoperită și nimeni nu putea fi convins că exista. Era o lume ovariană, ascunsă încă în trompele uterine. Firește, încă nimic nu era clar conturat: exista doar o vagă sugestie vizibilă de șira spinării, dar nu încă brațe și picioare, nu păr, nu unghii, nu dinți. Sexul era ultimul lucru la care te puteai gîndi; era lumea lui Cronos și a progeniturilor lui oviculare. Era lumea lui Iota, fiecare iotă fiind indispensabilă, înfricoșător de logică și absolut imprevizibilă. Nu exista nici un *lucru* ca lucru, pentru că noțiunea de lucru era inexistentă.

Spun că zugrăveam o lume nouă, dar ca și lumea nouă pe care a descoperit-o Columb, s-a dovedit a fi o lume mult mai veche decît cele cunoscute de noi.

Sub fizionomia superficială a pielii și a oaselor, vedeam lumea indestructibilă pe care omul a purtat-o întotdeauna în el; într-adevăr, nu era nici veche nici nouă, ci lumea etern adevărată, care se schimbă de la un moment la altul. Tot ce vedeam era un palimpsest și nu exista vreun strat de scriere prea ciudat ca să nu-l pot descifra. Cînd partenerii mei mă lăsau liber o seară, mă așezam și le scriam prietenilor mei boșimanii din Australia sau indienilor Constructori de Gorgane din valea fluviului Mississippi, sau igoroșilor din Filipine. Desigur, trebuia să le scriu în englezește, pentru că era singura limbă pe care o vorbeam, dar între limba mea și codul telegrafic folosit de prietenii buni din jurul meu, nu era un univers de deosebiri. Orice om primitiv m-ar fi înțeles, orice om din epocile arhaice m-ar fi înțeles; numai cei din jurul meu, adică un continent de o sută de milioane de oameni, nu izbuteau să-mi înțeleagă limbajul. Ca să pot scrie pe înțelesul lor, ar fi trebuit mai întîi să ucid ceva, și apoi să opresc timpul în loc. Tocmai făcusem constatarea că viața e indestructibilă și că nu există ceva ce se numește timp, ci numai un prezent. Și se așteptau ei oare să dezminț acest adevăr, după ce îmi consumasem toată viața pentru a-l întrezări? În mod cert, asta voiau. Singurul lucru pe care nu voiau să-l audă era că viața ar fi indestructibilă. Oare prețioasa lor lume nouă nu fusese clădită pe nimicirea inocenților, pe jaf și viol și tortură și vandalism? Ambele continente americane fuseseră violate, ambele continente fuseseră devastate și prădate de tot ce era prețios – *în esență*. Nu cred că vreun om a fost supus vreunei umilințe mai strivitoare decît a fost Montezuma; nu cred că vreo rasă a fost mai nemilos eradicată decît indienii americani; nici o țară n-a

fost vreodată siluită într-un fel mai sălbatic și mai abject decât California de către căutătorii de aur. Roșesc când mă gândesc la originile noastre;

mîinile ne sînt muiate în crimă și în sînge și, străbătînd țara în lung și în lat, am descoperit că încă nu au fost curmate măcelul și prădăciunile. Orice om, pînă la cel mai bun prieten al nostru, e un ucigaș potențial. Adeseori nici nu fusese nevoie să aducă pușca sau lasso-ul sau fierul roșu – pentru că găsiseră metode mai subtile și mai diabolice de a-și tortura și a-și ucide semenii. Pentru mine, cel mai cumplit chin era să anihilez un cuvînt chiar înainte de a mi se fi desprins de pe buze. Am învățat, printr-o amară experiență, să-mi țin limba; am învățat să tac, ba chiar să zîmbesc, cînd de fapt spumegam de mînie. Am învățat să dau mina și să-i întreb „ce mai faceți?” pe toți acei vrăjmași cu mutre nevinovate care abia așteptau să stau jos ca să-mi poată suge sîngele.

Cum ar fi fost posibil, cînd ședeam în salon, la biroul meu preistoric să folosesc acest limbaj codificat al raptului și crimei? Eram singur în această mare emisferă a violenței, dar, în ce privește rasa umană nimeni nu e singur. Eram singur în mijlocul unei lumi de *lucruri* iluminate prin fosforescente săgeți de cruzime. Deliram de o energie care nu s-ar fi putut dezlănțui decât în slujba morții și a deșertăciunii. Nu puteam începe cu o declarație deschisă – ar fi însemnat cămașa de forță sau scaunul electric... Eram asemenea unui om ce fusese întemnițat prea multă vreme într-un turn – trebuia să-mi dibuiesc drumul încet, pe bîjbîite, ca să nu mă poticnesc și să nu fiu călcat în picioare. Trebuia să mă deprind treptat cu penalizările pe care le implică libertatea. Trebuia să-mi confecționez o nouă epidermă care să mă ferească de această lumină pîrjolitoare a cerului.

Lumea ovariană este produsul unui ritm de viață. Din momentul în care se naște, copilul devine parte a unei lumi în care pulsează nu numai ritmul vieții, ci și cel al morții. Dorința frenetică de a trăi, de a trăi cu orice preț, nu este rezultatul ritmului de viață din noi, ci cel al ritmului morții. Nu numai că-i necesar să trăiești cu orice preț, dar dacă socotești viața indezirabilă, atunci ești pe un picior greșit. Acest impuls de a trăi, pornit dintr-o necesitate oarbă de a învinge moartea, este, în sine, un mijloc de a semăna moarte. Orice om care nu a acceptat viața pe deplin, care nu cultivă viața, ajută ca lumea să se umple de moarte. Cel mai simplu gest acut cu mîna poate comunica sensul suprem al vieții; un cuvînt rostit din toată inima poate genera viață. Activitatea în sine nu înseamnă însă nimic; adeseori e un semn de moarte. Prin simpla presiune venită din afară, prin forța mediului și a exemplului, prin însuși climatul pe care-l crează activitatea, poți deveni parte dintr-o monstruoasă mașină a morții, așa cum e America de pildă. Ce știe un dinam despre viață, despte pace, despre realitate? Ce știe un dinam individual american despre înțelepciune și energie, despre viața bogată și eternă a unui cerșetor în zdrențe, care șade meditănd la umbra unui copac? Ce este *energia*! Ce este

viața. N-ai decît să citești pălăvrăgeala stupidă a tratatelor științifice și filozofice ca să-ți dai seama că înțelepciunea acestor americani energici e mai puțin decît nimic. Asculțați, pe mine m-au ținut în perpetuă mișcare inamicii ăștia nebuni înhămați la cai putere; și ca să le stăvilesc ritmul țicnit, ritmul de moarte, a trebuit să mă refugiez într-o lungime de undă care, pînă miam găsit resursele de supraviețuire în propriile-mi măruntaie, a reușit, cel puțin, să le anuleze ritmul. Firește, nu aveam nevoie de grotescul, stingheritorul, antediluvianul birou pe care-l instalasem în salon; firește nu aveam nevoie de douăsprezece scaune goale așezate în cerc în jurul lui; aș fi avut nevoie doar de un spațiu în care să scriu și de un al treisprezecelea scaun care să mă extragă din zodiacul folosit de ei și să mă plaseze în raiul de dincolo de rai. Dar cînd îl scoți pe om din minți și cînd constată, poate și spre surpriza lui, că încă mai posedă puțină rezistență, puțină putere proprie lui, atunci te poți trezi că omul acela acționează aproape ca o ființă primitivă. Un asemenea om e capabil să devină nu numai încăpățînat și ostil, ci superstițios, un credincios al magiei și un practicant al magiei. Un asemenea om se află dincolo de religie – suferă tocmai din cauza religiozității lui. Un asemenea om devine un monomaniac, dispus să facă doar un singur lucru și anume să rupă vraja rea zvîrlită asupra-i. Un asemenea om nu poate arunca bombe și se află dincolo de revoltă; el vrea doar să-și oprească reacția, fie ea inertă sau feroce. Acest om, dintre toți oamenii din lume, dorește ca actul lui să fie o manifestare a vieții. Dacă, realizînd această teribilă necesitate, începe să acționeze regresiv, să devină antisocial, să se bîlbîie și să gîngăvească, să se dovedească atît de neadaptat încît nu-i în stare să-și cîștige o pîine, aflați că acest om și-a găsit drumul îndărăt spre matricea și sursa de viață și că, mîine, în loc de a mai fi obiectul de dispreț și de ridicol în care l-ați transformat, va păși înainte ca un *om* cu drepturile lui, și toate forțele din lume nu vor mai putea să-i stea în cale.

Din cifrul primitiv prin care comunică, de la biroul lui preistoric cu oamenii arhaici din lume, se încheagă un limbaj nou, care taie în limba moartă, așa cum taie firele de telegraf în furtună. În această lungime de undă nu există mai multă magie decît există în pîntece. Oamenii sînt singuri și comunicarea dintre ei e defectuoasă, pentru că toate născocirile lor vorbesc numai despre moarte. Moartea este automatul care guvernează lumea activității. Moartea e mută, pentru că nu are gură. Moartea nu a exprimat niciodată nimic. Moartea poate fi și minunată – *după viață*. Numai un om ca mine, care și-a deschis gura și a vorbit, numai un om care a rostit Da, Da, Da și iarăși Da, își poate deschide larg brațele în fața morții, fără să cunoască frica. Moartea ca o răsplată, da! Moartea ca rezultatul unei împliniri, da! Moartea ca o coroană și un scut, da! Dar nu moartea din rădăcini, cea care-i izolează pe oameni, făcîndu-i amari și temători și singuratici, conferindu-le o energie stearpă, infuzîndu-le o voință care nu poate spune decît Nu! Primul cuvînt pe care-l scrie un om cînd se găsește pe sine, cînd își descopere ritmul, care e ritmul vieții, este Da! Tot ce

scrie de aici înainte este Da, Da, Da – Da într-o mie de milioane de chipuri. Nici un dinam, oricît ar fi el de uriaș – nici măcar un dinam de o sută de milioane de suflete moarte – nu se poate lupta cu omul care spune Da!

Războiul a izbucnit și oamenii au fost căsăpiți, un milion, două milioane, cinci milioane, zece milioane, douăzeci de milioane, pînă la urmă o sută de milioane, apoi un miliard, au fost hăcuiți pretutindeni, bărbați, – femei și copii, pînă la unul. „Nu!” strigau ei. „Nu! Nu vor trece!” Și totuși au trecut cu toții, fiecare din ei a avut liberă trecere, fie că a strigat Da sau Nu. În mijlocul acestei triumfătoare demonstrații de osmoză spiritual destructivă, eu stăteam cu picioarele plantate pe birou, încercînd să comunic cu Zeus părintele Atlantidei și cu pierduta lui progenitură, ignorînd faptul că Apollinaire urma să moară într-un spital militar, cu o zi înainte de armistițiu, ignorînd faptul că în „noua lui scriere” gravase aceste versuri indelebile:

*Fiți indulgenți cînd ne asemuiți
Cu cei ce-aufost desăvîrșirea ordinii
Noi cei ce pretutindeni căutăm aventura
Nu vă sîntem vrăjmași
Vă vom dând tărtmuri vaste și stranii
Pe care misterul în floare așteaptă să fie cules.*

Ignoram că, în același poem, se mai spune:

*Fie-vă milă de noi cei ce luptăm mereu la granița
Viitorului cel fără de fruntarii,
Fie-vă milă cînd greșim, și milă cînd păcătuim.*

Ignoram faptul că trăiau pe atunci niște oameni care purtau nume exotice ca Blaise Cendrars, Jacques Vache, Louis Aragon, Triștan Tzara, Rene Crevel, Henri de Montherlant, Andre Bretofy Max Ernst, Georges Grosz; ignoram faptul că la 14 iulie 1916, la Saal Waag, în Ziirich, fusese proclamat primul Manifest Dada – „manifestul lui monsieur antipyrine” – și că în acest straniu document se spunea: „Dada e viața fără papuci și fără paralele... necesitate severă fără disciplină, fără moralitate și scuipăm peste omenire”. Ignoram faptul că Manifestul Dada din 1918 conținea aceste rinduri: „Scriu un manifest și nu vreau nimic, spun totuși anumite lucruri, și sînt împotriva manifestelor din principiu, după cum sînt și împotriva principiilor... Scriu acest manifest ca să arăt că putem face în același timp, dintr-o singură, proaspătă suflare, acțiuni opuse; sunt împotriva acțiunii; sînt pentru continua contradicție, pentru afirmație de asemenea, nu sînt nici pentru nici contra și nu explic, fiindcă urăsc bunul simț... Există o literatură care nu ajunge pînă la masele lacome: Operă a unor creatori, izvorîată dintr-o reală nevoie a autorului și pentru

el. Cunoaștere a unui suprem egotism în care legile se veștejesc... Fiecare pagină trebuie să explodeze, prin seriozitate adâncă și grea, prin vertij, amețală, nou, veșnic, prin gluma strivitoare, prin entuziasmul principiilor, prin felul cum e tipărită. Iată o lume șovăitoare, care fuge, *logodită* cu zurgălăii gamei infernale; iată de cealaltă parte: niște oameni noi..." 1

Treizeci și doi de ani mai târziu continui să spun Da! Da, monsieur antipyrine! Da, monsieur Tristan Tiribombă Tzara! Da, Monsieur Max Ernst Fătare! Da, Monsieur Rene Crevel, acum că te-ai sinucis, da, lumea e nebună, ai avut dreptate. Da, Monsieur Blaise Cendrars, ai avut dreptate să ucizi. Să fi fost ziua armistițiului când ți-ai publicat cântecul *J'ai tue*? Da, „țineți-vă bine, flăcăi, omenirea..." Da, Jacques Vache, bine ai spus: „Arta trebuie să fie ceva amuzant și puțin plicticos". Da, dragul meu Vache mort, câtă dreptate ai avut, și cât e de amuzant și de plicticos și de mișcător și de duios și de adevărat: „Ține de esența simbolurilor să fie simbolice." Mai spune-o o dată, de pe lumea cealaltă! Ai vreun megafon pe acolo? Ai găsit

1 Cf. *Șapte Manifeste Dada*, traducere de Ion Pop – ed. Univers 1976

toate brațele și picioarele care au fost sfârtecate în timpul războirii? Le poți asambla la loc? Ții minte întâlnirea de la Nantes, în 1916, cu Andre Breton? Ați celebrat împreună nașterea isteriei? Dar Breton ți-o fi spus că nu există decât miraculosul și nimic decât miraculosul și ca miraculosul e întotdeauna miraculos – și nu-i miraculos să auzi din nou aceste cuvinte, deși auzul tău a luat sfârșit? Vreau să includ aici, înainte de a trece mai departe, un mic portret pe care ți l-a schițat Emile Bouvier, și fac asta pentru prietenii mei din Brooklyn, care se poate să nu mă fi recunoscut pe vremuri, dar care acum mă vor recunoaște cu siguranță...

„... nu era complet nebun și, când se iveau nevoia, își putea explica purtarea. Totuși, acțiunile lui erau la fel de derutante ca și cele mai teribile dintre excentricitățile lui Jarry. De exemplu, abia ieșit din spital, s-a angajat ca hamal în port, drept care își petrecea după mesele descărcând cărbuni pe cheiurile Loarei. Pe de altă parte, seara, făcea turul cafenelelor și cinematografelor, îmbrăcat la patru ace și variindu-și des costumele. Mai mult, în timpul războiului, se împăuna țăntoș uneori într-o uniformă de locotenent de husari, alteori în uniformă de ofițer englez, sau de aviator sau de chirurg militar. În viața particulară era liber și degajat, neezitînd să-l prezinte pe Breton sub numele de Andre Somon, în timp ce el își atribuia, dar fără vanitate, cele mai grozave riduri și isprăvi. Niciodată nu spunea bună dimineața sau bună seara sau la revedere și niciodată nu-și citea scrisorile primite, în afară de cele ale mamei lui când avea nevoie de bani. De la o zi la alta, nu-și mai recunoștea pe cei mai buni prieteni..."

Mă recunoașteți, băieți? Un simplu băiat din Brooklyn comunicînd cu albinoșii cu păr roșu din regiunea Zuni. Pregătindu-se, cu picioarele cocoțate pe birou, să scrie „opere robuste, opere pe veci incomprehensibile”, așa cum făgăduiseră camarazii mei morți. Dar ați putea recunoaște aceste „opere robuste” dacă le-ați vedea? Știți voi că, din milioanele care au fost omorîți, nici o moarte nu ar fi fost necesară pentru ca „operele robuste” să poată fi produse? *Oameni noi*, da! Avem încă nevoie de oameni noi. Putem trăi foarte bine fără telefon, fără automobile, fără bombardiere de înaltă clasă, dar nu putem trăi fără oameni noi. Dacă Atlantida a fost scufundată în mare, dacă sfinxul și piramidele rămîn o eternă enigmă, aceasta se datorează faptului că nu s-au mai născut oameni noi. Opriți o clipă mașinăria! Priviți îndărăt! Priviți îndărăt la anul 1914, la Kaiserul călare pe calul lui. Lăsați-l o clipă să șadă acolo, ținînd frîul cu brațul lui scofîlcit. Uitați-vă la mustața lui! Priviți-i aerul semeț de fală și aroganță! Uitați-vă la carnea de tun aliniată în cea mai strictă disciplină, toți gata să se supună ordinului, să se lase împușcați, să se lase spintecați, să se lase arși în var nestins. Opriți-vă acum o clipă și priviți de partea cealaltă: apărătorii marii și glorioasei noastre civilizații, oamenii care doresc ca războiul să pună capăt războiului. Puneți-i să facă un schimb de haine, un schimb de uniforme, de cai, de drapele, de cîmp de luptă. Aoleu, ăsta de pe calul alb e Kaiserul? Ăștia sînt cumplitii huni? Și unde e Dicke Bertha? A, văd – gîndeam că e îndreptată spre Notre-Dame! Omenirea, băieți! Omenirea mărșăluind întotdeauna în frunte... Și operele robuste, despre care vorbeam? Unde sînt operele robuste? Chemați Uniunea Vestică și trimiteți un mesager iute de picior – nu un schilod sau un octogenar, ci unul tînăr! Cereți-i să găsească marea operă și să o aducă înapoi. Avem nevoie de ea. Avem un muzeu nou-nouț, care așteaptă s-o adăpostească – și mai avem țiplă și sistemul zecimal Dewey pentru biblioteci, gata s-o clasifice. Tot ce mai avem nevoie este doar numele autorului. Chiar dacă nu are un nume, chiar dacă este o operă anonimă, n-o să-i dăm cu piciorul. Chiar dacă are în ea puțină iperită, nu o să obiectăm. Aduceți-o înapoi vie sau moartă – o recompensă de douăzeci și cinci de mii de dolari pentru cei care o prinde.

Și dacă or să-ți spună că a trebuit să se întîmple așa, că lucrurile nu s-ar fi putut întîmpla în alt chip, că Franța și-a dat toată silința și Germania și-a dat toată silința și că mica Liberia și micul Ecuador și toți ceilalți aliați și-au dat toată silința, și că de la război încoace lumea întreagă și-a dat toată silința să cîrpăcească lucrurile și să uite, atunci răspunde-le că silința lor nu face doi bani și că nu vrem să mai ascultăm această logică a „datului de toată silința”; spune-le că nu vrem silința unei tîrguieli proaste, nu credem în tîrguieli, fie ele bune sau proaste, și nici în monumente de război. Nu vrem să mai auzim despre logica evenimentelor – și de nici un fel de logică. „*Je ne parle pas logique*”, spune Montherlant, „*je parle generosite*”. Nu cred că ați înțeles foarte bine, pentru că e în franceză. O să repet pentru voi, în limba Reginei. „Nu

vorbesc logică, vorbesc generozitate”. E o engleză proastă, așa cum ar putea s-o vorbească însăși Regina, dar e clar. *Generozitate* – auziți? Voi nu o practicați, nici unul dintre voi, fie pace fie război. Voi gândiți că a furniza arme și muniții părții învingătoare înseamnă generozitate; voi gândiți că a trimite pe front infirmiere de Crucea Roșie sau Armata Salvării, înseamnă generozitate. Voi gândiți că o primă încasată cu douăzeci de ani prea târziu înseamnă generozitate; voi gândiți că o pensie de mizerie și un scaun pe roți înseamnă generozitate.. Voi nu știți ce înseamnă cuvântul ăsta blestemat, voi, netrebnicilor! A fi generos înseamnă să spui Da, înainte ca omul să fi deschis gura. Dar pentru a spune Da, trebuie ca mai întâi să fii supraréalist sau dadaist, pentru că atunci ai înțelege ce înseamnă să spui Nu. Poți chiar să rostești Da și Nu în același timp, cu condiția să faci mai mult decât se așteaptă de la tine. Fii ziua hamal în port și seara un Beau Brummel. Poartă orice uniformă, atîta timp cît nu este a ta. Cînd îi scrii maică-ti cere-i să scuipe niște biștari ca să poți avea o cîrpă curată să te ștergi la fund. Nu te frămînta dacă-ți vezi vecinul alergînd cu un cuțit după nevastă-sa; o fi avînd el motivele lui s-o facă și, dacă o omoară, fii convins că a avut satisfacția de a ști *de ce* a omorît-o. Dacă încerci să-ți luminezi mintea, oprește-te! Nu există o luminare a minții. Privește în inima și în pipotă ta – creierul e în inimi

Ah, da, dacă aș fi știut că există păsările acelea – Cendrars, Vache, Grosz, Emșt, Apollinaire – dacă aș fi știut de ei pe atunci, dacă aș fi știut că, în felul lor, gîndeau la fel că și mine, cred că aș fi făcut explozie. Da, cred că aș fi explodat ca o bombă. Dar n-am știut. Ignoram făptuirea, în urmă cu cincizeci de ani, un evreu zănat din America de Sud dăduse naștere unor fraze atît de uluitoare ca „rața îndoielii cu buze de vermut” sau „Am văzut un smochin mîncînd un onagaș” – în timp ce un francez, un simplu băiețandru, spunea: „Găsiți flori care sînt scaune”... „foamea mea e din fărîmele aerului negru”... „inima lui, ambră și iască”. Poate că în același timp sau cam pe atunci, cînd Jarry scria „mîncînd sunetul fluturilor de noapte”, iar Apollinaire repeta după el „lîngă un domn care se înghițea pe sine” și Breton murmură încet „pedalele nopții se mișcă neînterupt”, poate că, „în aerul frumos și negru” pe care singuraticul evreu îl găsisese sub Crucea Sudului, un alt om, de origine spaniolă, la fel de singur și de exilat, se pregătea să aștearnă aceste memorabile cuvinte: „Caut totul în tot, ca să mă mîngîi pentru surghiunul meu, pentru exilarea din eternitate, pentru această *despămîntenire* (*destierro*) pe care îmi place s-o numesc *desparadisarea* mea... în momentul de față, cea mai buna cale de a scrie acest roman ar fi să arăt cum ar trebui scris. Este romanul romanelor, creația creațiilor. Sau Dumnezeuul Dumnezeuului, *Deus de Deo*” Dacă aș fi știut că mai are de gînd să adauge și cele ce urmează, cu certitudine că aș fi explodat ca o bombă... „Prin a fi nebun se înțelege a-ți fi pierdut rațiunea. Rațiunea, dar nu și adevărul, pentru că există nebuni care grăiesc adevărul, în timp ce alții tac...” Vorbind despre aceste lucruri, vorbind despre război și

despre morții în război, nu mă pot reține să nu menționez ca, cu vreo douăzeci de ani mai târziu, am dat peste aceste rînduri în franceză, aparținînd unui francez. O, miracol al miracolelor!: „*Il faut le dire, il y a des cadavres que je ne respecte qu'a moitié*”.

Da, da și iarăși da! O, haideți să comitem ceva nesăbuit – din simpla plăcere de a-l comite! Să facem ceva viu și magnific, chiar dacă e distructiv! Grăit-a cîrpaciul nebun: „Toate lucrurile sînt generate de marele mister, și înaintează de la un grad la altul. Orice lucru care merge înainte în gradul său, nu-și atrage abominarea”.

Pretutindeni, din toate timpurile, se anunță aceeași lume ovariană. Totuși, paralel cu aceste anunțări, cu aceste profeții, cu aceste manifeste ginecologice, paralel și contemporan cu ele, apar noi totemuri, noi tabuuri, noi dansuri războinice. În timp ce în aerul atît de negru și de frumos frații omului, poezii, dezgropătorii viitorului) îți scuipa versurile magice, în chiar acel timp – o, enigmă profundă și deconcertantă! – alți oameni te întrebă: „N-ai vrea să vii să lucrezi în fabrica noastră de muniții? Îți promitem un salariu foarte mare și condițiile cele mai bune de siguranță și de igienă. Munca e atît de ușoară încît și un copil ar putea-o efectua. Și dacă ai o soră, o soție, o mamă, o mătușă, atîta timp cît aceasta își poate mișca mîinile, atîta timp cît poate dovedi că nu are moravuri rele, ești poftit s-o aduci sau să le aduci la fabrica de muniții. Dacă te temi să-ți pătezi mîinile, or să-ți explice, cu blîndețe și istețime, cum funcționează mecanismele, ce trebuie făcut cînd explodează, și de ce nu trebuie să irosești nici măcar gunoiul, pentru că... *et ipso facto e pluribus unum*. Faptul care m-a impresionat în raidurile mele pentru găsirea unei slujbe, nu a fost atît că-mi venea să vomit în fiecare zi (presupunînd că fusesem destul de norocos să am ceva în stomac), cît întrebările pe care mi le puneau cu toți, dacă am moravuri bune, dacă sînt statornic, dacă sînt sobru, dacă sînt harnic, dacă am mai lucrat înainte și dacă nu, de ce nu? Cînd am ajuns gunoier la municipalitate, pînă și gunoiul era prețios pentru ei, pentru ucigași. Îngropat pînă la genunchi în lături, cel mai de jos dintre cei mai de jos, un culi, un paria, făceau totuși parte din banda morții.

Noaptea, încercam să citesc *Infernul*, dar era în englezește și engleza nu-i o limbă potrivită pentru o operă catolică. „Orice intră în sine însuși, înăuntrul sinelui său, anume în propriul său *lubet..!*” *Lubet!* Dacă aș fi deținut pe atunci un cuvînt ca acesta, pe care să-l pot invoca, cît de senin mi-aș fi văzut de munca mea de gunoier!

Cît e de dulce, în noapte, cînd nu te poți apropia de Dante și mîinile îți put a jeg și scîrnă, să te desfeți cu acest cuvînt care în olandeza înseamnă „pofta trupească” și în latină „*lubitum*”

sau divinul *beneplacitum*. Îngropat pînă la genunchi în lături am rostit într-o zi ceea ce se spune că Meister Eckhart ar fi rostit cu mult înainte: „Am, într-adevăr nevoie de Dumnezeu, dar și Dumnezeu are nevoie de mine”. Mă

aștepta o slujba la abator, slujba plăcută și drăguța de a sorta măruntaiele, dar n-am putut face rost de bani pentru un bilet pînă la Chicago. Am rămas în Brooklyn, în propriul meu palat de măruntaie, și m-am învîrtit de jur împrejur pe plinta labirintului. Am rămas acasă, căutînd „vezicula germinală” „castelul dragonului de pe fundul mării”, „Inima cerească”, „cîmpul centimetrului pătrat”, „casa metrului pătrat”, „trecătoarea întunecoasă”, „spațiul fostului cer”. Am rămas întemnițat, prizonier al lui

Forculus, zeul ușilor, al Cardeei, zeița țîțînilor, și al lui Limentius, zeul pragurilor. Și mă întrețineam numai cu surorile lor, Frica, Lividitatea, Febra. Nu am văzut nici o „luxurianță asiatică”, așa cum a văzut Sântul Augustin, sau cum și-a închipuit că vede. Nu am văzut nici „cei doi gemeni, atît de apropiați încît primul îl ținea pe celălalt de călcîi”. Dar am văzut o stradă care se numește Myrtle Avenue, o stradă care se întinde de la Borough Hali la Fresh Pond Road, și pe această stradă nu a pășit niciodată vreun sfînt (altminteri s-ar fi sfărîmat), pe această stradă nu s-a petrecut niciodată vreun miracol, nu a trecut nici un poet, nici o speță a genului uman, nu a răsărit niciodată vreo floare, această stradă nu a fost nicicînd bătută de soare sau spălată de ploaie. În locul Infernului autentic pe care aveam să-l amîn cu douăzeci de ani, vă ofer Myrde Avenue, una din nenumăratele alei de călărie ale monștrilor de oțel care te duc în inima deșertăciunii americane. Dacă ați vizitat vreodată Essen sau Manchester sau Chicago sau Levallois-Peret sau Glasgow sau Hoboken sau Canarsie sau

Bayonne, n-ați văzut încă nimic din magnifica deșertăciune a progresului și culturii. Dragul meu cititor, trebuie să vezi Myrde Avenue înainte de mori, dac-ar fi numai ca să-ți dai seama cît de departe a știut Dante să vadă în viitor. Trebuie să mă crezi că niciodată pe strada asta, și nici în casele care o mărginesc, nici în pietrele care o pavează, nici în structurile înalte care o taie în două, nici în vreo creatură care poartă un nume și locuiește acolo, nici în vreun animal, pasăre sau insectă care trec prin ea spre măcel sau gata măcelărite, nu a existat vreo speranță de „lubet”, de „sublim” sau de „abominabil”. Nu e o stradă a durerii, pentru că durerea ar fi umană și recognoscibilă, ci a totalei deșertăciuni, e mai deșartă decît cel mai stins dintre vulcani, mai pustie decît un vacuum, mai găunoasă decît cuvîntul Dumnezeu în gura unui necredincios.

Am spus că pe atunci nu cunoșteam boabă de franceză și e adevărat, dar mă găseam tocmai pe marginea unei mari descoperiri, o descoperire care avea să-mi compenseze deșertăciunea din Myrde Avenue și din întregul continent american. Ajunsesem aproape la țărnul marelui ocean francez care poartă numele de Elie Faure, un ocean pe care francezii nu prea au navigat și pe care l-au confundat, pare-se, cu o mare interioară. Citindu-l, chiar într-o limbă atît de vestejită cum ajunsese să fie engleza, mi-am dat seama că omul acesta care descrisese pe credit întreaga glorie a rasei umane, era Părintele Zeus al Atlantidei în căutarea căruia mă aflam eu. L-am numit un ocean, dar era o

simfonie a lumii. Era primul muzician pe care-l produsese francezii; era exaltat și controlat, o anomalie, un Beethoven galic, un mare vrăc al sufletului, un gigantic paratrăsnet. Era și o floare a soarelui care-și întorcea fața după soare, mereu bînd lumina, mereu radios și strălucind de vitalitate. Nu era nici optimist nici pesimist, așa cum nu poți spune despre ocean că e benefic sau malefic. Credea în rasa umană. Adăuga rasei un dram în plus, redîndu-i demnitatea, forța, nevoia de creație. Vedea totul drept o creație, o bucurie solară. Și nu înregistra faptele într-o ordine obișnuită, ci muzical. Nu-i păsa că francezii au o ureche de tinichea – el orchestra simultan pentru întreaga omenire. Vă imaginați uimirea mea cînd, sosind în Franța, mai tîrziu cu cîțiva ani, am constatat că nu i se ridicaseră monumente, că nu existau străzi care să-i poarte numele. Mai rău, timp de opt ani întregi, nu am auzit un francez pomenindu-i numele. A trebuit să moară ca să fie trecut în panteonul zeităților franceze – și cît de bolnăvicioși trebuie să fi arătat contemporanii lui zeificați în prezența acestui soare orbitor! Dacă nu ar fi fost medic, avînd astfel posibilitatea de a-și cîștiga existența – cîte nu i s-ar fi putut întîmpla! Poate că ar fi ajuns și el la camioanele de gunoi! Omul carea făcut ca frescele egiptene să reînvie în culorile lor scînteietoare, omul acesta ar fi putut să moară de foame, după cît îi păsa publicului de el. Dar a fost un ocean și criticii s-au înecat în acest ocean, ca și redactorii și editorii, ca și publicul cititor. I-ar trebui eoni ca să sece, să se evapore. I-ar trebui tot atîta timp cît le-ar trebui francezilor ca să dobîndească o ureche muzicală.

Dacă n-ar fi existat muzica, aș fi ajuns la balamuc, asemenea lui Nijinski (Cam atunci descoperiseră că Nijinski e nebun. Fusesse găsit dăruindu-și banii săracilor – semn întotdeauna periculos). Minteă mea era ticsită de comori minunate, gustul meu era rafinat și exigent, mușchii îmi erau într-o condiție excelentă, pofta de mîncare colosală, respirația sănătoasă. Nu aveam nimic altceva de făcut decît să-mi îmbunătățesc și mai mult condițiile, și înnebuneam de atîtea îmbunătățiri zilnice. Chiar dacă mi se ivea vreo slujbă, nu o puteam accepta pentru că nu de muncă aveam eu nevoie ci de o viață mai abundentă. Nu-mi puteam pierde vremea fiind profesor, avocat, medic, politician, sau mai știu eu ce avea societatea de oferit. Era mai ușor să accept munci mărunte, pentru că îmi lăsa mintea liberă. După ce-am fost dat afară din slujba de gunoier, îmi aduc aminte că m-am atașat de un evanghelist care părea să aibă mare încredere în mine. Eram un soi de plasator, colector și secretar particular. Mi-a revelat întreaga lume a filozofiei indiene. Iar serile, cînd eram liber, mă întîlneam cu prietenii în casa lui Ed Bauries, care locuia într-un sector aristocratic din Brooklyn. Ed Bauries era un pianist excentric, care nu putea citi o notă muzicală. Avea un prieten intim, George Neumiller, împreună cu care executa adeseori duete. Dintre cei doisprezece și mai bine de amici care ne adunam în locuința lui Ed Bauries, aproape fiecare știa să cînte la pian. Cu toții aveam vîrste între douăzeci și unu și douăzeci și cinci de ani; nu aduceam

niciodată femeii și abia dacă vorbeam despre ele la aceste întruniri. Aveam la dispoziție bere din belșug și o casă spațioasă pentru că era vara și familia plecase din oraș. Deși mai exista vreo duzină de case ca asta despre care aș putea vorbi, o menționez pe cea a lui Ed Bauries, fiindcă era tipică pentru ceva ce nu mai întâlnisem în altă parte. Nici Ed Bauries și nici unul dintre prietenii săi nu bănuiau ce fel de cărți citeam eu pe atunci sau ce probleme îmi frământau mintea. Când îmi făceam apariția, eram întâmpinat cu entuziasm – în chip de măscărici. Mă așteptau ca să dau cep veseliei. Existau vreo patru pianе răspândite în casa aceea mare, ca să nu mai vorbim de spinetă, orgă, chitare, mandoline, lăute și mai știu eu ce. Ed Bauries era un bezmetic, dar unul foarte prietenos, simpatic și generos. Sandvișurile erau oricând de bună calitate, berea în valuri și, dacă îți venea să înnoptezi acolo, găseai întotdeauna un divan confortabil. În timp ce coboram strada, o stradă largă, spațioasă, somnolentă, luxoasă, o stradă cu totul aparte – auzeam zdrăngănitul pianului din salonul de la primul etaj. Ferestrele erau larg deschise și, când ajungeam în dreptul lor, îi puteam vedea pe Al Burger și pe Connie Grimm tolăniți în fotolii, cu câni mari de bere în mâini și cu picioarele spînzurîndu-le peste pervaz. Probabil că la pian era George Neumiller, improvizînd, gol pînă la brîu și cu un trabuc în gură. Cu toții vorbeau și rîdeau în timp ce George se aiurea, căutînd o introducere. De îndată ce dădea peste o temă, îl chema pe Ed care se așeza lîngă el, studiînd-o în felul lui neprofesionist, și apoi repezîndu-se el la clape, și ciocănînd, dînte pentru dînte. Poate că în clipa cînd intram în casă, în camera alăturată cineva încerca să stea în mîini – la parter erau trei camere mari, care dădeau una în alta, și în spate se deschidea o grădină, o grădină imensă, cu flori, pomi fructiferi, viță de vie, statui, fîntîni și toată recuzita. Uneori, cînd era prea cald, scoteau afară în grădină spineta sau mica orgă (și, firește, un butoiăș cu bere), și ședeau în întuneric rîzînd și cîntînd – pînă ce vecinii ne obligau să încetăm. Uneori, muzica izbucnea în toată casa în același timp, la fiecare etaj. Atunci era o atmosferă de-a dreptul dementială, delirantă și, dacă ar fi fost de față femeii, ar fi stricat totul. Cîteodată aveam senzația că eram supuși la o probă de rezistență – Ed Bauries și George Neumiller la pianul mare, fiecare dintre ei încercînd să-l scoată din competiție pe celălalt, schimbîndu-și locurile între ei fără să se oprească din cîntat, încrucișîndu-și și împletîndu-și mîinile, uneori ajungînd să bată în clape cu un singur deget, alteori dezlănțuindu-se ca un Wurlitzer. Și mereu cîte ceva care ne stîrnea rîsete. Nimeni nu te întreba ce ai făcut, ce gîndesti și așa mai departe. Când intrai în casa lui Ed Bauries îți anulai toate semnele de identitate. Nimeni nu te întreba ce măsură porți la pălărie sau cîți bani ai dat pe ea. Totul era numai amuzament – și sandvișuri și bere care inundau casa.

Și cînd lucrurile se porneau, se auzeau deodată trei sau patru pianе, spineta, orga, mandolinele, chitarele, berea curgea în valuri, pe polița căminului se lăfaiau sandvișurile și trabucurile, briza adia din grădină, George

Neumiller, gol pînă la brîu, clămpănea în pian ca un diavol, ceea ce constituia un spectacol mai bun decît tot ce văzusem pînă atunci, bașca pe gratis. Ba chiar, cu dezbrăcatul și îmbrăcatul care aveau loc tot timpul, mă mai întorceam acasă cu ceva mărunțiș în buzunar și cu o porție de trabucuri fine. În restul zilelor nu vedeam pe nici unul dintre participanți – doar în serile de luni, în timpul verii, cînd Ed ținea casă deschisă.

Cînd stăteam în grădină și ascultam tot vacarmul acela, cu greu puteam crede că mă aflu în același oraș. Dar dacă mi-aș fi deschis vreodată trapa și aș fi lăsat la vedere ce era în mine, totul ar fi luat sfîrșit. Nu era nimic de capul nici unuia dintre zurbagiii aceia. Erau niște inși inofensivi, niște copii, cărora le plăcea muzica și le plăcea să se distreze. Atît de mult le plăcea, încît uneori eram nevoiți să chemăm o ambulanță. Ca, de pildă, în seara cînd Al Burger și-a fracturat un genunchi încercînd să ne arate o figură acrobatică a lui. Toți eram atît de veseli, atît de plini de muzică, atît de însuflețiți, încît i-a trebuit un ceas pînă să ne convingă că se rănise într-adevăr. Am încercat să-l ducem la spital, dar era prea departe, și apoi gluma ni se părea atît de hazoasă, încît din cînd în cînd îl scăpăm pe jos, ceea ce îl făcea să urle ca din gură de șarpe. Așa încît, pînă la urmă, am telefonat la poliție cerînd ajutor, și ambulanța a sosit odată cu patrula de polițiști. L-au transportat pe Al la spital, și pe noi la gherlă. Pe drum, în dubă, am cîntat cît ne țineau bojocii. Și după ce-am fost scoși pe cauțiune, încă ne mai simțeam bine, și polițiștii se simțeau bine la rîndul lor, așa că am mai lungit-o cu toții la subsol, unde se găsea un pian hodorog și i-am tras înaintea cîntatului. Toate acestea fac parte dintr-o perioadă istorică de înainte de Hristos care s-a încheiat nu din pricina războiului, ci pentru că o locuință ca aceea a lui Ed Bauries nu e imună la otrava care se prelinge dinspre periferie. Pentru că fiecare strada devine o Myrtle Avenue, pentru că deșertăciunea umple întregul continent, de la Atlantic la Pacific. Pentru că, după o vreme, nu mai puteai intra în vreo casă din lungul sau din latul țării și găsi un om care să stea în mîini cîntînd. Așa ceva nu se mai face. Și nu mai există două plane care să cînte în același timp, și nici doi oameni gata să cînte toata noaptea numai din plăcerea de a cînta. Doi oameni care ar cînta ca Ed Bauries și George Neumiller ar fi imediat angajați la radio sau la o casă de filme, care ar folosi doar un degetar din talentul lor, aruncînd restul la lada de gunoi. Judecînd după spectacolele publice, nimeni nu știe ce disponibilități de talent există în marele continent american. Mai tîrziu

— și de asta îmi plăcea să zac pe cîte un prag în cartierele cu artiști ambulanți – îmi pierdeam după mesele urmărind profesioniștii scâlîmbăindu-se. Și astea erau spectacole bune, dar cu totul altceva. Erau lipsite de haz, o perpetuă repetare menită să adune dolari și cenți. Orice american care avea puțin umor, îl pune la teșcherea ca mai apoi să-l valorifice. Printre ei erau cîtiva nebuni minunați, oameni pe care n-o să-i uit niciodată, oameni care nu au lăsat un nume în urma lor, dar care erau cei mai buni pe care i-a produs

poporul nostru. Îmi aduc aminte de un actor anonim, din ringul Keith, care era, probabil, cel mai trăsnet om din America, lucru pentru care câștiga poate cincizeci de dolari pe săptămână. De trei ori pe zi, fie ploaie fie soare, ieșea în strada și își vrăjea publicul. Nu avea un anumit text – pur și simplu improviza. Nu-și repeta niciodată glumele sau farsele. Se dăruia miraculos, și nu cred că se droga. Era unul din oamenii aceia care se nasc printre pițigoii, iar energia și bucuria lui de viață erau atât de explozive, încât nimic nu le putea înfrîna. Știa să cânte la toate instrumentele și să danseze pe toate ritmurile și putea inventa pe loc o istorioară pe care o amplifică și o lungea pînă-n pînzele albe. Și nu se mulțumea doar să-și execute numărul lui, ci îi ajuta și pe ceilalți artiști de stradă. Stătea deoparte și aștepta momentul potrivit ca să intre în spectacolul celorlalți. Era sufletul spectacolului și performanța lui conținea mai multă terapie decît tot arsenalul științei moderne. Unui asemenea om ar fi trebuit să i se plătească un salariu egal cu cel al președintelui Statelor Unite. Ar fi trebuit ca președintele Statelor Unite să fie concediat, împreună cu întreaga lui Curte Supremă, și în locul lui să fie pus un cîrmuitor de talia acestui actor. Era în stare să vindece orice boală din calendar. Mai mult, era genul de om gata să joace pe gratis, dacă i-o cereai. Asta-i tipul de om care golește ospiciile de nebuni. El nu propunea o cură – ci pur și simplu îi fermeca pe toți. Între această soluție și perpetua stare de război care e civilizația, nu există decît o singură cale de ieșire – și acesta e drumul pe care, mai tîrziu, îl adoptăm cu toții, întrucît oricare altul ar fi sortit eșecului. Tipul care ar reprezenta acest unul și unic drum are un cap cu șase fețe și opt ochi; capul este un far rotitor și, în locul triplei coroane din vîrf, așa cum ar fi putut să se găsească, se ivește o gaură prin care se aerisește puțină cantitate de creier. După cum am mai spus, creierul e foarte redus, pentru că nu are mare lucru de făcut, căci, atunci cînd trăiești în deplină conștientă, materia cenușie se dizolvă în lumină. Acesta e unicul tip de om care poate fi plasat deasupra comediantului; el nici nu rîde nici nu plînge, a depășit suferința. Încă nu-l cunoaștem pentru că e prea aproape de noi, de fapt e chiar sub pielea noastră. Cînd comediantul ne intră în sînge, omul acesta, al cărui nume, dacă ar trebui să poarte un nume, ar putea, cred, să fie Dumnezeu, își face auzit glasul. Cînd întreaga rasă umană se tăvălește de rîs, cînd rîsul e atât de puternic încît doare, atunci toată lumea simte pămîntul sub tălpi. În momentul acela, fiecare om poate fi la fel de bine Dumnezeu, ca și orice altceva. În momentul acela cunoști anihilarea conștiinței duale, triple, cvadruple și multiple, cea care face ca materia cenușie să se adune în falduri moarte în creștetul țestei. În momentul acela poți simți într-adevăr gaura din vîrfurile capului; știi că acolo ai avut cîndva un ochi și că ochiul acela putea să vadă totul dintr-o dată. Ochiul nu mai funcționează, dar cînd rîzi pînă ce ți se rostogolesc lacrimile pe obraji și te doare burta, atunci într-adevăr deschizi luminatorul și-ți aerisești creierul. Și într-un asemenea moment, nimeni nu te-ar putea convinge să pui mîna pe o armă și să-ți ucizi inamicul,

după cum nimeni nu te-ar putea convinge să deschizi și să citești un cărțoi gros care conține adevărurile metafizice despre lume. Dacă știi ce înseamnă libertatea, libertatea absolută și nu cea relativă, atunci trebuie să recunoști că acesta e momentul cel mai apropiat de libertate pe care l-ai putea trăi vreodată. Dacă sînt împotriva condiției omenirii, nu e pentru că aș fi un moralist – ci pentru că vreau să mai rîd cît de mult. Nu spun că Dumnezeu ar fi un hohot de rîs homeric spun numai că trebuie să știi să rîzi zdravăn înainte de a te putea apropia de Dumnezeu. Țelul meu în viață este să mă apropii de Dumnezeu, adică să mă apropii cît mai mult de mine. De asta nu are nici o importanță ce cale aleg. Dar muzica e foarte importantă. Muzica e un tonic pentru glanda pineală. Muzica nu este Bach sau Beethoven; muzica este deschizătorul de conserve al sufletului. Te face să te simți teribil de liniștit în lăuntrul tău, te face conștient că făptura ta are un acoperiș.

Grozăvia cruntă a vieții nu constă în calamități și dezastre, pentru că asemenea lucruri îți deschid ochii și devii familiar și intim cu ele, iar pînă la urmă se lasă împlînzite... nu, grozăvia vieții înseamnă să te afli într-o cameră de hotel în Hoboken, să zicem, și să n-ai bani decît pentru o singură masă. Te găsești într-un oraș în care nu te aștepti să mai revii vreodată și nu trebuie decît să-ți petreci noaptea în camera de hotel, dar ca să rămîi în camera asta ai nevoie de tot curajul și de toată rezistența de care poți da dovadă. Trebuie să existe un motiv serios pentru care anumite orașe, anumite locuri, inspiră asemenea scîrbă și spaimă. Probabil că în asemenea locuri se produce o crimă perpetuă. Oamenii sînt de aceeași rasă cu tine, își văd de treburi așa cum fac oamenii de pretutindeni, clădesc același fel de case, nici mai bune nici mai rele, au același sistem de educație, aceeași monedă, aceleași ziare – și totuși sînt complet diferiți de alți oameni pe care-i cunoști, și întreaga atmosferă e diferită, ritmul e diferit, tensiunea e diferită. E aproape ca și cum te-ai privi pe tine într-o altă încarnare. Știi, cu o tulburătoare certitudine, că ceea ce guvernează viața nu sunt banii, nici politica, nici religia, nici învățătura, nici rasa, nici limbajul, nici obiceiurile, ci altceva, ceva ce încerci tot timpul să înăbuși, dar care, de fapt, te înăbușă pe tine, căci altminteri nu ai fi îngrozit și nu te-ai întreba cum să faci să scapi. În unele din asemenea orașe nici măcar nu-i nevoie să petreci o noapte întreagă – o oră sau două sînt suficiente ca să-ți răscolească nervii. Mă gîndesc la Bayonne. Am sosit acolo seara, deținînd cîteva adrese care mi se indicaseră. Țineam sub braț o servietă ce conținea un prospect care prezenta *Encyclopaedia Britannica*. Urma să circul sub protecția întunericului și să vînd blestemata de enciclopedie unor nenorociți care voiau să-și îmbogățească spiritul. Dacă aș fi coborît la Elsinore, nu m-aș fi simțit mai stingher decît pe străzile din Bayonne. Pentru mine, nu era un oraș american. Nici măcar nu era un oraș, ci o caracatiță uriașă, care se tîra în întuneric. Prima ușă la care am ajuns părea atît de ostilă, încît nici nu mi-am mai dat osteneala să bat; m-am perindat în felul ăsta pe la cîteva dintre adrese, pînă cînd să-mi

adun curajul de a ciocăni într-o ușă. Primul chip pe care mi-au căzut ochii m-a speriat de moarte. Nu-i vorba de timiditate sau de jenă – ci de frică în toată puterea cuvîntului. Era fața unui ajutor de zidar, un irlandez gata să-ți despice țeasta cu un topor sau, în cel mai bun caz, să te scuipe între ochi. Am pretins că am greșit adresa și am întins-o. De cîte ori se deschidea o ușă, vedeam alt monstru și, în cele din urmă, am ajuns la un amărît care voia într-adevăr să-și lărgască spiritul, și asta m-a dat gata. M-am rușinat de mine însumi, de țara mea, de rasa mea, de epoca mea. M-am străduit din răspuțeri să-l conving să nu cumpere blestemata de enciclopedie. M-a întrebat atunci, cu inocență, ce m-a adus la casa lui și, după un moment de ezitare, i-am trîntit o minciună uluitoare, o minciună care, mai tîrziu, avea să se dovedească a fi un mare adevăr. I-am spus că mă prefăceam numai a vinde enciclopedia, pentru, a putea cunoaște oamenii și a scrie despre ei. Ceea ce l-a interesat enorm, chiar mai mult decît enciclopedia. Voia să știe dacă-i pot spune ce am să scriu despre el. Mi-au trebuit douăzeci de ani ca să răspund la această întrebare, dar iată acum răspunsul. Dacă mai vrei să știi, John Smith din Bayonne, sau cum te-o fi chemînd, ăsta-i răspunsul... Îți sînt foarte îndatorat, pentru că, după minciuna aceea, am părăsit casa ta, am rupt prospectul enciclopediei britanice și l-am aruncat la canal. Mi-am făgăduit mie însumi să nu mă mai înfățișez niciodată oamenilor sub pretexte false, chiar dacă ar fi fost să le plasez Sfînta Biblie. Nu o să mai vînd niciodată nimic! Chiar dac-ar fi să crap de foame. Luasem hotărîrea să plec la mine acasă și, într-adevăr, să scriu despre oameni. Și dacă cineva o să bată la ușa mea ca să-mi vîndă ceva, o să-l invit înăuntru și o să-l întreb: „De ce faci lucrul ăsta?” Și dacă-mi va răspunde că trebuie să-și cîștige existența, am să-i ofer toți banii pe care o să-i am și o să-l implor să se gîndească bine la ceea ce face. Vreau să împiedic pe cît mai mulți oameni să pretindă că fac una sau alta pentru a-și cîștiga existența. Nu e adevărat. Ar putea să moară de foame – ar fi mult mai bine. Fiecare om care moare de foame din proprie voință mai adaugă o piedică la procesul automat.

Aș prefera să văd un om punînd mîna pe o pușcă și omorîndu-și vecinul ca să-și poată obține hrana, decît să-l știu că întreține procesul automat sub pretextul că trebuie să-și cîștige existența. Asta e ceea ce am avut de demonstrat, domnule John Smith.

Trec mai departe. Am spus că grozăvia cruntă nu sînt dezastrele și calamitățile, ci regresul automat, dezolantul spectacol al zvîrcolirii atavice a sunetului. Un pod în Carolina de Nord, lîngă granița cu Tennessee. Am ieșit din luxuriantele plantații de tutun, pretutindeni mici cocioabe și miros reavăn de lemn care arde. Mi-am petrecut ziua într-o baie de verde. Aproape nimeni prin preajmă. Și apoi, brusc, o poiană, și iată-mă deasupra unei văi adînci, traversate de un pod șubred din lemn. Aici e capătul lumii. Cum, pentru numele lui Dumnezeu, am ajuns aici și de ce sînt aici, nu știu. *Și cum am să mîncînc?* Dar dacă aș fi mîncat cea mai grozavă mîncare imaginabilă, tot trist aș fi fost,

îngrozitor de mîhnit. Nu ştiu unde să mă mai duc de aici. Podul ăsta e sfîrşitul, sfîrşitul meu, sfîrşitul lumii cunoscute mie. Podul ăsta este nebunia întruchipată: nu există nici o raţiune pentru care să se afle acolo şi nici o raţiune pentru care să-l traversezi. Refuz să mai fac vreun pas; nu o să traversez podul ăsta nebun. În apropiere se găseşte un zid jos şi mă rezem de el, încercînd să hotărăsc ce să fac şi unde să mă duc. Îmi dau seama, calm, ce persoană supercivilizată sînt eu – ce nevoie am de oameni, de conversaţie, de cărţi, de teatru, de muzică, de cafenele, de băuturi şi așa mai departe. E îngrozitor să fii civilizat, pentru că atunci cînd ajungi la capătul lumii, nu ai nimic care să te susţină în spaima singurătăţii. A fi civilizat înseamnă a avea necesităţi complicate. Şi un om, cînd e realmente matur, n-ar trebui să aibă nevoie de nimic. Toată ziua mă învîrtisem prin plantaţiile de tutun şi mă simţisem din ce în ce mai stînjedit. Ce aveam eu cu tot tutunul acela? Ce urmăresc? Oamenii, pretutindeni, produc recolte şi bunuri pentru alţi oameni – iar eu sînt un strigoi care se furişează prin toată această activitate incomprehensibilă. Vreau să găsesc o muncă, dar nu vreau să fiu parte din infernalul proces automat. Trec printr-un oraş şi arunc o privire în ziarele locale care-mi arată ce se întîmplă în oraşul acela şi în împrejurimi. Mie mi se pare că nu se întîmplă nimic, că ceasul s-a oprit în loc, dar amărîţii de acolo nu-şi dau seama. Mai mult, o puternică intuiţie îmi spune că în aer pluteşte crima. O miros. Cu cîteva zile în urmă am trecut graniţa imaginară care desparte Nordul de Sud. Nu am realizat acest lucru pînă cînd n-am întîlnit un negru pe capra unei trăsuri care, cînd a ajuns în dreptul meu, s-a ridicat în picioare şi şi-a dus cu mult respect degetul la pălărie. Avea un păr alb ca neaua şi o faţă foarte demnă. Ceea ce m-a făcut să mă simt groaznic; m-a făcut să-mi dau seama că există încă sclavi. Omul acesta trebuia să-şi ducă degetul la pălărie în faţa mea pentru că eu eram un reprezentant al rasei albe. Cînd, de fapt, eu ar fi trebuit să-mi scot pălăria în faţa lui. Eu ar fi trebuit să salut în el un supravieţuitor al mîrşavelor torturi la care albi i-au supus pe negri. Eu ar fi trebuit să-mi duc primul degetul la pălărie, să-l fac să ştie că eu nu fac parte din sistem, că îi cer iertare în numele tuturor semenilor mei albi, care sînt prea ignoranţi şi prea cruzi ca să poată face un gest sincer, deschis. Azi simt tot timpul ochii negrilor aţintiţi asupra-mi, mă urmăresc dindărătul uşilor, al copacilor. Aparent foarte liniştit, foarte paşnic. „Negru nimic nu spune. Negru tot timpul zice hm. Omu alb crede negru trebe să-şi cunoască locul. Negru nu cunoaşte nimic. Negru aşteaptă. Negru priveşte tot ce face omu alb. Negru nu spune nimic, nu domnule, nu conaşule.” ŞI TOTUŞI NEGRUL ÎL OMOARĂ PE OMUL ALB! De cîte ori un negru se uită la un alb, împlîntă un pumnal în el. Nu arşiţa, nu viermii paraziţi, nu recoltele mînate ucid Sudul – ci negrul! Negrul degajă o otravă, fie că o face deliberat sau nu. Sudul e drogat, dopat de otrava negrilor... Trec mai departe... Mă opresc în faţa unei frizerii lîngă James River. Stau vreo zece minute pînă mi se descarcă povara din picioare. Peste drum văd un hotel şi

cîteva dughene; totul se curmă iute, sfîrșește cum a început – fără nici o rațiune. Mi-e milă din adîncul inimii de bieții nenorociți care s-au născut și mor aici. Nu există nici o rațiune pămîntească pentru ca un asemenea loc să existe. Nu exista nici o rațiune pentru ca cineva să traverseze strada ca să se bărbierească ori să se tundă sau chiar ca să mănînce un mușchi de vacă. Oameni, cumpărați-vă cîte o pușcă și omorîți-vă unii pe alții! Ștergeți pentru totdeauna strada asta din mintea mea – n-are nici un grăunte de sens în ea.

Aceeși zi, după asfințit. Continuu să rnărșăluiesc, să mă afund din ce în ce mai adînc în Sud. Ies dintr-un orașel, pe o scurtătură care mă duce la șosea. Deodată, aud pași repezi în urma mea și, după cîteva clipe, țîșnește pe lingă mine, alergînd, un tînăr care gîfîie din greu și înjură de mama focului. Mă opresc un moment, întrebîndu-mă ce se întîmplă. Aud pe altcineva alergînd în urma mea; un om mai vîrstnic, cu o pușcă în mînă. Respiră mai ușor și nu scoate o vorbă. Chiar în clipa cînd ajunge lingă mine, luna iese din nori și pot desluși fața omului. E un vînător de oameni. Mă trag îndărăt în timp ce alții vin după el. Tremur de frică. E șeriful, aud pe cineva spunînd, și o să-l înhațe. Oribil! Intru în șosea, așteptînd să aud împușcătura care o să pună capăt întregii tevaturi. Dar nu aud nimic – doar răsuflarea grea a tînărului și pașii iuți, nervoși, ai mulțimii care se ține după șerif. Cînd mă apropiu de șosea, un om se desprinde din întuneric și vine foarte tăcut lîngă mine.

— Încotro, fiule? mă întreabă liniștit, aproape tandru. Gîngăvesc ceva despre orașul vecin. Ai face bine să rămîi aici, continuă omul.

N-am mai scos o vorbă. L-am lăsat să mă care îndărăt în oraș și să mă înmîneze ca pe un hoț. Am zăcut pe ciment laolaltă cu vreo cincizeci de alți indivizi. Am avut un superb vis sexual, care s-a terminat cu ghilotina. Tropăi mai departe... E la fel de greu să te întorci înapoi ca și să mergi înainte. Nu mai am senzația că aș fi un cetățean american. Partea de Americă din care am venit eu, unde am avut unele drepturi, unde m-am simțit liber, a rămas atît de departe în urmă, încît a început să mi se eclipseze în memorie. Mă simt de parcă cineva mi-ar ține tot timpul un pistol înfipt în coaste. Mergi înainte! e tot ce izbutesc să aud. Dacă mi se adresează cineva, încerc să fac pe prostul. Pretind că sînt vital interesat de recolte, de vreme, de alegeri. Dacă mă opresc locului, se holbează la mine, albi și negri – mă cîntăresc din priviri, de parcă aș fi zemos și comestibil. Va trebui să mai străbat vreo mie de kilometri, ca și cum aș avea o anumită țintă, ca și cum aș merge într-adevăr undeva. Și trebuie să fiu recunoscător că nimănui nu i-a venit încă ideea să bage un glonț în mine. E deprimant și îmbucurător în același timp. Ești un om marcat – și totuși nimeni nu apasă pe trăgaci. Te lasă să mergi nemolestat pînă la Golful Mexic, unde te poți îneca.

Da, domnule, am ajuns la Golful Mexic și am intrat în el și m-am înecat. Am făcut-o pe gratis. Cînd mi-au pescuit cadavrul, au constatat că era însemnat: Scutit de taxe vamale,

Myrtle Avenue, Brooklyn; a fost expediat ramburs. Mai târziu, cînd am fost întrebat de ce m-am omorît, nu m-am putut gîndi la alt răspuns decît: – *pentru că am vrut să electrific cosmosul!* Voiam să spun prin asta un lucru foarte simplu – Delaware, Lackawanna și Western fuseseră electrificate, Seaboard Air line fusese electrificată, dar sufletul omului era încă în stadiul de tramvai cu cai. Eu m-am născut în miezul civilizației și o accept cu naturalețe – ce altceva aș putea face? Dar hazul era că nimeni altcineva nu lua civilizația în serios. Eram singurul om cu adevărat civilizat din întreaga comunitate. Și nu exista loc pentru mine – deocamdată. Și, totuși, cărțile pe care le citeam, muzica pe care o ascultam, mă asigurau că mai erau în lume și alți oameni de felul meu. A fost nevoie să mă înec în Golful Mexic pentru a-mi oferi scuza de a continua această existență pseudocivilizată. A trebuit să mă despăduchez de trupul meu spiritual.

Cînd am devenit conștient de faptul că, în ce privește ierarhia lucrurilor, eu eram ceva mai puțin decît un gunoi, m-am simțit foarte fericit. Am pierdut pe dată orice simț de responsabilitate. Și dacă n-ar fi fost faptul că prietenii mei se plictiseră să-mi tot împrumute bani, aș fi putut să-mi irolesc așa timpul la infinit. Pentru mine, lumea era ca un muzeu, nu vedeam nimic altceva de făcut decît să ronțai acest minunat tort doboș pe care oamenii trecutului mi-l puseseră în mîini. Pe toți îi enerva felul în care mă desfătam eu. Conform logicii lor, da, arta e foarte frumoasă, dar trebuie să muncești, să-ți câștigi existența, și după aceea să descoperi că ești prea ostenit ca să te mai bucuri de artă. Dar numai cînd am amenințat să adaug și eu un strat, două, la acel delicios tort doboș, au sărit pe mine. Asta era picătura care făcea să se reverse paharul. Însemna că sînt absolut nebun. La început fusesem considerat un membru inutil societății; pe urmă, o vreme, am fost socotit un hoit nesăbuit, nepăsător, cu un fantastic apetit; acum, însă, mă decretau nebun. (Ascultă, mă, pezevenghiule, găsește-ți o slujbă... noi ne-am săturat de tine pînă-n gît!). Într-un fel, această schimbare de fațadă era înviorătoare. Simțeam vîntul răcorind coridoarele. Cel puțin „noi” nu mai erau calmi. Se purta un război și, în calitate de cadavru, eram destul de proaspăt ca să mai am un rest de combativitate în mine. Războiul e revigorant. Războiul îți pune sîngele în mișcare. În mijlocul războiului mondial, de care uitasem, a avut loc această schimbare de inimă. M-am căsătorit pe negîndite, ca să le demonstrez tuturor că nu mă interesează nici cît negru sub unghie dacă lucrurile se desfășoară într-un fel sau altul. Pentru ei, a mă căsători era O.K. Îmi aduc aminte că, sub impactul acestui anunț, am stors de la cineva cinci dolari pe loc Prietenul meu Mac Gregor a plătit pentru dispensă, ba chiar mi-a plătit un tuns și un bărbierit, stăruind că sînt obligatorii cînd te însori. Ziceau că nu te poți însura nebărbierit; eu unul nu vedeam nici un motiv de ce să nu poți intra la jug neras și netuns, dar, cum nu dădeam bani din buzunarul meu, am acceptat. Era grozav să vezi cum fiecare se dădea peste cap ca să contribuie cu ceva la întreținerea noastră. Dintr-o

dată, numai pentru că dădusem dovadă de puțină minte, se vânzoleau cu toții în jurul nostru – oare n-ar putea face pentru noi una sau alta? Firește, presupuneau că acum o să mă apuc de muncă și o să-mi dau și eu seama că viața e un lucru serios. Nu le-a trecut nici un moment prin cap că s-ar putea s-o las pe nevastă-mea să muncească pentru mine. La început, m-am purtat foarte cumsecade cu ea. Nu eram un vătaf de sclavi. Tot ce-i ceream erau bani de autobuz – ca să-mi vînez mitica slujbă – și niște bani de buzunar pentru țigări, cinematograf, etc. Lucrurile importante ca, de pildă, cărți, albume de muzică, gramofone, mușchi de vită și altele de genul ăsta, am descoperit că mi se dădeau pe credit acum că mă căsătorisem. Sistemul de plată în rate fusese inventat special pentru oameni ca mine. Rata de avans era un lucru simplu – restul îl lăsam în seama providenței. Trebuie să trăiești, așa se spune întruna. Și acum, zău așa, îmi spuneam singur: *Trebuie să trăiești! Întîi trăiește și pe urmă plătește.* Dacă vedeam un palton care-mi plăcea, intram și-l cumpăram. Ba chiar îl cumpăram cu oarecare timp înainte de iarnă, ca să dovedesc că sînt un ins prevăzător. Rahat, în fond eram un bărbat căsătorit și, în curînd, aveam să fiu și tată – aveam dreptul măcar la un palton, nu? Și, după ce luam paltonul, mă gîndeam și la o încălțăminte solidă – o pereche de ghete din piele fină, așa cum îmi dorisem toată viața și niciodată nu-mi putusem îngădui. Iar cînd se lăsa gerul și eu vagabondam în căutarea unei slujbe, mi se făcea uneori îngrozitor de foame – e într-adevăr un exercițiu sănătos să străbați orașul zi de zi, pe ploaie, pe ninsoare, pe vînt, pe grindină – și din cînd în cînd intram în cîte o bodeguță intimă și-mi comandam un mușchi în sînge, cu ceapă și cartofi prăjiți. Mi-am făcut și o asigurare pe viață și una împotriva accidentelor – cînd ești căsătorit e important să faci chestii din astea, așa mi s-a spus. Dacă într-o bună zi pic mort – atunci ce se întîmplă? Îmi aduc aminte că așa îmi spunea agentul de la asigurări, ca să-și întărească argumentele, deși îi promisesem că o să semnez hîrtille, dar el poate că uitase. Acceptasem asigurarea pe loc, în virtutea inerției, dar se vede că el omisese – sau poate că era împotriva codului să pui pe cineva să semneze înainte de-i livrezi toată vorbăria anexă. Oricum, eu eram gata să-l întreb cît trebuie să dureze pînă se poate lua un împrumut pe baza poliței de asigurare, cînd hop că-mi pune el o întrebare ipotetică: „Și dacă într-o bună zi picați mort – atunci ce se întîmplă?” Cînd m-a auzit cum rîd, cred că și-o fi închipuit că mi-a sărit o doagă. Am rîs, pînă cînd am simțit lacrimile rostogolindu-mi-se pe obraji. În cele din urmă, m-a întrebat:

— Ce găsiți atît de nostim în ceea ce v-am întrebat?

— Mă rog, am reușit să răspund, reținîndu-mi o clipă rîsul. Uită-te bine la mine. Și spune-mi, crezi că sînt genul de om căruia să-i pese cîtuși de puțin de ce se întîmplă după ce moare?

Aparent, cuvintele mele l-au lăsat perplex, pentru că următoarea lui replică a fost:

— Domnule Miller, nu cred că aveți o atitudine prea etică. Sînt sigur că n-ați dori ca soția dumneavoastră...

— Ascultă-mă, i-am tăiat vorba, și dacă-ți spun că mă lasă complet rece ce o să se întîmple cu nevastă-mea după ce mor eu...?

Și cum spusele mele păreau să-i fi rănit și mai mult susceptibilitățile etice, am adăugat, ca să dreg lucrurile:

— Din partea mea, nici nu trebuie să plătești asigurarea dacă crap – n-am făcut-o decît ca să te simți dumneata bine. Încerc să-i ajut pe cei din jur, înțelegi? Și dumneata trebuie să trăiești, nu? Ei bine, iată că-ți pun o îmbucătură în gură, asta-i tot Dacă mai ai ceva de vîndut, dă-i drumul! Cumpăr tot ce pare bun. Eu sînt un cumpărător, nu un vînzător. Și îmi place să-i văd pe oameni arătînd fericiți – de asta cumpăr lucruri de la ei. Ia spune-mi, cît ai zis că-mi revine să plătesc pe săptămînă? Cincizeci și cinci de cenți? în regulă. Vezi pianul ăsta? Mă costă, cred, treizeci și nouă de cenți pe săptămînă. Privește în jur... tot ce vezi costă atîta și atîta pe săptămînă. Zici că, dac-ar fi să mor, ce s-ar întîmplă? Crezi că am de gînd să mor peste toți creditorii ăștia? Ar fi o glumă haioasă. Nu, mai curînd i-aș lăsa să vină să-și ia obiectele înapoi – vreau să spun, dacă nu le pot plăti...

Tipul se foia și se uita la mine cu o privire sticloasă.

— Scuză-mă, i-am spus, curmîndu-mi singur șirul vorbelor, n-ai vrea o băutură, ca să udăm polița de asigurare?

M-a refuzat, dar eu am stăruit și, apoi, încă nu semnasem hîrtille și urma să mi se facă analiza de urină, să se pună tot felul de timbre și peceti – cunoșteam toată daravera pe de rost – așa că mi-am zis că am putea înghiți un strop mai întîi și, în felul ăsta, să parafam o treabă serioasă, pentru că, sincer să fiu, a cumpăra o poliță de asigurare sau a cumpăra orice altceva era o adevărată plăcere pentru mine și-mi dădea senzația că sînt la fel ca orice alt cetățean, un om, ce mai! și nu o maimuța. Așadar am scos o sticlă de sherry (care era tot ce-mi puteam permite) și i-am turnat generos într-un pahar, gîndindu-mă că e bine să golesc sticla de sherry, pentru că data viitoare s-ar putea să mi se cumpere ceva mai bun.

— Cîndva, obișnuiam și eu să vînd polițe de asigurare, i-am spus ducînd paharul la gură. De bună seamă, pot să vînd orice. Numai că sînt prea puturos. Hai să luăm o zi ca asta de azi – nu-i mai plăcut să zaci în casă, citind o carte, sau ascultînd discuri la patefon? De ce să ies și să mă dau de ceasul morții de dragul companiei de asigurări? Și apoi, dacă eu aș fi lucrat astăzi, dumneata nu m-ai fi prins acasă, adevărat? Nu, cred că-i mai bine să iei lucrurile ușor și să-i ajuți pe oameni cînd îți ies în drum... asta ți-ar prinde și dumitale mai bine. Nu ești de părere că-i mult mai plăcut să cumperi lucruri decît să le vinzi? Dacă ai bani, bineînțeles. În casa asta nu avem nevoie de mulți bani. După cum îți spuneam, pianul revine la treizeci și nouă de cenți pe săptămînă, sau poate că patruzeci și doi, iar...

— Scuzați-mă, domnule Miller, mă întrerupse omul, dar nu credeți că ar trebui să trecem la semnarea hîrtilor?

— Sigur că da, am răspuns voios. Le-ai adus pe toate? Care crezi că ar trebui semnată mai întâi? Apropo, n-ai vreun stilou devînzare?

— Semnați aici, răspunse ignorîndu-mi remarcile. Și aici, asta-i tot. Și acum, domnule Miller, cred că am să vă spun bună ziua – și peste cîteva zile veți avea vești de la companie.

— Cu cît mai curînd cu atît mai bine, am observat eu, conducîndu-l la ușa, pentru că s-ar putea să mă răzgîndesc și să mă sinucid.

— Sigur, sigur că da, domnule Miller, cît mai repede. Bună ziua, bună ziua.

Firește, după un timp, sistemul de vînzare în rate plesnește, cînd ești un cumpărător atît de asiduu precum eram eu. Făceam tot posibilul să le dau de lucru fabricanților și agenților de publicitate din America, dar se pare că i-am dezamăgit. Toți erau dezamăgiți de mine. Un anumit om, mai cu seamă, rămăsese mai dezamăgit decît toți ceilalți, și acesta era un om care-și dăduse toată osteneala să-mi fie prieten și pe care l-am deziluzionat. Mă gîndesc la felul în care îmi oferise să-i fiu asistent – cu atîta grabă și cu atîta bunăvoință – pentru că mai tîrziu, cînd și eu angajam și concediam ca un revolver de calibrul patruzeci și doi de cai putere, am fost la rîndul meu trădat în dreapta și-n stîngă, dar pe atunci ajunsesem atît de imun, încît nu mai conta. Dar omul acela făcuse tot ce-i sta în putință ca să-mi dovedească încrederea lui în mine. Era redactorul șef al unui catalog aparținînd unei firme de comenzi prin poștă. Un enorm compendium de rahat, ce apărea o dată pe an și care se pregătea pe tot parcursul anului. N-aveam nici cea mai vagă idee despre ce conținea, cînd am intrat în ziua aceea în birou; nici nu știu de ce am intrat, poate ca să mă încălzesc un pic, fiindcă hoinărisem întreaga zi prin docuri, încercînd să pun mîna pe o muncă de controlor sau mai știu eu ce altă blestemăție. Era plăcut în birou și i-am ținut un adevărat discurs, ca să am timp să mă dezgheț. Nu știam ce slujbă să cer – doar o slujbă, i-am spus. Era un om sensibil și inimos. Ghicise, pare-se, că eram scriitor sau că voiam să fiu scriitor, pentru că foarte curînd m-a întrebat ce îmi place să citesc și care era părerea mea despre cutare și cutare autor. Întîmplător, aveam în buzunar o listă de cărți – pe care le căutam la biblioteca publică – așa încît am scos-o și i-am arătat-o.

— Dumnezeule mare! a exclamat, chiar citești toate cărțile astea?

Am dat din cap cu modestie și, așa cum se întîmplă cînd sînt mișcat de vreo remarcă prostuță ca asta, m-am declanșat și am pornit să vorbesc despre *Misterele* lui Hamsun, pe care tocmai le citisem. Din clipa aceea, omul a devenit o jucărie în mîinile mele. Cînd m-a întrebat dacă aș accepta să-i fiu adjunct, s-a scuza că îmi oferă o poziție atît de modestă; m-a asigurat că voi putea să prind toate clenciurile meseriei și că va fi o bagatelă pentru mine. Și apoi m-a întrebat dacă-mi poate împrumuta ceva bani, din buzunarul lui, pînă o

să-mi primesc propriul salariu. Înainte de a-i fi putut răspunde da, a și scos o bancnotă de douăzeci de dolari și mi-a vîrît-o în mînă. Desigur că am fost impresionat. Mă simțeam gata să muncesc ca un sclav pentru el. Redactor-șef adjunct – suna destul de bine, mai ales pentru creditorii din vecinătate. Și, o vreme, am fost atît de fericit să mănînc friptură de vacă și de pui și cotlete de porc, încît am pretins că-mi place slujba. De fapt, îmi venea greu să rămân treaz. Ce am avut de învățat, am învățat într-o săptămînă. Și după aceea? După aceea m-am văzut executînd servituți penale pentru a trăi. Ca să profit cît îmi stătea în puteri, goneam timpul scriind schițe și eseuri și scrisori lungi prietenilor mei. Dar probabil că aceștia își închipuiau că aștern sugestii pentru companie, întrucît multă vreme nimeni nu a acordat vreo atenție celor scrise: de mine. Gîndeam că e o slujbă admirabilă. Aveam aproape întreaga zi la dispoziția mea ca să scriu, întrucît munca pentru companie o expediam cam într-un ceas. Eram atît de entuziasmat de realizările mele personale, încît le dădusem ordin subalternilor ca nimeni să nu mă deranjeze decît în anumite momente fixate de mine. Pluteam ca o briză, compania mă plătea, iar negrii mei executau sarcinile pe care li le repartizam cînd, într-o zi, chiar în mijlocul unui eseu pe care-l intitulasem *Anticristul*, un om pe care nu-l mai văzusem niciodată a venit drept în biroul meu, mi s-a aplecat peste umăr și, cu un ton sarcastic, a început să citească cu voce tare ceea ce tocmai scrisesem. Nu era necesar să mă interesez cine era sau ce căuta acolo – singurul meu gînd a fost – și mi-l repetam obsesiv

— "O să-mi plătească oare o săptămînă de preaviz?" Cînd a sosit momentul să-mi iau rămas bun de la binefăcătorul meu, m-am simțit puțin rușinat, mai ales cînd mi-a spus:

— Am încercat să-ți obțin plata unui preaviz de o săptămînă, dar nici nu a vrut să audă. Aș vrea să pot face ceva pentru dumneata – dar știi, îți pui singur piedică. Ca să-ți spun adevărul, eu încă am cea mai mare încredere în dumneata – dar mi-e teamă că, un timp, ai s-o duci foarte greu. Nu ești potrivit pentru nici o slujbă. Într-o zi ai să fii un mare scriitor, sînt sigur. Mă rog, scuză-mă, a adăugat strîngîndu-mi mîna cu căldură. Trebuie să-l văd pe patron. Îți doresc noroc.

Incidentul m-a cam dezumflat. Aș fi vrut să-i fi putut dovedi, acolo pe loc, că încrederea lui în mine era justificată. În clipa aceea aș fi vrut să mă justific în fața lumii întregi: aș fi fost în stare să sar de pe podul Brooklyn dacă așa ceva ar fi convins oamenii că nu eram un ticălos lipsit de inimă. Aveam o inimă cît o balenă, așa cum urma să dau în curînd dovadă, dar nimeni nu era interesat să-mi examineze inima. Toată lumea a fost lăsată cu buza umflată – nu numai societățile care vindeau în rate, dar și proprietarul, măcelarul, brutarul, demonii de la gaz, apă și electricitate, absolut toți. Dacă aș fi putut măcar să cred în povestea asta cu munca! Nu o puteam înțelege în ruptul capului. Nu vedeam decît că oamenii își toceau coatele muncind, pentru că nu știau să facă altceva

mai bun. Mă gîndeam la discursul pe care-l ținusem și cu care-mi cîștigasem slujba. Într-un, anumit fel, semănăm mult cu Herr Nagel. Nu știam ce am să fac de la un minut la altul. Nu știam dacă sunt un monstru sau un sfînt. Ca atîția oameni minunați din zilele noastre, Herr Nagel era un disperat – și tocmai disperarea îl făcea atît de agreabil. Hamsun nu a știut singur ce să facă din personajul ăsta: a știut doar că există, și a știut că era ceva mai mult decît un bufon și un mistificator. Cred că l-a iubit pe Herr Nagel mai mult decît pe orice alt personaj pe care l-a creat. De ce? Pentru că Herr Nagel era acel sfînt nerecunoscut care este orice artist – omul ridiculizat pentru că soluțiile sale, care sunt cu adevărat profunde, par mult prea simpliste pentru omenire. Nici un om nu *vrea* să fie artist – e împins să fie pentru că lumea refuză să-i recunoască adevărata capacitate de conducere. Munca nu însemna nimic pentru mine, deoarece munca reală care trebuia făcută era evadarea. Oamenii mă considerau leneș și ineficient, dar, dimpotrivă, eram un individ extrem de activ. Chiar dacă nu făceam decît să mă țin după o coardă, și asta era ceva, și încă ceva bun, mai ales dacă-l compari cu alte forme de activitate – ca, de pildă, să confecționezi nasturi sau să învîrtești șuruburi sau, chiar, să extirpi un apendice. Și de ce mă ascultă oamenii cu atîta interes cînd vin să solicit o slujbă? De ce mă considera amuzant? Pentru faptul, neîndoielnic, că întotdeauna mi-am petrecut timpul într-un mod profitabil. Eu le aduceam daruri – din orele trăite la biblioteca publică, din hoinărelile mele pe străzi, din experiențele mele intime cu femeile, din după amiezile petrecute la teatrul burlesc, din vizitele mele la muzee și la galeriile de artă. Dacă aș fi fost un nătîng, sau pur și simplu un coate-goale onest care-și lustruiește fundul muncind pentru atîta și atîta pe săptămîină, nu mi-ar fi oferit slujbele pe care mi le-au oferit, nu mi-ar fi servit trabucuri, nu m-ar fi invitat la mese sau nu mi-ar fi împrumutat bani, așa cum făcuseră de atîtea ori. Probabil că aveam ceva să le dăruiesc, ceva de care nu eram conștient și pe care ei îl prețuiau dincolo de cail putere și de abilitățile tehnice. Eu singur nu știu ce era, pentru că nu aveam nici mîndrie, nici vanitate, nici invidie. Cînd era vorba de soluții mari, gîndeam clar, dar confruntat cu detaliile mărunte ale vieții, mă pomeneam complet derutat. Treceam prin această nedumerire, la scară colosală, chiar înainte de a putea sesiza despre ce e vorba. Oamenii obișnuiți sesizează mai repede situațiile practice: egoul lor e pe măsura exigențelor la care sînt supuși; pentru ei, lumea nu-i foarte diferită de ceea ce-și imaginează că este. Dar un om aflat pe o cu totul altă lungime de undă decît restul lumii, suferă sau de o colosală inflație a ego-ului sau își vede acest ego înecat pînă la non existență. Herr Nagel a trebuit să se scufunde de multe ori în adîncuri pentru a-și căuta adevăratul ego; existența sa a fost un mister și pentru el însuși și pentru toți ceilalți. Nu-mi puteam îngădui să las asemenea lucruri în suspensie – misterul era prea incitant. Chiar dacă ar fi însemnat să mă frec ca o pisică de fiecare ființă

umană întâlnească, aveam să merg pînă la capăt. Freacă-te destul timp și cu destulă forță și scînteia o să scapere.

Hibernarea animalelor, suspendarea vieții practică de unele forme inferioare de viață, miraculoasa vitalitate a ploșniței care zace în nesfîrșită așteptare îndărătul tapetului, transa yoghinilor, catalepsia individului patologic, contopirea misticului cu cosmosul, imortalitatea vieții celulare, toate aceste staze îi devin familiare artistului, pentru a putea să deștepte lumea la momentul potrivit. Artistul aparține rădăcinii X a rasei umane; el e microbul spiritual, care circulă de la o rădăcină la alta. El nu e doborât de nefericire, pentru că nu face parte din schema fizică, rasială, a lucrurilor. Apariția lui se sincronizează întotdeauna cu catastrofa și cu disoluția; el e ființa ciclică ce trăiește în ep ciclu. Experiența pe care o dobîndește nu e niciodată folosită în scopuri personale; servește țelului mai înalt în slujba căruia se află. Cu el, nimic nu se pierde, oricît ar fi de neînsemnat. Dacă întrerupe vreme de douăzeci și cinci de ani lectura unei cărți, se întoarce exact la pagina la care a lăsat-o, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat între timp. Tot ce s-a petrecut în acest răstimp, ceea ce pentru alți oameni înseamnă „viață”, nu reprezintă pentru el decît o întrerupere în mersul lui înainte.

Caracterul etern al operei sale, atunci cînd se exprimă, nu e decît reflectarea automatismului vieții în care e obligat să somnoleze, un om care doarme pe spatele somnului, așteptînd semnalul care o să anunțe momentul nașterii. Asta e marea soluție, care mi-a fost clară chiar și cînd am negat-o. Insatisfacția care te mîină de la un cuvînt la altul, de la o creație la alta, nu este decît un protest împotriva zădărniceii amînării. Cu cît devii mai conștient, în calitate de microb artistic, cu atît mai puțin dorești să te implici în acțiune. Conștient pe deplin, totul e așa cum trebuie să fie și nu-i nici o nevoie să te rupi din transă. Acțiunea, așa cum e exprimată în crearea unei opere de artă, e o concesie făcută principiului automat al morții. Încîndu-mă în Golful Mexic, am devenit apt să particip la o viață activă, care urma să permită adevăratului meu eu să hiberneze pînă cînd aveam să fiu destul de copt ca să mă nasc. Am înțeles perfect acest lucru, deși am acționat orbește și confuz. Am înotat îndărăt în curentul activității umane pînă am ajuns la sursa oricărei acțiuni și acolo mi-am croit loc cu coatele, acordîndu-mi titlul de șef de personal al unei companii telegrafice, îngăduind fluxului umanității să mă scalde, ca un talaz uriaș cu creastă albă. Toată această viață activă, care a precedat actului final al disperării, m-a împins de la o îndoială la alta, orbindu-mă din ce în ce în fața adevăratului meu eu care, asemenea unui continent sufocat de vestigiile unei mari și generoase civilizații, se scufundase deja în mare. Colosalul ego era scufundat și ceea ce vedeau oamenii mișcîndu-se agitat la suprafață era periscopul sufletului în căutarea țintei sale. Tot ce apărea în raza lui vizuală trebuia distrus, dacă voiam să mă mai ridic vreodată deasupra valurilor. Monstrul acesta care se iveau cînd și cînd pentru a-și fixa cu intenții asasine

ținta și care apoi se scufunda iar și pribegea și prăda neîncetat, avea să se înalțe pentru ultima dată, când va fi venit vremea, prefacîndu-se într-o arcă, adunînd în ea cîte o pereche din fiecare specie și, în cele din urmă, când potopul se va fi domolit, avea să-și facă sălaș pe piscul semeț al unui munte, de unde își va deschide larg porțile și se va întoarce la lumea care a fost cruțată de catastrofă.

Dacă uneori mă trec fiorii cînd mă gîndesc la viața mea activă, dacă sînt hărțuit de coșmaruri, aceasta se datorează probabil faptului că revăd toți oamenii pe care i-am jefuit și i-am omorît în somnul meu de zi. Am făcut tot ce m-a împins natura mea să fac. Natura îți șoptește întruna în ureche: „Dacă vrei să supraviețuiești, trebuie să ucizi!” Fiind uman, nu ucizi ca un animal ci în mod automat, iar omorul e deghizat și ramificațiile lui sînt nesfîrșite, altfel încît ucizi fără măcar să te gîndești, ucizi fără nici o nevoie. Oamenii care se bucură de cea mai înaltă onoare sînt cei mai ucigași. Ei cred că își servesc semenii și sînt sinceri în crezul lor, dar nu sînt decît niște asasini cruzi și, uneori, cînd se deșteaptă, își dau seama de crimele săvîrșite și atunci execută acte caritabile exaltate, donchihotești, pentru a-și ispăși vinovăția. Bunătatea omului duhnește mai rău decît răul din el, pentru că bunătatea nu e încă recunoscută, nu e o afirmare a eului conștient. Gnd ești împins în prăpastie, îți vine ușor în ultimul moment să renunți la toate bunurile tale, să-ți întinzi mîinile într-o ultimă îmbrățișare spre toți cei ce rămîn în urmă. Cum poate fi frînat acest iureș orb? Cum poate fi frînat procesul automat în care fiecare îl împinge pe celălalt în prăpastie?

Cînd stau la biroul meu, pe care am plasat un carton cu inscripția „Voi cei care intrați aici nu părăsiți orice speranță”, cînd stau la biroul meu rostind Da, Nu, Da, Nu, îmi dau seama, cu o disperare care se preface în furie albă, că sînt o marionetă în mîinile căreia societatea a vîrît o mitraliera Gading. Pînă la urmă, nu era nici o diferență dacă făceam o faptă bună sau o faptă rea. Eram ca un semn de egal prin care trece furnicarul algebric al umanității. Eram un semn de egalitate important, activ, ca un general în timp de război, dar indiferent cît de competent urma să devin, niciodată nu mă voi fi transformat într-un semn de plus sau de minus. Și din cîte știam eu, nici altcineva n-ar fi izbutit. Toată viața noastră era clădită pe acest principiu al ecuației. Numerele întregi deveniseră simboluri care erau mutate de colo-colo în interesul morții. Mila, disperarea, pasiunea, speranța, curajul – acestea erau refracții temporare provocate de contemplarea ecuației din unghiuri diferite. A opri această nesfîrșită jonglerie, întorcîndu-i spatele sau înfruntînd-o fățiș și scriind despre ea, ar fi la fel de inutil. Într-o sală a oglinzilor nu-i chip să te întorci cu spatele la tine. *Nu voi face aceasta! Voi face altceva!* Foarte bine. Dar poți să nu faci nimic? Poți înceta să te gîndești la a nu face nimic? Poți să încremenești în nemișcare și, fără să gîndești, să radiezi adevărul pe care-l cunoști? Asta era ideea care mi se înfipsea în cap și care frigea și frigea și, poate, cînd eram mai

expansiv, mai scăpărător de energie, mai înțelegător, mai binevoitor, mai util, mai sincer, mai bun, însemna că răzbea această idee fixă și, în chip automat, rosteam: „Vai de mine, nu face nimic,... nu-i nimic, vă asigur... nu, vă rog, nu-mi mulțumiți, n-are nici o importanță”, etc, etc. Poate pentru că apăsam pe trăgaci de sute de ori pe zi, nu mai auzeam nici detunăturile; poate că-mi închipuiam că deschid porțile porumbarelor și că umplu cerul de păsări albe, sidefii. Ați văzut vreodată un monstru sintetic pe ecran, un Frankenstein realizat în carne și oase? Vă puteți imagina cum poate fi învățat să apese pe trăgaci și, în același timp, să vadă porumbeii zburînd? Frankenstein nu e un mic Frankenstein e o creație reală născută din experiența personală a unei făpturi umane sensibile. Monstrul e întotdeauna mai real cînd nu-și însușește dimensiunile de carne și oase. Monstrul de pe ecran nu e nimic în comparație cu monstrul din imaginație; chiar și monștrii patologici existenți, cei care-și găsesc drumul în beciurile poliției, nu sînt decît niște firave manifestări ale realității monstruoase în care trebuie să trăiască patologii. Dar a fi în același timp și monstrul și patologul – e un privilegiu rezervat unor anumite specii de oameni care, deghizați în artiști, sînt excesiv de conștienți că somnul e un pericol chiar mai mare decît insomnia. Ca să nu adoarmă și ca să nu devină victime ale acelei insomnii care se cheamă „a trăi”, recurg la drogul de a împerechea și a potrivi la nesfîrșire cuvintele. Ei pretind că acesta *nu* este un proces automat, întrucît păstrează iluzia că se pot opri oricînd doresc. Dar nu se pot opri; ei nu au reușit decît să creeze o iluzie, care, într-o măsură, e ceva, dar nici pe departe nu sînt pe de-a-ntregul treji și nu sunt nici activi nici inactivi.

Am dorit să fiu treaz de-a binelea fără să vorbesc sau să scriu despre acest lucru, pentru a putea accepta viața total Am pomenit despre oamenii arhaici din colțurile îndepărtate ale lumii cu care comunicam frecvent. De ce îi socoteam pe acești „sălbatici” mai apti să mă înțeleagă decît bărbații și femeile din jurul meu? Era o nebunie să gîndesc asemenea lucru? Nu cred cîtuși de puțin. Acești „sălbatici” sînt rămășițele degenerate ale unor rase timpurii care, cred eu, trebuie să fi avut cunoștințe mai profunde asupra realității. Imortalitatea rasei e constant prezentă în fața ochilor noștri prin aceste specimene ale trecutului, care supraviețuiesc în splendoarea lor veștejită. Dacă specia umană e nemuritoare sau nu, asta nu mă privește pe mine, dar vitalitatea speciei îmi spune ceva, și dacă această vitalitate trebuie să fie activă sau latentă mă interesează și mai mult. Faptul că vitalitatea noilor rase zăgăzuiește vitalitatea raselor vechi se manifestă cu o semnificație tot mai puternică. Dar vitalitatea raselor vechi dăinuie chiar și în moarte, pe cînd cea a raselor noi, pe cale de spulberare, pare deja inexistentă. *Dacă cineva ar lua un stup de albine roitoare și l-ar duce la riu ca să le înece...* Asta era imaginea care mă obseda. Dar numai dacă eu aș fi fost omul și nu albina. Într-un fel vag, inexplicabil, știam că eu *eram* omul, și că nu aveam să fiu înecat în stup,

asemenea albinelor. Întotdeauna, cînd mă aflam într-un grup, eu mă situam aparte; încă din naștere dobîndisem această favoare și, indiferent prin ce tribulații treceam, știam întotdeauna că acestea nu erau nici fatale nici dănuitoare. Și se mai petrecea un lucru straniu în mine ori de cîte ori eram chemat în față. Știam că sînt superior omului care mă chema. Teribila umilință de care dădeam dovadă nu era o ipocrizie ci o condiție pricinuită de înțelegerea caracterului fatalist al situației. Inteligența pe care o posedam, încă din adolescență, mă speria; era inteligența unui „sălbatic”, care-i întotdeauna superioară inteligenței omului civilizat, prin faptul că-i mai adecvată exigențelor impuse de circumstanțe.

Este o inteligență a vieții, deși, aparent, viața a trecut pe lingă tine. Aveam aproape senzația că fusesem proiectat într-o rundă de existență care, pentru restul omenirii, nu-și atinsese încă ritmul deplin. Eram obligat să consemnez timpul, dacă voiam să rămîn alături de ceilalți și să nu mă pomenesc garat într-o altă sferă de existență. Pe de altă parte, din multe puncte de vedere, eram inferior făpturilor umane din jurul meu. Ca și cum aș fi ieșit din flăcările iadului, incomplet purgat. Aveam încă o coadă și o pereche de coame și, cînd pasiunile îmi erau ațîțate, degajam o duhoare sulfuroasă, otrăvitoare, care anihila totul. Am fost întotdeauna caracterizat drept un „diavol norocos”. Lucrurile bune care mi se întîmplau erau socotite „un noroc”, iar lucrurile rele erau considerate ca o consecință a defectelor mele. Sau, mai curînd, ca o urmare a orbirii mele. Dar rareori izbutea cineva să detecteze răul din mine. În privința aceasta eram abil, chiar ca un diavol. Dar oricine putea vedea că, foarte des, eram orb. Și în asemenea momente eram lăsat singur, evitat, ca însuși diavolul. Pe urmă am părăsit lumea și m-am întors la flăcările iadului – de bună voie. Acest du-te vino a fost pentru mine la fel de real, ba chiar mai real, decît tot ce s-a întîmplat între timp. Prietenii care cred că mă cunosc nu știu nimic despre mine, din cauză că adevăratul eu și-a schimbat de nenumărate ori forma. Nici oamenii care îmi mulțumeau, nici cei care mă înjurau nu știau cu cine au de-a face. Nimeni nu a ajuns vreodată la o cunoaștere solidă în ce mă privește, pentru că îmi lichidam mereu personalitatea. Îmi țineam în suspensie ceea ce se numește „personalitatea” doar pentru un moment, cînd, lăsînd-o să se coaguleze, adopta un ritm uman, potrivit. Îmi ascundeam chipul așteptînd clipa în care aveam să merg la pas cu lumea. Toate acestea constituiau, neîndoielnic, o eroare. Merită să adopți chiar și rolul artistului, în vreme ce consemnezi timpul. Acțiunea este importantă, chiar dacă implică activitate zadarnică. Și chiar dacă ești plasat în cel mai înalt punct, nu trebuie să rostești Da, Nu, Da, Nu. Nu trebuie să te lași înecat în valul de flux uman, nici măcar de dragul de a deveni un Maestru. Trebuie să-ți urmezi propriul tău ritm – cu orice preț. Eu am acumulat, în numai cîteva ani scurți, mii de ani de experiență, dar experiența a fost irosită pentru că nu am avut nevoie de ea. Fusesem deja crucificat și marcat de cruce; mă născusem

scutit de nevoia de a suferi – și totuși nu cunoșteam altă. cale de a merge mai departe, decât aceea de a repeta drama. Întreaga mea inteligență se împotrivea. Suferința e zadarnică, îmi șoptea întruna inteligența mea, dar eu continuăm să sufăr de bună voie. Niciodată nu am învățat ceva de pe urma suferinței; s-ar putea ca altora suferința să le fie necesară, dar pentru mine nu înseamnă decât o demonstrație algebrică de inadaptabilitate spirituală. Întreaga dramă pe care o interpretează omul zilelor noastre prin suferință, nu există pentru mine: și, de fapt, nici nu a existat Toate calvarurile mele au fost o răstignire de catifea, pseudo-tragedii menite să mențină întetșit focul iadului pentru adevărații păcătoși care sînt în pericol să fie uitați.

Și un alt lucru... misterul care învăluia comportamentul meu se adîncea pe măsură ce mă apropiam de cercul rudelor uterine. Mama din al cărei pîntece răsărisem, mi-era complet străină. În primul rînd, după ce mă născuse pe mine, o născuse și pe sora mea, la care, de obicei, mă refer numind-o fratele meu. Sora mea era un fel de monstru inofensiv, un înger căruia i se conferise trupul unei idioate. În copilărie, îmi dădea o senzație stranie faptul că mă dezvoltam și creșteam alături de această ființă osîndită să rămîna toată viața o pitică mentală.

Era o imposibilitate să-i fiu frate pentru că mi-era cu neputință să văd în halca asta atavică o „soră”. Presupun că ar fi funcționat perfect printre primitivii din Australia. Printre ei ar fi putut să fie chiar promovată la putere și la strălucire pentru că, așa cum am spus, era chintesența bunătății, nu cunoștea răul. Dar în ceea ce privește viața civilizată, era total neajutorată; nu numai că nu încerca nici o dorință de a ucide, dar nu cunoștea nici dorința de a prospera pe spinarea altora. Era inaptă de muncă, căci, chiar dacă ar fi fost învățată să confecționeze capacele pentru explozive, de exemplu, ar fi fost în stare, în drum spre casă, să-și arunce, distrată, salariul în rîu, sau să-l dea unui cerșetor în stradă. Adeseori era biciuită ca un cîine, în prezența mea, pentru că, în ignoranța ei, – cum i se spunea – înfaptuise un grațios act de milă. Încă de copil am învățat că nimic nu-i mai rău decât să faci o faptă bună fără să ai vreun motiv. La început am primit și eu aceleași pedepse ca și sora mea, pentru că și eu aveam obiceiul de a-mi dăruia lucrurile; mai cu seamă lucrurile noi pe care abia le primisem. O dată, cînd aveam cinci ani, am încasat o bătaie strașnică pentru că o sfătuisem pe maică-mea să-și taie un neg de pe deget. Într-o zi, m-a întrebat cum să scape de negul acela și eu, cu limitatele mele cunoștințe de medicină, am sfătuit-o să și-l taie cu foarfecele, ceea ce a și făcut, ca o idioată ce era. Cîteva zile mai tîrziu s-a trezit cu o infecție, drept care m-a înșfăcat spunîndu-mi: „Tu mi-ai zis să-l tai, nu?” și mi-a ars o chelfăneală pe cînte. Din acea zi am știut că nu m-am născut în casa nimerită. Și din acea zi am început să învăț cu iuțeala fulgerului. Fiindcă veni vorba de puterea de adaptare, la zece ani trăisem întreaga teorie a evoluției.

Și iată-mă străbătînd toate fazele vieții animale, dar înlănțuit de creatura aceea numită „sora” mea, care era, evident, o ființă primitivă și care niciodată, nici la vîrsta de nouăzeci de ani, n-ar fi ajuns la înțelegerea alfabetului. În loc să cresc și să mă înalț ca un copac robust, am început să mă îndoi într-o parte, sfidînd cu totul legea gravitației. În loc să izbucnească din mine crengi și frunze, au răsărit ferestre și turnulețe. Întreaga-mi ființă, pe măsură ce se dezvolta, se prefăcea în piatră, și cu cît țîșneam mai sus, cu atît mai mult sfidam legea gravitației. Eram un fenomen în peisajul obișnuit, dar un fenomen care atrăgea oamenii și stîrnea elogii. Dacă mama care ne-a născut ar mai fi făcut un efort, poate c-ar fi ieșit din ea un încîntător bivol alb și toți trei am fi fost instalați într-un muzeu și ocroțiți pe viață. Conversațiile care aveau loc între turnul înclinat din Pisa, zdrahonul cu biciul, mașina de sforăit și pterodactilul îmbrăcat în haine de om, erau, cel puțin, curioase. Orice putea deveni subiect de conversație – o firimitură de pîine pe care „sora” omisese s-o perie de pe fața de masă sau pardesiul colorat al lui Joseph care, în creierul de croitor al bătrînului, putea fi croit sau la două rînduri, sau margine la margine, sau în formă de redingotă. Dacă veneam de la patinoar, unde patinasem toată după masa, lucrul important nu era ozonul pe care-l inhalasem pe gratis, nici spiralele geometrice care-mi fortificau mușchii, ci mica pată de rugină de sub șurubul de strîngere care, dacă nu era imediat frecată, putea deteriora întreaga patină și atrage disoluția unei valori pragmatice care scăpa gîndirii mele nechibzuite. Această mică pată de rugină, ca să luăm un exemplu mărunț, putea duce la cele mai halucinante consecințe. Și dacă „sora”, căutînd bidonul de benzină, răsturna borcanul cu compot de prune din cămară, însemna că ne-a pus viețile în pericol, pentru că ne-a privat de kaloriile necesare ale meselor de mîine. Urma o bătaie zdravănă, aplicată nu cu furie, ca să nu tulbure aparatul digestiv, ci tăcut și sigur, așa cum ar bate un chimist un albuș de ou ca să pregătească o analiză oarecare. Dar „sora”, neînțelegînd natura profilactică a pedepsei, scotea țipete sfișietoare, care-l afectau în asemenea hal pe babac, încît pleca la plimbare și se întorcea după două, trei ore, beat mort și, ceea ce era și mai grav, zgîriind în poticnelile lui orbești o așchie din vopseaua ușii. Unghia de vopsea scorjită aducea după sine o bătălie de mari proporții, foarte dăunătoare vieții mele de vis, pentru că, în viața mea de vis schimbam adeseori locul cu „sora”, acceptînd torturile care i se aplicau ei și hrănindu-le cu creierul meu suprasensibil. Aceste visuri se desfășurau întotdeauna pe un fundal sonor de sticlă spartă, de țipete, înjurături, gemete și sughițuri de plîns, din care extrăgeam o neformulată cunoaștere a misterelor antice, a riturilor inițierii, a transmigrației sufletelor și așa mai departe. Totul putea începe cu o schemă din viață reală – sora mea stînd în picioare lîngă tabla din bucătărie, mama înălțîndu-se asupra-i amenințător, cu o riglă în mînă, și întrebînd cît fac doi și cu doi, iar sora strigînd *cinci*. Bang, rigla! Nu, *șapte*, Bang! Nu, *treisprezece*, *optsprezece*, *douăzeci*! Eu ședeam la masă, făcîndu-mi

lecțiile, întocmai ca în viața reală, când, printr-o ușoară întorsătură sau smucire, poate în clipa când vedeam rigla pogorînd pe obrazul surorii mele, mă pomeneam într-un alt regn, unde sticla era necunoscută, așa cum le era necunoscută indienilor din triburile Kickapoo sau Leni-Lenape. Fețele celor din jur îmi erau familiare, - erau neamurile mele uterine, care, dintr-o pricina misterioasă, nu mă recunoșteau în noua mea *ambiance*. Erau cu toții înveșmîntați în negru și pielea le era de culoarea cenușii, ca aceea a diavolilor tibetani. Toți erau echipați cu pumnale și alte instrumente de tortura; aparțineau castei măcelăritorilor pentru sacrificii. Eu aveam, pare-se, deplină libertate și autoritatea unui zeu, totuși, printr-o capricioasă întorsătură, urma să zac, pînă la urma, pe butucul de sacrificiu, iar una dintre fermecătoarele mele rude uterine urma să se aplece asupra-mi, cu un cuțit lucitor, și să-mi scoată inima. Cuprins de groază și scăldat de sudoare începeam să-mi recit

„lecțiile”, cu o voce pițigăiată, țipătoare, mai repede și tot mai repede, pe măsură ce simțeam cuțitul scormonind după inima mea. Doi și cu doi fac patru, cinci și cu cinci fac zece, pămîntul, aerul, focul, apa, luni, marți, miercuri, hidrogen, oxigen, nitrogen, miocen, pliocen, eocen. Tatăl, Fiul și Sântul Duh, Asia, Africa, Europa, Australia, roșu, albastru, galben, măcrișul, curmalul, papaya, catalpa... mai repede și mai repede... Odin, Wotan, Parsifal, Regele Alfred, Frederic cel Mare, Liga Hanseatică, Bătălia de la Hastings, Termopile, 1492, 1776, 1812, Amiralul Farragut, asaltul generalului Pickett, Cavaleria Ușoară, azi ne-am adunat cu toții aici, Dumnezeu este păstorul meu, nu o să păcătuiesc, unul și indivizibil, nu, 16, nu, 27, ajutor! mă omoară! Poliția! - și urlînd tot mai tare, și recitînd tot mai repede, îmi ies cu totul din minți și nu mai simt durere, nici groază, deși mă străpung peste tot cu cuțitele. Brusc, devin complet calm, iar trupul meu, întins pe rug, trupul pe care continuă să-l scrijelească în veselie și extaz, nu mai simte nimic, pentru că eu, stăpînul lui, am evadat. M-am prefăcut într-un turn de piatră care se înclină deasupra scenei și urmărește totul cu un interes științific. Ar trebui doar să cedez legii gravitației și m-aș prăbuși peste ei făcîndu-i zob. Dar nu cedez legii gravitației pentru că sînt prea fascinat de grozăvia scenei. Sînt atît de fascinat, încît ies din mine tot mai multe ferestre. Și pe măsură ce lumina răzbește în piatra din lăuntrul ființei mele, simt că rădăcinile, care-s înfipite în pămînt, sînt vii și că, într-o bună zi, voi fi în stare să mă rup de bună voie din aceasta transă în care am încremenit.

Doar atît despre visul în care sînt înrădăcinat, neputincios. Dar în realitate, când e vorba de dragele mele neamuri uterine, sînt liber ca pasărea cerului, și mă mișc de colo-colo, ca un ac magnetic. Dacă-mi pun o întrebare, le ofer cinci răspunsuri, care de care mai bun, dacă vor să le cînt un vals la pian, le cînt o sonată la două rînduri pentru mîna stîngă; dacă-mi cer să mai iau o pulpă de pui, golesc tot platoul, cu sos cu tot; dacă mă îndeamnă să ies să mă joc în stradă, mă duc și, în entuziasmul meu, îi sparg vărului meu capul cu o

cutie de conserve; dacă mă amenință să-mi tragă o mamă de bătaie, le spun: „dați-i drumul, n-am nimic împotrivă!”. Dacă mă mîngîie pe cap pentru notele bune de la școală, îi ard un scuipat pe jos ca să le arăt că mai am încă ceva de învățat. Fac tot ce mi se cere și încă ceva în plus. Dacă doresc să stau liniștit și să-mi țin gura, devin imobil ca o stîncă: nu-i aud cînd îmi vorbesc; nu mă clintesc cînd mă ating, nu țip cînd mă ciupec, nu mă urnesc cînd mă împing. Dacă se plîng că sînt încăpățînat, devin flexibil și elastic ca guma. Dacă preferă să obosesc ca să nu cheltuiesc prea multă energie, îi las să-mi dea orice muncă și execut treburile cu atîta sîrg, încît, pînă la urmă, cad pe jos ca un sac cu țărîțe. Dacă mă vor rezonabil, devin ultrarezonabil, ceea ce-i scoate din pepeni. Dacă îmi cer să-i ascult, mă supun literal, ceea ce crează confuzie. Și toate astea pentru că viața moleculară de frate-și-soră era incompatibilă cu greutatea atomice care ne fuseseră alocate. Pentru că mintea ei nu crește deloc, a mea crește ca o ciupercă; pentru că ea e lipsită de personalitate, eu ajung un colos; pentru că ea e izbăvită de rău, eu devin un candelabru al răului cu treizeci și două de brațe; pentru că ea nu cere nimănui nimic, eu cer totul; pentru că ea stîrnește ridicolul, eu inspir teamă și respect, pentru că ea e umilită și torturată, eu mă răzbun pe toți, prieteni și dușmani laolaltă; pentru că ea e neajutorată, eu mă declar atotputernic. Gigantismul de care sufeream era doar rezultatul efortului de a șterge mica pată de rugină care se ivise pe patina familiei, ca să spun așa. Această petiță de rugină de sub șurubul de strîngere a făcut din mine un campion patinator. Mă sileam să patinez atît de repede și cu atîta zel, încît continuam patinatul și cînd gheața se topea, patinam pe noroi, pe asfalt, pe pîraie, pe rîuri, pe coji de pepene și pe teorii economice, și așa mai departe. Puteam patina și prin iad, atît eram de agil și de sprinten.

Dar tot acest patinat fantezist nu avea nici un rost – părintele Cîrmaci, acel Noe pan-american, mă chema mereu îndărăt în arcă. De fiecare dată cînd mă opream din patinat se producea un cataclism – pămîntul se crăpa și mă înghițea. Eram frate cu fiecare om și, în același timp, trădător față de mine însumi. Făceam sacrificiile cele mai uimitoare, doar ca să descopăr că nu aveau nici o valoare. La ce bun să dovedesc că eram ceea ce se aștepta de la mine să fiu, cînd nu doream să fiu nimic din toate acestea? De fiecare dată cînd ajungi la limita a ceea ce se cere de la tine, ești confruntat cu aceeași problemă – să fii tu însuși! Și de la primul pas pe care-l faci în această direcție, îți dai seama că nu există nici plus nici minus; arunci patinele și începi să înoți. Nu mai suferi pentru că nu mai există nimic care să-ți amenințe securitatea. Și nu mai există nici dorința de a fi de ajutor altora, fiindcă, te întrebi, de ce să-i frustrezi de un privilegiu care trebuie dobîndit de ei înșiși? Viața se întinde de la un moment la altul, într-o uluitoare infinitudine. Nimic nu poate fi mai real decît presupui tu că este. Cosmosul e ceea ce gîndești tu că este și n-ar putea fi altceva atîta timp cît tu ești tu și eu sînt eu. Trăiești în roadele acțiunilor tale și acțiunile tale sînt recolta gîndirii tale. Gîndirea și acțiunea sunt unul și același lucru, pentru că,

înotînd, ești și în ele și afară din ele, și aceasta este tot ce dorești să fie, nici mai mult nici mai puțin. Fiecare mișcare a brațului care înoată are importanță pe vecie. Sistemul de încălzire și cel de răcire sînt unul și același sistem, iar tropicul Cancerului este separat de Capricorn doar printr-o linie imaginară. Nu cazi în extaz și nu te prăbușești în durere violentă; nu te rogi să vină ploaia și nici nu dansezi o gigă. Trăiești ca o stîncă fericită în mijlocul oceanului: ești imobil, în timp ce totul în jur se zvîrcolește într-o mișcare turbulentă. Ești fixat într-o realitate care îți permite gîndul că nimic nu e fix, că pînă și cele mai fericite și mai imuabile stînci într-o bună zi se vor dizolva și vor deveni fluide ca și oceanul din care s-au încheșat.

Aceasta este viața muzicală de care întîi m-am apropiat patinînd ca un maniac prin toate vestibulele și coridoarele care duceau de afară înăuntru. Zbaterile mele nu m-au adus mai aproape de ea, nici activitatea mea furibundă, nici faptul că mi-am frecat coatele de omenire. Toate acestea erau pur și simplu o mișcare de la vector la vector, într-un cerc care, oricît i s-ar fi lărgit perimetrul, rămînea doar paralel cu viața de care am vorbit. Roata destinului poate fi în orice moment transcendentă pentru că fiecare punct al suprafeței ei atinge lumea reală și nu e nevoie decît de o scînteie de iluminare ca să se producă miraculosul, ca să-l transforme pe patinator în înotător și pe înotător într-o stîncă. Stîncă nu-i decît un simbol al actului care oprește zadarnica învîrtire a roții și cufundă ființa în deplină conștiință. Și deplina conștiință este într-adevăr ca un ocean inexhaustibil, care se dăruiește soarelui și lunii, dar care *cuprinde* totodată soarele și luna. Tot ce există s-a născut din nesfîrșitul ocean de lumină – pînă și noaptea.

Uneori, în neîncetatele revoluții ale roții, am întrezărit cîte ceva din natura saltului pe care era necesar să-l fac. Să sar afară din mecanismul ceasornicului – ăsta era gîndul eliberator. Să fiu ceva mai mult, să fiu altceva decît cel mai strălucit nebun din lume! Istoria vieții omului pe pămînt mă plictisea. Cuceririle, chiar și cucerirea răului, mă plictiseau. A radia bunătate e mirific, pentru că e tonic, revigorator, vitalizant. Dar pur și simplu *a fi* e și mai mirific, pentru că e etern și nu cere nici o demonstrație. A fi este muzică, adică o profanare a tăcerii în interesul tăcerii și, prin aceasta, se situează dincolo de bine și de rău. Muzica este manifestarea acțiunii fără activitate. Este actul pur al creației înotînd la propriul ei sîn. Muzica nici nu întărită nici nu apără, nici nu iscodește nici nu explică. Muzica este sunetul mut scos de înotător în oceanul conștiinței. Este o răsplată pe care nu ți-o poți acorda decît singur. Este darul zeului care ești tu, pentru că ai încetat să te mai gîndești la Dumnezeu. Este augurul zeului în care se va preface fiecare dintre noi la momentul potrivit, cînd tot ceea ce există va exista dincolo de imaginație.

CODA

Cu puțin timp în urmă, m-am plimbat pe străzile New Yorkului. Bătrînul Broadway drag! Se lăsase noaptea și cerul era de un albastru oriental, la fel de albastru ca aurul din tavanul de la *Pagode*, de pe rue de Babylone, cînd mașinăria începe să clincăne. Treceam exact pe sub ferestrele localului unde ne-am întîlnit pentru prima oară. Am rămas locului un moment, privind în sus la luminile roșii din geamuri. Muzica suna la fel ca întotdeauna – degajată, incitantă, încîntătoare. Eram singur și milioane de oameni roiau în jurul meu. Și cum stam acolo, mi-am dat seama că nu mă mai gîndeam la ea; mă gîndeam la cartea aceasta pe care o scriu, și cartea devenise mai importantă decît ea, decît tot ce se petrecuse între noi. Fi-va această carte adevărul» tot adevărul și numai adevărul, așa să-mi ajute Dumnezeu? Pierzîndu-mă din nou în mulțime, m-am frîmîntat cu chestiunea aceasta a „adevărului”. De ani de zile am încercat să istorisesc această poveste și, întotdeauna, problema adevărului m-a apăsător ca un coșmar. Iar și iar am povestit altora împrejurările vieții noastre, și de fiecare dată am spus adevărul. Dar adevărul poate fi și o minciună. Adevărul nu este de ajuns. Adevărul nu este decît sîmburele unui întreg care e inepuizabil.

Îmi aduc aminte că prima oară cînd ne-am despărțit în viața noastră, ideea asta de întreg m-a tras de urechi. Cînd ea m-a părăsit, a pretins, sau poate că într-adevăr credea, că despărțirea era spre binele nostru. Știam, în inima mea, că încerca să se elibereze de mine, dar eram prea laș ca să recunosc acest lucru. Cînd am constatat însă că poate trai și fără mine, chiar dacă numai un timp limitat, adevărul pe care încercasem să-l înăbuș a început să erupă cu o repeziciune alarmantă. Era mai dureros decît tot ce trăisem pînă atunci, dar era și tămăduitor. Și cînd am fost complet golit, cînd singurătatea atinsese punctul paroxistic din care nu mai poate fi acutizată, am simțit brusc că, pentru a continua să trăiesc, acest adevăr insuportabil trebuia încorporat în ceva mai vast decît cadrul propriei mele nefericiri. Am simțit că am făcut o mișcare imperceptibilă către o altă lume, o lume cu o fibră mai dură și mai elastică, pe care nu o putea distruge nici cel mai oribil adevăr. M-am așezat să scriu o scrisoare în care îi spuneam că mă simțeam atît de pustiit pentru că o pierdusem, încît am început să scriu o carte despre ea, o carte care să o immortalizeze. Va fi o carte, îi spuneam, cum n-a mai văzut nimeni pînă acum. Am pornit să pălăvrăgesc extatic și, în mijlocul bramburelii, m-am oprit să mă întreb de ce eram atît de fericit.

În timp ce treceam pe sub salonul de dans, gîndindu-mă din nou la carte, mi-am dat seama că viața noastră ajunsese la capăt; am realizat că această carte pe care o împlTEAM nu era decît un mormînt în care o îngropam pe ea – și pe mine cel care îi aparținuse. Asta s-a întîmplat acum cîtva timp, și, de atunci am tot încercat s-o scriu. De ce îmi vine atît de greu?” De ce? Pentru că ideea unui „sfîrșit” e intolerabilă.

Adevărul constă în această cunoaștere a sfârșitului care e nemilos și lipsit de remușcări. Putem să cunoaștem adevărul și să-l acceptăm, sau putem refuza să-l cunoaștem, fără ca pentru asta să murim sau să renaștem. În felul acesta e posibil să trăim veșnic, o viață negativă, la fel de solidă și de completă, sau la fel de dispersată și de fragmentară ca și atomul. Și dacă mergem destul de departe pe acest drum, pînă și această eternitate atomică poate capitula în fața nimicniciei, iar universul se poate surpa.

De ani de zile tot încerc să istorisesc această poveste și, de fiecare dată, cînd am pornit la drum, am ales o altă rută. Sunt ca un explorator care, dorind să înconjoare globul, nu socotește necesar să-și ia măcar o busolă. Mai mult, pentru că am visat-o atît de îndelung, povestea însăși a ajuns să semene cu o vastă cetate fortificată, iar eu, cel care visează întruna, mă găsesc în afara zidurilor cetății, un pribeag care trece de la o poartă la alta, prea ostenit ca să mai intre. Și fiind pribeag, cetatea aceasta în care sălășluiește povestea mea se ferește tot timpul de mine. Deși o am mereu în față, rămîne totuși inaccesibilă, o cetate fantomă plutind printre nori. Dintre crestele semețe, crenelate, coboară un cîrd de gîște albe, într-o formație triunghiulară. Cu vîrfurile aripilor alb-albăstrui mătură visurile care-mi împăienjneau văzul. Picioarele mi se mișcă șovăitoare; de îndată ce-mi găsesc un punct de sprijin, mă simt iarăși pierdut. Rătăcesc iarăși ținta, încercînd să simt pămînt solid, netremurător, sub tălpi, ca să-mi pot arunca privirea asupra vieții mele, – dar îndărătul meu se așterne doar un hățîș de cărări încîlcite, trasate de mișcările orbecăite, bezmetice, circulare, spasmodice, ale găinii căreia tocmai i s-a retezat, capul.

Ori de cîte ori încercam să-mi lămuresc forma ciudată pe care a luat-o viața mea, cînd mă străduiam să ajung la concluzia primară, gîndul îmi poposea inevitabil la prima mea dragoste.

Aveam senzația că totul pornise de la situația aceea avortivă. Fusesse o poveste stranie, masochistă, ridicolă și tragică în același timp. O sărutasem poate de două sau de trei ori, cu sărutul acela pe care-l rezervi unei zeițe. Poate că am întîlnit-o de cîteva ori singură. Dar, în mod cert, n-ar fi visat vreodată că mă plimbam noapte de noapte prin fața casei ei, sperînd să o zăresc la fereastră. În fiecare seară, după cină, mă ridicam și porneam pe drumul lung care ducea la casa ei. Dar cînd treceam eu, nu se ivea niciodată la fereastră, și niciodată n-am avut curajul de a mă opri în fața casei și a aștepta. Treceam înainte și înapoi, înainte și înapoi, dar nici urmă de ea. De ce nu i-am scris? De ce n-am strigat-o? Îmi amintesc că, o dată, mi-am adunat suficient curaj încît să o invit la un teatru. Am sosit la casa ei cu un buchetel de violete, prima și singura dată din viața mea cînd am oferit flori unei femei. Cînd ne întorceam de la teatru, violetele i-au căzut din corsaj, iar eu, în stîngăcia mea, le-am călcat în picioare. Am implorat-o să le lase pe jos, dar ea a stăruit să le

adune. Mă gîndeam cît eram de neîndemînatic – abia mult după aceea mi-am adus aminte de zîmbetul cu care m-a privit cînd s-a aplecat să culeagă violetele stîlcite.

A fost un fiasco total. Pînă la urmă, am fugit. De fapt, am fugit de altă femeie, dar în ajunul plecării am hotărît s-o mai văd o dată pe fosta iubită. Era pe la mijlocul după amiezii și a ieșit în stradă ca să stea de vorbă cu mine, într-un mic scuar îngrădit. Se logodise cu un alt tînăr, pretindea că e fericită, dar oricît de orb eram eu, puteam vedea că nu e fericită. Dacă aș fi rostit un singur cuvînt, sînt convins că l-ar fi părăsit pe celălalt; poate ar fi plecat chiar cu mine. Dar am preferat să mă pedepsesc. Mi-am luat rămas bun nonșalant și am pornit-o în josul străzii, ca un om mort. A doua zi, am plecat pe Coastă, hotărît să încep o viață nouă.

Viața nouă a fost un alt fiasco. Am sîrșit într-o fermă din Chula Vista, cel mai nenorocit om care a pășit vreodată sub soare. Exista fata pe care o iubeam și exista cealaltă femeie, pentru care simțeam doar o profundă milă. Trăisem doi ani cu ea, această cealaltă femeie, dar mi se păreau o întreagă viață. Eu aveam douăzeci și unu de ani, iar ea admitea că are treizeci și șase. De fiecare dată cînd mă uitam la ea, îmi spuneam: „Cînd o să am treizeci de ani ea o să aibă patruzeci și cinci, cînd eu o să am patruzeci, ea o să aibă cincizeci și cinci, iar cînd o să ajung la cincizeci, ea o să fie o femeie de șaizeci și cinci de ani.” Avea riduri fine sub ochi, riduri de la rîs, totuși riduri. Cînd o sărutam, îmi apăreau mărite de douăsprezece ori. Rîdea cu ușurință, dar ochii îi erau triști, extrem de triști. Ochi armenesți. Părul, care fusese cîndva roșcat, era acum blond oxigenat, în rest era admirabilă – un trup de Venus, un suflet de

Venus, loial, iubitor, recunoscător, tot ceea ce trebuie să fie o femeie, doar că era cu cincisprezece ani mai în vîrstă decît mine. Și diferența asta de cincisprezece ani mă înnebunea. Cînd ieșeam cu ea în oraș, nu aveam decît un singur gînd – „cum o să fie peste zece ani?” Sau „ce vîrstă i se dă acum? Eu arăt, oare, destul de matur pentru ea?” Cînd ne întorceam acasă, totul era în ordine. În timp ce urcam scările, îmi vîram mîna între pulpele ei, ceea ce o făcea să necheze ca un cal. Dacă fiul ei, care avea aproape vîrsta mea, era acasă, în pat, închideam toate ușile și ne încuiam în bucătărie. Se întindea pe masa îngustă de bucătărie, și eu o scormoneam. Era minunat. Și mai minunat era faptul că, la fiecare performanță, îmi spuneam: „Asta-i ultima: oară... de mîine rup cu ea!” Și apoi, cum ea era portăreasă, mă duceam și deșertam în locul ei lăzile de gunoi. Dimineața, cînd fiul ei se ducea la muncă, mă cățăram pe acoperișul mansardei ca să aerisesc așternutul. Amîndoi, și ea și fiul ei, aveau tuberculoză... cîteodată nu existau nici răgazuri de masă. Uneori, disperarea întregii situații mă sufoca și plecam să fac o plimbare. Cîteodată uitam să mă mai întorc. Și cînd se întîmpla acest lucru, eram mai amărît ca oricînd, pentru că știam că mă așteaptă cu ochii aceia mari, îndurerați. Mă întorceam la ea ca un om care are de îndeplinit o datorie sacră. Mă culcam pe

pat și o lăsam să mă dezmiere, îi studiam ridurile de sub ochi și rădăcinile părului în care mijea culoarea roșie. Și zăcînd așa, mă gîndeam de multe ori la cealaltă, la cea pe care o iubeam, întrebîndu-mă dacă și ea oare aștepta să i se pună un număr.

... Plimbările acelea lungi pe care le făceam trei sute șaiszeci și cinci de zile pe an – le vedeam în minte în timp ce zăceam lîngă cealaltă femeie. De cîte ori am re trăit aceste plimbări! De-a lungul celor mai sordide, mai mizere, mai urîte străzi pe care le-a creat omul. Revăd chinuit plimbările acelea, străzile acelea, primele speranțe năruite. Fereastra e încă în același loc, dar nici o Melisandă; și grădina e acolo, dar nici o sclipire de aur. Trec și retrec, dar fereastra e mereu pustie. Stelele de seară spînzură jos; apare Tristan, apoi Fidelio, apoi Oberon. Cîinele cu cap de hidră latră din toate boturile și, cu toate că nu sunt mlaștini, aud broaște orăcîind pretutindeni. Aceleași case, aceleași linii de tramvai, aceleași toate cele. Ea se ascunde pe după perdea, mă așteaptă să trec, face ba una ba alta... *dar nu e acolo, niciodată, niciodată, niciodată*. E o operă magnifică sau un refren de caterincă? E un Amato care-și picură plămînul de aur; e *Rubaiyat*, e muntele Everest, e o noapte fără lună, e un scîncet în zori, e un băiat care se dă mare, e un scuipat de pisică, e vulcanul Mauna Loa, e vulpe sau astrahan, e imaterial și atemporal, e nesfîrșit și începe iar și iar, sub inimă, în groapa gîtului, în tălpile picioarelor, și de ce nu măcar o dată, doar o singură dată, pentru numele lui Dumnezeu, doar o umbră, un tremur al perdelei, o răsuflare pe sticla geamului, ceva, măcar o dată, chiar dacă ar fi minciună, ceva care să domolească durerea, să stăvilească mersul ăsta în sus și-n jos, în sus și-n jos... întorcîndu-mă spre casă. Aceleași case, aceleași felinare, aceleași toate cele. Trec de casa mea, trec de cimitir, trec de uzina de gaz, trec de depou, trec de rezervor, ies în cîmp. Mă așez lîngă drum, cu capul în mîini. Sărman nevolnic ce sînt, nu pot să-mi contractez inima pînă să-mi plesnească venele. Aș vrea să mă înăbuș de durere și, în schimb, se naște din mine o stîncă.

Și, între timp, cealaltă mă așteaptă. Parcă o văd așezată pe treapta de jos, așteptîndu-mă, cu ochii ei mari și îndurerați, cu fața palidă nemurind de îngrijorare. Mila e cea care m-a adus mereu înapoi la ea, dar acum, cînd mă îndrept spre ea și-i văd privirea din ochi, nu mai știu ce mă aduce, nu știu decît că o să intru și o să ne întindem unul lîngă celălalt, apoi ea o să se scoale, pe jumătate plîngînd, pe jumătate rîzînd, și o să mă privească în tăcere, o să-mi studieze mișcările și n-o să mă întrebe ce mă chinuiește, niciodată, niciodată, pentru că e singurul lucru de care se teme, singurul lucru de care îi este groază să-l afle. *Nu te iubesc!* Oare nu mă poate auzi cum strig în mine? *Nu te iubesc!* *li* strig lucrul ăsta iar și iar, cu buzele strînse, cu ură în inimă, cu disperare, cu furie deznădăjduită. Dar cuvintele nu mi se desprind nici o clipă de pe buze. Mă uit la ea și îmi simt limba legată. Nu pot s-o fac... Timp, timp, timp nelimitat și nimic cu ce să-l umplu decît cu minciuni.

Mă rog, nu vreau să-mi înșir întreaga viață pînă la acel moment fatal – ar fi prea lung și prea amar. Și apoi, oare firul vieții mele m-a condus într-adevăr spre acest moment culminant?

Mă îndoiesc. Cred că au existat nenumărate momente în care mi s-a oferit șansa de a o lua de la început, dar n-am avut tăria și încrederea. În seara cu pricina, am ieșit deliberat din mine însumi: am pășit arară din vechea viață și am intrat într-una nouă. Fără cel mai mic efort. Aveam treizeci de ani. Aveam o soție și un copil și ceea ce se numește o situație „responsabilă”. Acestea sînt faptele și faptele nu au nici o importanță. Adevărul este că dorința mea era atît de arzătoare, încît a devenit realitate, într-un asemenea moment nu are mare importanță ceea ce *face* omul, ci ceea ce *este* el. În asemenea momente omul devine un înger. Asta-i întocmai ce mi s-a întîmplat: Am devenit un înger. Nu puritatea îngerului are valoare, cît faptul că poate zbura. Un înger poate sparge tiparul, oriunde și în orice clipă, găsindu-și paradisul; are puterea de a coborî în cea mai josnică situație și de a se extrage de acolo la vrere. În noaptea cu pricina am înțeles perfect acest lucru. Am devenit pur și nepămîntean, eram detașat și aveam aripi. Fusesem deposedat de trecut, iar viitorul nu mă privea. Trecusem dincolo de extaz. Cînd plecam de la birou, îmi împătureau aripile și le ascundeam sub haină.

Salonul de dans se găsea peste drum de intrarea laterală a teatrului în care-mi omoram după amiezele în loc să-mi caut o slujbă. Era o stradă de teatre și obișnuiam să tîndălesc pe acolo ceasuri întregi, visînd cele mai violente visuri. Întreaga viață teatrală a New Yorkului se concentra, pare-se, pe această singură stradă. Era Broadway, era succesul, faima, strălucirea, fardul, cortinele de asbest și gaura din cortină. Așezat pe treptele teatrului, obișnuiam să mă uit la salonul de dans de peste drum, la șiragul de becuri roșii, aprinse pînă și în după amiezele de vară. În fiecare fereastră era cîte un ventilator rotitor, care părea să împrăștie muzica în stradă, unde era spartă țândări de larma amestecată a traficului. Peste drum de partea laterală a salonului de dans, se afla o toaletă publică și, din cînd în cînd, stăteam și pe acolo, sperînd sau să reglez o femeie sau să tapez pe cineva de niște bani. Deasupra toaletei publice, la nivelul străzii, se găsea un chioșc cu ziare și reviste străine; numai priveliștea acelor publicații și limbile necunoscute în care erau tipărite se dovedeau suficiente ca să mă disloce pentru întreaga zi.

Fără cea mai mică premeditare, am urcat scările salonului de dans și m-am dus direct la ghișeul unde Nick, greul, ședea cu un colac de bilete în față. Ca și pisoarul de dedesubt, ca și treptele teatrului, mîna aceea a greului îmi apare acum ca un lucru separat și detașat – laba enormă, păroasă, a unui căpcăun desprins dintr-un sinistru basm scandinav. Era mîna care îmi vorbea întotdeauna, mîna care îmi spunea: „Domnișoara Mara nu vine în seara asta”, sau „Da, domnișoara Mara vine tîrziu astă seară”. Mîna asta era cea pe care o visasem în copilărie, cînd dormeam în camera de culcare cu ferestre zăbrele.

În somnul meu înfrigurat, fereastra se lumina brusc, pentru a-l înfățișa pe căpcăun încleștînd zăbrelele. Noapte de noapte mă vizita monstrul păros, încleștînd zăbrelele și scrișnind din dinți. Mă trezeam scaldat de o sudoare rece, în casa cufundată în beznă, în camera cufundată în tăcere.

Stînd la marginea ringului de dans, o zăresc venind spre mine; vine cu toate pînzele sus, cu fața mare, plină, frumos sprijinită pe coloana gîtului lung. Văd o femeie poate de optsprezece ani, poate de treizeci, cu un păr negru-albăstriu și o fața mare, albă, o fața plină, albă, în care ochii scînteiază amețitor. Poartă un taior albastru de catifea. Îmi amintesc distinct curbele pline ale corpului și părul fin și drept, cu o cărare într-o parte, ca la un bărbat. Îmi amintesc zîmbetul pe care mi l-a dăruit – știutor, misterios, fugitiv – un zîmbet care s-a iscat dintr-o dată, ca o pufnire de vînt.

Întreaga ei făptură se concentra în fața. Aș fi putut să-i iau numai capul și să plec acasă cu el; l-aș fi așezat noaptea lîngă mine, pe pernă, și aș fi făcut dragoste cu el. Gura și ochii – cînd deschidea ochii, întreaga ei ființă strălucea prin ei. Era o iluminatie care izvora dintr-o sursă necunoscută, dintr-un centru ascuns adînc în pămînt. Nu mă puteam gîndi la nimic altceva decît la fața ei, la strania, uterina calitate a zîmbetului, la spontaneitatea lui năucitoare. Zîmbetul era atît de neașteptat și de efemer, încît îți evoca licărul unei lame de cuțit. Zîmbetul, fața, erau purtate de un gît lung, alb, gîtul ferm, de lebădă, al mediumului – și al celor pierduți și damnați.

Stau la colț, sub luminile roșii, așteptînd-o să coboare. E două noaptea și și-a încheiat misiunea. Stau pe Broadway, cu o floare la butonieră, simțindu-mă perfect curat și singur.

Aproape întreaga seară am discutat despre Strindberg, despre un personaj al lui numit Henriette. Am ascultat cu atîta intensitate, încît am căzut într-o transă. Era ca și cum, odată cu rostirea primei fraze, am fi pornit într-o cursă – în direcții opuse. Henriette! Aproape de îndată ce a pomenit numele, a început să-mi vorbească despre ea însăși, dar fără să se îndepărteze de

Henriette. Henriette era atașată de ea printr-un fir lung, invizibil, pe care-l mînuia imperceptibil cu un singur deget, asemenea vînzătorului ambulant care stă la oarecare depărtare de pînza neagră întinsă pe trotuar, aparent nepăsător la mica jucărie mecanică ce se zgîlțîie pe pînză, dar trădîndu-se prin mișcarea spasmodică a degetului mic de care-i legată sfoara mecanismului. Henriette sînt eu, propria mea persoană, părea că vrea să spună ea. Voia să mă convingă că Henriette era întradevăr încarnarea răului. Spunea lucrul ăsta cu atîta firesc, cu atîta inocență, cu o candoare aproape subumană – așa încît cum aș fi putut crede că e sinceră?. Nu puteam decît să zîmbesc, ca și cum aș fi fost convins.

Brusc, o simt venind. Întorc capul. Da, vine în toată plinătatea ei, cu pînzele sus, ochii strălucind. Pentru prima oară, observ ce ținută are. Înaintează ca o pasăre, o pasăre umană învelită într-o blană moale. Motorul e ambalat: aș

vrea să strig, să scot un chiot care ar face ca întreaga omenire să-și ciulească urechile. Ce mers! Nu e un mers, e o alunecare. Înaltă, majestuoasă, cu trupul plin, perfect stăpână pe sine, despică fumul și muzica de jaz și strălucirea roșie a luminilor, asemenea reginei mama a tuturor târfelor din Babilon. Toate acestea se întâmplă în colț, pe Broadway, acesta este New York, aceasta este America. Ea e o Americă ambulantă, înaripată și sexuată. Ea este *lubet*, abominabilul și sublimul – cu o tentă de acid hidroclic, de nitroglicerină, de kudandum și pulbere de onix. Posedă opulență și magnificență; e însăși America, dreaptă sau nedreaptă, cu oceanul de o parte și de alta. Pentru prima oară în viața mea, continentul mă izbește cu plină forță, mă lovește între ochi. Asta-i America, bizoni sau nebizoni, America, roata de șmirghel a speranței și a deziluziei. Ceea ce a creat America a creat-o și pe ea, oase, sînge, mușchi, ochi, mers, ritm, echilibru, încredere, alămuri și mațe goale. Aproape că mă domină, cu fața plină strălucind asemenea calcarului. Blana somptuoasă, moale, îi alunecă de pe umeri. Nu observă. S-ar zice că nu i-ar păsa chiar dacă i-ar aluneca rochia. Pare să nu-i pese de nimic. E America mișcîndu-se ca un fulger spre casa de sticlă a isteriei roșii ca sîngele. Amurrica, blană sau neblană, pantofi sau nepantofi. Amurrica, expediată ramburs. *Și valea ticăloșilor, înainte de vîrîm gloanțele-n voi!* Mă atinge la măruntaie, tremur spasmodic: Ceva vine peste mine, și nu-i chip să-l ocolesc. Vine cu capul înainte, prin geamul de sticlă. Ah, de s-ar opri măcar o clipă, de mi-ar da un moment de răgaz. Dar nu, nu-mi acordă nici o secundă. Lute, necruțătoare, imperioasă ca destinul, vine asupra-mi, o spadă care mă străpunge peste tot.

Mă ia de mîină, mă strînge tare. Merg alături de ea fără frică, înăuntrul meu, stelele clipească; înăuntrul meu o vastă boltă albastră în care, înainte cu un moment, motoarele bubuiau cu furie.

Poți aștepta o viață întreagă un moment ca ăsta. Femeia pe care nu ai sperat niciodată să o întâlnești stă acum în fața ta, și vorbește și arată întocmai ca persoana pe care ai visat-o. Dar lucrul cel mai straniu este că niciodată nu ți-ai dat seama că ai visat-o. Întregul tău trecut e ca un somn lung pe care l-ai fi dat uitării dacă nu ar fi fost visul. Ai fi uitat și visul dacă n-ar fi fost memoria, dar amintirea lui ți-a intrat în sînge și sîngele e ca un ocean ce spală totul în afară de ceea ce este nou și mai substanțial chiar decît viața: REALITATEA.

Sîntem așezați într-o nișă din restaurantul chinezesc de peste drum. Prind cu colțul ochiului licărirea literelor luminoase care străbat cerul în sus și în jos. Ea îmi vorbește tot despre Henriette, sau poate că despre ea însăși. Pălăriuța neagră, poșeta și blana zac lîngă ea, pe banchetă. La fiecare cîteva minute își aprinde o țigară, care se consumă singură în timp ce vorbește. Nu există nici început nici sfîrșit, vorbele izbucnesc din ea ca o flacără și ard tot ce ating. Nu se știe cum sau unde a început. Brusc, e în mijlocul unei povești, una nouă, dar e mereu aceeași. Vorbăria ei e la fel de informă ca și visul: nu există adîncuri, nu există ziduri, nu există ieșiri, nu există opriri. Am senzația că sînt

îneacă într-un șuvoi de cuvinte, că mă agăț dureros de partea de sus a rețelei, că mă uit în ochii ei încercând să găsesc o reflexie a semnificației cuvintelor – dar nu găsesc nimic, nimic decât imaginea mea tremurând într-o fîntînă fără fund. Deși nu vorbește decât despre ea însăși, nu-mi pot forma o imagine a ființei ei. Se înclină în față, cu coatele rezemate de masă, și vorbăria ei mă inundă, val după val se rostogolește peste mine, iar în mine nu se încheagă nimic, nimic ce mintea mea ar putea sesiza. Îmi vorbește despre tatăl ei, despre viața ciudată pe care au dus-o împreună în Sherwood Forest, la margine, unde s-a născut sau, cel puțin despre asta mi-a vorbit, dar acum s-a întors din nou la Henriette, sau e vorba de Dostoievski – nu sînt sigur – dar oricum, dintr-o dată îmi dau seama că a schimbat vorba și că acum îmi povestește despre un bărbat care a condus-o într-o seară acasă și, cum stăteau pe treapta de jos a scării spunîndu-și noapte bună, el s-a aplecat brusc și i-a ridicat rochia. Se oprește o clipă, ca pentru a mă asigura că despre asta dorește să discute. O privesc mirat. Nu știu prin ce întorsătură am ajuns aici. *Ce bărbat?* Ce anume i-a spus? O las să meargă mai departe, gîndindu-mă că, probabil, o să se întoarcă la subiect, dar nu, iar mi-a luat-o înainte și acum se pare că bărbatul, bărbatul acela e mort, s-a sinucis, iar ea încearcă să mă facă să înțeleg că a fost o lovitură teribilă, dar, în realitate, ceea ce pare să comunice e mîndria ei de a fi împins un om la sinucidere. Nu-mi pot închipui bărbatul acela morr, nu-l pot vedea decât stînd pe treaptă și aplecîndu-se să-i ridice rochia, un om fără nume, dar viu și perpetuu fixat în actul de a se apleca și a-i ridica rochia. Mai e și un alt bărbat care e tatăl ei și îl văd într-un grajd de cai de curse sau, uneori, într-un han de la periferia Vienei; mai curînd îl văd cocoțat pe acoperișul hanului, lansînd zmee ca să-și omoare timpul. Și între bărbatul ăsta care a fost tatăl ei și bărbatul de care a fost nebunește îndrăgostită nu pot face nici o separație. Bărbatul acesta e cineva din viața ei despre care ar prefera să nu vorbească, totuși revine tot timpul la el și, cu toate că nu sunt sigur dacă nu era bărbatul care i-a ridicat rochia, nu sînt sigur nici dacă nu-i cel care s-a sinucis. Poate că-i bărbatul despre care începuse să vorbească în momentul cînd ne-am așezat să mîncăm. Îmi aduc aminte că, de îndată ce ne-am așezat, a pornit să vorbească, incoerent, despre un om care tocmai intrase în restaurant. Mi-a menționat și numele lui, dar pe o ureche mi-a intrat și pe alta mi-a ieșit. Îmi amintesc însă că mi-a specificat că a trăit cu el și că tipul i-a făcut o figură care nu i-a plăcut – nu mi-a precizat ce anume – așa încît l-a părăsit, i-a lăsat baltă, fără un cuvînt de explicație. Și acum, chiar cînd am intrat în restaurantul măcelăriei, a dat nas în nas cu el și, cînd ne-am așezat în nișă, încă tremura... Un lung moment mă stăpînește o senzație stînjenitoare. Poate că fiecare cuvînt al ei e o minciună! Nu o minciuna obișnuită, nu, ci ceva mai rău, ceva de nedescris. Numai că, uneori, așa arată și adevărul, mai ales cînd îți închipui că n-ai să mai vezi niciodată persoana căreia îi vorbești. Și, uneori, poți dezvălui unui om complet străin ceea ce niciodată n-ai cuteza să-i

dezvălui celui mai intim prieten. E ca și cum ai adormi în toiul unei petreceri; devii atât de interesat de tine însuși, încît adormi. Și, cînd ești profund adormit, începi să vorbești cuiva, cuiva care a fost tot timpul în aceeași cameră cu tine și deci înțelege totul, chiar cînd începi o frază de la mijloc. Și poate că această altă persoană adoarme și ea, sau chiar a dormit tot timpul, și de asta a fost atât de ușor să vă întîlniți și dacă persoana nu spune nimic care să te tulbure, atunci știi că ceea ce vorbești tu e real și adevărat și că ești pe deplin treaz și că nu există altă realitate decît aceea de a fi pe deplin treaz adormit. Niciodată nu mai fusesem atât de deplin treaz și adînc adormit în același timp. Dacă acel căpcăun din visurile mele ar fi despărțit într-adevăr zăbrelele și m-ar fi luat de mîină, aș fi fost înspăimîntat de moarte și, în consecință, acum aș fi fost mort, adică pe veci adormit și deci în libertate, și nimic n-ar mai fi părut straniu și neadevărat, chiar dacă ceea ce s-a întîmplat nu s-a întîmplat. Ceea ce s-a întîmplat trebuie să se fi întîmplat de mult, fără îndoială în noapte. Și ceea ce se întîmplă acum, s-a întîmplat de asemenea de mult, în noapte, și nu e mai adevărat decît visul cu căpcăunul și zăbrelele care nu cedau, decît doar că acum zăbrelele sînt frînte, iar ea, cea de care mă temeam, mă ține de mîină și nu e nici o deosebire între lucrul de care mă temeam și ceea ce este, pentru că am fost adormit și acum sînt pe deplin treaz adormit și nu mai există nimic de temut, nimic de așteptat, nimic de sperat, decît ceea ce este și nu cunoaște sfîrșit.

Vrea să plece. Să plece... Din nou unduirea, alunecarea, ca atunci cînd a ieșit din salonul de dans și s-a mutat în mine. Din nou cuvintele ei... „deodată, fără nici un motiv, s-a aplecat și mi-a ridicat rochia.”. Își glisează blana în jurul gîtului; mica tocă neagră îi reliefează fața ca o camee. Fața rotundă, plină, cu pomeții slavi. Cum am putut visa astea toate, fără să le fi văzut vreodată? Cum am știut că o să se ridice în felul ăsta, apropiată și unduioasă, cu fața albă, plină, înflorită ca o magnolie? Tremur cînd simt plinătatea coapsei ei atingîndu-mă. Pare mai înaltă decît mine, deși nu e. Din cauza felului în care-și ține bărbia în sus. Nici nu se uită pe unde merge. Merge peste lucruri, înainte, înainte, cu ochii larg deschiși, privind în spațiu.

Nici un trecut, nici un viitor. Chiar și prezentul pare îndoielnic. Eul ei pare să o fi părăsit, iar trupul se repede înainte, gîtul plin și semeț, alb ca și fața, plin ca și fața. Și vorbăria continuă, cu vocea aceea joasă, vag răgușită. Fără început, fără sfîrșit. Sunt conștient nu de timp, nu de trecerea timpului, ci de atemporalitate. Micul uter din gîtlejul ei e atașat de uterul mare, ascuns sub pelvisul ei. Taxiul așteaptă la bordura trotuarului și ea continuă să mestece tocătura cosmologică a egoului exterior. Apuc tubul acustic și-l conectez la dublul uter. Alo, alo, ești acolo? Să mergem! Să mergem înainte – taxiuri, vapoare, trenuri, bărci cu motor, plăji, ploșnițe, șosele, drumuri laterale, ruine; relicve, lumea veche, lumea nouă, cheiuri, debarcadere; forcepsul, trapezul legănător, șanțul, delta, aligatorii, crocodilii, vorbă, vorbă și iar vorbă; apoi din

nou drumuri, și mai mult praf în ochi, mai multe curcubee, mai multe rafale de furtună, mai multe mic-dejunuri, mai multe creme, mai multe loțiuni. Și când toate drumurile vor fi fost străbătute și nu va fi rămas decât praful iscat de picioarele noastre febrile, va persista încă amintirea feței tale pline și atât de albe, și gura mare cu buzele fragede întredeschise, dinții albi precum creta, fiecare dintre ei perfect, și în această amintire nimic nu poate fi schimbat, pentru că totul e, ca și dinții tăi, perfect.

E duminică, prima duminică din noua mea viață, și port zgarda pe care mi-ai fixat-o în jurul gâtului. O viață nouă se așterne înaintea mea. Începe cu ziua de odihnă. Zac pe o frunză lată, verde, și privesc soarele care arde în pîntecele tău. Ce zăngănit și zornăit scoate! Și asta tot special pentru mine? Ah, dac-ai avea un milion de sori în tine! Dac-aș putea să zac aici pe vecie, bucurîndu-mă de artificiiile celeste!

Sînt suspendat pe suprafața lunii. Lumea e într-o transă placentară: ego-ul interior și cel exterior sînt în echilibru. Mi-ai promis atât de multe, încît chiar dacă nu mai ies niciodată din această stare nu are nici o importanță. Am impresia că au trecut exact 25.960 de ani de cînd am adormit în pîntecele negru al sexului. Mi se pare că am dormit cu 365 de ani prea mult.

Dar, oricum, mă găsesc în casa potrivită, tot ce se întinde în spatele meu e bine, ce se întinde în fața mea e bine. Ai venit la mine deghezată în Venus, dar ești Lilith, și eu o știu. Întreaga mea viață e în echilibru; o singură zi mă voi bucura de acest lux. Mîine voi face balanța să se încline. De mîine s-a sfârșit cu echilibrul; dacă îl voi mai regăsi vreodată, va fi în sînge și nu în stele. E bine că mi-ai făgăduit atât de mult. Simt nevoia să mi se promită aproape totul, pentru că am trăit prea mult în umbra soarelui. Vreau lumină și castitate – și un foc solar în măruntaie. Vreau să fiu înșelat și dezamăgit astfel încît să pot întregi triumphiul superior și nu să zbor continuu de pe planetă în spațiu. Cred tot ce îmi spui, dar știu, totodată, că lucrurile se vor petrece altfel. Te iau ca pe o stea și o capcană, ca pe o piatră menită să răstoarne echilibrul balanței, ca pe un judecător legat la ochi, ca pe o groapă în care să cazi, ca pe o cărare pe care pășești, ca pe o cruce și ca pe o săgeată. Pînă acum am călătorit în direcția opusă soarelui; de aici înainte voi călători pe două căi, în chip de soare și de lună. De acum înainte iau asupra-mi două sexe, două emisfere, două ceruri, cîte două specimene din orice. De aici înainte voi fi biarticulat și bisexuat. Tot ce se întîmplă se va întîmpla de două ori. Voi fi ca un vizitator pe acest pămînt, împărtășindu-mă din binecuvîntările lui și răpindu-i darurile. Nici nu voi servi, nici nu voi fi servit. Voi căuta sfîrșitul în mine însumi.

Mă uit din nou la soare – prima mea privire cuprinzătoare. E sîngeriu și oamenii merg pe crestele acoperișurilor. Tot ce se ridică deasupra orizontului mi-e limpede. E ca Duminica

Paștelui. Am dat moartea la spate și nașterea așijderea. Acum voi trăi printre maladiile vieții. Am de gînd să trăiesc viața spirituală a pigmeului, viața

secreția omuleților din sălbăticia junglei, înăuntrul și în afara au schimbat locurile între ele. Echilibrul a încetat să mai fie un țel – talgerele balanței trebuie distruse. Lasă-mă să ascult din nou cum îmi făgăduiești toate lucrurile acelea însozite pe care le porți în tine. Lasă-mă să cred măcar o singură zi, cât timp mă odihnesc în aer liber, că soarele duce la legături trainice. Lasă-mă să putrezesc în splendoare, în timp ce soarele izbucnește în pîntecele tău. Cred, implicit, toate minciunile tale. Te consider o întrupare a răului, un nimicitor al sufletului, maharajahul nopții. Insăilează-ți pîntecele pe peretele meu, așa încît să-mi pot aminti de tine. Trebuie să mergem înainte. Mîine... mîine...

Septembrie 1938

Villa Seurat, Paris